Додаток
до Стратегії розвитку Бершадської міської територіальної громади на період до 2034 року

Бершадська міська територіальна громада

ПРОФІЛЬ
Бершадської міської територіальної громади

Бершадь – 2025

Профіль Бершадської міської територіальної громади розроблено спільними зусиллями створеної в громаді робочої групи з розробки Стратегії розвитку Бершадської міської територіальної громади на період до 2034 року та експертів зі стратегічного планування. Розробка Стратегії розвитку Бершадської громади реалізується за підтримки Фонду МХП-Громаді в межах проєкту STRATEGY LAB: лабораторія змін у громадах.

Зміст

1. ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ГРОМАДИ 8
2. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ГЕОГРАФІЧНЕ РОЗТАШУВАННЯ ГРОМАДИ 15
Розташування та адміністративно-територіальний поділ громади 15
Порівняльна характеристика Бершадської міської територіальної громади та подібних громад 19
Характеристика Вінницької області 22
3. ПРИРОДНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ГРОМАДИ 26
Ландшафтні особливості рельєфу, характеристика ґрунтів та гідрологія, корисні копалини, кліматичні умови 26
Ландшафтні особливості рельєфу 26
Структура земельного фонду 26
Лісові масиви 27
Природно-заповідний фонд 27
Водні ресурси 27
Кліматичні умови 27
Екологічна ситуація 28
Стан атмосферного повітря 28
Стан водних ресурсів 29
Основні екологічні проблеми: 31
4. ХАРАКТЕРИСТИКА НАСЕЛЕННЯ ТА ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ 34
Населення Бершадської міської територіальної громади 34
Зайнятість та ринок праці 38
5. РОЗВИТОК ІНФРАСТРУКТУРИ 41
СОЦІАЛЬНА ТА ГУМАНІТАРНА ІНФРАСТРУКТУРА 41
Науково-освітній потенціал 41
Соціальний захист населення 44
Територіальний центр соціального обслуговування Бершадської міської ради 49
Охорона здоров’я 52
Захист прав та законних інтересів дитини 55
Заклади культури 57
Спорт, фізична культура та молодіжна політика громади 63
Адміністративні послуги та підтримка бізнесу 64
Житловий фонд 65
Комунальна інфраструктура та інженерні мережі 66
Енергоспоживання та енергозбереження 67
Мережа закладів торгівлі та громадського харчування 67

Транспортна інфраструктура і зв'язок 69
Туристична інфраструктура 71
6. МІСТОБУДІВНА ДОКУМЕНТАЦІЯ 84
Містобудівна документація громади 84
7. ІНФОРМАЦІЯ ЩОДО ВІДПОВІДНОСТІ РЕГІОНАЛЬНІЙ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ 87
8. ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК 90
Суб'єкти господарської діяльності 90
Структура економіки та розвиток головних секторів 92
Розвиток малого і середнього бізнесу. 95
Інвестиційна діяльність 98
Співробітництво з міжнародними побратимами 100
9. ФІНАНСОВИЙ СТАН ТА БЮДЖЕТ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ 104
Бюджет громади 104
Доходи 104
Видатки 109
10. СИСТЕМА ОРГАНІВ ВЛАДИ 114
Структура органу місцевого самоврядування та виконавчого комітету 114
Система органів влади громади 114
Проєктна діяльність 114
Молодіжна рада 116
11. ОРГАНИ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ ТА ГРОМАДСЬКІ ОБ'ЄДНАННЯ 119
12. РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ ЗАІНТЕРЕСОВАНИХ СТОРІН 124
Опитування мешканців громади 124
Опитування представників бізнесу громади 137
Додатки 152

Перелік рисунків

Рисунок 1.1 Герб Бершадської міської територіальної громади 13
Рисунок 2.1 Географічне розташування Бершадської міської територіальної громади 15
Рисунок 2.2 Порівняльна характеристика населення Бершадської міської територіальної громади з 2022 по 20225 роки 17
Рисунок 4.1 Питома вага чисельності населення Бершадської міської територіальної громади у чисельності населення Вінницької області 33
Рисунок 4.2 Демографічна ситуація по Бершадській міській територіальній громаді станом на 1 січня, осіб 34
Рисунок 4.3 Розподіл сільських населених пунктів за чисельністю наявного населення станом на 01.01.2022 року, осіб 35
Рисунок 4.4 Вікової піраміди населення Бершадської міської територіальної громади, 2024 36
Рисунок 4.5 Вікової піраміди населення України, 2024 37
Рисунок 5.1 Розподіл об'єктів торгівлі Бершадської міської територіальної громади станом на 01.07.2024 року 66
Рисунок 8.1 Динаміка суб'єктів господарської діяльності громади за 2022-2024 роки 88
Рисунок 8.2 Динаміка збільшення частки місцевих податків та зборів у структурі податкових надходжень бюджету Бершадської міської територіальної громади 89
Рисунок 8.3 Динаміка реєстрації та припинення діяльності ФОП 1-3 груп платників єдиного податку 94
Рисунок 9.1 Динаміка доходів бюджету Бершадської міської територіальної громади 100
Рисунок 9.2 Структура доходів загального фонду (без урахування міжбюджетних трансфертів) бюджету Бершадської міської територіальної громади 103
Рисунок 9.3 Динаміка надходжень місцевих податків та зборів до бюджету Бершадської міської територіальної громади впродовж 2022-2024 років 104
Рисунок 9.4 Динаміка видаткової частини бюджету Бершадської міської територіальної громади впродовж 2022-2024 років 105
Рисунок 9.5 Структура видатків бюджету Бершадської міської територіальної громади за галузевою ознакою 105
Рисунок 9.6 Структура видатків за економічною класифікацією Бершадської міської територіальної громади, 2024 рік 106
Рисунок 12.1 Розподіл відповідей жителів Бершадської міської територіальної громади щодо характеристики своєї громади,% 120
Рисунок 12.2 Розподіл відповідей жителів Бершадської міської територіальної громади на питання: "Чи плануєте залишитись тут жити ?", % 121
Рисунок 12.3 Розподіл відповідей жителів Бершадської міської територіальної громади на питання: " Як би Ви оцінили рівень нинішнього стану показників розвитку громади?", % 122
Рисунок 12.4 Розподіл відповідей жителів Бершадської міської територіальної громади на питання: " Наскільки ви задоволені якістю отриманих соціальних послуг?", % 123
Рисунок 12.5 Розподіл відповідей жителів Бершадської міської територіальної громади на питання: " Що, на Вашу думку, заважає розвиткові громади ?", % 124
Рисунок 12.6 Розподіл відповідей жителів Бершадської міської територіальної громади на питання: " Виберіть три основні завдання, які необхідно здійснити для розвитку громади ", % 125
Рисунок 12.7 Розподіл відповідей жителів Бершадської міської територіальної громади на питання: " Чи вірите Ви у реалізацію завдань, вказаних в попередньому пункті ", % 126
Рисунок 12.8 Розподіл відповідей жителів Бершадської міської територіальної громади на питання: " Як би Ви оцінили діяльність органів місцевого самоврядування з розвитку громади? ", % 127
Рисунок 12.9 Розподіл відповідей жителів Бершадської міської територіальної громади на питання: " Яким є, на Вашу думку, основний ресурс громади для подальшого розвитку? ", % 128
Рисунок 12.10 Гендерний розподіл респондентів Бершадської міської територіальної громади, які брали участь в опитуванні для розроблення стратегії розвитку громади, % 129

Рисунок 12.11 Віковий розподіл респондентів Бершадської міської територіальної громади, які брали участь в опитуванні для розроблення стратегії розвитку громади, % 130
Рисунок 12.12 Рід занять респондентів Бершадської міської територіальної громади, які брали участь в опитуванні для розроблення стратегії розвитку громади, % 131
Рисунок 12.13 Розподіл відповідей представників бізнесу Бершадської міської територіальної громади на питання: “ Який характер має Ваш бізнес? Оберіть основні сфери діяльності? ”, % 133
Рисунок 12.14 Розподіл відповідей представників бізнесу Бершадської міської територіальної громади на питання: “ Зазначте відсоток загального обсягу збуту Вашого підприємства, який припадає на покупців у таких зонах ”, % 134
Рисунок 12.15 Розподіл відповідей представників бізнесу Бершадської міської територіальної громади на питання: “ Які зміни у збуті Ви очікуєте в 2025 р.? ”, % 135
Рисунок 12.16 Розподіл відповідей представників бізнесу Бершадської міської територіальної громади на питання: “ Чи є у Вашому регіоні (відмітьте усі відповідні твердження)”, % 136
Рисунок 12.17 Розподіл відповідей представників бізнесу Бершадської міської територіальної громади на питання: “ Ви відчуваєте нестачу спеціалістів певних специфічних професій, навичок персоналу, які є важливими для майбутнього розвитку Вашого підприємства ?”, % 137
Рисунок 12.18 Розподіл відповідей представників бізнесу Бершадської міської територіальної громади на питання: “ Ви плануєте інвестувати у збільшення виробництва продукції (послуг) у громаді?”, % 138
Рисунок 12.19 Розподіл відповідей представників бізнесу Бершадської міської територіальної громади на питання: “ Що, на Вашу думку, заважає розвиткові громади (вибрати 3 основних)?” 139
Рисунок 12.20 Розподіл відповідей представників бізнесу Бершадської міської територіальної громади на питання: “В якій послідовності (перше, друге, третє і т.д.) Ви б розмістили нижче представлені завдання, які необхідно здійснити для розвитку громади ” 140
Рисунок 12.21 Розподіл відповідей представників бізнесу Бершадської міської територіальної громади на питання: “ Які види економічної діяльності є, на Вашу думку, пріоритетними для майбутнього розвитку громади?” 141
Рисунок 12.22 Розподіл відповідей представників бізнесу Бершадської міської територіальної громади на питання: “Оцініть рівень співпраці Вашого підприємства із зазначеними організаціями” 142
Рисунок 12.23 Розподіл відповідей представників бізнесу Бершадської міської територіальної громади на питання: “ Як би Ви оцінили діяльність органів місцевого самоврядування з розвитку громади?” 143
Рисунок 12.24 Розподіл відповідей представників бізнесу Бершадської міської територіальної громади на питання: “ Яка Ваша загальна думка про Вашу громаду як місце для ведення бізнесу? ” 144

Перелік таблиць

Таблиця 2.1 Порівняльна характеристика Бершадської міської територіальної громади до Вінницької області 16
Таблиця 2.2 Порівняльна характеристика Бершадської громади та подібних громад 19
Таблиця 3.1 Поточний стан атмосферного повітря 29
Таблиця 3.2 Стан водних ресурсів 30
Таблиця 4.1 Чисельність наявного населення Бершадської міської територіальної громади та Вінницької області, осіб, станом на 01 січня 34
Таблиця 5.1 Мережа структурних підрозділів КНП «Бершадський ЦПМСД» 52
Таблиця 5.2 Житловий фонд 63
Таблиця 5.3 Комунальна інфраструктура та інженерні мережі 64
Таблиця 5.4 Теплопостачання в Бершадській міській територіальній громаді за 2021-2024 роки 65
Таблиця 5.5 Мережа закладів торгівлі Бершадської міської територіальної громади станом на 01.07.2024 року 65
Таблиця 5.6 Мережа закладів ресторанного господарства Бершадської міської територіальної громади станом на 01.07.2024 року 67
Таблиця 5.7 Можливості для розміщення гостей у колективних засобах розміщення 78
Таблиця 6.1 Містобудівна документація громади 81
Таблиця 8.1 Динаміка суб'єктів господарської діяльності громади за 2022-2024 роки 87
Таблиця 8.2 Найбільші роботодавці Бершадської міської територіальної громади 91
Таблиця 8.3 Динаміка реєстрації та припинення підприємницької діяльності серед платників першої, другої та третьої групи єдиного податку 93
Таблиця 8.4 Основні види діяльності, які переважають серед платників першої, другої та третьої групи єдиного податку 94
Таблиця 8.5 Перелік та вартість реалізованих в межах Бершадської міської територіальної громади проєктів та капітальних видатків за кошти державної субвенції на соціально - економічний розвиток регіонів за 2021-2024 роки 97
Таблиця 8.6 Угоди про співпрацю в Бершадській міській територіальній громаді 98
Таблиця 9.1 Показники доходів бюджету Бершадської міської територіальної громади 2022-2024 роки, (тис. грн) 101
Таблиця 9.2 Динаміка податкових надходжень до загального фонду бюджету Бершадської міської територіальної громади за 2022-2024 роки, (тис. грн) 102
Таблиця 11.1 Громадські організації, зареєстровані та діють на території Бершадської міської територіальної громади 114

1. ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ГРОМАДИ

Місто Бершадь розташовано на південному сході Вінницької області, розташоване на берегах річки Дохна та її лівої притоки – річки Берладинки (басейн Південного Бугу) на відстані близько 150 км від Вінниці та 70 км від районного центру м. Гайсин.

Існує дві версії походження назви міста. Так Ю.М. Кругляк в своїй книзі «Ім'я вашого міста» подає таке пояснення: «Засновано за часів литовського панування. О.С. Стрижак зараховує цю назву до тюркизмів. За одним переказом, вона походить від назви брег – «охорона». За другим – від татарського береш – «битва». Існує також місцева легенда про доньку воєводи Бершаду, яка очолила захист міста від татар. За місцевими переказами, річка Берладинка стала носити ім'я мужньої князівни Бершади, яка замінила при обороні міста свого загиблого батька-воєводу. Татари прислали гінців із вимогою зустріти переможців з великими дарами, але мешканці зустріли їх зі зброєю в руках. Вороги оточили місто. Друга дочка воєводи Дахна переправилась вночі через стан ворогів і привела допомогу. Татари змушені були тікати; багато їх загинуло у річкових водах. На честь цієї перемоги іменами мужніх і відважних дівчат, а саме: Бершади була названа річка Берладинка, а Дахни – річка Бик (Окна). Дослідник, науковий працівник районного краєзнавчого музею м. Бершаді Мирослав Щербина, посилаючись на М. Грушевського стверджує, що від назви гідроніма «Бершадка» пішла назва міста. «Михайло Грушевський у своїх творах річку Берладинку називає Бершадкою.

За місцевою традицією часом появи Бершаді вважають 1459 рік. Ця дата умовна, адже підтверджень архівними даними чи іншими джерелами немає. Вперше ця дата з'явилась в книзі «Історія міст і сіл УРСР: Вінницька область», яка за союзних часів була своєрідним енциклопедичним багатотомником, з якого черпали інформацію багато науковців та любителів історії. Саме в цій книзі ми читаємо: «Вперше згадується Бершадь в історичних джерелах 1459 року. Розташована була на південному кордоні Литовського князівства. Обнесена шестиметровим валом, з фортецею у центрі, Бершадь являла важливий форпост у боротьбі проти турків і татар».

Через південь сучасної Вінниччини, територію Бершадського краю в давнину проходили найважливіші торгові шляхи на південь і північ, захід і схід (торговий шлях із Вінниці та Брацлава на Умань, Київ і Чорноморське узбережжя), що сприяло піднесенню сіл та містечок Бершадщини. З'явилися шевське, ковальське, кушнірське, бондарське ремесло, було налагоджено виробництво цегли. З метою піднесення розвитку ремесла, торгівлі польська шляхта сприяє переселенню сюди євреїв. В історії Бершаді започаткувався новий етап – становлення ремісничого містечка, яким воно й залишилось до XX ст.

На початку XVII ст. найбільшими землевласниками тут стали князі Збаразькі, які віддали Бершадь в управління козацькому отаману Василю Босому (надзвичайно хороброму вояку та енергійному діячові) для охорони цих земель, а також відбиття постійних набігів турків. Василь Босий поставив у Бершаді фортецю, яка згодом стала гніздом місцевого козацтва і форпостом для постійної боротьби із загарбниками. Проте, в 1617 р. бершадська фортеця на вимогу турків була зруйнована. Зі статті Івана Франка «Спалення Бершаді» відомо наступне: «Тут турки почали жалуватися на зухвальство козаків і виставляти давні й нові шкоди; при тім вони вичисляли містечка, хоч належні до нас, але осідки козаків, і домагалися їх знищення. Оперлися цьому поляки, відмовляючи туркам права засуджувати на знищення стільки міст у чужій державі. Тоді Скандер-паша, показав лист свойого султана, в якім біло сказано, що коли поляки не згодяться зруйнувати свого містечка Бершаді, положеного над річкою Аксіякою, прозваною Малим Дніпром, їм велено зірвати переговори».

«Про руїну Бершаді згадує проф. Грушевський два рази і обидва рази під роком 1617. Перша згадка виглядає ось як: «На межиріччі Бога і Дніпра осадчий князів Збаразьких Василь Босий поставав замок на Бершаді (із сього виходить немов би замок був поставлений був над рікою, що звалася Бершадь; у покажчику того тому стоїть назва «Бершада ріка»), і він стає гніздом пограничників, що під проводом Босого ведуть звідси партизанську війну з татарами й турками; замок зруйновано на жадання турків в році 1617». До сього твердження не вказано ніякого джерела, натомість на стор. 359 вказано, що: «Іскандер-баша жадав знищення пограничних замків: Білої Церкви, Канева, Корсуня, Черкас, Чигирина, але на се дано рішучу відмову, і він мусив вдовольнитися тим, що спалив Рашків і добився знищення Бершаді, гнізда злісного пограничника Босого, що не давав спокою туркам і волохам». І сим разом ся подія покладена на осінь 1617 року.

У 1672 році Бершадь була спалена і спустошена турками як покарання за те, що командир козацького загону полковник Мурашко, взявши в полон під Ладижином сина турецького султана, вбив його. Понад чверть століття, з 1672-1699 рр. Бершадщина була під владою турків. У роки турецької окупації все Поділля перетворилося на руїни. З 1699 року опинилась знову у складі Польщі.

Євреї жили у містечку з 17 століття. Общину було знищено під час Хмельниччини, про що свідчить скопійований напис із втраченої сьогодні братської могили: «Це місце поховання вбитих бандитами в освячення Імені. І були вони покликані до Всевишнього на двадцять другий день місяця сивану 1648».

На середину 18 століття громада відродилася, й у 1765 року у Бершаді вже мешкало 438 євреїв. Євреї селилися компактно завжди і в усіх місцях свого проживання, що було зумовлено соціально-побутовими та релігійними особливостями єврейського життя.

Планування містечка, в основному, зберігалося те саме, що й було раніше. Кам'яні замок, костел і синагога часто залишалися єдиними спорудами міста, що збереглися, а нові будинки зводилися на фундаментах старих.

Головним місцем, де вирувало життя містечка, була торгова площа (теперішня вул. Ярослава Мудрого, колишні назви: Широка, Леніна). Іноді вона мала форму прямокутника, але часто була продовженням головного тракту, що проходить через містечко (на Війтівку-Теплик-Умань). По периметру площа була щільно забудована єврейськими будинками з лавками та магазинами, а також іншими необхідними закладами, такими як заїжджий двір, корчма, різні майстерні. Такою ж була і забудова довколишніх вулиць. Таким чином, до початку 19 століття і сформувалася планувальна структура, яку прийнято називати «штетл», що в перекладі з ідиш означає «містечко» - територія в центрі містечка, де кількість єврейського населення сягала ста відсотків.

В 1793 році місто відійшло до складу Російської імперії. З 1797 року Бершадь стає повітовим містом Подільської губернії, а з 1804 року знову стає містечком Ольгопільського повіту. Кінець XVIII ст. характеризується невпинним зростанням могутності Російської імперії, що загарбала більшу частину українських земель під свою владу, втратою Україною автономних прав і перетворенням її на звичайну губернію Російської імперії.

Після Юрія Збаразького володіння перейшло до Миколи П’ясковського, в якого Бершадь купив граф Петро Мошинський в 1823 році. Петро Мошинський у 1819 р. заклав у місті головну резиденцію і вибудував над ставом р. Дохни класичний палац, який перебудував архітектор Любовидзький у стилі «флорентійський ампир». Палац оточував рів, через який був перекинутий міст. У палаці була величезна бібліотека з архівами. Посередині парку знаходилася неготична каплиця з гробами предків Мошинських та Юревичів. Декорації всередині каплиці були виконані італійцями. За каплицею на березі ставка знаходилися два білих сфінкси з левами. Зображення палацу збереглося тільки на акварелях Наполеона Орди та у джерелах.

Кінець XVIII ст. та перша половина XIX ст. час занепаду феодалізму і розвитку капіталізму в Російській імперії. Подільська губернія в той період була типовим аграрним районом. Вже на початку XIX ст. у місті почала розвиватись промисловість, в Бершаді працювали суконна та полотняна мануфактури, що належали поміщикам. Одна з мануфактур мала лише п'ять верстатів і п'ять кріпаків. У 1823 році в містечку були ткацькі й суконна фабрики, устатковані трьома верстатами, які обслуговували 26 найманих робітників. У 1827 році тут з'являється одна з перших у Подільській губернії цукроварень. Після пожежі в 1872 році на її місці в 1873 році був побудований Бершадський цукровий завод (пропонований для внесення до Переліку об'єктів культурної спадщини, як щойно виявлені). У 1851 році розпочала роботу винокурня з 14 робітниками (тепер − Бершадський спиртозавод). Але більшість населення займалася землеробством, відбувала феодальні повинності.

19 лютого 1861 р. цар Олександр II підписав маніфест про скасування кріпосного права. Реформа 1861 р. не розв'язала земельного питання, а зберегла поміщицьке землеволодіння, дозволяла викуп селянських земель і залишила селян у кабальній залежності від поміщиків. Віковічна боротьба селян за землю тривала. Капіталістичні відносини розвивались дуже повільно.

Розвиток капіталізму у другій пол. XIX ст. відчутно позначився на зміні соціального складу населення Бершаді. Лише п'ята частина займалась сільським господарством. Усе більшу роль у суспільному житті відігравали робітники промислових підприємств. У місті було три млини, тютюнова та макаронна фабрики, винокурний завод, друкарня. Після пожежі 1872 року модернізовано цукровий завод. Все більшу роль в суспільному житті починають відігравати промислові робітники. Крім уже згадуваних цукрозаводу, тютюнової та макаронної фабрики, пивоварного та шкіряного заводів, місцеву промисловість складали ректифікаційний, чавунно-ливарний, механічний, цегляний, черепичний заводи. Тут було кілька складів лісової та хлібної продукції, багато бакалійних, мануфактурних, галантерейних та інших лавок, паровий млин.

У містечку, за свідченням дослідника, історії, археології, етнографії, архітектури Поділля, краєзнавця – Ю. Сіцінського працював цукровий і винокурний завод. Жителів православних 763 чоловічої статі і 746 жіночої статі. Всі малороси-селяни, переважно займаються землеробством і роботою в цукровому заводі. Згідно перепису населення 1897 р. в Бершаді проживало 8885 чоловік. З них євреїв – 6603, які займалися переважно ремеслами, як-то: бондарство, шевство, ковальство, кравецтво та ін. Крім того, тутешні євреї славляться пошиттям талитів або та́лесів, які нарозхват куплялися у Варшаві, Бердичеві, Бресті та інших містах.

У 1896-1897 рр. завершено будівництво вузькоколійної залізничної гілки, яка зв'язала Бершадь із залізничною лінією Одеса – Київ. Бершадська залізниця зміцнила зв'язки міста з значними економічними центрами, відкрила впливові зони і сприяла його інтенсивному господарському розвитку. Бершадь помітно зростала: у 1904 році вона стала містом, а умови життя мешканців міста залишалися важкими. Хоча чисельність населення досягала 12 тисяч, у місті не було каналізації, водогону, електричного освітлення. У Бершаді працювали церковнопарафіяльна школа, народне училище, реміснича школа при монастирі. З 1911 року розпочали роботу приватні чоловіча та жіноча школи торгівлі, але вчитися у них могли тільки діти заможних батьків. Понад тисяча дітей простолюдин не ходила до школи. В місті було чотири церкви, синагога, шість молитовних будинків. У місті була земська лікарня на десяток ліжок і заводський медичний пункт.

У 1914 році в Бершаді розпочалося будівництво триповерхової школи за кошти мецената Гірша Кормана, яке завершилось у 1918 році. Сьогодні це приміщення є архітектурною окрасою центрального майдану міста. У довоєнний час тут працювала єврейська школа. Після визволення Бершаді в цьому приміщенні з 1947 до 1955 рр. було педагогічне училище, а потім, до 1981 року, навчалися учні Бершадської середньої школи № 1. Нині тут

працюють станція юних техніків, станція юних натуралістів, методичний кабінет відділу освіти Бершадської міської ради.

Після Першої світової війни (1914-1918 рр.) Російську імперію сколихнуло ще одне лихоліття. У лютому 1917 року відбулася революція, внаслідок якої було скинуто царя. Створено Тимчасовий уряд, який намагався поширити свою владу на всю територію Російської імперії. Майже в той же час 4 березня 1917 року в Україні формується ще одне державне утворення – Центральна Рада на чолі з Михайлом Грушевським. На початку березня 1917 року в повітовому місті Ольгополі була створена «нова» влада, так звана Рада об'єднання громадських організацій на чолі з головою міської управи паном Безпечним. У селах залишилися сільські старости. З перших днів існування нового органу влади стало зрозуміло, що він нікого задовольнити не зможе. Частина селян стояла осторонь від революційних подій, які відбувалися в країні, бо не всі і не все розуміли. У той же час у губернському місті Вінниці одночасно з владою губернського комісара Тимчасового уряду почала діяти Вінницька Рада робітничих і солдатських депутатів, компетенція якої поширювалась на все Поділля. У той же час в області активізувала свою роботу Центральна Рада.

Селяни Бершадщини у 1917-1918 роках розгромили поміщицькі маєтки Сабанських, Юревичів, Глинських та інших панів, ділили завойовану землю, ділом утверджували свою, народну владу. Радянська влада утвердилась на Бершадщині в кінці першої половини 1920 року. Захопивши Поділля, більшовики встановили жорстокий режим. У 1920 році була сформована місцева влада, яку очолювали каральні органи – Революційні трибунали. Вони розправлялися з тими, хто боровся за незалежність України, воював у війську УНР, відбирали у селян продовольство. Для зміцнення влади більшовиків на місцях були створені надзвичайні органи влади: ревкоми і військревкоми. У сільській місцевості опорою більшовиків були комнезами (комітети незаможних).

Встановлення радянської влади на Бершадщині супроводжувалося запровадженням політики «воєнного комунізму», основою якої було свавільне вилучення у населення хліба, а також розгортання червоного терору. Така політика знекровить українське селянство й призведе до голоду 1921-1923 рр. Потім була запроваджена нова економічна політика, яка відносно політики «воєнного комунізму» була більш поміркованою. Проте, це аж ніяк не змінювало того, що радянська влада прийшла в Україну і на Поділля зокрема, насильницькими жорстокими шляхами.

У роки так званого мирного будівництва у Бершаді реконструйовано цукровий завод, відбудовано і розширено спиртовий та шкіряні заводи. Ще на початку 1921 року ремісники почали об'єднуватися в артілі, яких під кінець року було 26. Це, зокрема, металісти, ковалі, столяри, шевці, кравці тощо.

За роки відбудови народного господарства зросло політичне та економічне значення Бершаді в губернії. 1922 року Бершадь стала центром Ольгопільського повіту. Тепер у місті працювало чотири школи, два лікнепи, клуб, районна бібліотека. Поліпшилося і медичне обслуговування: у лікарні працювало 17 медпрацівників. У 1920 році в Бершаді була створена Трудова районна школа, яка діяла у приміщеннях нинішньої автошколи та колишньої єврейської школи. Вона давала учням основи наук і готувала до практичної діяльності.

Невдовзі після певного послаблення, радянський апарат почав закручувати гайки своєму суспільству із новою небаченою досі силою та жорстокістю. Насильницьке формування колгоспної системи, репресивні заходи радянської влади щодо селян призвели до масового знищення українського народу – Голодомору 1932-1933 рр. Щоб пояснити правомірність своїх дій по вилученню хліба у селян і заручитися підтримкою робітничого класу, керівництво району весною 1931 року штучно влаштовувало продовольчі проблеми в

робітничих їдальнях Бершаді й, зокрема, в їдальні цукрового заводу. Колективізація зруйнувала традиційні форми і методи сільського господарювання, перетворила найславнішого в світі хлібороба на жебрака, вщент розорила село, призвела до повного занепаду землеробства і тваринництва. За відмову вступити до колгоспу, за власну думку і здоровий глузд, за те, що рано вставав і важко працював, не байдикував і не зазіхав на чуже добро, селянина-хазяїна тиснули податками, доводили до відчаю безглуздими вказівками та заборонами, а врешті-решт оголосили ворогом народу з наступною ліквідацією господарства та висилкою на Північ Росії або в Сибір.

Відновлення політики «воєнного комунізму» наприкінці 20-х рр. XX ст., запровадження єдиного сільськогосподарського податку в 1927 році, прийняття законів про самообкладання, запровадження державних позик, обов'язкове окладне страхування в сільських місцевостях, одноразовий збір на культурне й господарське будівництво в містах, а також перехід до колективізації, розкуркулення призвели українське селянство до катастрофи 1932 - 1933 рр.

На початку 1930-х рр. українізація стала розглядатися як прояв націоналізму. Далі був страшний голодомор 1930-х рр., який фактично розпочався вже весною 1932 року, але органи влади не тільки не вжили заходів, щоб виправити становище, а й свідомо робили все для того, щоб спровокувати ще потужнішу хвилю голоду в наступному році; вони не тільки забрали весь хліб із селянських комор, а й під страхом суворої кари вивезли весь насіннєвий фонд. Усе було спрямоване на винищення українського народу. Репресії почали зводитись до рангу партійно-державної політики. Необґрунтовані репресії на рубежі 1920-1930-х рр. були початком тоталітарного знищення народу в 1935-1937 рр.

Не встигли українці оговтатись від страшних років голодомору та репресій і розстрілів, як почалась Німецько-радянська війна, яка забрала мільйони життів. 22 червня 1941 р. гітлерівська Німеччина напала на СРСР. 29 липня 1941 року Бершадь окупували німецькі та румунські війська. І лише 14 березня 1944 року місто було звільнено від нацистів військами 2-го Українського фронту. У битвах Другої світової війни загинуло 8650 уродженців Бершадщини, серед них - 220 партизан. Братські могили воїнів цієї війни знаходяться у м. Бершадь та селах району. Зокрема, у м. Бершаді в межах Меморіального комплексу по вул. Юрія Коваленка знаходиться братська могила 53 радянських воїнів та партизанів загиблих при звільненні міста і пам'ятник воїнам-землякам; по вул. Покровська біля школи № 2 − братська могила 10 партизанів і двох радянських воїнів, які загинули при звільненні міста; на території цукрозаводу − пам'ятник 58 воїнам-робітникам цукрозаводу, які загинули на фронтах Другої світової війни, а також пам'ятник воїнам-робітникам на території спиртозаводу. Вшануванню 26 тисячам загиблих під час німецько-румунської окупації на території Бершадського району євреїв встановлено пам'ятний знак жертвам Голокосту по вул. Юрія Коваленка.

У другій половині XX ст. сформована сучасна інфраструктура району. Створено промисловий та агропромисловий комплекси, заклади торгівлі, побуту, культури та освіти. Сучасна Бершадь є відомим сільськогосподарським центром. У грудні 1966 р. Бершадь отримала статус міста. Постановою Кабінету Міністрів України 26 липня 2001 р. місто Бершадь внесено до списку історичних населених місць України.

За роки Незалежності історико-культурна спадщина Бершаді поповнилася новими об'єктами. Так, у 1993 році відкрито Пам'ятний знак жертвам Голодомору; у 1994 – Пам'ятний знак загиблим учасникам радянсько-афганської війни; у 2007 – Пам'ятний знак жертвам Голокосту, а в 2011 – погруддя Родіона Скалецького. Пам'яткоохоронна сфера зазнала змін після Революції Гідності 2013-2014 років. Зокрема, у лютому 2014 р. в Бершаді демонтували пам'ятник В. Леніну, в 2015 р. встановлено меморіальні дошки воїнам-землякам, які загинули в зоні проведення Антитерористичної операції: Герою України, підполковнику Юрію Коваленку та рядовому В'ячеславу Дремлюху на фасаді

Бершадської ЗОШ І-ІІІ ст.
№ 3, де вони навчалися. У травні 2016 р. в Бершаді на фасаді районного будинку культури відкрито меморіальну дошку Юрію Коваленку та перейменовано вулицю у м. Бершаді. У 2016 році на честь В. Дремлюха встановлено пам'ятний знак у середмісті Бершаді на початку вулиці, названої іменем героя, а 2018 − у Бершаді відкрито пам'ятний знак Юрію Коваленку на Меморіальному комплексі (Меморіалі Слави) по вул. Ю. Коваленка.

Бершадська міська територіальна громада має власний герб, який символізує її історичні корені, культурні цінності та соціальні ідеали (рис. 1.1).

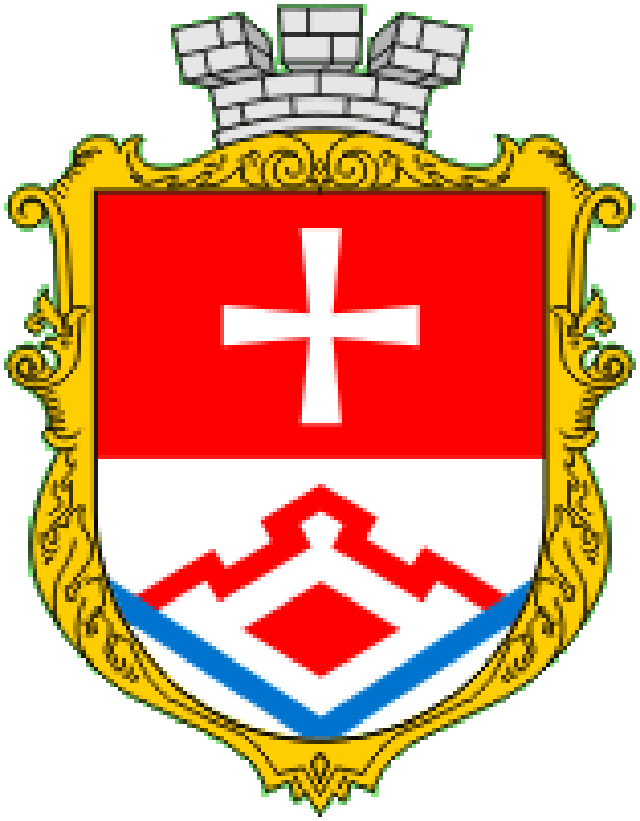

Рисунок 1.1 **Герб Бершадської міської територіальної громади**

Історичний розвиток Бершадської громади демонструє її глибокі культурні, соціальні та економічні корені, що формувалися впродовж кількох століть. Географічне розташування міста на перехресті важливих торгових шляхів сприяло формуванню ремісничих традицій, розвитку торгівлі та поступовому перетворенню містечка на локальний економічний центр. Водночас багатовікові військові конфлікти, періоди окупацій та зміни державної приналежності сформували унікальний історичний контекст, який вплинув на соціальну структуру, етнокультурне середовище та економічний розвиток громади.

Багата історична спадщина Бершаді є не лише культурним надбанням, а й стратегічним активом для формування майбутніх векторів розвитку. Збереження історичної пам'яті, пам'яток архітектури, ремісничих традицій може стати основою для розвитку культурного та туристичного потенціалу громади. Цей потенціал може бути інтегрований у стратегію економічного зростання, спрямовану на підтримку малого бізнесу, креативних індустрій та місцевих ініціатив. Водночас необхідно враховувати виклики сучасності - демографічні зміни, економічну нестабільність та наслідки війни. Подальший розвиток громади потребує стратегічного бачення, яке поєднує історичну ідентичність із сучасними потребами мешканців та економіки. Важливо створювати умови для підвищення інвестиційної привабливості території, модернізації інфраструктури, розвитку людського капіталу та залучення інноваційних підходів до управління. Формування стратегії розвитку має

спиратися на активну участь громади, партнерство з бізнесом та міжмуніципальну співпрацю.

Загалом, комплексний стратегічний підхід дозволить Бершадській міській територіальній громаді зберегти свою унікальність, зміцнити соціально-економічний потенціал та адаптуватися до сучасних викликів. Поєднання історичних ресурсів із сучасними управлінськими інструментами сприятиме створенню стійкої, конкурентоспроможної та привабливої громади, здатної ефективно розвиватися в умовах післявоєнного відновлення та євроінтеграційних процесів.

Висновки

1 Історичне походження та географічне положення міста Бершадь формують його унікальний культурний код і визначили його як прикордонне місто з потужною оборонною функцією. Розташоване на перехресті важливих шляхів біля річок Дохна та Берладинка, воно відігравало стратегічну роль ще з XV століття. Легенди про засновниць міста - мужніх дочок воєводи - відображають високий рівень самоусвідомлення громади та сприйняття історії через героїчні образи.

2 Бершадь як військовий і козацький форпост упродовж XVI–XVII століть стала важливою точкою оборони на південних рубежах Литовського князівства і Речі Посполитої. Завдяки фортеці, зведеній Василем Босим, місто стало центром козацької ініціативи та спротиву турецько-татарським нападам. Навіть після руйнування фортеці у 1617 р. Бершадь залишалась символом боротьби, що підкреслюється згадками М. Грушевського та І. Франка.

3 Соціально-економічне піднесення Бершаді у XVIII–XIX століттях зумовлене активним розвитком ремісничого виробництва, торгівлі та появою перших мануфактур. Перехід під владу Російської імперії змінив адміністративний устрій, однак не зупинив економічного зростання міста. Особливо важливим стало будівництво цукроварні, винокурні, а згодом і залізниці, що дало новий імпульс для інтеграції Бершаді в загальноімперську економічну систему.

4 Єврейська громада міста відігравала центральну роль у формуванні його соціокультурного простору, розвиваючи ремесла, торгівлю та освіту. Відроджена після трагедії Хмельниччини, вона зберігала цілісну архітектурно-планувальну структуру «штетлу» і стала прикладом локальної урбаністичної спадщини. Саме завдяки цій громаді Бершадь відома як центр виготовлення традиційного єврейського одягу (талесів) і підтримання високої культури єврейського життя до XX століття.

5 Період радянської влади став епохою глибоких соціальних змін, що супроводжувались репресіями, голодоморами, насильницькою колективізацією та ліквідацією традиційних господарських форм. Водночас у цей період місто відновлювалося після воєнних руйнувань, будувалися нові заводи, створювались навчальні та культурні установи. Але суперечливість радянської модернізації - між індустріалізацією та масовим насиллям - залишила глибокі шрами у суспільній пам'яті.

6 Німецько-румунська окупація під час Другої світової війни стала трагічним випробуванням для Бершаді, яка втратила тисячі своїх мешканців, зокрема внаслідок Голокосту. Місто стало одним з центрів спротиву, де діяли партизанські загони і відбулося визволення у березні 1944 р. Меморіальні комплекси, братські могили та пам'ятники сьогодні є невід'ємною частиною історичної пам'яті громади.

7 Повоєнний розвиток Бершаді у другій половині XX століття привів до модернізації інфраструктури, створення агропромислового комплексу та закладів освіти, медицини, культури. Отримання статусу міста у 1966 р. стало визнанням значущості Бершаді у

регіональному контексті. Збереження архітектурних пам'яток і розвиток економіки визначили її роль як аграрного центру Вінниччини.

8 Сучасна Бершадь зберігає тяглість історичної пам'яті, водночас інтегруючись у виклики новітнього часу. Вшанування героїв минулого - від учасників визвольних змагань до сучасних захисників України - є прикладом активної громадянської позиції. Символіка громади, нові пам'ятні знаки та оновлений публічний простір засвідчують, що Бершадь є містом з гідним минулим і перспективним майбутнім.

9

2. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ГЕОГРАФІЧНЕ РОЗТАШУВАННЯ ГРОМАДИ

Розташування та адміністративно-територіальний поділ громади

Бершадська міська територіальна громада станом на 01.01.2025 нараховує 41832 особи наявного населення. Громада займає 870,82 км^2, розташована у південно–східній частині Вінничини що становить 3.3% області. Густота населення громади складає 48 осіб/км^2. Громада об'єднує 28 сільських населених пунктів та місто Бершадь (рис. 2.1)

Бершадська громада розміщена у межах лісостепової зони на південному сході Вінницької області, на Придніпровській і Подільській височинах.

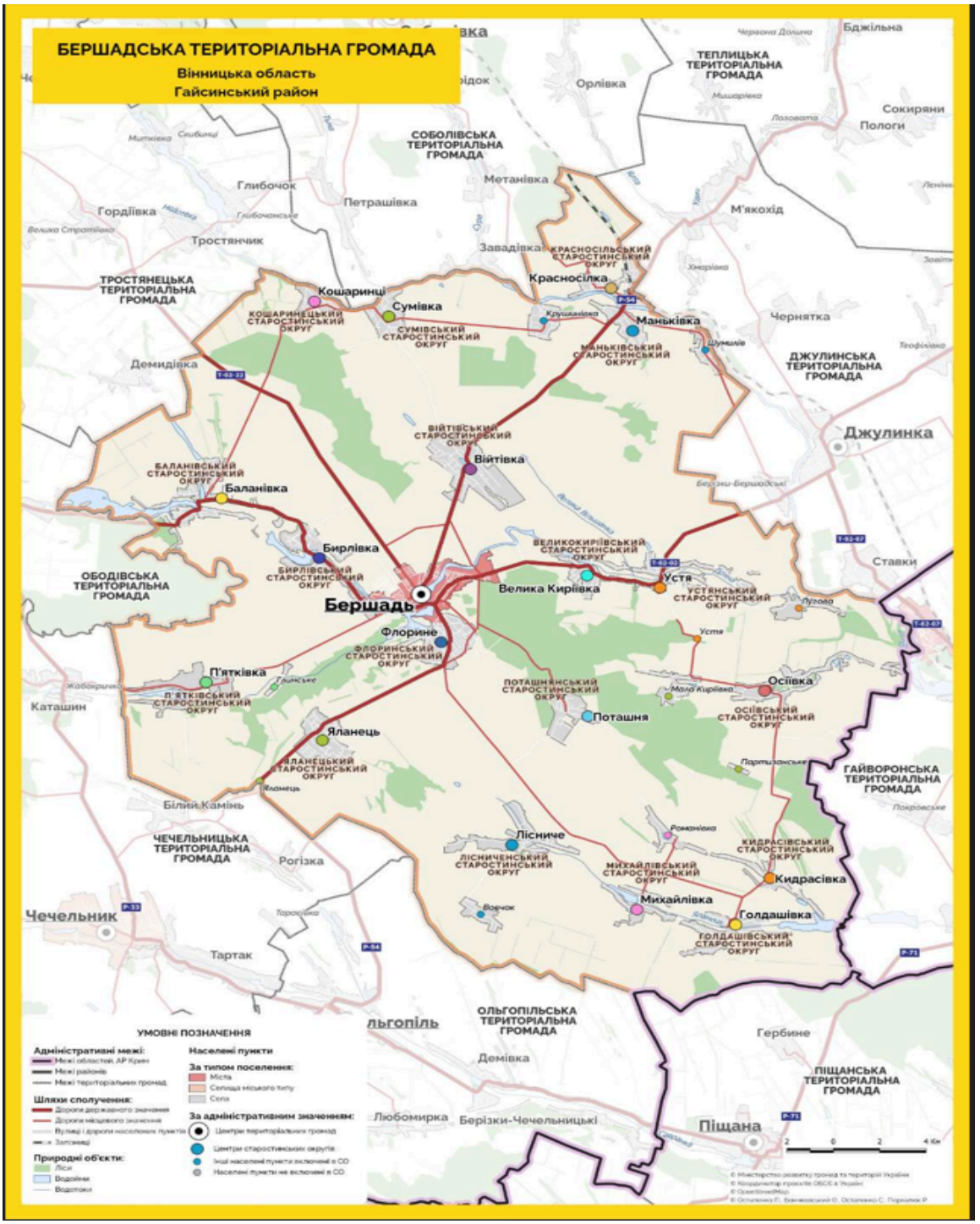

Рисунок 2.1 **Географічне розташування Бершадської міської територіальної громади**

Головна річка - Південний Буг з притоками Дохною, Берладинкою, Удичем.

Характерними для даної території є нерудні корисні копалини. Наявні достатні запаси граніту, глини, кварцових пісків, каоліну

Бершадська міська територіальна громада розташована у південно – східній частині Вінницької області та межує з Одеською та Кіровоградською областями. Суміжні адміністративно – територіальні одиниці: Ольгопільська, Чечельницька, Ободівська, Тростянецька, Соболівська, Джулинська територіальні громади. Бершадська міська територіальна громада входить до укрупленого Гайсинського району з центром у м. Гайсин, відстань від якого 69 км.

Місто Бершадь розташований на відстані 287 км від м. Київ, 154 км від обласного центру м. Вінниця, 86 км від м. Умань, 205 км від м. Кишинів. Відстань до найближчого міжнародного аеропорту « Гавришівка» складає 148 км, до міжнародного аеропорту «Бориспіль» - близько 314 км. Порівняльна характеристика громади до області наведена в табл. 2.1

Таблиця 2.1 **Порівняльна характеристика Бершадської міської територіальної громади до Вінницької області**

Регіон	Територія км2	Площа у % до загальної площі області	Чисельність наявного населення станом на 01.01.2022 осіб	Населення у % до загального населення області	Щільність населення, осіб на 1 км2
Бершадська міська територіальна громада	870,82	3,3	43045	2,8	49
Вінницька область	26500	100	1509515	100	100

Розвиток Бершадської міської територіальної громади загалом відповідає основним тенденціям Вінницької області, однак має свої специфічні риси та унікальні особливості. Чисельність наявного населення громади складає 3,7% від чисельності населення Вінницької області. Упродовж 2022–2025 років спостерігалося поступове скорочення чисельності населення Бершадської міської територіальної громади. Ця тенденція є характерною для багатьох громад України, особливо у сільських та малих міських населених пунктах. Порівняльні дані про чисельність населення громади за 2022–2025 роки представлені на рис. Ці показники наочно демонструють загальний тренд та дозволяють оцінити масштаб проблеми для подальшого планування заходів щодо її вирішення. (рис. 2.2).

Загальна демографічна динаміка Бершадської міської територіальної громади відображає типові для регіонів України процеси скорочення населення, які обумовлені поєднанням економічних, соціальних та міграційних чинників. Зменшення чисельності мешканців у сільських і малих міських громадах часто пов’язане з відтоком працездатного населення до більших міст або за кордон, старінням населення та обмеженими можливостями для молоді. Така тенденція безпосередньо впливає на економічну динаміку, ринок праці, інвестиційну привабливість та ефективність надання публічних послуг, що потребує системного стратегічного реагування з боку місцевої влади.

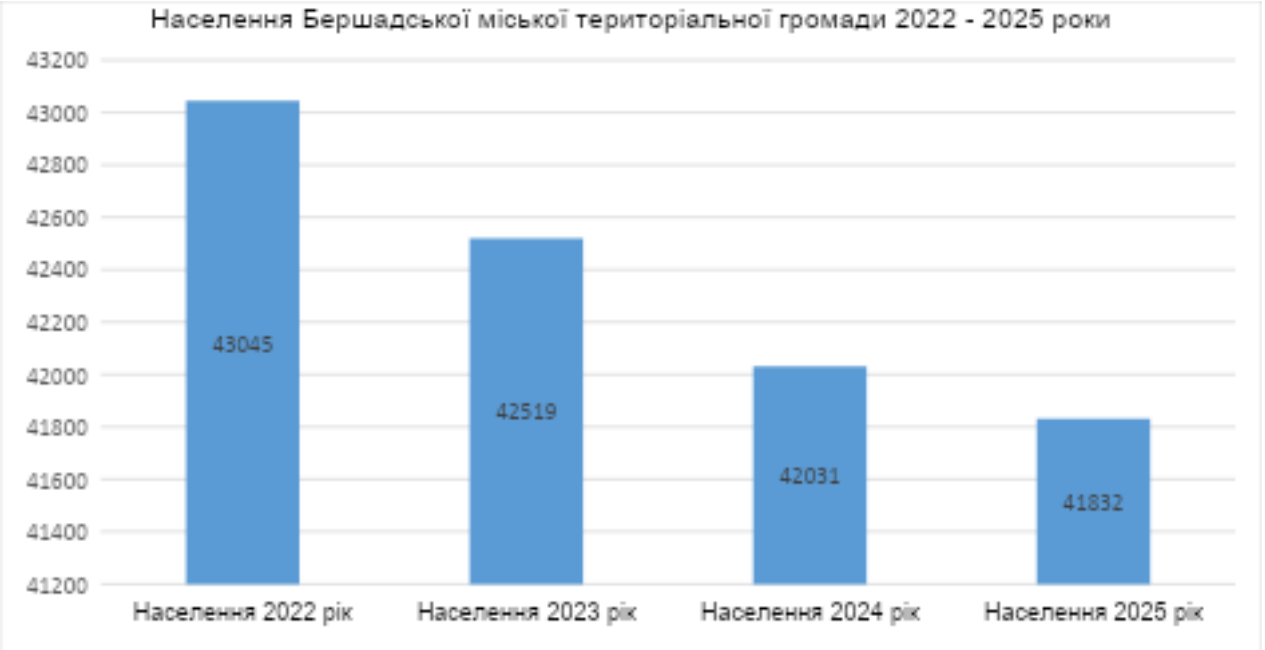

Рисунок 2.2 **Порівняльна характеристика населення Бершадської міської територіальної громади з 2022 по 20225 роки**

Основними причинами зменшення населення стало поєднання кількох негативних демографічних і соціально-економічних факторів. Передусім, це природне скорочення населення - рівень смертності стабільно перевищує рівень народжуваності, що особливо помітно в сільських населених пунктах громади. Додатково, масова зовнішня міграція працездатного населення, особливо молоді, у великі міста України та за кордон у пошуках кращих умов життя та роботи, значно впливає на демографічну ситуацію.

Чисельність наявного населення громади становить 41,8 тисяч осіб. При цьому значна більшість - 72% або 30,1 тисячі осіб - проживає у сільській місцевості, тоді як міське населення складає лише 27,9% (11,7 тисяч осіб). Працююче населення налічує 24 тисячі осіб, що становить понад половину (57,4%) від загальної кількості населення. Це є позитивним фактором для економіки громади, оскільки активна частина населення забезпечує стабільну трудову підтримку промислового та сільськогосподарського секторів.

Діти віком до 18 років складають 12,4% (5,1 тисячі осіб), що свідчить про помірний рівень молодого населення. Натомість люди похилого віку (12,7 тисяч осіб) становлять 30,4% загальної чисельності, що вказує на значну частку старшого населення в громаді.

Загалом, найбільшу частку в структурі населення громади займають працюючі особи, що є важливим фактором підтримки економічної активності та розвитку промислового потенціалу. Проте значна частка людей похилого віку також потребує комплексного підходу до забезпечення їхніх соціальних потреб. Бершадська міська територіальна громада по пріоритету виробництва є сільськогосподарська. Спеціалізується на виробництві зернових, технічних культур та тваринництві. Завдяки сприятливим природно-кліматичним умовам, родючим ґрунтам і розвиненій сільськогосподарській інфраструктурі, регіон має високу аграрну продуктивність і потенціал для подальшого розвитку агропромислового комплексу.

Провідними господарствами громади, що займаються вирощуванням зернових та технічних культур є: ПП «Валентина», ПРАТ «Зернопродукт МХП», ТОВ «Лан», АФ «Хлібороб», ТОВ «Устя», ПП «Промтехагросервіс», СТОВ «Нива», ПП «Явір-агросервіс», ФГ «Агро–В», ФГ «Новосулківське».

Сільськогосподарське виробництво в районі забезпечується 124 господарствами, які здійснюють свою діяльність у різних напрямах аграрного сектору. Ці господарства

спеціалізуються на різноманітних галузях: рослинництво – 48 підприємств; тваринництво (в т.ч. птахівництво, свинарство, ВРХ, рибництво) – 25 підприємств; змішане сільське господарство – 26 підприємств; переробка (молокозаводи, елеватори, бійні тощо) -11 підприємств; Інше (послуги, торгівля, хімія, консалтинг тощо) - 14 підприємств;

За результатами аналізу розподілу підприємств за видами діяльності, найбільшу частку у загальній кількості господарств займає рослинництво – 38,7%. Це свідчить про те, що саме вирощування сільськогосподарських культур є провідним напрямком у сільському господарстві регіону, що може бути зумовлено сприятливими кліматичними умовами та попитом на рослинну продукцію.

Другим за величиною сегментом є змішане сільське господарство, яке складає 21% від усіх підприємств. Це означає, що значна частина господарств комбінує вирощування рослин та тваринництво, що підвищує їхню стійкість та диверсифікує джерела доходу.

Тваринництво займає 20,2% загальної структури, що свідчить про важливість виробництва тваринницької продукції, хоча і з дещо меншою часткою порівняно з рослинництвом.

Переробна діяльність становить лише 8,9%, що вказує на відносно низький рівень доданої вартості, яку створюють підприємства у сфері обробки сільськогосподарської продукції. Цей аспект може стати потенційною точкою для інвестицій та розвитку з метою підвищення ефективності галузі. Інші види діяльності складають 11,2% і включають різноманітні допоміжні або спеціалізовані напрямки, що доповнюють основну структуру сільськогосподарських підприємств. Отже структура підприємств свідчить про домінування рослинництва з помітною роллю змішаного господарства та тваринництва, а також про можливість розширення переробної діяльності для підвищення економічної ефективності галузі.

Промисловими підприємствами на території Бершадської міської територіальної громади є: філія Гайсинського лісового господарства ДП «Ліси України» (виготовлення виробів із деревини), ТОВ «Будматеріали» (виробництво каменю бутового, щебня), СТ «Надія» (виробництво ковбасних виробів), ПрАТ «Бершадський електротехнічний завод» (виробництво низьковольтної апаратури), ТОВ «Аква солар інвест» (дистиляція, ректифікація та змішування спиртних напоїв).

Бершадська міська рада активно залучає зовнішні грантові ресурси для розвитку територіальної громади, покращення інфраструктури, соціальної сфери, екології та енергоефективності. За період 2021–2022 років громада брала участь у низці конкурсів та грантових програм на національному та міжнародному рівнях. З них найцікавіші: конкурс проєктних пропозицій, оголошений Міністерством закордонних справ Республіки Болгарія, які будуть реалізовані в рамках Офіційної допомоги розвитку Республіки Болгарія у 2021-2022 році, започаткування музичного конкурсу «Каденція», конкурс Вінницької обласної Ради «Комфортні громади» 2021-2022 році, обласний фонд охорони навколишнього природного середовища 2021 році, Фонд Енергодім 2021 році, грантова допомога уряду Японії Кусаноне 2022 році. Вагомий внесок у розвиток Бершадської міської територіальної громади здійснює фонд «МХП – Громаді». У період з 2021 по 2024 рік громада отримала фінансування на загальну суму 1 089,6 млн. тис. грн у межах проєктів-переможців таких ініціатив, як «Час діяти, Україно», «Твори добро (Ми – вінничани)» та «Час діяти. Нестримні».

З метою сприяння розвитку партнерських відносин та економічного співробітництва 22 червня 2024 р. відбулося урочисте підписання Угоди про партнерство та співпрацю між Бершадською міською територіальною громадою та гміною Моравіца (Республіка Польща). У межах підписаної угоди задекларовано про взаємну співпрацю у сферах обміну досвідом підрозділів територіальної влади, спільної реалізації проектів, діяльності розвитку: науки, культури, спорту, туризму, економіки та охорони здоров'я, взаємного просування культури та

історії народів та проведення заходів щодо зміцнення дружби між місцевими органами влади.

Порівняльна характеристика Бершадської міської територіальної громади та подібних громад

Для порівняння основних показників розвитку Бершадської міської територіальної громади обрано: Тульчинську міську територіальну громаду та Калинівську міську територіальну громаду, які є сусідніми громадами та мають подібну структуру економіки. Основні порівняльні характеристики вищевказаних громад подано у табл. 2.2

Таблиця 2.2 Порівняльна характеристика Бершадської громади та подібних громад

Показник	Бершадська	Тульчинська	Калинівська
Демографія			
Населення громади, осіб , 2024 р.	41832	43012	44542
Кількість учнів, що навчається в навчальних закладах тергромад, осіб*, 2024 р.	4034	4389	5017
Кількість дошкільнят, що відвідують ЗДО тергромади, осіб** , 2024 р.	753	1276	1131
Територія, км. кв. станом на 2023р.			
Площа, кв. км	870,8	863,3	847,0
Кількість населених пунктів	29	36	49
Кількість старостинських округів	18	19	23
Економіка			
Кількість зареєстрованих юридичних осіб*** , 2024 р.	355	-	-
Кількість зареєстрованих ФОП, осіб**** , 2024 р.	2209	-	-
Фінанси***			
Надходження загального фонду на 1 мешканця, за 2024 р., тис. грн	6,1	7,9	8,8
Дохідність земель (співвідношення плати за землю до території громади), 2024р., тис. грн	31,922	31,590	40,832
Питома вага місцевих податків і зборів в доходах загального фонду, 2024 р., %	36,4	26,8	28,7
Сума фактично отриманих місцевих податків та зборів на 1 мешканця, 2024р., тис. грн	2,0	2,4	1,9
Фіскальна віддача території (співвідношення надходжень заг. фонду до території громади) 2024 р., тис. грн/км^2	294,13	393,98	463,53
Видатки загального фонду на 1-го мешканця, 2024 р., тис. грн	9,72	10,53	11,51
Капітальні видатки на 1-го мешканця, тис. грн	3,53	1,03	1,54

Показник	Бершадська	Тульчинська	Калинівська
Видатки на утримання апарату управління на 1 мешканця у 2024 р.,тис. грн	0,94	0,9	1,18
Індекс податкоспроможності,. 2024р.******	0,63	0,97	0,98
Об'єкти соціальної інфраструктури			
Кількість ЗДО, од.	19	26	18
Заклади загальної середньої освіти, од.	18	25	27
Кількість закладів, що надають первинну медичну допомогу	13	12	12

Посилання на джерела інформації:
*кількість учнів, що навчається в навчальних закладах тергромад, осіб: https://zt.isuo.org/authorities/view/id/4329
**кількість дошкільнят, що відвідують ЗДО тергромади, осіб: https://zt.isuo.org/authorities/view/id/4329
*** Кількість зареєстрованих юридичних осіб: http://www.zt.ukrstat.gov.ua/StatInfo/reestr/reestruor.htm
**** Кількість зареєстрованих ФОП, осіб: http://www.zt.ukrstat.gov.ua/StatInfo/reestr/reestrfiz.htm
***** Фінанси: https://decentralization.gov.ua/news/14281
******Індекс податкоспроможності https://www.arcgis.com/apps/dashboards/e0c20d364bef4ab9b7c944e9e27e88c5

Для проведення комплексного аналізу розвитку Бершадської міської територіальної громади доцільно здійснити порівняння з двома сусідніми громадами - Тульчинською та Калинівською, які мають схожі адміністративно-територіальні параметри та економічну структуру. Такий порівняльний підхід дозволяє виявити не лише сильні сторони Бершадської громади, а й ті напрямки, що потребують вдосконалення для забезпечення сталого розвитку в перспективі до 2034 року.

Демографічна ситуація у трьох громадах свідчить про відносно близькі показники чисельності населення. У Бершадській громаді мешкає 41832 особи, що дещо менше порівняно з Тульчинською (43012 осіб) і Калинівською (44542 особи). Попри невеликі різниці в абсолютних значеннях, ці відмінності мають вагоме значення для планування соціальних послуг, бюджетної політики та інвестиційної привабливості територій.

Особливо помітною є різниця в кількості учнів, які навчаються у школах громад. У Бершадській громаді цей показник становить 4034 особи, тоді як у Тульчинській - 4389, а в Калинівській - 5017 осіб. Це може свідчити як про різний рівень народжуваності в попередні роки, так і про відмінності в міграційних процесах, що впливають на завантаженість освітньої інфраструктури та визначають потреби у фінансуванні освіти.

Ще більшою є різниця в кількості дітей, які відвідують заклади дошкільної освіти. У Бершадській громаді таких дітей лише 753, тоді як у Тульчинській - 1276, а в Калинівській - 1131. Це може вказувати як на демографічні проблеми, так і на особливості організації дошкільної мережі, доступності послуг і можливі економічні бар'єри для родин.

Територіально Бершадська громада займає площу 870,8 кв. км, що робить її дещо більшою за Тульчинську (863,3 кв. км) та Калинівську (847,0 кв. км). Значна територія створює як можливості для розвитку (зокрема, аграрного сектора чи розміщення нових об'єктів), так і додаткові виклики в частині утримання інфраструктури, транспортної доступності та управлінських витрат.

Кількість населених пунктів у Бершадській громаді становить 29, що значно менше порівняно з Тульчинською (36) чи Калинівською (49). Менша кількість населених пунктів може свідчити про більш компактну структуру громади, однак це також впливає на потенційну щільність населення і структуру територіальної організації послуг.

Із кількістю старостинських округів ситуація подібна: Бершадська громада має 18 таких округів, Тульчинська - 19, а Калинівська - 23. Цей показник важливий для оцінки

ефективності адміністративного управління та доступності мешканців до органів місцевої влади.

Щодо економіки, варто відзначити, що в Бершадській громаді зареєстровано 355 юридичних осіб та 2209 фізичних осіб-підприємців. Дані для Тульчинської та Калинівської громад за цими показниками у таблиці не вказані, однак наявність суттєвої кількості суб'єктів господарювання свідчить про економічну активність громади та її підприємницький потенціал.

Фінансові показники дозволяють глибше оцінити фіскальну спроможність громад. Надходження загального фонду на одного мешканця в Бершадській громаді становить 6,1 тис. грн, що менше, ніж у Тульчинській (7,9 тис. грн) та Калинівській (8,8 тис. грн). Це може свідчити про меншу податкову базу або про відмінності у структурі доходів.

Доходи від плати за землю у Бершадській громаді становлять 31,922 тис. грн, що майже дорівнює показнику Тульчинської громади (31,590 тис. грн), однак суттєво поступається Калинівській (40,832 тис. грн). Така різниця може свідчити як про особливості кадастрової оцінки, так і про різний рівень економічного використання земельних ресурсів.

Питома вага місцевих податків і зборів у доходах загального фонду Бершадської громади становить 36,4%, що суттєво вище за Тульчинську (26,8%) та Калинівську (28,7%). Це може вказувати на вищу залежність бюджету від місцевих джерел доходів, що з одного боку свідчить про активну податкову політику, а з іншого - може створювати додаткові ризики у разі економічної нестабільності.

Фактично отримані місцеві податки та збори на одного мешканця в Бершадській громаді складають 2,0 тис. грн, що дещо нижче за Тульчинську (2,4 тис. грн), але більше, ніж у Калинівській громаді (1,9 тис. грн). Це свідчить про середній рівень податкового навантаження та спроможності населення.

Фіскальна віддача території в Бершадській громаді становить 294,13 тис. грн/км², що помітно нижче, ніж у Тульчинській (393,98 тис. грн/км²) і Калинівській (463,53 тис. грн/км²). Такий розрив демонструє меншу інтенсивність економічної діяльності на одиницю площі, що може бути пов'язано як із особливостями використання території, так і з меншою щільністю населення.

Видатки загального фонду на одного мешканця в Бершадській громаді становлять 9,72 тис. грн, що менше, ніж у Тульчинській (10,53 тис. грн) і Калинівській (11,51 тис. грн). Це може бути результатом як обмеженого фінансового ресурсу, так і відмінностей у пріоритетах бюджетної політики.

Капітальні видатки на одного мешканця в Бершадській громаді сягають 3,53 тис. грн, що суттєво вище за Тульчинську (1,03 тис. грн) та Калинівську (1,54 тис. грн). Це свідчить про інтенсивнішу інвестиційну діяльність у Бершадській громаді, спрямовану на розвиток інфраструктури чи реалізацію окремих проєктів. Видатки на утримання апарату управління в Бершадській громаді становлять 0,94 тис. грн на одного мешканця, що співставно з Тульчинською (0,9 тис. грн), але нижче, ніж у Калинівській (1,18 тис. грн). Це вказує на відносну економічність адміністративного апарату, що може бути позитивним сигналом для інвесторів і громади в цілому.

Індекс податкоспроможності в Бершадській громаді дорівнює 0,63, тоді як у Тульчинській він становить 0,97, а в Калинівській - 0,98. Це свідчить про меншу фінансову самостійність Бершадської громади порівняно із сусідніми громадами, що створює виклик у контексті забезпечення стабільного розвитку і потребує особливої уваги в оновленій стратегії на 2034 рік.

Щодо об’єктів соціальної інфраструктури, Бершадська громада має 19 закладів дошкільної освіти, що менше за Тульчинську (26), але більше, ніж у Калинівській (18). Кількість шкіл у Бершадській громаді становить 18, що також менше за показники Тульчинської (25) та Калинівської (27). Кількість закладів первинної медичної допомоги у Бершадській громаді — 13, що трохи більше, ніж у Тульчинській і Калинівській (по 12). Це свідчить про порівняно непоганий рівень забезпеченості первинною медичною допомогою, однак освітня інфраструктура вимагає уваги з огляду на демографічні тенденції.

Таким чином, аналіз порівняльних показників демонструє, що Бершадська громада має як певні переваги, так і значні виклики у фінансовій та соціально-економічній сферах. Зокрема, громада показує вищі капітальні видатки, проте має нижчий рівень доходів на одного мешканця, меншу фіскальну віддачу території та нижчий індекс податкоспроможності. Це створює передумови для формування комплексної оновленої стратегії розвитку до 2034 року, яка має передбачати заходи з активізації економічного потенціалу, підвищення інвестиційної привабливості, оптимізації видатків та збереження соціальних стандартів для мешканців громади.

Характеристика Вінницької області

Вінницька область – одна з ключових адміністративно-територіальних одиниць України, що розташована в її центрально-південній частині, займаючи переважно Подільське плато. Область вирізняється вигідним геостратегічним положенням, перебуваючи на перетині важливих транспортних, економічних і комунікаційних потоків, що поєднують південь і північ, захід і схід України. Площа Вінницької області становить близько 26,5 тис. км², що робить її однією з найбільших за територією в Україні. За цим показником вона посідає 12-те місце серед інших регіонів. Після проведення адміністративно-територіальної реформи 2020 року область поділяється на 6 районів, до яких входять 63 територіальні громади, що формують основу сучасного місцевого самоврядування. Область межує з Житомирською, Київською, Черкаською, Кіровоградською, Одеською, Хмельницькою областями, а на південному заході - з Республікою Молдова. Такий прикордонний статус створює передумови для транскордонного співробітництва, активізації міжнародної торгівлі та реалізації спільних проєктів у сфері інфраструктури, логістики й безпеки.

Клімат Вінницької області характеризується як помірно континентальний, із м’якою зимою та теплим тривалим літом, що формує сприятливі умови для вирощування більшості сільськогосподарських культур. Середньорічна температура повітря коливається від +7 до +9°C, а кількість опадів становить у середньому 500–650 мм на рік, що відповідає вимогам вологозабезпечення культур помірної зони. У весняно-літній період домінують південно-західні та західні повітряні маси, які забезпечують помірне тепло і достатню кількість опадів, однак у літні місяці можливі короткочасні посухи. Водночас кліматичні особливості області зумовлюють необхідність адаптації аграрного сектору до змін клімату, зокрема - впровадження зрошувальних систем і стійких до посух сортів.

Водні ресурси Вінниччини представлені переважно річковою мережею, серед якої домінує Південний Буг - одна з найбільших річок України, що перетинає область із північного заходу на південний схід. Річка має низку приток - Снивода, Рів, Соб, Мурафа, що формують цілісний гідрографічний каркас регіону. Важливу роль відіграють також водосховища та ставки, які використовуються для зрошення, риборозведення, рекреації та енергетики.

Природні ландшафти Вінниччини формуються переважно в умовах Лісостепу, де панують родючі чорноземи, сірі та світло-сірі опідзолені ґрунти. Ці ґрунти мають високий агровиробничий потенціал і становлять основу сільськогосподарського землекористування в області. Ґрунтово-кліматичні ресурси є важливою передумовою спеціалізації регіону на вирощуванні зернових, технічних і кормових культур. Лісові ресурси області незначні -

лісистість становить близько 13% площі. Основні масиви зосереджені у північній частині, де переважають листяні породи - дуб, граб, клен, липа, а в окремих районах - сосна. Ліси мають переважно захисне, рекреаційне та мисливське значення, проте потребують збереження й розширення площ, з огляду на екологічну деградацію окремих територій.

Населення Вінницької області на початок 2025 року становить близько 1,45 млн осіб. У структурі населення зростає частка літніх людей, натомість скорочується кількість молоді внаслідок депопуляції, міграції та наслідків війни. Урбанізаційний рівень області - середній: близько 55% населення проживає в містах, найбільше - в обласному центрі.

Місто Вінниця є адміністративним центром області та визнаним лідером серед українських міст за показниками комфортності життя, цифровізації послуг, розвитку громадського транспорту та соціальної інфраструктури. Тут зосереджені основні промислові, освітні, медичні, культурні та фінансові інституції регіону. Вінниця активно реалізує програми муніципального розвитку, залучає міжнародні гранти та інвестиції. Економіка області має збалансовану структуру, основу якої становить аграрний сектор, харчова промисловість, машинобудування, легка промисловість та енергетика. Вінниччина стабільно входить до п’ятірки лідерів України за обсягами валової сільськогосподарської продукції. Регіон є важливим постачальником продовольства як на внутрішній, так і на зовнішні ринки.

У промисловому виробництві домінує харчова промисловість - виробництво цукру, олії, м’ясної та молочної продукції, кондитерських виробів. В області працюють потужні підприємства, такі як «Roshen», «Nestle», «Вінницяптахопродукт», що забезпечують значну частку експорту та працевлаштування. Водночас зберігається потенціал для розвитку машинобудування, деревообробки, фармацевтики.

Аграрний сектор є основним драйвером регіонального розвитку. В області активно вирощують озиму пшеницю, кукурудзу, ячмінь, цукровий буряк, соєю, соняшник, а також плодово-ягідні культури. Розвинуте тваринництво (свинарство, скотарство, птахівництво), причому агрохолдинги та фермерські господарства впроваджують сучасні технології виробництва та логістики.

Відновлювана енергетика стрімко розвивається - в області функціонує понад 30 промислових сонячних електростанцій, зростає кількість біогазових установок. Використання агровідходів як джерела енергії, а також встановлення теплових насосів і котлів на біомасі відкриває нові перспективи для енергетичної автономії громад. Додаткові можливості створює державна політика підтримки «зеленої» енергетики.

Транспортна інфраструктура включає густу мережу автошляхів (зокрема міжнародних трас М-12, М-21), залізничне сполучення із Києвом, Одесою, Львовом, міжнародний аеропорт «Вінниця», який поступово відновлює роботу. Також перспективним є розвиток внутрішнього водного транспорту на річці Південний Буг, особливо в умовах логістичних викликів війни.

Освітній потенціал області представлений розвиненою мережею закладів: понад 600 шкіл, десятки професійно-технічних училищ, коледжів і п’ять вищих навчальних закладів, серед яких провідні - Вінницький медичний університет, технічний університет, аграрний університет. Область бере участь у реалізації проєктів дуальної освіти та цифровізації освітнього процесу.

Культурна спадщина Вінниччини включає понад 300 пам’яток архітектури, фортифікаційних, сакральних і цивільних споруд. Серед них - Палац Потоцьких у Тульчині, палац Грохольських у Вороновиці, музей М. Коцюбинського у Вінниці. Значний потенціал мають фестивалі, народні ремесла та гастрономічні традиції.

Туристичний сектор Вінниччини розвивається завдяки поєднанню історико-культурної спадщини, природно-рекреаційного потенціалу та активізації внутрішнього туризму.

Популярними є дестинації: Лядова, Буша, Тульчин, Шаргород, Немирів. Регіон має всі передумови для розвитку зеленого, паломницького, медичного та гастрономічного туризму.

В умовах війни Вінницька область продовжує відігравати важливу роль як тиловий, логістичний, гуманітарний і аграрний центр України. Вона приймає десятки тисяч внутрішньо переміщених осіб, адаптує освітні та соціальні послуги, активізує волонтерські ініціативи. Спроможність області до швидкої адаптації в кризових умовах свідчить про її високий потенціал для повоєнного відновлення та сталого розвитку.

Висновки

1 Бершадська міська територіальна громада - одна з найбільших за площею у Вінницькій області, що займає 870,82 км², або 3,3% її території, та нараховує понад 41,8 тисячі жителів. Вона поєднує в собі місто Бершадь як адміністративний центр та 28 сільських населених пунктів, що формує багатокомпонентну просторову структуру. Географічне розташування в південно-східній частині області, на межі з Одеською та Кіровоградською областями, посилює її транзитний і стратегічний потенціал. Зручне територіальне положення сприяє міжрегіональному співробітництву, що особливо важливо у воєнний та післявоєнний періоди.

2 Природно-географічні умови громади створюють сприятливе середовище для сільськогосподарського виробництва: вона розміщена в лісостеповій зоні на Придніпровській та Подільській височинах із розгалуженою річковою мережею. Найбільшими водними артеріями громади є Південний Буг і його притоки – Дохна, Берладинка та Удич, що забезпечують водний баланс території та мають екосистемне значення. Крім того, на території громади наявні поклади нерудних корисних копалин – граніту, глини, кварцових пісків, каоліну - що створює основу для розвитку видобувної та будівельної промисловості. Ландшафтна різноманітність і ресурсна насиченість є важливими складовими її стійкого розвитку.

3 Адміністративна підпорядкованість та транспортна доступність громади дозволяють організовувати ефективну міжмуніципальну взаємодію. Вона входить до складу Гайсинського району з адміністративним центром у м. Гайсин, від якого віддалена на 69 км. Відносна близькість до обласного центру – м. Вінниці (154 км), м. Києва (287 км) та м. Умані (86 км) зумовлює інтеграцію в регіональні економічні, освітні та соціальні процеси. Поряд розміщені активні громади-сусіди, такі як Ольгопільська, Чечельницька, Тростянецька, що створює додаткові можливості для кооперації у сфері спільних проєктів, логістики та обслуговування населення.

4 Демографічна ситуація громади, хоча й відповідає загальноукраїнським трендам, має низку викликів: чисельність населення поступово скорочується, що обумовлено як природним спадом, так і міграційними процесами. Станом на 2025 рік чисельність населення знизилася до 41,8 тис. осіб, з яких лише 27,9% проживає в місті, а решта – у сільських населених пунктах. Висока частка людей похилого віку (30,4%) створює потребу у розбудові системи соціального захисту та доступної медичної інфраструктури. Натомість значна частка працездатного населення (57,4%) зберігає трудовий ресурс і потенціал для локального економічного розвитку.

5 Економіка громади орієнтована на аграрне виробництво, зокрема на вирощування зернових і технічних культур, а також розвиток тваринництва. Сукупність 124 сільськогосподарських підприємств різного профілю забезпечує стабільне функціонування економіки. Провідні агроформування - ПРАТ «Зернопродукт МХП», ТОВ «Лан», ПП «Валентина», АФ «Хлібороб» - відіграють значну роль у виробництві валової продукції. Високий відсоток зайнятості у сфері рослинництва (38,7%) та наявність змішаних господарств свідчить про багатовекторну спеціалізацію агросектору громади.

6 Аналіз структури підприємницької активності демонструє, що поряд із рослинництвом важливу роль відіграють тваринництво (20,2%) і переробка продукції (8,9%), хоча остання потребує розширення. Переробні підприємства — елеватори, м'ясокомбінати, молокозаводи - здатні підвищити додану вартість аграрної продукції та забезпечити зростання доходів. Інші види діяльності (послуги, торгівля, консалтинг тощо) займають 11,2%, що свідчить про формування основ для економічної диверсифікації. Таким чином, економічна модель громади ґрунтується на сільському господарстві, але потребує інвестицій у переробну промисловість і розвиток малого бізнесу.

7 Промисловий потенціал Бершадської громади хоч і менш розвинений, проте зосереджений у кількох важливих галузях: деревообробці, харчовій промисловості, будматеріалах та електротехніці. На території громади функціонують такі підприємства як ПрАТ «Бершадський електротехнічний завод», ТОВ «Будматеріали», ТОВ «Аква солар інвест», що формують основу промислової зайнятості. Присутність виробничих потужностей дає змогу говорити про потенціал розвитку промислових кластерів, особливо з орієнтацією на експортноорієнтовану продукцію. Для розширення можливостей необхідне покращення логістичної інфраструктури та підвищення енергоефективності об'єктів.

8 Інституційний розвиток та міжнародна співпраця громади поступово стають важливими драйверами трансформацій. Завдяки активній участі в грантових конкурсах (зокрема програми МЗС Болгарії, «Комфортні громади», «Кусаноне») громада залучила значні ресурси на розвиток інфраструктури, освіти, культури, екології. Важливим партнером виступає фонд «МХП – Громаді», який інвестував понад 1 млн грн у локальні ініціативи. Угода про співпрацю з гміною Моравіца (Польща) відкриває нові горизонти для міжмуніципального співробітництва у сферах економіки, освіти, туризму й культури. Усі ці фактори сприяють формуванню спроможної громади, орієнтованої на сталий розвиток і європейську інтеграцію.

9 Вінницька область створює сприятливе середовище для розвитку Бершадської міської територіальної громади, адже має потужну аграрну базу, розвинену промисловість, логістичні зв'язки та транскордонний потенціал. Область стабільно входить до п'ятірки лідерів в Україні за обсягами сільськогосподарської продукції, що формує регіональну спеціалізацію і для громад південно-східного кластера, зокрема Бершадської. Розгалужена інфраструктура, наявність освітніх і медичних центрів, підтримка обласних програм розвитку та активна міжнародна співпраця сприяють зміцненню економічної стійкості громад області. Водночас виклики, пов'язані з демографічним спадом, старінням населення, нерівномірним розвитком територій, потребують комплексної регіональної політики, в якій Бершадська громада виступає як важливий агропромисловий осередок з потенціалом до зростання та міжрегіональної інтеграції.

3. ПРИРОДНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ГРОМАДИ

Ландшафтні особливості рельєфу, характеристика ґрунтів та гідрологія, корисні копалини, кліматичні умови

Ландшафтні особливості рельєфу

За геоморфологічному районуванні громада розташована у південній частині Придніпровської правобережної височини. Основну частину місцевості складають долинно-балкові та піднесені степові рівнини з абсолютними висотами 130-250 м. В загальному плані поверхня Бершадської міської територіальної громади плосковігнута з віссю з північного заходу на південний схід по довжині річки Південний Буг. Майже вся громада зі сходу на захід правобережжя (відносно річки Південний Буг) додатково розділяє долина річки Дохна з різницею відмітки у долині та на плато до 70 м. Долини річок широкі, плоскодонні.

Велика кількість ґрунтових та підземних вод і рихлість складових порід зумовили розвиток густої, глибоко врізаної системи річок та балок. Річки, здебільшого, розкривають кристалічні породи, тому борти долин круто-схильні, скелясті, розчленовані численними ярами та ускладнені зсувами, русла порожисті.

Головна річка – Південний Буг, до басейну якої відносяться Берладинка, Дохна та річка Яланець – ліва притока Савранки (басейн Південного Бугу). Характеристика ґрунтів Бершадської міської територіальної громади Сукупність природних факторів (поверхня області, природна рослинність, кліматичні умови, антропогенний вплив) сприяли утворенню різних за властивостями і родючістю ґрунтів. Ґрунти Бершадської міської територіальної громади досить різноманітні, переважають опідзолені чорноземи, які займають біля 30% площі, світлосірі, сірі та темномірні опідзолені ґрунти (15%). Характерною особливістю ґрунтового покриву громади є наявність кислих ґрунтів.

Використання ґрунтів протягом тривалого часу під сільськогосподарськими культурами при незбалансованому внесенні добрив призводить до гострої нестачі тієї чи іншої поживної речовини, тобто зниження родючості. Важливим показником рівня родючості ґрунтів є вміст гумусу. Вміст гумусу в ґрунтах Бершадської міської територіальної громади підпорядкований певній зональності і зумовлений особливостями генезису ґрунтів: тип ґрунтоутворення, гранулометричний склад ґрунтів, вид рослинності, тощо. За класифікацією ґрунтів і земель України та їх придатністю до сільськогосподарського виробництва ґрунти громади по родючості розміщуються від четвертого (70-61 бал) до восьмого (30-21 бал) класу. Це ґрунти від високої родючості (добрі землі) до групи ґрунтів низької якості (малоцінні землі) по загальній класифікації ґрунтів і земель України. Вміст органічної речовини (гумусу) у ґрунтах сільськогосподарських земель Бершадської міської територіальної громади в середньому становить 2,78 %.

Характерними для території нашої громади є нерудні корисні копалини. Наявні достатні поклади граніту, глин, кварцових пісків, каоліну, виявлено значні запаси торфу, який використовується не тільки як паливо, а й для удобрення земель та виготовлення ізоляційних будівельних плит.

Структура земельного фонду

Загальна територія громади становить 87082 га, де 76532 га (88%) за межами населених пунктів та 10550 га (12%) в межах населених пунктів. Із загальної території громади сільськогосподарські угіддя складають 75,5%, господарські будівлі та двори 1,1%, водні об’єкти 2,3%, болота 0,7%, інші землі 20,4%. Дана інформація надає важливий огляд структури використання земельної площі на території громади та свідчить про розвинену сільськогосподарську діяльність.

Серед сільськогосподарських угідь, загальною площею 65723га, площа ріллі становить 59950 га або 91,2%, сіножатей 1384 га або 2,1%, пасовищ 3519 га або 5,4% та багаторічних насаджень 870 га або 1,3%.

Найбільші площі сільськогосподарських угідь на території Бершадської міської територіальної громади обробляють сільськогосподарські підприємства: ПрАТ «Зернопродукт МХП», ПП «Валентина», ПрАТ «Птахокомбінат Бершадський», СТОВ «Лан», ТОВ «Устя», ПСП «Еліта», СТОВ «Нива», ПП «Промтехагросервіс», ФГ «Новосулківське», ПП «Явір-Агросервіс», ТОВ «ТАС Агро Південь»

Лісові масиви

Площа земель лісового фонду становить 12500 га. Лісистість Бершадської міської територіальної громади складає 14,36%. Основним користувачем земель лісового фонду є філія «Гайсинське лісове господарство «ДП Ліси України». Площа земель, що перебувають в користуванні цього підприємства становить 7606 га. Частина земель лісового фонду площею 4895 га, перебуває в користуванні дочірнього підприємства «Бершадський райагроліс» Вінницького обласного комунального спеціалізованого лісогосподарського підприємства «Віноблагроліс». Ліси належать до типу середньоєвропейських лісів. Основу лісової рослинності становить граб, а до звичайних тутешніх дерев належать: дуб, ясен, липа, клен, явір, берест, осика, тополя, дика груша, дика яблуня, черемха, черешня та інші. Також дуже різноманітна фауна: водиться багато як лісових звірів (лосі, дикі свині, бобри, вовки, лиси, кози, їжаки, борсуки, куниці, тхори, зайці), так і степових (гризуни) та водяних (норка, видра).

Природно-заповідний фонд

На території громади розташовані землі природо-заповідного фонду як місцевого, так і загальнодержавного значення. Є ряд заповідників, що охороняються державою – це гідрологічна пам'ятка природи с. П'ятківка, джерела: Овече, Смачне, Глибоке, Низьке, Холодне. Заповідник урочище «Лиса гора» с. Яланець, ботанічний заказник загальнодержавного значення «Устянська дача», що багате цінними дубово-ясеневими насадженнями, домішками реліктової берези, липи серцелистої. У підліску зростає бруслина карликова, яка цвіте у травні-червні і плодоносить в Україні дуже рідко. Це надзвичайно рідкісна рослина, релікт третинного періоду. Площа заказника біля 200 га. Також є ботанічні заказники місцевого значення «Крушинівський», «Сумівський», «Кидрасівська дубина» та ботанічні пам'ятки природи «Вікові ялини», «Віковий дуб», «Дуб-велетень».

Наразі сформувались три регіональні центри біорізноманіття. Бершадський центр займає площу 5125,6 га. У ньому охороняються ландшафтні комплекси схилів під дубово-ясеновими насадженнями з домішкою береки звичайної. Крушинівський центр біорізноманіття займає площу 1098,3 га. У ньому охороняються надзаплавні тераси і схили долини Південного Бугу, вододільні місцевості, зайняті дубовими лісами з берекою. Сумівський регіональний центр займає площу 2120,2 га. Він охоплює ландшафтні комплекси межиріч Південного Бугу та його притоки Берладинки з лісами де переважно ростуть дуб, граб, липа, ясен, клен, кучерявляться ліщина і шипшина, створюючи неповторну красу мішаного лісу.

Водні ресурси

Землі водного фонду – річки, ставки, струмки, болота займають 2600 га. Із 63 ставків, що розташовані на території громади, передано в оренду 32 земельні ділянки водного фонду разом з водним об'єктом, загальною площею 601 га. Також використовується на праві постійного користування ПрАТ СП «Вінницярибгосп ДРСП» 4 водних об'єкти загальною площею 800,33 га.

Кліматичні умови

Клімат на території громади помірно-континентальний, характерний для правобережної лісостепової зони. За кліматичними умовами в територія громади займає південно-східну частину Вінницької області, кліматичний район - теплий і недостатньо вологий. Абсолютний мінімум мінус 23 25°С, абсолютний максимум 37 39°С. Річна кількість опадів складає 460 520 мм. Середня швидкість вітру в Вінницькій області за три холодних місяця становить 3,9 м/сек. І за три самих спекотних 2,7 м/сек. За довідкою Вінницького Гідрометбюро максимальна глибина промерзання ґрунту в місті Вінниці дорівнює 0,9 м.

Вінницька область належить до західної частини Придніпровської височини. Форми поверхні височини в значній мірі залежать від рельєфу і характеру ложа Українського кристалічного масиву. На території області широко поширені водороздільні височини, що мають вигляд хвилясто-рівнинних лісостепових просторів, які приурочені до басейнів рік Дніпру та Південний Бугу. Південна частина області розташована у межах Подільської височини та приурочена до басейну ріки Дністер. Кордони між височинами проходять по лінії водорозділу басейнів рік Південний Буг і Дністер.

У м. Вінниця височину перетинає долина ріки Південний Буг. Ріка тече у високих, місцями скелястих берегах. Горизонт води у річці знаходиться на відмітках 230,90 м - у межень та 236,47 м - у період високих паводків. У долині ріки прослідкується нешерока заплава. Більш високі тераси Південного Бугу в рельєфі невиражені.

Річкова мережа добре розвинута. Основною водяною артерією області є ріка Південний Буг. До головних рік її басейну відносяться річки Згар і Дохна. В долині ріки Південний Буг в четвертинні часи сформувалось три надпойменні тераси, в долині р. Дністер - п’ять.

Долина ріки Південний Буг та його основні притоки, а також долини рік басейну Дністра врізані в кристалічні породи в місцях припіднятого залягання кристалічних порід. В цих місцях ріки характеризуються порожистими руслами і каньйоноподібним характером річних долин на окремих ділянках. Течія тут швидка, зустрічаються пороги, завали. Нижче сучасного базису ерозії більш спокійна течія і більш широкі пойми, котрі часто заболочені або залиті водами штучних ставків. Замерзають ріки в кінці листопада - на початку грудня. Середня тривалість льодоставу - 2-3 місяця.

Підвищення найвищого рівня весняної повені над середньо межовим вимірюється від 0,7-3,8 м при звичайній повені до 1,2-7,8 м - при дуже високій. Амплітуда коливань рівня води на більшій частині області у річках складає 2 4 м, на окремих річках (Дністер, Південний Буг) вона перевищує 6-8,3м.

Екологічна ситуація

Поточний стан атмосферного повітря

Стан атмосферного повітря

За даними, отриманими із екологічного паспорта Вінницької області у 2021-2022 роках, як і в попередні роки, основними речовинами, що забруднювали повітря у Вінницькій області залишалися сполуки вуглецю та сірки (близько 80 % від загального обсягу викидів). Основними забруднювачами повітря в області залишаються підприємства енергетичної промисловості, сільського господарства, переробної промисловості та транспортні підприємства. Кількість викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел у розрахунку на квадратний кілометр території протягом 2022 року складала 2,9 т. На душу населення в середньому по області припадає 52 кг викинутих у повітря забруднюючих речовин.

Загалом, за звітний період стан атмосферного повітря змінився на краще за переважною більшістю показників, що відслідковували. Виняток становить лише діоксид азоту, по якому відбулось зростання і середніх і максимальних концентрацій та сполуки важких металів за рахунок викидів щорічно зростаючої кількості автотранспорту.

За даними, отриманими від Бершадського відділення ВСП ГРВ ДУ «Вінницький обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України», щодо моніторингу атмосферного повітря на території м. Бершадь за 2022-2024 рр. (табл. 3.1), зроблено висновок що атмосферне повітря у вищеперерахованих точках по вмісту шкідливих речовин не перевищують гранично-допустиму концентрацію (ГДК), що відповідає вимогам наказу МОЗУ від 10.05.2024 року №813 «Про затвердження державних медико-санітарних нормативів допустимого вмісту хімічних і біологічних речовин в атмосферному повітрі населених місць»

Таблиця 3.1 **Поточний стан атмосферного повітря**

Точка відбору	Показники	2022		2023		2024		Норма
район Бершадського електротехнічного заводу	Ангідрид сірчистий Азоту діоксид Пил Оксид вуглецю(СО)	0,091 0,029 0,018 1,0	0,073 0,0298 0,19 1,0	0,083 0,026 0,12 1,0	0,095 0,022 0,11 1,2	0,079 0,025 0,11 1,0	0,086 0,028 0,32 1,1	0,5мг/м3 0,2мг/м3 0,5мг/м3 5мг/м3
Житлова забудова вул. Ю. Коваленка	Ангідрид сірчистий Азоту діоксид Пил Оксид вуглецю(СО	0,068 0,024 0,177 1,0	0,070 0,027 0,179 1,2	0,09 0,028 0,213 1,2	0,07 0,035 0,27 1,1	0,081 0,03 0,21 1,1	0,088 0,032 0,21 1,2	0,5мг/м3 0,2мг/м3 0,5мг/м3 5мг/м3
район Автостанції	Ангідрид сірчистий Азоту діоксид Пил Оксид вуглецю(СО	0,087 0,031 0,173 1,0	0,085 0,035 0,179 1,2	0,091 0,033 0,213 1,2	0,095 0,035 0,12 1,2	0,82 0,032 0,32 1,1	0,092 0,032 0,11 1,2	0,5мг/м3 0,2мг/м3 0,5мг/м3 5мг/м3

Стан водних ресурсів

Згідно вищезазначеним екологічним паспортом Вінницької області якість води річок області впродовж останніх років залишається стабільною, без суттєвих змін і в цілому задовільною. Вміст більшості забруднюючих речовин не перевищує ГДК для водойм господарсько-побутового призначення. Вода забруднена переважно органічними сполуками, що свідчить про побутове забруднення каналізаційними стоками. Найбільші річки на території громади: Південний Буг; Дохна; Берладинка.

Стан водних ресурсів Бершадської громади загалом відповідає регіональним тенденціям Вінниччини: якість поверхневих вод останніми роками лишається відносно стабільною на рівні «задовільної», а перевищення більшості показників забруднювачів над гранично допустимими концентраціями для господарсько-побутових водойм, як правило, не фіксується. Структура забруднення має переважно органічний характер і зумовлюється побутово-каналізаційними стоками та дифузним змивом з урбанізованих і аграрних

територій, що проявляється у коливаннях біохімічного споживання кисню, вмісту зважених речовин і сполук азоту/фосфору. Гідромережу громади формують Південний Буг і його притоки Дохна та Берладинка, які водночас є чутливими до місцевих джерел навантаження (очисні споруди, прибережна забудова, сільськогосподарське землекористування). Оперативний моніторинг відкритих водойм (відповідно до чинних методичних стандартів і протоколів випробувань) слугує базою для цільових природоохоронних заходів: модернізації очисних потужностей, встановлення прибережно-захисних смуг, контролю за несанкціонованими скидами та впровадження «зелених» практик у водозборах.

Результати досліджень відкритих водоймищ міста Бершадь ВСП Бершадський відділ ДУ «Вінницький ОЦКПХ МОЗ св. ДСТУ ISO 10012:2005№0175 від 20.03.2024р. за протоколом: №287 від 18.06.2024, №288 від 18.06.2024, № 289 від 18.06.2024 наведені в табл. 3.2

Таблиця 3.2 **Стан водних ресурсів**

Регіон	Досліджені елементи	Показники
м. Бершадь (рекреаційна зона) р. Берладинка р-н БЕТЗ	кольоровість у градусах	33,1
	pH	8,2
	розчинений кисень	8,2 мг/дм3
	сухий залишок	472,4 мг/дм3
	хлориди	40,0 мг/дм3
	сульфати	20,0 мг/дм3
	аміака	0,084 мг/дм3
	нітритів	0,012 мг/дм3
	нітратів	1,5 мг/дм3
м. Бершадь (рекреаційна зона) р. Берладинка парк «Анталька»	кольоровість у градусах	32,1
	pH	8,3
	розчинений кисень	8,0 мг/дм3
	сухий залишок	476,8 мг/дм3
	хлориди	45,0 мг/дм3
	сульфати	20,2 мг/дм3
	аміака	0,086 мг/дм3
	нітритів	0,0123 мг/дм3
	нітратів	1,65 мг/дм3
м. Бершадь, вул. Юрія Коваленка (паркова зона) р. Дохна	кольоровість у градусах	34,1
	pH	8,2
	розчинений кисень	8,4 мг/дм3
	сухий залишок	477,2 мг/дм3
	хлориди	45,0 мг/дм3
	сульфати	20,1 мг/дм3
	аміака	0,089 мг/дм3
	нітритів	0,0124 мг/дм3
	нітратів	1,781 мг/дм3

За висновком лікаря досліджені зразки води із поверхневих водоймищ вищезазначених локацій по всім дослідженим показникам відповідає вимогам ДСП № 173 від 19 червня 1996р. «Планування та забудови населених пунктів» та наказу МОЗУ №721 від 05.05.2022р. та наказу МОЗУ №721 від 02.05.2022 Про затвердження «Гігієнічних нормативів якості води водних об'єктів для задоволення питних, господарсько-побутових та інших потреб населення».

Поводження з відходами

Починаючи з 2022 року в рамках реалізації «Програми поводження з твердими побутовими відходами Бершадської міської територіальної громади» на 2021-2023 роки з місцевого бюджету профінансовано закупівлю пластикових контейнерів для збору побутових відходів в кількості 238 штук загальною вартістю 1527 тис. грн. а також придбано вантажний сміттєвоз який забезпечує вивезення побутових відходів з м. Бершадь, с. Бирлівка, с.

Флорине, с. Війтівка. В 2024 р. відповідно до реалізації «Програми управління відходами Бершадської міської територіальної громади на 2024-2026 роки», придбано 21 пластиковий контейнер для збору побутових відходів на суму 170 тис. грн. Додатково за грантові кошти Благодійної організації «Благодійний фонд «МХП-ГРОМАДІ» по програмі «Чисте село-здорові жителі громади» було придбано 11 пластикових контейнерів для збору побутових відходів вартістю 95,32 тис. грн.

На території Флоринського старостинського округу розташовано паспортизоване сміттєзвалище площею 5,0315 га, куди комунальним унітарним підприємством «БЕРЛАН» здійснюється вивезення побутових відходів з м. Бершадь, с. Бирлівка, с. Флорине, с. Війтівка. Вивезенням побутових відходів з с. Красносілка, с. Маньківка на паспортизоване сміттєзвалище що розміщене на території с. Красносілка. У сільській місцевості нараховується 26 паспортизованих сміттєзвалищ. Ефективне управління місцевими відходами є важливою задачею для місцевого самоврядування. Загалом, інвестиції в ефективне поводження з побутовими відходами - це інвестиції в здоров'я, економіку та сталий розвиток громади. Це комплексний підхід, який приносить користь усім її членам, охоплюючи численні аспекти - від екології до економіки та соціального благополуччя

Основні екологічні проблеми:

З найбільших екологічних проблем є забруднення навколишнього природного середовища каналізаційними відходами (нечистотами). Довготривале використання обладнання каналізаційного господарства (насосного обладнання, водопровідних труб, теплозахисних оболонок тощо) призвело до вичерпання свого робочого ресурсу. В теперішній час неочищені стічні води збираються наявною системою каналізації та скидаються на ГКНС і далі перекачуються на діючі очисні споруди, які перебувають в незадовільному стані; відсутність сміттєвого полігону є серйозною екологічною проблемою, оскільки призводить до ряду негативних наслідків для довкілля, таких як забруднення ґрунту та води, а також утворення звалищного газу, який є небезпечним для здоров'я жителів громади. Стихійні звалища сміття, які утворюються у невідповідних місцях(поблизу населених пунктів, на узбіччях доріг, поблизу сільськогосподарських угідь, на берегах річок, озер та ставків, у лісах та лісосмугах, по схилах балок та у ярах тощо), в тому числі у природних екосистемах громади; існує значна проблема з безпритульними тваринами.

Кількість таких тварин на території громади збільшується, і це становить проблему як для тварин, так і для людей; нестача питної води та її забруднення є серйозними екологічними проблемами для громади, що призводить до погіршення здоров'я людей, зниження врожайності та ускладнює екологічні системи; цвітіння води – це екологічна проблема, яка може мати негативні наслідки для водних екосистем громади. Це явище характеризується бурхливим розмноженням мікроскопічних рослинних організмів (переважно синьо-зелених водоростей) у водоймах, що призводить до зміни кольору води, дефіциту кисню та утворення токсичних речовин.

Висновки

1 Бершадська міська територіальна громада має вигідне геоморфологічне розташування, що визначає її природно-ресурсний потенціал і типові особливості рельєфу. Її територія розташована у межах Придніпровської правобережної височини, що формує переважно підвищено-хвилястий рельєф із широкими балками та розгалуженою річковою мережею. Вплив річок Південний Буг, Дохна, Берладинка і Яланець формує унікальні ерозійні структури, зумовлює наявність порожистих русел, крутих схилів і зсувонебезпечних ділянок, що потребує врахування при забудові та плануванні використання територій. Наявність порушених форм рельєфу та яружно-балкової мережі також посилює потребу у впровадженні протиерозійних заходів та збереженні природного ландшафту.

2 Ґрунтове різноманіття громади забезпечує основу для ведення інтенсивного сільського господарства, але потребує уважного підходу до агротехнологій. Основну

частку становлять опідзолені чорноземи, сірі та світло-сірі лісові ґрунти, що мають середній та високий вміст гумусу. Однак в умовах тривалого сільськогосподарського використання без ефективного балансування поживних речовин спостерігається зниження родючості та кислотність ґрунтів. Згідно з бальною оцінкою, ґрунти варіюються від добрих до малопродуктивних, що потребує зонального підходу до землекористування, впровадження органічного землеробства, вапнування кислих ділянок та підтримання гумусного балансу. Екологічне відновлення ґрунтів є передумовою продовольчої та екосистемної стійкості громади.

3 Клімат громади є помірно-континентальним із незначною зволоженістю, що характерно для південно-східної частини Вінницької області. Річна кількість опадів у межах 460–520 мм не завжди відповідає потребам основних сільськогосподарських культур у періоди вегетації, що вимагає адаптаційних стратегій, зокрема застосування зрошення. Максимальні температури влітку можуть сягати +39°C, а в зимовий період — опускатися до -25°C, що впливає на умови вирощування культур і стабільність екосистем. Погодні коливання останніх років, ймовірно пов'язані зі зміною клімату, вимагають від місцевої влади й аграріїв запровадження кліматично адаптованих практик управління територією.

4 Природно-заповідний фонд Бершадської громади є унікальним за своєю структурою і біорізноманіттям, охоплюючи як об'єкти місцевого, так і загальнодержавного значення. Найбільше цінуються такі об'єкти, як ботанічний заказник «Устянська дача», урочище «Лиса гора», гідрологічні пам'ятки джерел, реліктові насадження та регіональні центри біорізноманіття, площа яких перевищує 8 тис. га. Природоохоронна мережа громади є основою для збереження рідкісних та ендемічних видів, підтримання екосистемних послуг та розвитку екологічного туризму. Її збереження та інтеграція в просторове планування повинна розглядатися як ключова складова стратегії сталого розвитку території.

5 Водні ресурси громади представлені розгалуженою мережею річок і ставків, які формують ландшафтне та господарське середовище. Землі водного фонду займають понад 2600 га, серед яких 63 ставки, з яких 32 передані в оренду, а також значні площі водних об'єктів, використовуваних для риборозведення. Річки Південний Буг, Дохна та Берладинка мають задовільні показники якості води відповідно до гігієнічних нормативів. Стан водопостачання, доступу до чистої води та впровадження заходів з охорони водного басейну є надзвичайно важливими для здоров'я мешканців, розвитку рекреації та водогосподарського потенціалу громади.

6 Наявність значних запасів нерудних корисних копалин (граніту, глин, кварцових пісків, каоліну, торфу) відкриває перспективи для розвитку місцевої добувної та будівельної промисловості. Ці ресурси можуть бути використані для виробництва будматеріалів, енергетичних потреб, ґрунтових покращувачів. Раціональне використання корисних копалин повинно поєднуватися з екоорієнтованими підходами до рекультивації порушених земель, екологічного моніторингу та залучення інвестицій у галузь з дотриманням природоохоронного законодавства. Розвиток геологічного потенціалу громади повинен бути гармонізований з пріоритетами екологічної безпеки.

7 Стан атмосферного повітря та поводження з відходами в громаді в цілому контрольований, однак вимагають подальших кроків у напрямку покращення екологічного стану. За результатами моніторингу, рівень забруднення повітря не перевищує гранично-допустимих концентрацій, проте ризики зростають через викиди транспорту, старіння інфраструктури, зношені каналізаційні системи. Важливими кроками стали інвестиції у закупівлю контейнерів, спецтехніки, паспортизація сміттєзвалищ та реалізація програм управління ТПВ. Ефективна політика поводження з відходами, в тому числі - запобігання стихійним звалищам і зменшення полігонного навантаження - є складовою екологічної безпеки і покращення якості життя населення.

8 Основні екологічні виклики громади зосереджені навколо зношеної інженерної інфраструктури, питного водопостачання, поводження з каналізаційними стоками, безпритульних тварин та цвітіння води. Вирішення цих проблем вимагає інтегрованого підходу - поєднання технічної модернізації, залучення коштів державних та міжнародних

екологічних програм, а також просвітницької роботи з населенням. Важливо формувати систему екологічного управління на базі даних моніторингу та впроваджувати локальні ініціативи з відновлення природних середовищ. Розумне управління природним потенціалом громади забезпечить екологічну рівновагу, підвищить привабливість території та створить основу для сталого розвитку на майбутні десятиліття.

4. ХАРАКТЕРИСТИКА НАСЕЛЕННЯ ТА ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ

Населення Бершадської міської територіальної громади

Чисельність та структура населення, його віковий склад, освітній рівень, трудовий потенціал та зайнятість є фундаментальними показниками, що впливають на соціально-економічний розвиток та планування майбутнього громади. Сучасна демографічна ситуація, особливості ринку праці, рівень зайнятості та безробіття, а також наявність кваліфікованих кадрів є критичними факторами, які визначають потенціал громади для економічного зростання, розвитку підприємництва, залучення інвестицій, та розширення соціальних програм.

Станом на 01.01.2022 рік, чисельність населення Бершадської міської територіальної громади складала 43045 особи, що становить 2,8% від загальної кількості населення Вінницької області. Ця чисельність є важливим індикатором, який відображає не лише розміри трудового потенціалу, але й соціальну структуру, потреби у освіті, охороні здоров'я, та інших соціальних послугах (рис. 4.1).

Рисунок 4.1 **Питома вага чисельності населення Бершадської міської територіальної громади у чисельності населення Вінницької області**

Детальний аналіз цих даних, узагальнення інформації про віковий склад, стать, освітній рівень, зайнятість та безробіття в громаді є ключовими для формування ефективних стратегій місцевого самоврядування, спрямованих на підвищення якості життя населення та стійкого розвитку громади.

Протягом 2022-2025 років по Бершадській міській територіальній громаді спостерігалася тенденція скорочення чисельності населення (рис. 4.2)

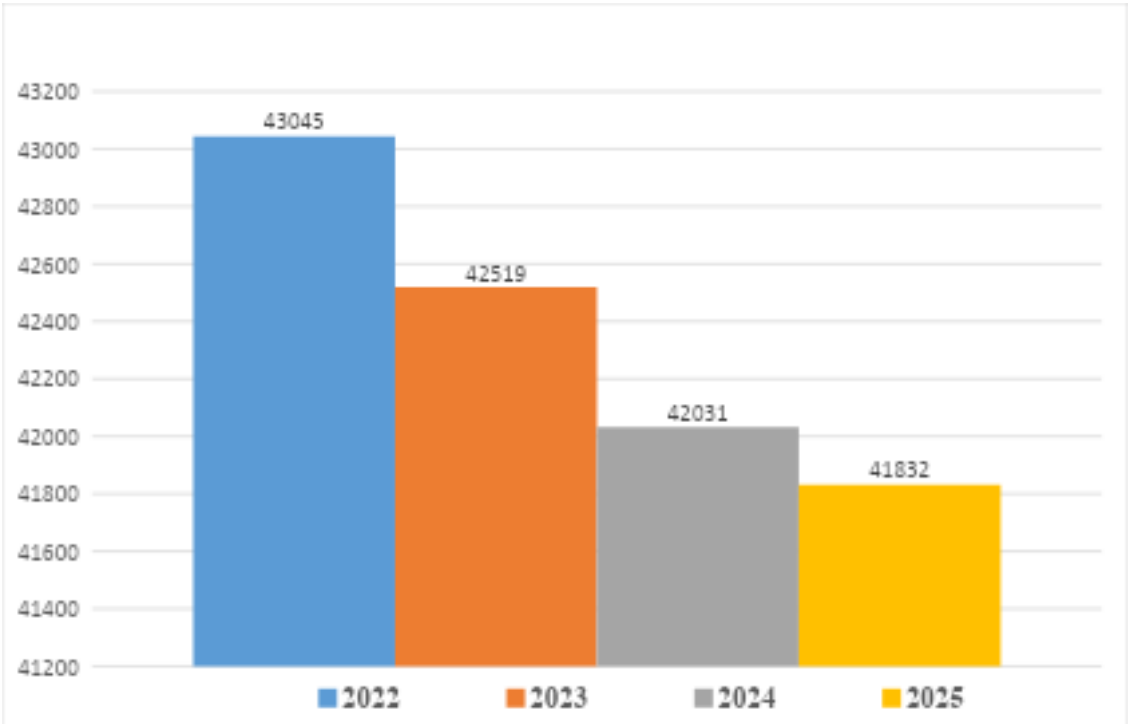

Рисунок 4.2 **Демографічна ситуація по Бершадській міській територіальній громаді станом на 1 січня, осіб**

Варто зазначити, що така тенденція скорочення спостерігалася не лише по громаді, але й по Вінницькій області в цілому, що відображено в табл. 4.1

Таблиця 4.1 **Чисельність наявного населення Бершадської міської територіальної громади та Вінницької області, осіб, станом на 01 січня**

	2022	2023	2024	2025
Бершадська міська територіальна громада	43045	42519	42031	41832
Вінницька область	1509515			

Аналіз даних табл. виявляє певну динаміку щодо чисельності населення як Бершадської міської територіальної громади, так і Вінницької області загалом, обумовлюючи стійку тенденцію до скорочення населення протягом останніх років. У період з 2022 по 2025 років, чисельність населення Бершадської громади зменшилася з 43 045 до 41 832 осіб, що становить зниження на 1213 осіб. Ця тенденція вказує на значні демографічні зміни у громаді та може мати довготривалі наслідки для соціально-економічного розвитку регіону.

Враховуючи ці дані, стає зрозумілим, що для сталого розвитку громади та області необхідно вживати цілеспрямованих заходів. Серед них можуть бути стратегії залучення та утримання населення, стимулювання народжуваності, інтеграція мігрантів та інші соціально-економічні ініціативи, спрямовані на покращення умов життя та праці населення. Особлива увага у цьому контексті має бути приділена розвитку інфраструктури, освіти, охорони здоров'я та створенню нових робочих місць, що може сприяти зменшенню міграційного відтоку та підвищенню привабливості регіону для проживання та інвестицій.

На території громади нараховується 29 сільських населених пунктів та місто Бершадь. Станом на 01.01.2022 року чисельність наявного населення по сільській місцевості склала

31150 осіб, по м. Бершадь - 11895 осіб. Розподіл сільських населених пунктів за чисельністю населення наведено на рис. 4.3.

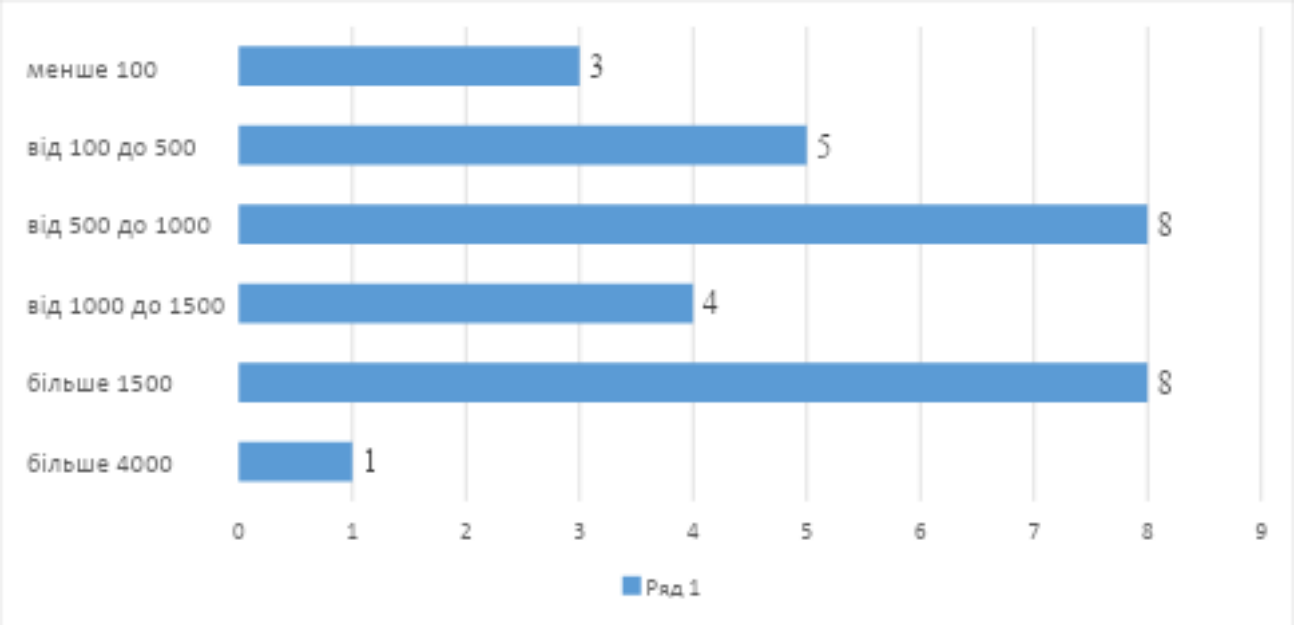

Рисунок 4.3 **Розподіл сільських населених пунктів за чисельністю наявного населення станом на 01.01.2022 року, осіб**

Вікова піраміда Бершадської міської територіальної громади демонструє типовий для багатьох громад України демографічний профіль із поступовим звуженням основи. У молодших вікових групах (0-4, 5-9, 10-14 років) видно відносно невелику кількість дітей, що сигналізує про зниження народжуваності в останні роки. Це є наслідком як демографічної кризи в країні загалом, так і локальних факторів: економічних викликів, трудової міграції молодих сімей та зміни сімейних цінностей, коли народження дітей відкладається або зменшується кількість дітей у родинах. Водночас співвідношення хлопчиків і дівчаток у цих вікових групах залишається приблизно однаковим, що є природним демографічним явищем.

У вікових групах 15-19 та 20-24 років спостерігається незначне зростання чисельності населення, однак цей приріст є недостатнім, аби вказувати на потужний молодіжний ресурс громади. При цьому вже помітна перевага жінок над чоловіками. Це може бути наслідком трудової міграції, коли хлопці частіше виїжджають на заробітки чи навчання в інші регіони або за кордон. Також це вказує на початок дисбалансу в статевій структурі населення, що посилюється з віком.

Серед населення працездатного віку (25-29 до 50-54 років) піраміда виглядає найширшою. Саме тут сконцентрована найбільша чисельність населення, особливо в групах 50-54 та 55-59 років. Це є відображенням високої народжуваності в 60-70-ті роки XX ст. Саме ці люди зараз є основною робочою силою громади, однак вони поступово наближаються до пенсійного віку. Це викликає занепокоєння, адже відтік молодих людей та низька народжуваність не забезпечують належної заміни у робочій силі, що створює ризики для економічного розвитку громади.

У вікових групах від 60 років і старше видно поступове зменшення чисельності населення. Однак характерною рисою є суттєва перевага жінок над чоловіками, що особливо яскраво проявляється з групи 65-69 років і старше. Наприклад, у групі 80+ жінок майже вдвічі більше, ніж чоловіків. Це цілком типовий демографічний феномен, адже жінки мають вищу

тривалість життя. Такий дисбаланс серед осіб похилого віку породжує соціальні виклики: проблеми самотності, потреби в соціальних послугах, догляді, медичній допомозі, адже жінки частіше залишаються без партнерів на старості.

Загалом вікова піраміда Бершадської міської територіальної громади вказує на явище демографічного старіння. Звуження основи піраміди та розширення верхньої її частини є чіткою ознакою демографічного переходу до постіндустріальної моделі розвитку. Це створює виклики для громади: необхідність реформування соціальних послуг, розширення медичної інфраструктури для літніх людей, можливий дефіцит робочої сили у найближчі десятиліття та посилення економічного навантаження на молоде покоління. Для Бершадської громади важливо працювати над програмами стимулювання народжуваності, утримання та повернення молоді, а також інтеграції людей старшого віку в соціальне життя (рис. 4.4).

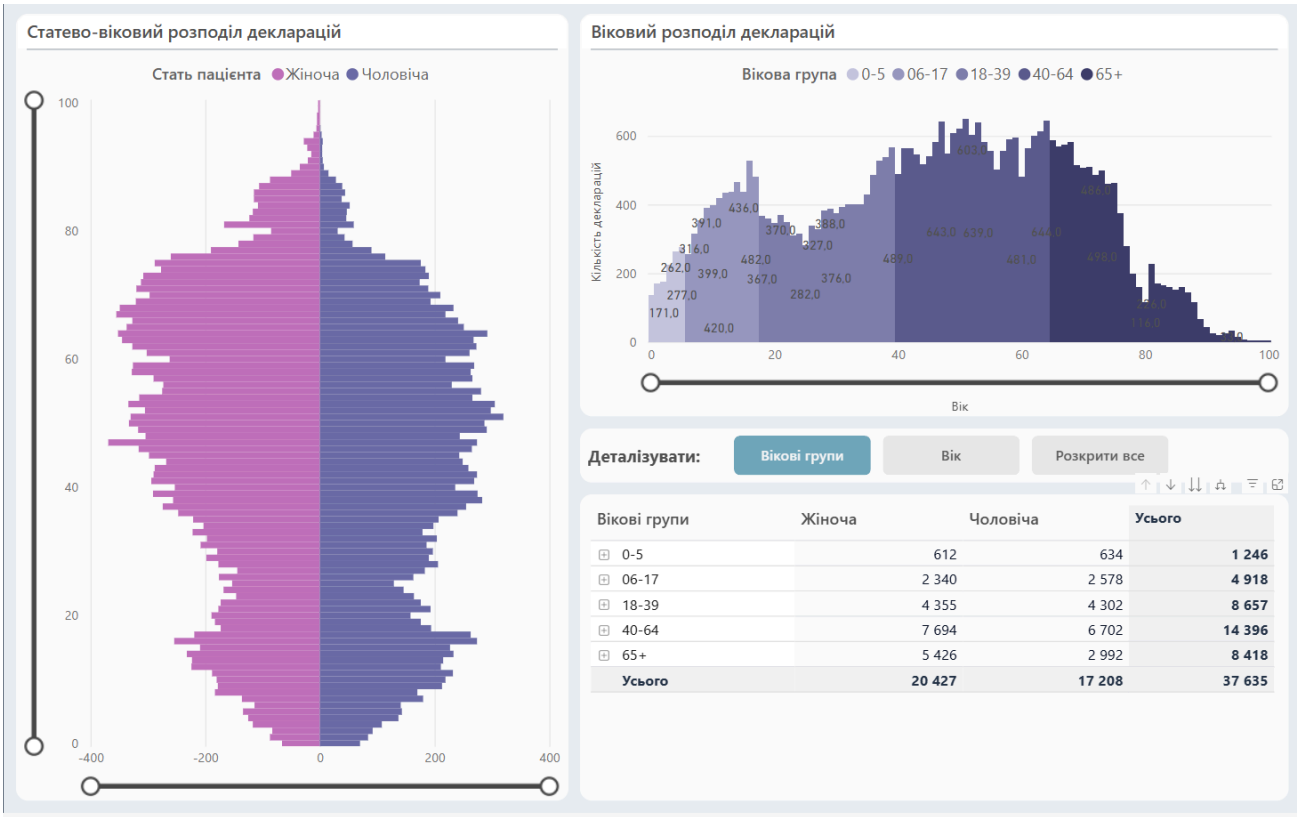

Рисунок 4.4 **Вікової піраміди населення Бершадської міської територіальної громади, 2025**

Джерело: за даними https://edata.e-health.gov.ua/e-data/dashboard/declar-stats

Вікова структура Бершадської міської територіальної громади у загальних рисах відображає демографічні тенденції, характерні для всієї України: старіння населення, низькі показники народжуваності та перевагу жінок у старших вікових групах. В Україні в цілому також спостерігається звуження основи вікової піраміди через демографічну кризу останніх десятиліть, посилення трудової міграції молоді та економічні труднощі, які змушують родини обмежувати кількість дітей. Однак у великих містах країни деякі ці проблеми згладжуються за рахунок притоку населення з інших регіонів на навчання та роботу, чого Бершадська громада, як менший населений пункт, майже не відчуває (рис. 4.5).

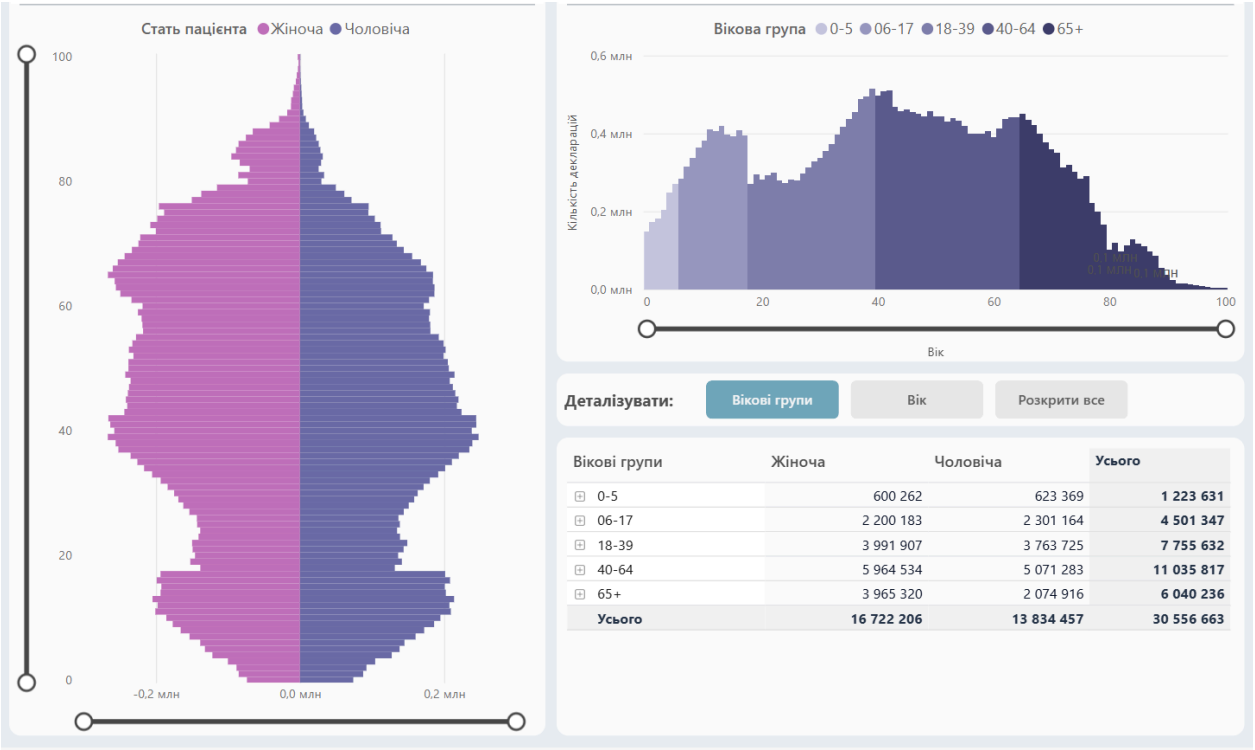

Рисунок 4.5 **Вікової піраміди населення України, 2025**

Джерело: за даними https://edata.e-health.gov.ua/e-data/dashboard/declar-stats

Водночас Бершадська міська територіальна громада виглядає ще більш вразливою до наслідків демографічних викликів, ніж великі міста. Менший ресурс місцевого бюджету, обмежені можливості для створення робочих місць і інфраструктури роблять громаду більш залежною від зовнішніх чинників. Для громади надзвичайно актуальним стає впровадження програм підтримки молодих сімей, розвитку соціальної сфери для людей похилого віку та заходів, спрямованих на стримування відтоку працездатного населення. Лише комплексна демографічна політика дозволить забезпечити стабільний розвиток громади у довгостроковій перспективі.

Зайнятість та ринок праці

Залишається стабільною ситуація на ринку праці, зокрема по показниках безробіття та працевлаштування незайнятого населення Бершадської міської територіальної громади. Протягом 2024 року за послугами з питань працевлаштування до Бершадського управління Гайсинської філії Вінницького ОЦЗ звернулось 562 незайнятих жителя Бершадської міської територіальної громади. Заходами активної політики зайнятості протягом звітного періоду було охоплено 95 відсотків від тих осіб, що перебували на ринку зареєстрованого безробіття. За сприяння служби зайнятості у 2024 році працевлаштовано 196 незайнятих осіб, з них - 102 безробітних. До тимчасової зайнятості шляхом організації суспільно корисних робіт було залучено 30 осіб. Впродовж звітного періоду на обліку в Бершадському управлінні Гайсинської філії перебувало 8 осіб з інвалідністю, з них 2 особи працевлаштовано.

Роботодавці громади протягом 2024 року заявили про потребу в укомплектуванні 316 вільних робочих місць. З метою соціальної підтримки незайнятих осіб, розвитку їх підприємницької діяльності служба зайнятості організовувала професійне навчання безробітних за професіями, що дозволяють відкрити власну справу, проводила інформаційно-роз'яснювальну роботу з безробітними щодо самозайнятості та одноразової виплати допомоги по безробіттю для започаткування власної справи. Зокрема, на це були спрямовані інформаційні семінари із загальних питань зайнятості. Протягом 2024 року 310 безробітних взяли участь у 22 таких семінарах. За цей період проведено 11 інформаційних онлайн вебінарів для 156 безробітних. Основним завданням у сфері зайнятості населення на сьогодні залишається сприяння ефективній зайнятості шляхом стимулювання роботодавців до створення нових робочих місць, розвитку підприємницької ініціативи населення, посилення конкурентоспроможності громадян на ринку праці.

Війна внесла суттєві зміни у функціонування вітчизняного ринку праці. Через складну ситуацію, що склалась у сфері зайнятості України, значний відплив працездатного населення з ринку праці, зокрема до лав Збройних Сил України, Сил територіальної оборони, за кордон (у більшості – це жінки працездатного віку), до волонтерських організацій, зростає потреба в максимально раціональному використанні наявної робочої сили та забезпеченні сприятливого рівня адаптивності працездатного населення до змін на ринку праці.

Станом на 01.06.2025 рік на обліку в Бершадському управлінні Гайсинської філії Вінницького ОЦЗ перебувало 359 жителів громади. За сприяння служби зайнятості на звітну дату працевлаштовано 119 незайнятих осіб. До тимчасової зайнятості шляхом організації суспільно корисних робіт було залучено 7 осіб. Послугами професійного навчання скористалося 32 особи. Протягом січня-травня 2025 року активними програмами фінансової підтримки роботодавців, які працевлаштовують внутрішньо переміщених громадян, осіб з інвалідністю і загалом зареєстрованих безробітних, скористались 12 роботодавців громади.

З початку року укомплектовано 102 вакансії, які були заявлені роботодавцями громади. Протягом звітного періоду фахівцями Бершадського управління проводилась роз'яснювальна робота, спрямована на підвищення рівня оплати праці, легалізації зайнятості населення, зокрема на інформаційних семінарах із загальних питань зайнятості. З початку року проведено 54 вищезазначених заходи, в яких взяли участь 302 особи.

Висновки

1 Демографічна ситуація у Бершадській міській територіальній громаді характеризується стабільною, але стійкою тенденцією до скорочення чисельності населення, що є типовим для більшості територій Вінницької області. З 2022 по 2025 рік чисельність населення зменшилася на 1213 осіб, що свідчить про помітні демографічні зрушення, зумовлені як природним спадом, так і зовнішніми міграційними процесами. Така динаміка потребує адаптації місцевих соціально-економічних стратегій до нових умов функціонування громади. Особливої уваги вимагає розвиток інфраструктури, орієнтованої на людей похилого віку та зменшення навантаження на освітню та медичну систему у зв'язку зі зниженням кількості молодого населення.

2 Вікова та статева структура населення громади вказує на поступове старіння населення, що призводить до зменшення частки економічно активного населення в загальній структурі. У сільській місцевості проживає близько 72% мешканців громади, що визначає аграрну специфіку зайнятості й формує потребу в збереженні та модернізації інфраструктури у віддалених селах. Наявність великої кількості малих населених пунктів з чисельністю до 500 осіб ускладнює організацію ефективного надання соціальних послуг і потребує розвитку мобільних форм обслуговування населення. У перспективі це

вимагає оптимізації мережі публічних сервісів з урахуванням змін у демографічному розподілі.

3 Ситуація на ринку праці громади є відносно стабільною, однак відзначається низька мобільність та обмежена кількість пропозицій щодо висококваліфікованих вакансій. У 2024 році за сприяння служби зайнятості було працевлаштовано 196 осіб, що становить близько 35% від усіх, хто звернувся за послугами працевлаштування. Водночас залишається значною кількість осіб, які перебувають у стані тривалого безробіття або потребують перекваліфікації. Проблема працевлаштування осіб з інвалідністю також потребує особливої уваги, адже тільки кожен четвертий із зареєстрованих безробітних у цій категорії отримав роботу.

4 Аналіз активної політики зайнятості у громаді свідчить про її ефективність у короткостроковій перспективі, зокрема завдяки реалізації програм тимчасової зайнятості, суспільно корисних робіт, професійного навчання та семінарів. Впродовж 2024 року у 22 семінарах взяли участь 310 безробітних, а ще 156 - у вебінарах, що свідчить про зацікавленість мешканців у здобутті нових компетенцій. Однак ці заходи повинні бути доповнені довгостроковими програмами підтримки самозайнятості, підприємництва та створення мікробізнесу у громаді. Такі підходи дозволять зміцнити економічну самостійність населення та зменшити навантаження на службу зайнятості.

5 Значна частина вакансій, заявлених роботодавцями громади (316 у 2024 році), свідчить про потребу в працівниках робітничих професій, водночас бракує кадрів середньої та вищої кваліфікації. Це вимагає активнішої співпраці між службою зайнятості, закладами освіти та бізнесом з метою підготовки кадрів відповідно до реальних потреб економіки громади. Ефективна система професійної орієнтації молоді та перенавчання дорослих є запорукою адаптації громади до змін на ринку праці та підвищення конкурентоспроможності місцевої робочої сили.

6 Війна суттєво вплинула на соціально-демографічні процеси в громаді: спостерігається зменшення чисельності працездатного населення через мобілізацію до ЗСУ, тимчасову міграцію жінок і молоді за кордон, а також залучення частини мешканців до волонтерської діяльності. У цих умовах особливо важливим є забезпечення гнучкості ринку праці, підтримка ветеранів та внутрішньо переміщених осіб, а також розвиток психологічної адаптації працівників до умов післявоєнного періоду. Крім того, громада має формувати програми повернення молоді та кваліфікованих кадрів після завершення активної фази бойових дій.

7 Дані 2025 року свідчать про збереження активної динаміки у сфері працевлаштування: на обліку перебувало 359 жителів громади, з яких 119 були успішно працевлаштовані. До тимчасової зайнятості залучено ще 7 осіб, а 32 пройшли професійне навчання. Це підтверджує ефективність роботи фахівців служби зайнятості в умовах постійної трансформації потреб населення. Однак у контексті тривалої демографічної кризи цього недостатньо - громада потребує стратегічних змін в освітній, трудовій та соціальній політиці.

8 Комплексний підхід до формування людського капіталу Бершадської громади має включати не лише заходи з працевлаштування, а й довгострокові інвестиції у розвиток освіти, охорони здоров'я, житла, безпеки, дозвілля та культури. Враховуючи загальну тенденцію до скорочення населення, основний акцент слід робити на утриманні молоді, поверненні спеціалістів, створенні сприятливих умов для життя та роботи. Розумне управління демографічними процесами, адаптоване до умов воєнного та післявоєнного періоду, стане базою для стійкого соціального розвитку, економічної стабільності та інвестиційної привабливості громади в майбутньому.

5. РОЗВИТОК ІНФРАСТРУКТУРИ

СОЦІАЛЬНА ТА ГУМАНІТАРНА ІНФРАСТРУКТУРА

Науково-освітній потенціал

Освіта Бершадської міської територіальної громади - це відкрита, різнопланова та самодостатня система, яка постійно модернізується: забезпечується фахова реалізація державної політики в галузі освіти, створюються якісні умови для здобуття дошкільної, загальної середньої, позашкільної та професійної освіти. Освітню галузь Бершадської громади представляють 45 закладів освіти, в яких працюють 1222 працівники. У закладах навчаються 4034 учні та 753 вихованець дошкільних установ.

У 19 установах дошкільною освітою охоплено 753 дитини, працює 48 груп, при цьому потужність дошкільних закладів становить 1716 дітомісць. 341 працівник надає послуги у сфері дошкільної освіти, з них 91 вихователь. У кожному населеному пункті збережено садочки, не дивлячись на кількість дітей, що їх відвідують. Середня наповнюваність груп – 10 вихованців, відповідно до законодавства 20. Усі заклади дошкільної освіти фінансуються з міського бюджету. У 2024 році - це понад 47 млн. грн, з них зарплата та нарахування 36 млн. 992 тис. грн. У 2025 році – це понад 50 млн. грн, з них 39 млн. 713 грн – зарплата та нарахуваня.

Мережу закладів загальної середньої освіти складають 18 установ, в тому числі: 4 ліцеї, 4 гімназії, 2 початкових школи з дошкільним підрозділом та опорний заклад з трьома філіями. У 249 класах навчається 4034 учні, 872 працівники реалізують державну політику у закладах загальної середньої освіти, з них 520 вчителів. Зараз за кордоном перебуває 261 дитина. 103 внутрішньо переміщені дитини охоплені освітою в наших закладах.

92 учні здобувають освіту за двома інтегрованими напрямками в професійному ліцеї, який фінансується з місцевого бюджету. У 2024 році ця сума становила – 4 млн. 935 тис. грн., у 2025 заплановано - 5 млн. 862 тис. грн.

Позашкільна освіта громади представлена Бершадський центром позашкільної освіти. Охоплено 838 дітей у 32 гуртках. Утримання позашкілля для місцевого бюджету у 2024 році вартувало – 3 млн. 786 тис. грн., у 2025 році заплановано – 4 млн. 430 тис. грн.

Бершадська громада послідовно підтримує освіту як один із найважливіших стратегічних пріоритетів. У 2024 році загальний обсяг видатків на освіту становив 277 млн грн, з яких 226 млн грн (або 81,6%) — це заробітна плата з нарахуваннями. У 2025 році заплановано 251 млн грн, з яких понад 202 млн грн (близько 80,5%) також спрямовано на оплату праці. Це свідчить про те, що основна увага приділяється забезпеченню стабільної і гідної оплати праці педагогів.

Важливою складовою фінансування є освітня субвенція з державного бюджету. У 2025 р. на період січень–серпень передбачено 94 млн грн субвенції. Попри складні умови воєнного часу, бюджет освітньої галузі залишається збалансованим. Забезпечено своєчасну виплату відпускних у розмірі 31 млн грн і матеріальної допомоги на оздоровлення – 4,4 млн грн. Преміювання працівників освіти у 2024 році здійснено в повному обсязі, включаючи технічний персонал. Загальна сума преміювання становила понад 5,1 млн грн, з яких 58,7% – кошти державної субвенції (3 млн грн), або 41,3% — кошти місцевого бюджету (понад 2,1 млн грн). Премії отримали всі категорії працівників — від педагогів до техперсоналу.

У 2025 році запроваджено Програму підтримки молодих педагогів, що передбачає: разову матеріальну допомогу педагогам зі стажем 1–3 роки – 5000 грн; Щомісячну доплату за роботу в складних умовах: з 1 січня – 1300 грн, з 1 вересня – 2600 грн.

Таким чином, громада забезпечує фінансову стабільність і соціальну підтримку освітян, що є основою якісного та сталого розвитку освітньої сфери. Всі заходи спрямовані на

збереження кадрового потенціалу та підвищення престижу професії в складний для країни час.

У результаті реалізації державної комплексної політики «Школа офлайн» у нашій громаді забезпечено умови для здійснення освіти в очному форматі. Чотири ліцеї, чотири гімназії, опорні заклади з філіями, початкові школи з дошкільними підрозділами та заклади дошкільної освіти надають якісні й доступні освітні послуги для 4 775 юних бершадчан.

Один із важливих аспектів забезпечення доступності освіти – це організація підвезення учнів. Міська програма «Шкільний автобус» є важливим елементом цієї системи. Вона дає можливість безкоштовно підвозити дітей до закладів освіти та у зворотному напрямку. У цьому навчальному році підвозяться 475 учнів.

Шкільний автобус – це перш за все безпека дітей у дорозі до школи, спокій батьків і, звичайно, гарантування рівного доступу до якісної освіти кожного школяра, який проживає в сільській місцевості. Систематично оновлюється автопарк. Придбано шкільні автобуси для Лісниченської гімназії за кошти місцевого бюджету вартістю 3 млн. грн. та Флоринського закладу освіти (співфінансування з місцевого бюджету - 1 млн. 970 тис. грн.,). Також отримано шкільний автобус з Європи як гуманітарну допомогу (автобус буде підвозити учнів 10-11 класів до осередку вивчення предмета «Захист України»). Автопарк шкільних автобусів налічує 9 машин.

У нашій громаді реалізується Програма організації харчування учнів закладів загальної середньої освіти та вихованців закладів дошкільної освіти, яка дає змогу безкоштовно харчувати майже 1000 дітей пільгових категорій. Із жовтня 2024 року, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 1145 від 04.10.2024 році, учні молодших класів харчуються в школах безкоштовно, субвенція з держави – 2 млн. 483 тис. грн. Гроші на шкільні обіди 1-4 класів (1324 учні громади) виділено з держбюджету, а діти пільгових категорій 5-11 класів (700 дітей громади) – з місцевого бюджету. Вартість гарячого харчування на одного учня початкових класів та дітей пільгових категорій 5-11-х класів закладів освіти становить 37 грн. на дитину. Уся система організації харчування в закладах освіти громади фінансується з місцевого бюджету.

Завжди в пріоритеті покращення умов навчання. Цьогоріч матеріально-технічну базу закладів освіти громади оновлено за рахунок субвенційних коштів Нової української школи (НУШ) на 3,3 млн. грн. (2024 р).

Школи поповнено яскравими та інтерактивними дидактичними матеріалами на суму 314 тис. 650 грн. Зокрема, це: глобуси - детальні моделі Землі, які допоможуть учням краще орієнтуватися у географічному просторі; телурії - наочні посібники для вивчення руху Землі та Місяця навколо Сонця; набори мікропрепаратів дадуть змогу учням досліджувати різноманітність живих організмів під мікроскопом; анатомічні моделі допоможуть вивчити будову людського тіла; карти та атласи - сучасні картографічні матеріали для вивчення географії; набори для проведення дослідів створять умови для проведення цікавих практичних робіт.

Ще один напрямок спрямування коштів НУШ – придбання мультимедійного обладнання для закладів освіти громади. Відділом освіти та спорту Бершадської міської ради успішно закуплено сучасне мультимедійне обладнання для закладів освіти нашої громади. Школи отримали оснащення на суму 3 млн. 203 тис. грн. (2023 рік - 1 546 422 грн., 2024 рік - 1 656 503 грн.): інтерактивні дошки та панелі - сучасні інструменти, які дозволять зробити уроки більш динамічними та цікавими, а навчання – ефективнішим; мультимедійні проєктори - яскрава та чітка картинка допоможе учням краще сприймати навчальний матеріал; акустичні системи забезпечать якісне звучання під час презентацій та перегляду відео; програмне забезпечення - необхідний інструментарій для повноцінної роботи з новим обладнанням; фабрики друку та ноутбуки в класи НУШ. Нове обладнання

встановлено у закладах освіти громади. Це відкриває нові можливості для вчителів та учнів, і сприятиме створенню сучасного освітнього середовища.

2024 рік став роком кардинально нового підходу до викладання предмета «Захист України». У Бершадській міській територіальній громаді осередок створено в Бершадському ліцеї, який включено до проєктної мережі академічних ліцеїв.

Державна субвенція становить 1 млн. 664 тис. грн., співфінасування з місцевого бюджету – 10%. Придбано: дрони, стрілецькі тренажери лазерного тиру, бронежилети, інтерактивні панелі, матеріали тактичної медицини та спеціального умеблювання.

Енергоефективність також є одним із головних пріоритетів. Саме тому здійснюється системна робота з модернізації та переоснащення котелень закладів освіти. У минулому році - заміна котлів в Баланівському та Осіївському закладах освіти, в закладах дошкільної освіти «Малятко» та «Сонечко».

У Великокиріївській гімназії відбулося важливе оновлення інфраструктури – за кошти місцевого бюджету переоснащено котельню закладу. Загальна вартість проєкту склала 2 млн. 113 тис. грн. У Війтівському садочку «Мрія» замінено димохідну трубу, вартість робіт – 98 тис. грн. У галузі системно здійснюється підготовка закладів освіти до опалювального сезону. У 2025 році проведено торги на закупівлю деревини на суму 8 млн. грн. У Бершадському ліцеї замінено 111 старих вікон та 5 зовнішніх дверних блоків на нові енергозберігаючі. На виконання робіт спрямовано 2 млн. 335 тис. грн. з місцевого бюджету.

Відбулося внутрішнє переобладнання частини приміщень в Баланівському закладі освіти. Як результат - 213 учнів мають шкільний спортивний зал. З місцевого бюджету виділено кошти в сумі понад 1 млн. грн. для придбання нового спортивного інвентарю для закладів освіти громади та КО «Ровесник». Це важливий крок, спрямований на популяризацію спорту серед молоді. Новий спортивний інвентар охоплює широкий спектр обладнання, необхідного для проведення різноманітних спортивних заходів та тренувань: сучасні м'які для футболу, баскетболу та волейболу, гімнастичні мати, канати, сітки для різних видів спорту, а також придбано сучасну байдарку для відділення греблі на байдарках та каное.

Налагоджена співпраця громади з міжнародними та громадськими організаціями, благодійними фондами, які працюють у сфері освіти та допомоги дітям. Всесвітня продовольча програма ООН World Food Programme розширила підтримку українських шкіл і дофінансовує щоденні обіди для понад 60 тисяч дітей у 420 школах зі всієї країни. У нашій громаді це три заклади загальної середньої освіти міста (540 учнів початкової ланки), доплата – 10,50 грн.

Між відділом освіти та спорту Бершадської міської ради та БО «Міжнародний благодійний фонд «Руки друзів» підписано Меморандум про співпрацю, метою якого є співпраця Сторін у реалізації та досягненні цілей проєкту «Будуємо, відбудовуємо, покращуємо». Проєкт фінансується Федеральним Міністерством економічного співробітництва та розвитку Німеччини (BMZ). У рамках Меморандуму до Війтівського закладу дошкільної освіти (ясла-садок) «Мрія» та Бершадського садочка «Малятко» було доставлено техніку для харчоблоку.

Заклад дошкільної освіти «Малятко» також отримав інтерактивний комплекс, принтери, ламінатори, а також обладнання для створення ресурсної кімнати (сухий басейн, м'який тунель, м'які модулі для ігор, розвиваючу дошку бізіборд, магнітний 3-D конструктор, набори Монтессорі та палички К'юїзенера), що дало можливість покращити освітній процес у закладі.

Заклади освіти Бершадської міської територіальної громади активно долучаються до написання різноманітних проєктів, спрямованих на розвиток спорту, впровадження

інновацій та створення безпечного середовища тощо. 2024 - 2025 навчальний рік запам'ятався й гарними проєктами, подіями, справами.

У рамках Всеукраїнського Конкурсу соціальних ініціатив «Час діяти, Нестримні» на базі КО «ДЮСШ «Ровесник» реалізовано проєкт «Здорові_спортивні_нестримні», спрямований на розвиток адаптивного спорту для ветеранів війни, Захисників та Захисниць України, молоді та громадськості. Загальна вартість проекту – 664 тис. грн., кошти партнерів – 400 тис. грн., місцевий бюджет – 264 тис. грн.

У рамках конкурсу благоустрою «Твори добро», ініційованого ГО «МИ-ВІННИЧАНИ», у Бершадському ліцеї реалізовано проєкт «Зелений клас: простір для розвитку та інновацій». Метою заходу є створення сучасного освітнього простору під відкритим небом.

Проєкт «Освітній осередок: забезпечення безпеки для всіх» реалізовано в П'ятківському закладі освіти за підтримки фонду"МХП-Громаді". Створено клас безпеки, який є освітнім центром для учнів, вчителів та батьків з питань безпеки життєдіяльності. Ці проєкти є яскравим прикладом того, як заклади освіти громади беруть участь у соціальних ініціативах, спрямованих на покращення умов навчання, розвиток інновацій та створення безпеки.

Соціальний захист населення

Для забезпечення виконання реалізації на території громади державної та місцевої політики у соціальній сфері функціонує відділ соціального захисту та охорони здоров'я населення Бершадської міської ради (далі - Відділ).

Основними завданнями Відділу є: розробка та реалізація програм в галузі охорони здоров'я та соціального захисту населення, що фінансуються з місцевого бюджету; визначення та реалізація соціальних пріоритетів розвитку громади; організація здійснення соціальної роботи в громаді та надання соціальних послуг; забезпечення, у разі потреби, влаштування до будинків-інтернатів громадян похилого віку, осіб з інвалідністю та дітей з інвалідністю; призначення та виплата компенсації фізичним особам, які надають соціальні послуги з догляду на непрофесійній основі; ведення обліку багатодітних сімей та видача посвідчення батьків багатодітної сім'ї та дитини з багатодітної сім'ї; проведення інформаційно - роз'яснювальної роботи серед населення, спрямованої на підвищення обізнаності з питань прав та гарантій у сфері соціального захисту, забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, протидії торгівлі людьми, жорстокому поводженню з дітьми, запобіганню та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі.

Відділ є органом управління для таких установ та закладів: КУ «Територіальний центр соціального обслуговування Бершадської міської ради»; КУ «Центр соціальних служб Бершадської міської ради»; КНП «Бершадський ЦПМСД», КНП «Бершадська ОЛІЛ Бершадської міської ради».

Рішенням 54 сесії Бершадської міської ради VIII скликання від 15.10.2024 №1572 «Про внесення змін до структури та загальної чисельності апарату Бершадської міської ради та її виконавчих органів» створено сектор з питань реалізації ветеранської політики відділу соціального захисту та охорони здоров'я населення Бершадської міської ради в кількості двох штатних одиниць. Сектор забезпечує здійснення повноважень для реалізації державної політики у сфері соціального захисту ветеранів війни, членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України, а також забезпечення прав і свобод зазначених осіб під час переходу від військової служби до цивільного життя.

Відділ є розробником та забезпечує виконання Програми соціального захисту та соціального забезпечення населення на 2022-2025 роки та Програми збереження здоров'я громадян – жителів громади – запорука сталого економічного розвитку Бершадської міської територіальної громади на 2022-2025 роки.

Метою Програми соціального захисту є підвищення життєвого рівня та вдосконалення механізмів соціальної підтримки Захисників і Захисниць України, членів їх сімей, малозабезпечених верств населення, зокрема осіб з інвалідністю внаслідок війни та учасників бойових дій; осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи; сімей загиблих воїнів-інтернаціоналістів, АТО, ООС, Російського військового вторгнення в Україну з 24.02.2022; дітей пільгових категорій населення тощо. Програма передбачає надання допомог з місцевого бюджету зазначеній категорії осіб. В Положенні про порядок виплати матеріальної допомоги та відшкодувань окремим категоріям громадян, яке є невід'ємною частиною Програми, детально розписано умови надання зазначених допомог.

На реалізацію Програми соціального захисту у 2024 році виділено асигнувань в сумі 12925,9 тис. грн, з яких освоєно 10661,2 тис. грн: сприяння розвитку ветеранських громадських організацій - 160,0 тис. грн; надання різних видів допомог особам, які постраждали від Чорнобильської катастрофи - 119,7 тис. грн (61 особа); компенсаційні виплати та відшкодування витрат за надані послуги окремим категоріям населення - 1635,8 тис. грн (4475 осіб); надання допомоги сім'я загиблих (померлих) ветеранів війни - 1113,0 тис. грн (85 осіб); допомога громадянам (цивільному населенню) - 975,2 тис. грн (174 особи); організація оздоровлення, відпочинку дітей шкільного віку - 230,8 тис. грн (30 осіб); надання допомоги хворим нефрологічного профілю та дітям, які страждають на рідкісні (орфанні) захворювання - 503,4 тис. грн (16 осіб); забезпечення заходів призову, допомога військовослужбовцям, які отримали поранення та на матеріально-технічне забезпечення - 2118,3 тис. грн (109 осіб); допомога сім'ям загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України - 3425,0 тис. грн (80 осіб); спрямування субвенції до обласного бюджету для підтримки ветеранів війни - 380,0 тис. грн.

Програма збереження здоров'я передбачає надання фінансової підтримки з місцевого бюджету комунальним закладам охорони здоров'я (КНП «Бершадський ЦПМСД» та КНП «Бершадська ОЛІЛ Бершадської міської ради»), яка спрямовується на поточні та капітальні ремонти у мед закладах, розрахунки за комунальні послуги, оновлення матеріально-технічної бази, придбання лікарських засобів, підтримку і розвиток новоприйнятих лікарів та інші заходи, передбачені програмою.

На реалізацію Програми збереження здоров'я у 2024 році виділено асигнувань в сумі 21725,963 тис. грн, з яких освоєно 20148,529 тис. грн, з них: КНП «Бершадський ЦПМСД» (виділено - 5558,245 тис. грн, освоєно - 5166,059 тис. грн): придбання лікарських засобів - 470,093 тис. грн; придбання технічних засобів - 99,434 тис. грн; придбання спеціалізованого дитячого харчування - 246,533 тис.грн; матеріально-технічна підтримка закладу - 2225,00 тис. грн; підтримка новоприйнятих лікарів - 61,000 тис. грн; комунальні послуги - 2063,999 тис. грн.

КНП «Бершадська ОЛІЛ Бершадської міської ради» (виділено - 16167,718 тис. грн, освоєно - 14982,470 тис. грн): придбання лікарських засобів - 470,00 тис. грн; пільгові пенсії - 338,18 тис. грн; матеріально-технічна підтримка закладу - 3068,645 тис. грн; дотримання законодавства з оплати праці - 3333,287 тис. грн; комунальні послуги на - 7686,958 тис. грн; підтримка новоприйнятих лікарів - 85,400 тис. грн.

З початку повномасштабного вторгнення через Бершадську міську територіальну громаду перемістилося понад 5,5 тисяч внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Станом на 01.01.2025 в нашій громаді в приватному секторі проживало 990 ВПО, з них 275 – діти. На базі Будинку дитячої творчості (м. Бершадь, вул. Ярослава Мудрого,23) відповідно до розпорядження голови від 25.11.2022 № 175 створено центр надання гуманітарної та благодійної допомоги. Уповноваженим за отримання, облік та розподіл гуманітарної і благодійної допомоги визначено Відділ. За період його функціонування Відділ забезпечив видачу благодійної та гуманітарної допомоги на суму 5231,160 тис. грн, співпрацюючи з такими благодійними організаціями, установами та фондами: Гуманітарне реагування

Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН; Вінницька міська рада; Благодійна організація «Благодійний фонд «Подільська громада»; Благодійна організація Благодійного фонду «Лікарі без кордонів»; Вінницька обласна військова адміністрація; Громадська організація «Об'єднання переселенців «Спільна справа»; Гміна Моравіца Республіка Польща; World Central Kitchen; УВКБ ООН. Рішенням виконавчого комітету Бершадської міської ради від 27.09.2023 № 163 утворено Раду з питань внутрішньо переміщених осіб, метою якої є сприяння реалізації та захисту прав осіб зазначеної категорії.

В громаді функціонує Рада родин загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України; Рада з питань внутрішньо переміщених осіб; Міжвідомча рада з питань сім'ї, соціальної підтримки сімей Захисників та Захисниць, інтеграції внутрішньо переміщених сімей (осіб), гендерної рівності, запобігання домашньому насильству та протидії торгівлі людьми; Координаційний центр підтримки цивільного населення при Бершадській міській раді та Опікунська рада над повнолітніми недієздатними особами та особами, дієздатність яких обмежена, при виконавчому комітеті Бершадської міської ради.

Протягом 2024 року спеціалісти Відділу перевірили та передали на призначення в ПК «Соціальна громада» 4761 заяву, з них пільги на оплату житлово-комунальних послуг – 1150, субсидія для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива – 3000, державні допомоги – 611. Також спеціалістами відділу прийнято та опрацьовано 137 заяв для оформлення компенсації фізичним особам, які надають соціальні послуги з догляду на непрофесійній основі.

У 2024 році проведено 5 засідань Опікунської ради, на яких розглянуто 16 заяв громадян щодо встановлення опіки над повнолітніми особами у разі визнання їх судом недієздатними, заміну опікуна повнолітньої недієздатної особи тощо. Підготовлено та направлено до судових органів 16 клопотань щодо можливості призначення заявників опікунами над повнолітніми особами. Секретар Опікунської ради (працівник Відділу), як заінтересована особа, бере участь у судових засіданнях.

В 2024 році Відділом було відправлено на оздоровлення до державного підприємства «Міжнародний дитячий центр «Артек» (Київська обл.) та на відпочинок в ТОВ «Водограй» (Закарпатська обл.) відповідно 26 та 17 дітей пільгових категорій з нашої громади. Вартість путівки тривалістю 21 день для цієї категорії дітей повністю покривалась з державного та обласного бюджету. Відшкодування вартості проїзду супроводжуючої особи та дитини до місця оздоровлення і в зворотному напрямку здійснювалось з місцевого бюджету відповідно до Програми соціального захисту.

Постійно ведеться робота по оновленню бази даних багатодітних сімей, присвоєнню статусу багатодітної родини та видачі посвідчень багатодітним сім'ям. Відповідно до рішення виконавчого комітету Бершадської міської ради «Про представлення до присвоєння почесного звання України «Мати-героїня» та Указу Президента України від 06.01.2024 № 33/2024 «Про присвоєння почесного звання «Мати-героїня» почесне звання «Мати-героїня» присвоєно 4 жінкам, які народили та виховали до 8-ми річного віку 5-ох і більше дітей.

Співпрацюючи з Благодійною організацією «Благодійний фонд «Стабілізейшен Суппорт Сервісез» Відділ залучив для організації своєї роботи офісну техніку та канцелярських товарів на суму 125,731 тис. грн. Також за підтримки ССС працівниками Відділу розроблений Соціальний паспорт Бершадської міської територіальної громади, який є важливим інструментом для аналізу потреб громади, виявлення її потенціалу та залучення ресурсів для розвитку. Він також допомагає у створенні іміджу громади та популяризації її успіхів.

Бюджет відділу на 2024 рік становив - 49648,7 тис.грн: утримання відділу - 2498,0 тис.грн; фінансування підпорядкованих комунальних установ - 16181,0 тис.грн; фінансування громадських організацій - 160,0 тис.грн; фінансування комунальних закладів охорони здоров'я – 20148,5 тис.грн; фінансування заходів із соціального захисту населення - 10661,2 тис.грн.

Центр соціальних служб Бершадської міської ради

Комунальна установа «Центр соціальних служб Бершадської міської ради» (далі – ЦСС) - є закладом, що проводить соціальну роботу із особами/сім'ями, які належать до вразливих груп населення та перебувають у складних життєвих обставинах, і надає їм соціальні послуги.

ЦСС створений рішенням 2 сесії Бершадської міської ради 8 скликання від 22 грудня 2020 року № 47 «Про створення комунальної установи «Центр соціальних служб Бершадської міської ради».

У штатному розписі ЦСС затверджено 17 штатних одиниць: практичний психолог - 1, педагог соціальний – 2, фахівець із соціальної роботи - 11, які проводять соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю, що належать до вразливих груп населення або перебувають у складних життєвих обставинах та надають їм соціальні послуги.

Відповідно до Положення ЦСС згідно з державними стандартами соціальних послуг надає такі послуги: консультування; соціальний супровід; соціальний супровід сімей, в яких виховуються діти-сироти і діти, позбавлені батьківського піклування; соціальна профілактика; представництво інтересів; кризове та екстрене втручання; інформування; соціальна інтеграція та реінтеграція; соціальна адаптація; посередництво (медіації); інші соціальні послуги відповідно до визначених потреб.

Усі жителі Бершадської міської територіальної громади незалежно від доходу можуть отримувати соціальні послуги за рахунок бюджетних коштів (безоплатно) відповідно до рішення Бершадської міської ради VIII скликання 33 сесії від 25.05.2023 №1081 «Про затвердження переліку соціальних послуг, що надаються комунальною установою «Центр соціальних служб Бершадської міської ради» за рахунок бюджетних коштів (безоплатно).

Пріоритетні напрямки діяльності ЦСС в 2024 році: зміцнення на рівні територіальної громади системи соціально-психологічної підтримки населення, постраждалого від війни; надання соціальних послуг сім'ям Захисників і Захисниць України відповідно до виявлених потреб; надання послуги соціального супроводу сімей/осіб у складних життєвих обставинах всім сім'ям з дітьми, які її потребують (сім'ям, в яких дітей відібрано за рішенням суду без позбавлення батьківських прав; сім'ям, в яких діти постраждали від домашнього насильства або жорстокого поводження та в яких батьки не виконують батьківські обов'язки, сім'ї в яких існує ризик соціального сирітства або діти перебувають у закладах інституційного догляду і виховання); підвищення якості надання соціальних послуг сім'ям, в яких виховуються діти-сироти, та діти , позбавлені батьківського піклування; надання всебічної підтримки та соціальних послуг, особам постраждалим від домашнього насильства та насильства за ознакою статі.

Фахівці із соціальної роботи ЦСС в громаді взаємодіють із старостами, представниками освіти, медицини, поліції з метою своєчасного виявлення вразливих сімей/осіб та

забезпечують їх доступ до соціальних послуг у громаді, зокрема і особам/сім'ям, члени яких постраждали від жорстокого поводження та насильства.

Протягом 2024 року до ЦСС надійшло 37 повідомлень щодо домашнього насильства або реальної загрози його вчинення стосовно повнолітніх осіб. Здійснено оцінювання потреб цих сімей/осіб, на підставі якого Відділом прийнято рішення про надання їм таких соціальних послуг: супроводу, консультування, інформування.

З метою забезпечення розбудови системи запобігання, протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі, запровадження комплексних дій та заходів, спрямованих на зміну насильницької поведінки кривдника, формування у нього нової, неагресивної моделі поведінки у приватних стосунках, відповідального ставлення до власних вчинків та їх наслідків, до виконання батьківських обов'язків, на викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків у Бершадській міській територіальній громаді рішенням 49 сесії Бершадської міської ради 8 скликання від 17.05.2024 №1404 було затверджено «Програму для кривдників на 2024-2026 роки». У 2024 році цю програму за рішенням суду пройшла 1 особа.

У 2024 році було проведено роботу з сім'ями, дітьми та молоддю, які перебували у складних життєвих обставинах та потребували сторонньої допомоги у їх вирішенні, шляхом здійснення оцінювання потреб сімей/осіб та надання їм соціальних послуг.

З метою контролю за сім'ями, де батьки ухиляються від виконання батьківських обов'язків та порушуються права дітей, працівниками центру із залученням спеціалістів інших установ, здійснювалося оцінювання сімей з подальшим наданням соціальних послуг. Особлива увага приділялась сім'ям, діти з яких цілодобово перебували в закладах інституційного догляду та вихованню дітей. Усі сім'ї, де діти перебувають у складних життєвих обставинах та обліковуються Службою у справах дітей Бершадської міської ради, отримували соціальну послугу соціального супроводу. У 2024 році 61 сім'я, де виховується 144 дитини, отримувала послугу соціального супроводу сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах; 1 родина отримала послугу тривалого консультування.

ЦСС здійснює соціальний супровід сімей, в яких виховуються діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування: чотири прийомні сім'ї, де виховується 6 прийомних дітей, одного дитячого будинку сімейного типу (6 дітей-вихованців), 18 сімей опікунів/піклувальників (22 дітей-сиріт/дітей, позбавлених батьківського піклування).

15 родин отримували послугу соціального супроводу сімей, в яких виховуються діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування; 8 сімей, отримували соціальну послугу консультування.

Протягом 2024 року соціальні послуги отримали 115 сімей, де один чи кілька членів мають інвалідність, та 50 дітей. Під соціальним супроводом у 2024 році перебувало 16 сімей, в яких інвалідність мають діти (10 дітей) чи один з батьків. 25 осіб отримали послугу консультування, а 74 - інформування. 2 сім'ї отримали соціальну послугу соціальної адаптації ветеранів та членів їхніх сімей, яка складається з двох етапів (перший етап - надання соціальної послуги в рекреаційному закладі; другий етап - індивідуальна соціальна адаптація). 88 сімей одиноких батьків (матерів і батьків), в яких виховується 167 дітей, були охоплені соціальними послугами протягом 2024 року: 41 сім'я - соціальним супроводом, 15 сімей - консультуванням, 32 сім'ї – інформуванням.

Соціальними послугами (консультування, інформування, соціального супроводу) охоплено 135 багатодітних сімей та 16 сімей, члени яких перебувають у конфлікті із законом.

З метою глибшого розуміння потреб родин Захисників та Захисниць України (мобілізованих, загиблих, повернутих з полону, безвісти зниклих, ветеранів) фахівцями із

соціальної роботи було проведено відповідне опитування, участь в якому взяли 455 осіб. За результатами опитування 17 сімей/осіб отримали послугу соціального супроводу, 93 - консультування, 173 - інформування щодо проблем психологічної допомоги, вирішення житлово-побутових умов, налагодження взаємостосунків в родині, громаді, сприяння в оформленні документів тощо.

408 осіб, які є внутрішньо переміщеними, у 2024 році отримували соціальні послуги, зокрема інформаційну та психологічну підтримку. ЦСС у 2024 році було надано соціальні послуги 1 292 сім'ям/особам. Фахівці із соціальної роботи у 2024 році провели 112 вибіркових перевірок використання коштів державної соціальної допомоги при народженні. Фактів нецільового використання виплат не виявлено.

ЦСС активно співпрацює з благодійними організаціями та фондами. У 2024 році було отримано благодійної допомоги на 99900 грн: 2 триколісних електричних вантажних дорослих велосипеди з 2 багажними кошиками та 2 триколісних вантажних велосипеди з 2 багажними кошиками. Завдяки велосипедам спеціалісти отримали змогу оперативно відвідувати сім'ї, які проживають у віддалених місцевостях, здійснювати регулярний соціальний супровід, відвідувати сім'ї, доставляти необхідну допомогу.

Територіальний центр соціального обслуговування Бершадської міської ради

Територіальний центр соціального обслуговування Бершадської міської ради (далі – теритиріальний центр) є бюджетною установою, утвореною Бершадською міською радою для надання соціальних послуг громадянам, які перебувають у складних життєвих обставинах і потребують сторонньої допомоги, за місцем проживання, в умовах стаціонарного та денного перебування.

Діяльність територіального центру відповідає критеріям діяльності суб'єктів, що надають соціальні послуги, та поширюється на території населених пунктів, що входять до складу Бершадської міської територіальної громади.

Територіальний центр має самостійний баланс, рахунки в органах Казначейства, печатку зі своїм найменуванням, штамп та діє на підставі Положення про Територіальний центр. Територіальний центр здійснює господарську некомерційну діяльність, спрямовану на досягнення соціальних результатів без мети одержання прибутку.

Територіальний центр провадить свою діяльність на принципах адресності та індивідуального підходу, доступності та відкритості, добровільного вибору отримання чи відмови від надання соціальних послуг, гуманності, комплексності, максимальної ефективності використання бюджетних коштів, законності, соціальної справедливості, забезпечення конфіденційності, дотримання державних стандартів соціальних послуг, етичних норм і правил.

На отримання соціальних послуг в територіальному центрі мають право:

особи похилого віку, особи з інвалідністю, хворі (з числа осіб працездатного віку на період до встановлення їм групи інвалідності, але не більш як чотири місяці), які не здатні до самообслуговування і потребують постійної сторонньої допомоги, визнані такими в порядку, затвердженому Міністерством охорони здоров'я України;

особи, які перебувають у складній життєвій ситуації у зв'язку з безробіттям і зареєстровані в державній службі зайнятості як такі, що шукають роботу (і мають на своєму утриманні неповнолітніх дітей, дітей з інвалідністю, осіб похилого віку, осіб з інвалідністю), якщо середньомісячний сукупний дохід їх сімей нижчий ніж прожитковий мінімум для сім'ї;

особи, яким завдано шкоди пожежею, стихійним лихом, катастрофою, воєнними (бойовими) діями, терористичним актом, збройним конфліктом (зокрема тимчасовою окупацією), вимушеним внутрішнім переміщенням.

Основними завданнями територіального центру є виявлення осіб, які мають право на отримання соціальних послуг, формування електронної бази даних таких громадян, визначення (оцінювання) їх індивідуальних потреб у наданні соціальних послуг та забезпечення якісного надання соціальних послуг.

Станом на 01.01.2025 в територіальному центрі затверджено 91,5 штатних одиниць, фактично зайнято - 87,5. У територіальному центрі функціонують такі структурні підрозділи: відділення соціальної допомоги вдома; відділення стаціонарного догляду для постійного або тимчасового проживання; відділення денного перебування «Університет третього віку»; відділення організації надання адресної натуральної та грошової допомоги.

Територіальний центр забезпечений орендованими приміщеннями (кабінетами) для адмінперсоналу, двома легковими автомобілями, комп'ютерною та офісною технікою, меблями та іншим майном. Також має власне приміщення розташоване за адресою: с. Маньківка, вул. Шкільна 24. Приміщення розраховане на 30 ліжкомісць, з кухонним та пральним блоком, підвальне приміщення може використовуватись як найпростіше укриття.

В територіальному центрі на 100% сформована електронна та паперова база щодо соціального обслуговування. Запроваджено Державний стандарт догляду вдома, стаціонарного догляду та натуральної допомоги. На протязі 2024 року відповідно до рішення відділу соціального захисту та охорони здоров'я населення Бершадської міської ради про надання соціальної послуги догляд вдома та натуральна допомога було укладено 93 договори на обслуговування відділенням соціальної допомоги вдома та 21 - у відділенні стаціонарного догляду.

З метою покращення соціального обслуговування жителів громади територіальний центр активно співпрацює з громадськими організаціями ветеранів, Бершадською міською радою, ПрАТ «МХП», ТОВ «Лан», німецьким товариством міжнародного співробітництва (GIZ) та іншими. Протягом 2024 року благодійну допомогу отримали 632 підопічних на загальну суму 325,4 тис. грн.

Відділення соціальної допомоги вдома.

Відділення соціальної допомоги вдома надає соціальні послуги догляд вдома та натуральна допомога особам похилого віку, особам з інвалідністю та особам, які належать до вразливих груп населення та перебувають у складних життєвих обставинах. Соціальні послуги громадянам надаються за рахунок бюджетних коштів, з установленням диференційованої плати залежно від доходу отримувача соціальних послуг та за рахунок отримувача соціальних послуг або третіх осіб.

В штаті відділення нараховується 52 посади: завідувач відділення, провідний фахівець із соціальної допомоги вдома, фахівець із соціальної роботи II категорії, і 49 соціальних робітників. Протягом 2024 року надано близько 140 тисяч соціальних послуг 548 громадянам похилого віку та особам з інвалідністю, зокрема 9 внутрішньо переміщеним особам. Навантаження на одного соціального робітника складає 10 осіб. Платні соціальні послуги отримували 170 підопічних, сума коштів, що надійшла від наданих послуг, склала 545 тис. грн.

З метою вивчення зворотної думки отримувачів соціальних послуг та покращення якості їх надання у територіальному центрі проводиться систематичний моніторинг/поточне оцінювання результатів надання соціальної послуги догляду вдома. Аналіз щомісячного оцінювання результатів надання цієї послуги демонструє позитивну тенденцію у процесі надання послуг, задоволення індивідуальних потреб отримувачів соціальної послуги, дотримання вимог й показників забезпечення якості, встановлених Державним стандартом догляду вдома.

Відділення денного перебування.

Відділення денного перебування обслуговує громадян, які мають часткове порушення рухової активності, та не мають медичних протипоказань для перебування в колективі і потребують соціальної адаптації, надання соціальних послуг з метою усунення обмежень життєдіяльності, запобігання виникненню та розвитку можливих захворювань особи, підтримки її здоров'я, соціальної незалежності, відновлення знань, вмінь та навичок з орієнтування в домашніх умовах, самообслуговування, поведінки у суспільстві, сприяння розвитку різнобічних інтересів і потреб осіб, організації дозвілля і відпочинку.

Відділення денного перебування надає такі базові соціальні послуги: соціальна адаптація, консультування, соціальна профілактика. При відділенні функціонує два кабінети та тренажерний зал, де щоденно займаються близько 30 слухачів. Соціальну послугу протягом 2024 року отримали 188 осіб, які зокрема відвідали факультети «Здорового способу життя», «Українознавства та мистецтвознавства», «Сучасних інформативних та комп'ютерних технологій» та інші лекції і практичні заняття.

Проведено лекції з провідними спеціалістами КНП «Бершадська окружна лікарня інтенсивного лікування Бершадської міської ради», відділу соціального захисту та охорони здоров'я населення Бершадської міської ради, консультантами АТ «УКРСИББАНКУ» та іншими фахівцями. Всього у 2024 році проведено 32 лекції.

Значна увага приділяється волонтерській діяльності слухачів (пошив фартушків, еко торбинок, в'язання і пошив іграшок, виготовлення мотанок, оберегів, подушок-підстилок, участь у благодійних ярмарках, заготівля лікарських трав, кропу, петрушки та їх передача волонтерській організації «Борщ для ЗСУ»). Протягом 2024 року слухачами надано допомогу для потреб ЗСУ на загальну суму 60,6 тис. грн.

Відділення організації надання адресної натуральної та грошової допомоги.

Відділення організації надання адресної натуральної та грошової допомоги територіального центру функціонує для обслуговування громадян, які відповідно до результатів оцінювання індивідуальних потреб потребують надання базової соціальної послуги натуральна допомога.

При відділенні діє пункт прийому вживаного одягу та взуття від населення для створення запасу благодійної допомоги, з якого у 2024 році надано допомогу 60 особам. У відділенні працює завідувач відділення, перукар, машиніст з прання та ремонту спецодягу, робітник з комплексного обслуговування.

З метою удосконалення діяльності територіального центру та впровадження інноваційних моделей надання соціальних послуг при відділенні функціонує мультидисциплінарна команда.

Протягом 2024 року до відділення звернулось 646 осіб, яким надано 3172 різних соціально-побутових послуг. Мультидисциплінарною командою - 194 особам, яким надано 1515 послуг: перукарські (стрижка волосся немодельна) 195 послуг, машинне прання (машина-автомат) - 652 послуги, скошування трави мотокосою, порізка дров бензопилою, дрібний ремонт та допомога в обробітку присадибної ділянки (обрізка дерев, винограду) – 668 послуг. Соціальні послуги за плату отримали 207 осіб на загальну суму 18,6 тис. грн.

Також функціонує пункт прокату. Засобами ТЗР (ходунками, кріслами колісними тощо) можуть скористатися підопічні, які не мають групи інвалідності. В 2024 році послугою скористалось 10 осіб.

Відділення стаціонарного догляду для постійного та тимчасового проживання.

Відділення стаціонарного догляду для постійного або тимчасового проживання відкрито у 2009 році на базі лікарні с. Маньківка. Відділення розраховано на 30 ліжкомісць.

Відділення стаціонарного догляду в своєму штаті нараховує 22 працівника: завідувач, сімейний лікар, сестра медична, молодші медичні сестри, кухарі, машиніст з прання та ремонту спецодягу, електромонтер, машиністи котельних установ (кочегари). У відділенні стаціонарного догляду громадяни отримують соціальні послуги за рахунок бюджетних коштів; з установленням диференційованої плати та за рахунок отримувача соціальних послуг, або третіх осіб.

За 2024 рік відділенням надано послуги 51 громадянину, які відповідно до медичних висновків ЛКК про нездатність до самообслуговування потребують постійного стороннього догляду, зокрема з них, 13 осіб з І групою інвалідності. На повному державному утриманні перебували 45 осіб, що отримували необхідні соціально-побутові та соціально-медичні послуги, 6 підопічних отримували послуги за плату, на суму 267 тис. грн.

Харчування підопічних відділення стаціонарного догляду та забезпечення їх м'яким інвентарем здійснюється за нормами, затвердженими ПКМ України від 13.03.2002 № 324 та наказом Мінсоцполітики України від 19.08.2015 № 857.

Підопічні у відділення одержують соціальну послугу стаціонарного догляду і відповідно до державного стандарту та встановлених норм забезпечуються: житлом, одягом, взуттям, постільною білизною, м'яким і твердим інвентарем і столовим посудом; раціональним чотириразовим харчуванням, у тому числі з урахуванням віку і стану здоров'я, у межах натуральних норм харчування, передбачених для мешканців інтернатних установ; цілодобовим медичним обслуговуванням; слуховими апаратами, окулярами, протезно-ортопедичними виробами, засобами пересування (крім моторизованих), медикаментами відповідно до медичного висновку; комунально-побутовим обслуговуванням (опалення, освітлення, тепло-, водопостачання тощо).

Громадянам, які перебувають у відділенні стаціонарного догляду, за рахунок бюджетних коштів (безоплатно), пенсія (щомісячне довічне грошове утримання), державна соціальна допомоги виплачується у встановленому законодавством порядку. Територіальний центру постійно працює над підвищенням якості надання соціальних послуг вразливим категоріям громадян та їх адресності.

Охорона здоров'я

Медичне обслуговування населення Бершадської міської територіальної громади здійснюють 2 лікувально-профілактичних заклади охорони здоров'я: Комунальне некомерційне підприємство «Бершадський центр первинної медико-санітарної допомоги» (КНП « Бершадський ЦПМСД»); Комунальне некомерційне підприємство «Бершадська окружна лікарня інтенсивного лікування Бершадської міської ради» (КНП «Бершадська ОЛІЛ Бершадської міської ради»).

Первинна медична допомога надається КНП «Бершадський ЦПМСД» згідно з програмою медичних гарантій НСЗУ із забезпеченням права на вільний вибір сімейного лікаря. Це стосується навіть тих, що рухаються транзитом через нашу громаду, незалежно від того, де і з яким сімейним лікарем у них укладено декларації про медичне обслуговування.

Комунальне підприємство має мережу структурних підрозділів з 13 амбулаторій загальної практики сімейної медицини та 13 медичних пунктів тимчасового базування, що забезпечують надання первинних медичних послуг мешканцям громади (таблиця 5.1). Станом на 01.01.2025 з лікарями закладу укладено 35421 декларацію. Надання первинної медичної допомоги забезпечується: лікарями загальної практики сімейної медицини - 17, терапевтами - 4, педіатрами -3, сестрами медичними – 56, фельдшерами – 6 та лаборантами - 9. Окрім медичних працівників в КНП «Бершадський ЦПМСД» працюють 9 водіїв та 25 працівників в адміністрації закладу.

Кабінети оснащенні інвентарем, інструментарієм, апаратурою, медикаментами для надання термінової допомоги при захворюваннях, травмах та отруєннях, невідкладних станах тощо згідно з табелем оснащення.

Хворим надається кваліфікована первинна лікувально-профілактична допомога в умовах амбулаторії та денного стаціонару, проводяться профілактичні щеплення, надаються консультації щодо профілактики, діагностики, лікування хвороб, травм, отруєнь, патологічних станів, фізіологічних (під час вагітності) станів, а також щодо ведення здорового способу життя. Проводиться раннє виявлення захворювань, своєчасне амбулаторне обстеження та лікування хворих; за наявності показань - забезпечення направлення хворих на консультування та госпіталізацію в інші лікувально-профілактичні заклади.

Також проводиться надання невідкладної допомоги при загрозливих для життя станах, нещасних випадках (травми, отруєння тощо). В разі потреби доставки хворого в інший лікувально-профілактичний заклад для надання спеціалізованої допомоги перевезення здійснюється власним транспортом підприємства. На балансі КНП «Бершадський ЦПМСД» обліковується 15 автомобілів.

Налагоджено взаємодію з іншими лікувально-профілактичними закладами щодо обстеження та лікування хворих, проводяться санітарно-протиепідемічні заходи на території громади, навчання пацієнтів методом зміцнення здоров'я та профілактики захворювань, покращення репродуктивного здоров'я та навчання методам планування сім'ї.

З 10.09.2024 функціонує простір психосоціальної підтримки «Дбаю про себе». Створення та облаштування простору було здійснено в рамках проєкту USAID Ukraine «Розбудова стійкої системи громадського здоров'я» на загальну суму 197,2 тис. грн. Тут надаються консультації психологами, здійснюється психосоціальна підтримка для дітей та підлітків, проводяться групові заняття задля подолання стресу та тривоги. За 2024-2025 роки в просторі «Дбаю про себе» було проведено 46 групових занять та 62 індивідуальні заняття.

КНП «Бершадський ЦПМСД» активно долучається до грантових ініціатив: заклад уже здобув перемогу в 2023 році в проєкті «Час діяти» від Благодійного фонду «МХП – Громаді» та придбав твердопаливний котел в Баланівську АЗПСМ; в 2024 році долучився до гранту в проєкті по облаштуванню кабінету психологічної підтримки, а наразі бере участь у грантовій програмі з облаштування дитячої зони, де успішно пройшов перший етап відбору та готується до наступного етапу конкурсу.

Упродовж 2024 року КНП «Бершадський ЦПМСД» забезпечив надання медичних послуг населенню за програмою медичних гарантій, за що отримав фінансування від Національної служби здоров'я України в розмірі 29 270 тис. грн. Крім того, з метою підтримки та розвитку закладу було залучено додаткове фінансування з місцевого бюджету на суму 5 204,5 тис. грн. (табл. 5.1)

Таблиця 5.1 **Мережа структурних підрозділів КНП «Бершадський ЦПМСД»**

№	Назва	Місце розташування	Рік побудови
1	Бершадська АЗПСМ	м. Бершадь, вул. Будкевича, 2	1989
2	Баланівська АЗПСМ	с. Баланівка, вул. Набережна, 3	1984
3	Війтівська АЗПСМ	с. Війтівка, вул. Соборна, 1	1970
4	Красносільська АЗПСМ	с. Красносілка, вул. Шкільна, 1В	2019
5	Михайлівська АЗПСМ	с. Михайлівка, вул. Р. Скалецького, 4	1967
6	П'ятківська АЗПСМ	с. П'ятківка, вул. Миру, 202	1959
7	Сумівська АЗПСМ	с. Сумівка, вул. Центральна, 41б	1959
8	Устянська АЗПСМ	с. Устя, вул Перемоги, 63а	1964
9	Флоринська АЗПСМ	с. Флорине, вул. Ю. Коваленка, 58а	1968

10	Яланецька АЗПСМ	с. Яланець, вул. Сонячна, 54	1982
11	Маньківська АЗПСМ	с. Маньківка, вул. Шкільна, 24а	Оренда
12	Осіївська АЗПСМ	с. Осіївка, вул. Центральна, 110	Оренда
13	Великокиріївська АЗПСМ	с. Велика Киріївка, вул. Шевченка, 75А	Оренда
14	Малокиріївський МПТБ	с. Мала Киріївка, вул. Солтановського, 61А	Оренда
15	Романівський МПТБ	с. Романівка, вул. Соборна, 1	1978
16	Голдашівський МПТБ	с. Голдашівка, вул. Соборна, 1а	1951
17	Поташнянський МПТБ	с. Поташня, вул. Осіння, 1	1990
18	Луговацький МПТБ	с. Лугова, вул. Свободи, 1	1986
19	Бирлівський МПТБ	с. Бирлівка, вул. Вишнева, 213А	1980
20	Лісничанський МПТБ	с. Лісниче, вул. Покровська, 1/7	1990
21	Кошаринецький МПТБ	с. Кошаринці, вул. Л. Українки, 39а	1995
22	Крушинівський МПТБ	с. Крушинівка, вул. Подільська, 26а	1991
23	Глинський МПТБ	с. Глинське, вул. Соборності, 50	1980
24	Вовчанський МПТБ	с. Вовчок, вул. Дружби, 36а	1994
25	Шумилівський МПТБ	с. Шумилів, вул. Шевченка, 70б	1961
26	Кидрасівський МПТБ	с. Кидрасівка, вул. Ковальчука, 5	Оренда

Вторинну медичну допомогу населенню Бершадської міської територіальної громади надає КНП «Бершадська ОЛІЛ Бершадської міської ради» (далі - ОЛІЛ). Підприємство є багатопрофільним медичним закладом, який надає вторинну (спеціалізовану) медичну допомогу в умовах цілодобового стаціонару дорослим та дітям з гострими станами або з загостренням хронічних захворювань на ліжках хірургічного, отоларингологічного, травматологічного, неврологічного, терапевтичного, педіатричного, інфекційного, паліативного, психіатричного профілів, у відділенні Е(Н)МД та анестезіології і інтенсивної терапії.

Цілодобово надають медичну допомогу пацієнтам лікарі анестезіологи, хірурги, акушер – гінекологи, педіатри, невропатологи, травматологи, психіатри, лаборанти клініко-діагностичної лабораторії та рентгенолаборанти.

ОЛІЛ розташована в спеціально збудованих або пристосованих будівлях, що за переліком та площею службових приміщень відповідають діючим санітарно-гігієнічним, будівельним і протиепідемічним нормам та правилам, вимогам техніки безпеки та протипожежним вимогам.

Діяльність закладу спрямована на надання медичної допомоги населенню Бершадської та сусідніх територіальних громад: Джулинської, Чечельницької, Ольгопільської, Теплицької, Тростянецької. Під час надання вторинної спеціалізованої допомоги ОЛІЛ взаємодіє із закладами первинного (амбулаторія ЗПСМ) та третинного (спеціалізовані медичні заклади) рівнів і керується спільними протоколами медичної допомоги (маршрутами пацієнта).

Спеціалізовану вторинну медичну допомогу в амбулаторних умовах надають лікарі спеціалісти в консультативно–діагностичній поліклініці потужністю близько 200 відвідувань за зміну за електронними направленнями лікарів ЗПСМ первинної ланки та самозверненнями.

Функціонують терапевтичний, ендокринологічний хірургічний, урологічний, травматолого - ортопедичний, онкологічний, дерматовенерологічний, неврологічний, психіатричний, наркологічний, офтальмологічний, інфекційний, стоматологічний, зубопротезний та отоларингологічний кабінети. Денний стаціонар при амбулаторно – поліклінічному закладі розрахований на 10 ліжок.

Також в ОЛІЛ працюють фізіотерапевтичний, рентгенологічний, комп'ютерної томографії, функціональної діагностики, УЗД та ендоскопічний кабінети, Наявні власні банк крові,

клініко–діагностична лабораторія з бактеріологічним відділом та патологоанатомічне відділення.

Щорічно складається план - графік підвищення кваліфікації та атестації лікарів і середніх медичних працівників. Атестація лікарів та середніх медичних працівників проводиться з метою підвищення рівня знань та відповідальності за якість надання медичної допомоги. Також кожен медичний працівник має індивідуальний план підвищення кваліфікації. Для лікарів проводяться лікарські конференції відповідно до річного плану. Для середніх медичних працівників – окремі заняття, семінари, лекції.

Станом на 01.01.2025 на підприємстві працювало 375 осіб (з передбачених по штату 413 одиниць): керівники – 2, керівники структурних підрозділів - 17, лікарі – 70, середні медичні працівники – 161, молодші медичні працівники – 69, інший персонал – 56. Із загальної кількості лікарів – 30 осіб пенсійного віку. Отже, поточний стан кадрового забезпечення лікарні свідчить про потребу в залученні молодих лікарів, активізації та оновленні кадрової політики, запровадженні мотиваційних заходів, що сприятимуть залученню нових спеціалістів.

Фінансування ОЛІЛ в 2024 році проводилося за рахунок коштів Національної служби здоров'я України, коштів міського бюджету та з інших джерел, не заборонених законодавством.

У 2024 році заклад працював по 14 пакетах медичних гарантій (ПМГ) відповідно до договору, укладеного з НСЗУ:

1.Хірургічні операції дорослим та дітям у стаціонарних умовах.
2.Стаціонарна допомога дорослим та дітям без проведення хірургічних операцій.
3.Медична допомога при гострому мозковому інсульті в стаціонарних умовах.
4.Медична допомога при пологах.
5.Профілактика, діагностика, спостереження та лікування в амбулаторних умовах.
6Лікування осіб із психічними та поведінковими розладами внаслідок вживання опіоїдів із використанням препаратів замісної підтримувальної терапії.
7.Стаціонарна паліативна медична допомога дорослим і дітям.
8Мобільна паліативна медична допомога дорослим і дітям.
9Стоматологічна допомога дорослим та дітям.
10.Ведення вагітності в амбулаторних умовах.
11.Хірургічні операції дорослим та дітям в умовах стаціонару одного дня.
12.Медичний огляд осіб, який організовується ТЦКС.
13.Забезпечення кадрового потенціалу системи охорони здоров'я, шляхом організації надання медичної допомоги із залученням лікарів - інтернів.
14.Психіатрична допомога дорослим та дітям в стаціонарних умовах.
Протягом 2024 року за ПМГ дохід підприємства становив 88314,02 тис. грн, з місцевого бюджету - 15260,02 тис. грн.

Інші доходи підприємства, зокрема і амортизація, яка впливає на фінансовий результат, за 2024 рік становили 15942,81 тис. грн. В медичному закладі для надання стаціонарної медичної допомоги розгорнуто 190 ліжок цілодобового стаціонару. У 2024 році всього пролiковано 9738 пацієнтів (66840 ліжко - днів).

Захист прав та законних інтересів дитини

З метою захисту прав та законних інтересів дитини на території громади Бершадської міською радою створена служба у справах дітей виконавчого комітету Бершадської міської ради, яка є підзвітною, підконтрольною та підпорядкованою Бершадській міській раді, виконкому Бершадської міської ради та Бершадському міському голові.

Служба у справах дітей виконавчого комітету Бершадської міської ради має статус юридичної особи та в межах, визначених законодавством України, приймає самостійні рішення, які оформляються актами та наказами за підписом начальника служби у справах дітей виконавчого комітету Бершадської міської ради.

Місцезнаходження служби у справах дітей виконавчого комітету Бершадської міської ради: 24400, Вінницька область, Гайсинський район, м. Бершадь, вулиця Героїв України, 23. Штатна чисельність служби у справах дітей виконавчого комітету Бершадської міської ради становить 4 посадові особи.

Станом на 01 січня 2025 року на обліку служби у справах дітей перебувало 46 дітей, які опинились в складних життєвих обставинах та знято з обліку 11 таких дітей. Станом на 01 червня 2025 року на обліку служби у справах дітей перебуває 38 дітей, які опинились в складних життєвих обставинах та знято з обліку 8 таких дітей.

З метою проведення роботи із соціально-правового захисту дітей, запобігання бездоглядності і безпритульності та правопорушення серед них службою у справах дітей здійснено 12 профілактичних рейдів за 2024 рік та 5 рейдів станом на 01.06.2025 рік. Службою у справах дітей Бершадської міської ради у 2024 році проведено 10 профілактичних бесід щодо захисту прав дитини, яка вчинила кримінальне правопорушення.

Протягом 2024 року 20 батьків попереджено про настання адміністративної відповідальності у разі невиконання ними батьківських обов'язків.

У 2024 році 64 дітям надано статус дитини, що постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів. Інформація про дітей, які перебувають на обліку заноситься у Всеукраїнську базу даних «Єдина інформаційно аналітична система «Діти» (ЄІАС «Діти»). База даних про дітей постійно оновлюється та доповнюється. Працівниками служби у справах дітей систематично проводяться профілактичні бесіди та роз'яснювальна робота з батьками щодо посилення відповідальності за виховання дітей, недопущення домашнього насильства. Перевіряють умови проживання дітей, надається психологічна та юридична допомога. Постійно ведеться робота, спрямована на вивчення причин, які призвели до скрутного становища в житті дитини.

Станом на 01.01.2025 рік на первинному обліку служби у справах дітей виконавчого комітету Бершадської міської ради перебувало 32 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Протягом 2024 року на облік взято 8 дітей, залишених без батьківського піклування, всі з них отримали статус дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Щодо всіх дітей, які взяті на облік заведені та сформовані особові справи, інформацію про них також введено до ЄІАС «Діти», розроблено та затверджено індивідуальні плани соціального захисту дітей.

Службою у справах дітей проводиться робота щодо влаштування дітей, які набувають відповідний статус до сімейних форм виховання. Так, з 8 дітей, які набули статусу дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, тільки 3 дитини влаштовані під опіку/піклування родичів.

Крім того, на обліку служби перебувають діти, які прибули з інших територій і влаштовані під опіку/піклування жителів нашого району, всього 14 таких дітей станом на 01.06.2025 рік.

В громаді функціонує один дитячий будинок сімейного типу (ДБСТ), в якому проживає 4 дітей-вихованців та 2 особи. Також є 3 прийомні сім'ї (ПС), в яких проживає 5 дітей.

З метою захисту житлових та майнових прав та інтересів дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, службою у справах дітей виконавчого комітету Бершадської міської ради ведеться облік житла та майна, що перебуває у власності таких дітей, 32

дитина цієї категорії має житло на праві користування. На квартирному обліку виконавчого комітету Бершадської міської ради перебуває 8 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

З початком активних бойових дій в Україні службою у справах дітей взято на облік дитину , яка залишилися без батьківського піклування та 1 внутрішньо переміщену дитину. Всіх дітей було влаштовано на тимчасове проживання у сім'ї громадян, підготовлено відповідні накази, заведено особові справи та здійснено необхідні заходи соціально-правового захисту. На територію громади вимушено перемістилося 1 дитина-сирота та дитина, позбавлених батьківського піклування, якій надано відповідні послуги та гарантії, передбачені державою.

Служба у справах дітей відповідно до своїх повноважень здійснює організацію роботи Комісії з питань захисту прав дитини. Протягом 2024 року проведено 26 засідань, розглянуто 200 питань соціально-правового захисту дітей. У підсумку було підготовлено та надано 8 висновків та прийнято 182 рішення органу опіки та піклування. Працівники служби у справах дітей протягом року представляли інтереси дітей у 46 судових засіданнях під час розгляду цивільних та кримінальних справ, а також під час допиту неповнолітніх. У судових засіданнях інтереси органу опіки та піклування представляють працівники служби. Службою у справах дітей підготовлено та подано з відповідними матеріалами 2 позови про позбавлення батьківських прав. Крім того, працівники служби у справах дітей в обов'язковому порядку залучаються до участі під час допиту неповнолітніх, інших слідчих діях та під час судових засідань. У разі, коли батьки не можуть виконувати функції законного представника, слідчими призначається відповідною постановою працівник служби у якості законного представника.

Відповідно до звернень громадян – платників аліментів, протягом 2024 року працівниками служби у справах дітей було проведено ряд перевірок за цільовим використанням аліментів на дітей. Нецільового використання аліментів виявлено не було. Питання щодо захисту прав та законних інтересів дитини перебувають на постійному контролі в міській раді. В громаді вживаються необхідні заходи щодо забезпечення найкращих інтересів дитини.

Заклади культури

Робота закладів культури та мистецтв Бершадської міської територіальної громади спрямована на реалізацію державної політики у сфері мистецтва, культури, вдосконалення різноманітних форм культурно-дозвілевих послуг, як самостійного і значимого аспекту у формуванні духовно-моральних орієнтирів особистості.

Для задоволення культурно-просвітницьких потреб населення та надання якісних культурних послуг на території Бершадської міської територіальної громади функціонує 56 закладів: комунальний заклад «Бершадська дитяча музична школа ім. Р.А. Скалецького», комунальний заклад «Бершадський краєзнавчий музей» з 2 філіями, Бершадський центр культури та дозвілля з 26 філіями, Бершадська публічна бібліотека з 23 філіями, комунальне підприємство «Бершадська кіномережа».

У 27 закладах культури клубного типу, що мають 175 об'єктів дозвілля, діє 184 клубних формувань, з них 106 - дитячі, 10 - молодіжні та 11- аматорських колективів мають звання «народний», 4 - «зразковий». Кількість учасників клубних формувань 2 161 особа.

Культурологічні заходи проводяться з метою популяризації та поширення українських традицій, звичаїв, обрядів, національної історико-культурної спадщини, відзначення на належному рівні загальнодержавних, обласних та місцевих свят та ювілеїв, урочистих подій, професійних свят, пам'ятних дат, створення середовища для розвитку творчих ініціатив і творчої реалізації, організації змістовного дозвілля.

Працівниками закладів культури, зокрема Бершадського центру культури та дозвілля Бершадської міської ради (ЦКД) було організовано: до Дня пам'яті Героїв Небесної Сотні «Журавлик миру- Небесна Сотня», політична акція до Дня Соборності України «Україна – Соборна і вільна», мистецький марафон, присвячений Дню Єднання «Обіймiться, брати мої, молю вас, благаю», покладання квітів до пам'ятного знаку воїнам Афганцям, мітинг з нагоди річниці Чорнобильської трагедії, тематичний захід, приурочений зустрічі з матерями загиблих-воїнів-Героїв «Ми матір називаємо святою», до дня пам'яті та примирення, поминальні мітинги за загиблими воїнами - захисниками, відкриття Меморіальної дошки пам'яті капрала поліції Зарецького Максима, покладання квітів до пам'ятного знаку Герою України Юрію Коваленку, До Дня Державності, День Прапора України, тематичний захід до Дня Незалежності України «І в мирі буде жити Україна», мітинг- реквієм до Дня пам'яті загиблих захисників України, відкритий турнір з риболовлі серед ветеранів російсько-української війни «Риболовля мужності», до Міжнародного Дня людей похилого віку «Надвечіря», тематичний захід 1000 днів повномаштабного вторгнення росії на Українську землю «1000 днів героїзму і боротьби», мітинг-реквієм «Нас не подолати», мітинг – реквієм до Дня Голодомору 1932 – 1933 рр. мітинг до дня ліквідаторів Чорнобильської трагедії.

Проводяться урочистості та експрес концерти до професійних свят – до Дня працівників культури та аматорів народного мистецтва, до Дня місцевого самоврядування, до Дня медичного працівника, до Дня працівників соціальної сфери, Дня бібліотечного працівника, Дня вчителя.

Двері Бершадського ЦКД та філій завжди відкриті для тимчасово переміщених осіб. Вони є активними учасниками творчого процесу, які відбуваються у закладах культури, це плетіння маскувальних сіток, участь у благодійних ярмарках, мистецьких акціях та проектах.

В рамках проведення Всеукраїнського туристичного фестивалю залізничної ретро-техніки «Потяги мчать до перемоги» на території залізничної станції с.Флорине творчі колективи закладів культури територіальної громади гостинно зустрічали туристів з усіх куточків України.

Творчі працівники закладів культури клубного типу організовують та проводять багато цікавих різноманітних заходів для дітей і молоді, які згуртовують їх та залучають до творчої праці, дають можливість бути активними учасниками громадського життя. До Міжнародного Дня захисту дітей на майдані перед Бершадським ЦКД було проведено дитячий мистецький захід «Ми, діти, вільної країни». Щорічно у День Святого Миколая своє казкове місто відкриває вітальня Святого Миколая, де дітей чекають вистави «Крамничка Миколая». До новорічно-різдвяних свят організовуються вистави «Новий рік на лісовій галявині» та різдвяно-новорічний концерт «На небі зірка ясно засвітилась».

З нагоди річниці з Дня народження подільського композитора Р.А. Скалецького проводяться творчі вечори, зустріч зі студентами мистецьких відділів Тульчинського та Барського фахових коледжів. До Дня захисників та захисниць України, організовано та проведено перегляд кінофільму «Вовк-страху нема».

Після повномасштабного військового вторгнення російської федерації на територію України, основний акцент було зроблено на збір коштів для потреб Збройних Сил України, працівники закладів культури клубного типу громади проводили культурно-мистецькі, благодійні заходи на яких було зібрано 1 478 284 грн. на потреби ЗСУ. Кошти були спрямовані на придбання пристроїв нічного бачення, теплові зорів, радіостанцій, генераторів, повербанків, медичних препаратів, військової амуніції, шин для військових автомобілів тощо. При Бершадському центрі культури та дозвілля діє волонтерський центр «Оберіг», де виготовляються маскувальні сітки та окопні свічки для потреб ЗСУ.

Було виготовлено понад 1 200 погонних метрів маскувальних сіток. На базі цього закладу в рамках проєкту української влади у 2022 року було організовано «Пункт незламності» – місце, де передбачені обігрів, вода, електропостачання та зв'язок.

За підтримки БФ «МХП - громаді» при Баланівській філії Бершадського ЦКД буде створено ветеранський простір «СВОЇ», де буде облаштований тренажерний зал, громадська майстерня та лаундж-зона для групової та індивідуальної роботи з військовими та членами їх сімей. Для жителів громади своє мистецтво дарували професійні артисти: Наталія Могилевська, Тоня Матвієнко, Сергій Мироненко, Волканов, Ольга Цибульська, Іво Бобул, Катерина Бужинська, Михайло Грицанов, «Діти Фрістайла», Київський театр з виставою «Конотопська відьма». Одним з основних завдань культурної галузі громади залишається організація змістовного дозвілля її мешканців, проведення масових заходів виховного, освітнього, просвітницького, розважального та інформаційного характеру.

Для задоволення читацьких потреб населення громади функціонує Бершадська публічна бібліотека, яка має у своїй структурі-головну бібліотеку у м. Бершадь та 23 сільські філії. Бершадська книгозбірня це сучасна бібліотечна інституція, її послугами користуються 14000 користувачів.. Щороку проводиться активна робота для поповнення бібліотечного фонду сучасною літературою. Бібліотечний фонд публічної бібліотеки становить близько 125000 примірників.

В обслуговуванні користувачів публічна бібліотека органічно поєднує традиційні і новітні інформаційні технології, використовує накопичені інформаційно-документні ресурси, забезпечує доступ до інформації світових мереж, сприяє формуванню знань, особистісному розвитку та покращенню ментального здоров'я.

Виконуючи свою головну інформаційну та просвітницьку місію Бершадська публічна бібліотека проводить активну діяльність із збереження етнокультурної та історичної спадщини територіальної громади, акумулює краєзнавчу інформацію і забезпечує доступ до неї.

Щороку бібліотека реалізує надзвичайно цікаві та креативні загальнобібліотечні проекти: «Перлинки рідного краю», «Скарби бабусиної скрині»(2023), онлайн-проект «Світлописи минулих літ» та офлайн-проект «Коли хати ще говорили»(2024), «Візерунки» (2025). Кожен із них приніс багато неймовірних знахідок та відкритів.

Крім цього Бершадська публічна бібліотека проводить активну соціокультурну діяльність, яка включаєз аходи з промоції читання, національно-патріотичного виховання, ментального здоров'я, цифрової та медіаграмотності. Бібліотекарі реалізовують низку корпоративних різнопланових проектів: меморіальний проект «Земляки, які загинули за Україну», народознавчий звичаєвий проект «Етнодень в бібліотеці», пізнавальний проект «Надзвичайна і гостинна наша славна Україна», інклюзивний проект «Бібліотека просто неба», гендерний проект «Бібліотечні зустрічі», «Я жінка», проект з промоції читання «Читай і пізнавай», онлайн-проект «Озвучимо дітям казку». Кожен із цих проектів став справжньою родзинкою бібліотечної соціокультурної діяльності.

Бібліотечний ляльковий театр «Казкарик», відкриває свої куліси для найменших читайликів в оновленому просторі бібліотеки, де на абонементі обслуговування дітей створено Казкову бібліотечну кімнату. Волонтерська діяльність бібліотечних працівників Бершадської міської територіальної громади відбувалася під гаслом «Гуртуємось для нашої омріяної перемоги!». Бібліотекарі організовували та брали участь у благодійних ярмарках, плели маскувальні сітки, донатили на користь ЗСУ.

Важливим є напрямок бібліотечної діяльності з організації роботи клубів та об'єднань за інтересами. У бібліотечних закладах функціонують клуби, гуртки, об'єднання за інтересами. Зокрема в Бершадській публічній бібліотеці функціонують клуби та об'єднання

«Господарочка», «Мова – ДНК нації», «Ріднокрай», «Юний художник», молодіжний клуб «БібліоHAUSE», фахове об'єднання «Бібліо – Профі», активно працює дитячий ляльковий театр «Казкарик». У сільських бібліотеках працюють гуртки «Весельчата», «Юні друзі книги», «Лікарня для книжок» та ін. Під час засідань клубів проводились заходи з особистісного розвитку.

Бершадська публічна бібліотека активно співпрацювала з слухачами «Університету ІІІ віку», для яких проводились етно та еко заходи. Для інклюзивного обслуговування людей з обмеженими можливостями, реалізовується проект «Бібліотека просто неба». Це наближення бібліотечних послуг до усіх користувачів, а ще гарна реклама для створення позитивного іміджу бібліотеки.

На абонементі обслуговування юнацтва функціонує молодіжний клуб «БібліоHAUSE». Щоквартально відбуваються тематичні засідання. Під час зустрічей учасники клубу обмінюються відгуками про сучасні молодіжні книжкові тренди, мандрують в історію розвитку моди, захоплюються цікавими народними віруваннями і звичаями. Для учнів 1-х класів діє бібліотечна рекламна акція «Бібліорюкзачок»: організація покласового інформування першокласників про місцезнаходження бібліотеки, про нові надходження книг до бібліотечного фонду, популяризація послуг бібліотеки та читання.

Абонемент для дітей реалізовує онлайн проєкт «Озвучимо казку дітям». В рамках проєкту бібліотечний котик Мудрун запрошує маленьких користувачів до бібліотеки та читає казки українських і зарубіжних авторів. Відео з котом Мудруном набирають багато переглядів у мережі Facebook. Проводяться бібліотечні активності патріотичного спрямування: інтелект-гра «Україна дивує», бібліокешинг «У пошуках козацьких скарбів».

Бібліотека перестає бути сакральним сховищем книг і перетворюється у багатофункціональний простір, який має бути відкритим та доступним для всіх. Бібліотекарі рекламують бібліотеку через заходи, проекти та акції.

Краєзнавча робота є важливим пріоритетним напрямком діяльності бершадських бібліотек. Зміст, форми та методи роботи бібліотек з краєзнавства досить різноманітні. Ведеться постійна робота зі збору та систематизації інформації про загиблих земляків захисників України. Організований куточок памяті «Нескорені.Незламні, Незабутні», де презентується фотоальбом, відео презентація та біографії загиблих земляків. Краєзнавче об'єднання «Ріднокрай» провели ряд творчих зустрічей з краєзнавцями, письменниками: В.О.Прибилою, Л. Натолочною, Н. Ярмійчук – Запорожець, П. Дісяком. Була презентувана виставка-персоналія «Невтомний краєзнавець з тонкою душею лірика», зустріч з відомим журналістом та письменником, лауреатом премії імені Степана Руданського, В.І.Рудиком.

Пріоритетними завданнями є формування інформаційної культури, культури читання, медіа грамотності серед користувачів. Бершадська публічна бібліотека продовжує надавати послуги з цифрової освіти користувачам бібліотеки. Зокрема у читальній залі, на абонементі бібліотеки та у філіях можна отримати консультації з питань медіаграмотності, використання онлайн-платформи.

В Бершадській міській територіальній громаді функціонує 9 бібліотек ХАБів онлайн платформи Дія. Цифрова освіта, де бібліотекарі надають консультації з користування додатком, роз'яснюють та навчають цифровій грамотності, інформують про послуги, які можна отримати через додаток «Дія».

Офіційний сайт Бершадської публічної бібліотеки відіграє особливу роль в довідково-бібліографічному обслуговуванні, промоції читання та посилює роль бібліотеки в соціальному просторі. Для користувачів обладнано 30 робочих місць з можливістю виходу в інтернет. Бібліотека забезпечує інформаційну підтримка

безперервної освіти громадян протягом всього життя, вільні зони Wi-Fi для користувачів, зона коворкінгу у читальній залі.

Надання мистецької освіти у комунальному закладі «Бершадська дитяча музична школа ім. Р.А. Скалецького» забезпечують двадцять два викладача. У мистецькому закладі діють наступні відділи: «фортепіанно-теоретичний відділ»,«оркестровий відділ», «вокально-хоровий відділ» з класами: образотворчого мистецтва, хореографії та фольклору (пісенного).

Мистецький заклад проводить святкові агітаційні концерти «Подорож в країну Музляндію» та «Музичний острівець» за участю кращих вихованців мистецької школи. Так, з цією метою було відвідано заклади дошкільної освіти міста Бершадь та Бершадський ЦКД. З метою патріотичного виховання учнів, розвитку та популяризації інструментального мистецтва, поширення культурних традицій українського народу організовуються відео-лекторії до Дня Гідності та Свободи «З Україною в серці» та вечір пам'яті «Герої не вмирають».

Проведення культурно-мистецьких заходів в закладі стало справжнім осередком поєднання української культури, традицій і таланту видатних українських композиторів, а саме: музична година «Р.А. Скалецький -Подільський соловейко», «Палахкотить як свічка праведна душа Кобзаря», «Святий Миколай перемогу наближай» та низка відео-лекторій приурочених до знаменних дат українських композиторів.

До Великодніх свят у мистецькому закладі з метою виховання в учнів поваги до народних звичаїв, традицій, національних цінностей українського народу, було проведено інтегроване заняття «Писанка – народний оберіг» та звітній концерт фортепіано-теоретичного відділу.

Іншими знаковими заходами стали звітні концерти. Так, було проведено звітний концерт на оркестровому відділі, вокально-хоровому відділі, класу хореографії, образотворчого мистецтва «На крилах творчості», що включав в себе експозиції робіт вихованців класу образотворчого мистецтва.

Вихованці комунального закладу Бершадська дитяча музична школа ім. Р.А. Скалецького взяли участь у 25 Міжнародних конкурсах (45 переможці), 17 Всеукраїнських (30 переможців), 9 обласних (33 переможців) та 7 регіональних (11 переможців).

Учениці мистецького закладу Олександрі Герасименко присуджено премію міського голови «Сузір'я Бершадщини» для обдарованих дітей Бершадської міської територіальної громади.

Викладачі та учні закладу брали активну участь у різних благодійних концертах, акціях, заходах, тощо, які проводилися у нашій громаді. Щорічна робота агітаційної філармонії сприяє залученню талановитих та здібних дітей до нашого закладу. Традиції та досвід школи, творче натхнення колективу, уміла організація навчально-виховного процесу сприяють успішному вирішенню завдань музично-естетичного виховання підростаючого покоління, відродженню культури і духовності України.

На сьогодні мережа музейних закладів громади складається із комунального закладу «Бершадський краєзнавчий музей» з філіями: музею історії села Баланівка та музею культури села та галерея Прокопа Колісника в с.Поташня. Комунальний заклад «Бершадський краєзнавчий музей» з філіями зберігає у своїх фондах загалом 16387 предметів, з них 12715 основного фонду та 3677 науково-допоміжного фонду.

Головна увага в роботі музеїв зосереджується на дослідженні історії громади, зокрема, звичаях та традиціях, культурі, побуті, етнографії та народних промислах. Дуже актуальним зараз є вивчення та збір матеріалів по темі збройної агресії росії на теренах

нашої держави. Зібрані матеріали використовуються для оформлення виставок, читання лекцій. По досліджених темах збираються експонати, якими поповнюються фонди музеїв. Для військових та їх родин в музеях громади проводяться безкоштовні екскурсії, акції, а саме: «Чашка кави для захисника» в музеї історії села Баланівка. Працівники долучаються до плетіння маскувальних сіток.

Музеї громади є простором збереження, осмислення й популяризації культурної спадщини, який сприяє підтримці психоемоційного стану відвідувачів та зміцненню соціальної згуртованості громади, пропонують комплекс культурно-освітніх та арттерапевтичних заходів: інтерактивні екскурсії, тематичні виставки, творчі майстер-класи. Щорічно проводяться майстер-класи з написання писанок, мальованок до Великодня. Музеї активно співпрацюють з військовослужбовцями ЗСУ та членами їх родин. Постійно в музеях громади презентуються творчі роботи, які створили мами, батьки та дружини загиблих військових.

Музеї громади проводять безкоштовні екскурсії та майстер-класи з традиційних та сучасних технік для внутрішньо-переселених осіб. В комунальному закладі «Бершадський краєзнавчий музей» була презентована мандрівна виставка «На Зламі», яка висвітлювала історії людей, яким через війну довелося втрачати рідних, покидати свої оселі під звуки вибухів, життя яких назавжди змінилося на «до» і «після».

Започаткована та щорічно проводиться акція «Ніч у музеї», в рамках якої тематичні екскурсії, присвячені видатним особистостям та інтерактивні заняття з дітьми різних вікових категорій.

Організовуються тематичні виставки, присвячені соціальним темам, історичній пам'яті, видатним особистостям Бершадщини, зокрема: Родіону Скалецькому, Іполиту Зборовському, Прокопу Колісніку та іншим. Комунальний заклад «Бершадський краєзнавчий музей» долучився до мистецького інвент-проєкту «Родіон Скалецький: душі пісенної криниця».

Музеї громади проводять освітні зустрічі та лекції, тематичні квести для учнівської молоді, виставкові проєкти, що стимулюють осмислення сучасних подій, заходи у партнерстві з культурними та освітніми закладами.

З метою збереження, дослідження та популяризації нематеріальної культурної спадщини Бершадської міської територіальної громади, до місцевого Переліку елементів НКС було занесено такі елементи: Водіння Маланки циганами в селі Голдашівка, Весільний обряд «Розплітання коси» в селі Бирлівка, Традиційне сироваріння родини Кулинич села Поташня, Традиція приготування домашньої копченої ковбаси на дровах с.Війтівка, Традиція приготування рибної юшки с.Баланівка, Традиція приготування лежнів с.Романівка, Технологія виготовлення димаря с.Мала Киріївка, Традиція в'язання побутових віників із сорго с. Кидрасівка. Три елементи НКС, а саме: Традиційне сироваріння родини Кулинич села Поташня, Традиція приготування домашньої копченої ковбаси на дровах с.Війтівка та Традиція в'язання побутових віників із сорго с. Кидрасівка увійшли до обласного Переліку елементів НКС.

Реалізацію культурної політики у сфері кінообслуговування та кінематографії проводить комунальне підприємство «Бершадська кіномережа», що є спільною власністю територіальної громади, управління яким здійснює Бершадська міська рада. За 2024 рік, незважаючи на перешкоди воєнного часу, підприємством продемонстровано 111 кіносеансів, з них дитячих - 64, дорослих - 47. Кінозаходи відвідали 1 928 глядачів (1334 дорослих та 594 дитячих). Надходження від продажу кіноквитків склали 54 950 грн.

Кінообслуговування жителів м. Бершадь проводиться в кінотеатрі «Космос», сільське населення обслуговує пересувний відеокомплекс. У 2024 році було продемонстровано 23 кіносеансів (14 дорослих та 9 дитячих) в 7-ми сільських населених пунктах.

Серед заходів, що відбуваються у Бершадській міській територіальній громаді, слід виокремити ініціативи патріотичного спрямування, реалізовані на базі кінотеатру «Космос», де засобами кінематографії висвітлюються події бойових дій. Такі заходи передбачають показ тематичних фільмів для військовослужбовців і цивільного населення, сприяючи формуванню національної свідомості та підтримці бойового духу. Однак, незважаючи на активність культурної сфери, більшість приміщень закладів культури перебувають у вкрай незадовільному технічному стані через тривале використання, що вимагає комплексного оновлення матеріально-технічної бази.

У цьому контексті пріоритетними завданнями залишаються ґрунтовний аналіз структури галузі культури громади та її подальша оптимізація, а також створення належних умов для праці й навчання трудовим колективам і вихованцям. Йдеться, зокрема, про капітальний ремонт глядацької зали Бершадського центру культури та дозвілля, оновлення клубних закладів у сільській місцевості, модернізацію Бершадської публічної бібліотеки та сільських бібліотек. Важливим є також створення центрів підтримки ветеранів при закладах культури. Капітальний ремонт дитячої музичної школи ім. Р.А. Скалецького, реставрація унікального рояля, оновлення музею історії села Баланівка, музею культури села та галереї Прокопа Колісника в с. Поташня. Для реалізації зазначених заходів необхідно активізувати пошук додаткових джерел фінансування, зокрема за рахунок грантових програм і спонсорської підтримки.

Спорт, фізична культура та молодіжна політика громади

Значна увага приділяється фізичному вихованню мешканців громади, популяризації спорту та здорового способу життя. Серед найважливіших спортивних заходів можна виділити:

-Гімназіаду серед учнів/учениць закладів загальної середньої освіти І-ІІІ ступенів (8 видів спорту);
- фізкультурно-оздоровчі заходи серед учнів/учениць закладів загальної середньої освіти Бершадської міської територіальної громади «Пліч-о-пліч всеукраїнські шкільні ліги»;
- місцеві змагання: відкриті турніри з боксу, футбольні змагання (тури, відкриті місцеві чемпіонати), змагання зі стрільби кульової, греко-римської боротьби, волейболу;
- Чемпіонат області з веслування на байдарках і каное (веслувальна база ДЮСШ «Ровесник»);.
- Чемпіонат області з боротьби сумо (спортивна зала Маньтівського БК);
- Міжобласний дитячий футбольний турнір на кубок Народного депутата України Кучера М.І.;
- Відкритий шашковий турнір «Бершадська нива»;
- відзначення кращих спортсменів Подяками голови Бершадської міської ради (конкурс «Золотий олімп»);
- відзначення кращих спортсменів грошовими преміями в номінації спорт (конкурс «Сузір'я Бершадщини», номінація «Спорт»).

На території громади функціонує КО ДЮСШ «Ровесник». Метою діяльності є забезпечення підготовки спортсменів резервного спорту та спорту вищих досягнень та участь спортсменів у відповідних змаганнях, розвитку здібностей вихованців дитячо-юнацької спортивної школи в обраному виді спорту, створення умов для фізичного розвитку, повноцінного оздоровлення, змістовного відпочинку і дозвілля дітей, збереження та

підтримка в належному технічному стані існуючої мережі комунальних спортивних споруд, забезпечення їх ефективного використання для проведення спортивних заходів. За високі досягнення у спорті 29 січня 2025 року Гайсинською районною військовою адміністрацією видано наказ №14 «Про надання ДЮСШ «Ровесник» другої категорії». У КО «Бершадська ДЮСШ «Ровесник» розвивають свої спортивні вміння та навички з обраного виду спорту, в середньому, 450 вихованців, 38 груп.

У спортивній школі функціонує 6 відділень: з веслування на байдарках і каное, стрільби кульової, волейболу, футболу, боротьби сумо та боротьби греко-римської. Спортивні секції знаходяться у місті Бершадь, у селах Маньківка, Красносілка, Устя, Яланець. До цих секцій у селах до занять долучаються діти з Шумилово, Крушинівки, Великої Кириївки, Осіївки, Флорине та інших населених пунктів. Тренери-викладачі спортивної школи організовують заняття, проводять навчально-тренувальну та виховну роботу, відбір та спортивну орієнтацію найбільш перспективних дітей і підлітків для подальшого спортивного вдосконалення. Вихованці ДЮСШ, відділення сумо, входять до складу національної збірної команди України, відділення волейболу до збірної команди області. Щороку вихованці здобувають високі місця на обласних та Всеукраїнських змаганнях та отримують спортивні розряди та інші відзнаки

Дитячо-юнацька спортивна школа фінансується з місцевого бюджету (2024 рік – 6103673, 81 грн, 2025 рік – 6592331 грн). Для організації фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи використовувалася спортивна база всіх навчальних закладів.

В закладах загальної середньої освіти створені необхідні умови для проведення занять з фізичного виховання, фізкультурно-оздоровчих заходів, організовано позакласну спортивно-масову роботу. Спортивні команди закладів освіти є щорічними переможцями районних, обласних та Всеукраїнських змагань.

На території громади функціонує 1 стадіон більш як на 2500 місць, 18 футбольних полів, 42 спортивних майданчиків, з низ 3 зі штучним покриттям, 9 майданчиків з тренажерним обладнанням, 4 стрілецькі тири, 2 тенісних корти, 22 спортивні зали площею не менше 162 кв.м., 9 приміщень для фізкультурно-оздоровчих занять, веслувально-спортивна база.

На території Бершадського міського парку в рамках соціального проєкту «Активні парки – локації здорової України» установлено обладнання для занять спортом. Встановлено тренажери, передбачені проектом: лавки, шведська стінка, бруси/турніки, вільний пологий простір (5х5) для занять без інвентарю, координаційна лінія, вуличні спортивні тренажери.

В рамках конкурсу соціальних ініціатив «Час діяти, Нестримні», організованого Благодійним фондом "МХП-Громаді" спільно з державною установою «Всеукраїнський центр фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх» відкрито спортивний адаптивний клуб «Незламні». Це сучасний спортивний простір, доступний для всіх ветеранів, захисників та членів їхніх родин.

Більшість споруд пристосовані для занять фізичною культурою і спортом особам з інвалідністю. Спортивна база громади знаходиться в задовільному стані.

Адміністративні послуги та підтримка бізнесу

З метою створення сприятливих умов для розвитку підприємництва, подолання адміністративних бар'єрів, скорочення термінів отримання документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності в Бершадській міській територіальній громаді функціонує відділ «Центр надання адміністративних послуг», діяльність якого спрямована на надання можливості суб'єктам господарювання та підприємницької діяльності в одному місці давати необхідні документи та отримувати дозволи і погодження для проведення господарської чи підприємницької діяльності.

На сьогодні відділ «Центр надання адміністративних послуг» надає 300 адміністративних послуг, найбільш поширеними серед яких є: послуги соціального характеру - 2192; державна реєстрація речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень - 8070; державна реєстрація фізичних та юридичних осіб – підприємців - 502; реєстрація місця проживання - 844; послуги державного земельного кадастру - 1272; надання комплексної послуги «єМалятко» та інші - 18. На перспективу планується надання таких видів послуг видача та обмін посвідчень водія та державна реєстрація транспортних засобів. На базі відділу «Центр надання адміністративних послуг» утворено консультаційний пункт для бізнесу.
У лютому 2025 року Бершадською міською територіальною громадою був підписаний меморандум з Громадська організація «Центр розвитку ініціатив "ІнСорс"» та створено консультаційних пунктів для бізнесу. В результаті даної співпраці передбачається створення та розвиток консультаційних пунктів для бізнесу у Вінницькій області та забезпечення розбудови їх спроможності з надання допомоги малому та середньому підприємництву на базі Центру надання адміністративних послуг.

Даний пункт для бізнесу створений в Бершадській міській громаді це інноваційна ініціатива, спрямована на розвиток підприємництва через інтеграцію бізнес-консультацій у вже діючому муніципальному сервісу. Основною метою функціонування такого пункту є спрощення доступу підприємців до публічних сервісів, покращення бізнес-клімату на місцевому рівні та сприяння розвитку малого і середнього підприємництва. Пункт має працювати за принципом єдиного вікна та забезпечувати базові консультації з питань реєстрації бізнесу, дозвільної документації, оподаткування, пошуку фінансової підтримки, грантів, участі в державних/міжнародних програмах.

Ініціатива надасть громаді поштовх до сталого економічного зростання, відкриє перспективи для реалізації нових проєктів, а також забезпечить всебічну підтримку підприємцям на різних етапах їхнього розвитку - від старту до розширення діяльності.

Житловий фонд

Житловий фонд є ключовим елементом житлово-комунальної інфраструктури, що включає житлові будинки, квартири та інші житлові приміщення. Він слугує основою для забезпечення житловими потребами населення, а також забезпечує функціонування комунальних послуг.

Належне функціонування громади залежить, зокрема від злагодженості та ефективності роботи житлово-комунальної інфраструктури, що також забезпечує життєдіяльність мешканців та суб’єктів господарювання громади. Житловий фонд громади нараховує 27684 житлових будинків (в т.ч. 144 багатоквартирні будинки) та 1930 квартир в багатоквартирних житлових будинках. Дані щодо стану житлового фонду громади наведені у табл. 5.2

Таблиця 5.2 **Житловий фонд**

Показники	2024р.
Кількість житлових будинків, квартир в багатоквартирних житлових будинках разом:	29514
у тому числі індивідуальні (садибні) будинки	27540
у тому числі квартири в багатоквартирних житлових будинках	1930
у тому числі багатоквартирні житлові будинки	144
Питома вага квартир (одноквартирних будинків) під'єднаних до водогону, %	13.11
Питома вага газифікованих квартир (одноквартирних будинків), %	5.05
Потома вага квартир (одноквартирних будинків) під'єднаних до мережі централізованого водовідведення,%	5.31

Потома вага квартир (одноквартирних будинків) під'єднаних до мережі централізованого теплопостачння,%	2.26

Основним завданням у сфері житлового господарства громади є формування інституту ефективного власника житла. На сьогодні на території громади зареєстровано 4 об'єднання співвласників багатоквартирних будинків та продовжуються роботи щодо їх створення. Проблеми щодо створення ОСББ: низький рівень свідомості і активності мешканців, відсутність професійних управителів житлових будинків.

Комунальна інфраструктура та інженерні мережі

Станом на травень 2025 р. на території Бершадської міської територіальної громади функціонує 5 комунальних підприємства. Послуги з водопостачання, водовідведення, обслуговування житлового фонду, вивезення твердих побутових відходів та утримання вуличного освітлення у міській та сільській місцевості надають КУП «БЕРЛАН», КП «БЕРШАДЬВОДОКАНАЛ», КП «МОЛОЧАЙ» та КП «КОМУНАЛЬНИК».

Інформація щодо водопостачання та водовідведення наведена в табл. 5.3

Таблиця 5.3 **Комунальна інфраструктура та інженерні мережі**

Показники	2021р.	2022р.	2023р.	2024р.
Протяжність мереж водопостачання, км.	68,8	68,8	68,8	68,8
Протяжність мереж водовідведення, км.	16	16	16	16
Споживання питної води, тис. м3.-всього, у тому числі:	186,4	215,61	199,28	218,1
-населення	151,2	178,99	161,64	180,4
-підприємства	35,2	36,62	37,64	37,7

Основними проблемними питаннями у сфері водопостачання та водовідведення, що потребують вирішення, є зниження рівня води, зношеність мереж, нестача кваліфікованих кадрів та аварійний стан мереж. Споживачами послуг із постачання (транспортування) та розподілу теплової енергії є населення, бюджетні організації та інші. Для забезпечення потреб населення міста Бершадь у теплопостачанні використовуються Бершадська центральна котельня, яка розташована по вулиці Юрія Коваленка, 23 та котельня, яка розташована по вулиці Будкевича, 2.

До центральної котельні по вул.Ю.Коваленка підключено 25 багатоквартирних житлових будинків та 3 приватних. Загальна кількість споживачів становить 669 абонентів. Загальна площа обігріву в багатоквартирних і приватних будинках складає 33688,12 м.кв. Крім того, до котельні підключено юридичні особи, а саме: АТ «РАЙФФАЙЗЕН БАНК», відділ освіти та спорту Бершадської міської ради, ліцей №3, ГУ ПФУ у Вінницькій області, Управління ЖКГ, благоустрою, комунальної власності, УСЗН Гайсинської РДА, ФГ «Поташнянське» та інші споживачі.

В котельні по вул.Ю.Коваленка встановлено два котли «Крігер», потужністю 2,5 МВт/год і 1,5 МВт/год. В якості палива використовуються пелети.

До котельні по вул.Будкевича, 2 підключено 7 споживачів-юридичних осіб, в тому числі: Бершадський ліцей ім.А.Матвієнка №1 на 794 учні, дитячо-юнацька спортивна школа «Ровесник», комунальне некомерційне підприємство «Бершадська окружна лікарня інтенсивного лікування» на 190 ліжко-місць, комунальне некомерційне підприємство «Бершадський центр первинної медико-санітарної допомоги», комунальне некомерційне

підприємство «Територіальне медичне об'єднання «Вінницький обласний центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф Вінницької обласної Ради», КП «Бершадьводоканал». Інформація щодо теплопостачання в Бершадській міській територіальній громаді за 2021-2024 роки в табл. 5.4

Таблиця 5.4 **Теплопостачання в Бершадській міській територіальній громаді за 2021-2024 роки**

Показники	2021р.	2022р.	2023р.	2024р.
Протяжність мереж, км.	8.1	8.1	8.1	8.1
Опалення Гкал.-всього, у тому числі:	1615,338	4826,454	4754,86	4644,005
-населення	479,483	1479,33	2228,347	2113,155
-підприємства	1135,855	1628,324	2641,705	2415,658
Проєктна потужність, Гкал/год.	5.97	5.97	5.97	5.97

Енергоспоживання та енергозбереження

Розробка та впровадження ефективної стратегії енергоспоживання та енергозбереження – це довгостроковий процес, який вимагає дисципліни, інвестицій (як часу, так і коштів) та постійного вдосконалення. Проте, результати – як економічні, так і екологічні – варті цих зусиль і безумовно є одним із пріоритетних напрямків. Першим кроком до впровадження заходів з енергоефективності є встановлення комунальним підприємством «БЕРШАДЬВОДОКАНАЛ» сонячної електростанції потужністю 20 кВт. в м. Бершадь, річним виробітком ел. енергії 22 500 кВт. год. Вартість сонячної електростанції 626 тис. грн., які були виділені з місцевого бюджету. Успішно реалізований проект по будівництву електростанції забезпечує безперебійну роботу комунального підприємства та надає можливість мешканцям м. Бершадь безперебійно отримувати послуги з водопостачання, що особливо актуально під час раптових відключень електропостачання.

Мережа закладів торгівлі та громадського харчування

Споживчий ринок Бершадської міської територіальної громади має достатньо розвинуту структуру, що дає можливість забезпечувати населення необхідним обсягом товарів, робіт і послуг і відіграє значну роль у формуванні загального економічного потенціалу громади. Мережа торгівельних об'єктів громади станом на 01.07.2024 року складається з 356 закладів роздрібної торгівлі загальною площею 25729,2 м2. Дані щодо мережі закладів торгівлі громади наведено у табл. 5.5, рис. 5.1

Таблиця 5.5 **Мережа закладів торгівлі Бершадської міської територіальної громади станом на 01.07.2024 року**

Мережа закладів	Кількість	Площа м^2
Магазини усього:	308	24736,1
продовольчі	70	3896,9
непродовольчі	148	11919,8
магазини зі змішаним асортиментом товарів	90	8919,4
Аптеки та аптечні пункти	18	607,6
Напівстаціонарі об'єкти торгівлі в тому числі:	30	385,5
кіоски роздрібної мережі	19	313,5

Магазини при автозаправних станціях	11	72
Кількість об’єктів роздрібної торгівлі	356	25729,2

Основу торгівельної інфраструктури становлять магазини, яких нараховується 308 з загальною площею 24 736,1 м². Серед них найбільше представлені непродовольчі магазини – 148 об’єктів площею 11 919,8 м², магазини зі змішаним асортиментом – 90 одиниць на площі 8 919,4 м², а також 70 продовольчих магазинів загальною площею 3 896,9 м².

Окрему категорію формують аптеки та аптечні пункти (18 об’єктів площею 607,6 м²), а також напівстаціонарні об’єкти торгівлі, серед яких 19 кіосків роздрібної мережі (313,5 м²) та 11 магазинів при автозаправних станціях (72 м²). Представлена структура свідчить про достатню щільність торговельної мережі на території громади, що забезпечує доступ населення до товарів першої необхідності та супутніх послуг.

Рисунок 5.1 **Розподіл об’єктів торгівлі Бершадської міської територіальної громади станом на 01.07.2024 року**

Аналіз структури об’єктів роздрібної торгівлі Бершадської міської територіальної громади показує, що найбільшу частку займають непродовольчі магазини - 42% від загальної кількості. Це свідчить про високий попит населення на товари тривалого користування та активний розвиток малого підприємництва в цій сфері. На другому місці за кількістю - магазини змішаного асортименту, які становлять 25%. Вони переважно функціонують у населених пунктах, де відсутні окремі спеціалізовані торговельні об’єкти, і забезпечують населення товарами першої необхідності.

Продовольчі магазини формують близько 20% структури. Хоча їх частка нижча, ніж у непродовольчих, вони залишаються ключовим елементом інфраструктури повсякденного споживання.

Менш представлені в структурі такі об’єкти, як кіоски - 5%, та аптеки - також 5%. Водночас аптечні заклади мають важливе значення для задоволення базових медичних потреб населення. Магазини при автозаправних станціях (АЗС) займають лише близько 3% у

загальній структурі бізнесу АЗС, проте їх роль значно перевищує цей показник. Вони виконують не тільки комерційну, а й стратегічну функцію у забезпеченні сталого транспортного потоку та життєздатності критичних секторів економіки.

У структурі споживчого ринку Бершадської міської територіальної громади функціонує 37 заклад ресторанного господарства, загальною кількістю 2779 посадкових місць. Середній показник - близько 68 місць на заклад, що свідчить про розвинену мережу громадського харчування та її орієнтацію як на повсякденне обслуговування населення, так і на проведення масових заходів. Крім того, у громаді діє один ринок з 420 торговими місцями, що забезпечує регулярну реалізацію сільськогосподарської та споживчої продукції. Дані щодо мережі закладів ресторанного господарства громади наведено в табл. 5.6

Таблиця 5.6 **Мережа закладів ресторанного господарства Бершадської міської територіальної громади станом на 01.07.2024 року**

Мережа закладів ресторанного господарства	Кількість закладів, од.	Кількість посадочних місць, од.
Заклади ресторанного господарства – всього	37	2779
кафе	32	2589
бари	1	70
їдальня	2	54
закусочні, шинки, піцерії	2	66

На початку 2025 року на території громади було відкрито два нових об’єкти роздрібної торгівлі загальною площею 422 м². Серед них — сучасний магазин, що забезпечує мешканців якісними товарами повсякденного вжитку, а також заклад ресторанного господарства на 50 посадкових місць, орієнтований на створення комфортного простору для відпочинку та соціального спілкування. Відкриття цих об’єктів сприяло розвитку місцевої інфраструктури, створенню нових робочих місць та покращенню якості обслуговування населення.

У місті Бершадь діє 217 об’єктів роздрібної торгівлі, що становить приблизно 55% від загальної кількості, це забезпечує зручність та комфорт для мешканців, а також створює робочі місця й сприяє економічному розвитку.

У сільській місцевості громади функціонує 176 торговельних об’єктів, що складає близько 45%. Це свідчить про увагу до потреб жителів сіл та селищ, де роздрібна торгівля відіграє важливу роль у забезпеченні населення товарами першої необхідності.

Загальний розподіл торговельних об’єктів між містом і селом є доволі збалансованим, що сприяє доступності товарів та економічній активності по всій території громади. Наявність 393 об'єктів роздрібної торгівлі — це свідчення активної підприємницької діяльності, яка забезпечує сталість місцевої економіки й підвищує якість життя населення.

Транспортна інфраструктура і зв’язок

Транспортний комплекс – один із найважливіших елементів інфраструктури Бершадської міської територіальної громади, який включає автомобільний та залізничний транспорт.

По території громади проходять автомобільні дороги: Загального користування державного значення Р-54 Краснопілка –Теплик- Бершадь-Саврань-Дубинове-/М-05/; Загального користування державного значення Т-02-02 Могилів-Подільський –Ямпіль-

Бершадь- Умань; Загального користування державного значення Т-02-22 Тульчин-Тростянець-Бершадь.

Територією Бершадської міської територіальної громади проходять дороги загального користування місцевого значення, що знаходяться на балансі ДП «Служба місцевих автомобільних доріг у Вінницькій області», а саме:

О-02-02-01 Бершадь – Поташня
О-02-02-02 Бершадь – П`ятківка – Жабокрич - Бондурівка
О-02-02-03 Східний об'їзд м. Бершадь
О-02-04-04 станція Губник – Соболівка – Красносілка
О-02-02-06 Берізки Бершадські – Баланівка
О-02-02-07 Флорине – Голдашівка
С-02-02-01 (Флорине – Голдашівка) – Романівка
С-02-02-03 (Тульчин – Тростянець – Бершадь) – Бирлівка
С-02-02-04 Баланівка – П`ятківка
С-02-02-06 Війтівка – Жорняки
С-02-02-07 (Могилів-Подільський – Ямпіль – Бершадь – Умань – хутір Ворони
С-02-02-08 Устя – Лугова
С-02-02-09 (Шумилів – Жданове) – Мала Киріївка
С02-02-10 Берізки Бершадські – станція Устя
С-02-02-11 (Кидрасівка – Осіївка) – хутір Партизанський
С-02-02-13 П`ятківка – сільськогосподарське підприємство
С-02-02-14 (Флорине – Голдашівка) – Михайлівка
С02-02-17 Сумівка – Війтівка – Велика Киріївка
С-02-02-18 (Флорине – Голдашівка) – Лісниче – Вовчок
С-02-02-19 Кидрасівка – Осіївка
С-02-02-20 Шумилів – Устя – Осіївка – Жданове

Окрім того, по території громади проходить залізнична магістраль Шевченківської дирекції Одеської залізниці. Для Бершадської міської територіальної громади розвиток дорожньої інфраструктури – один з ключових компонентів підвищення стандартів якості життя. Виконання цієї стратегічної цілі передбачає поетапне здійснення капітального та поточного ремонту доріг, мостів та тротуарів, що дозволить розв'язати одну з найгостріших проблем громади, налагодити належний рівень комунікації між всіма населеними пунктами, позитивно вплине на економічний і інвестиційний клімат. На сьогодні більшість сільських доріг з твердим покриттям давно не ремонтовані, з глибокими вибоїнами, що ускладнює рух автомобільного транспорту, тому більша половина вулиць та доріг вимагають капітального або поточного ремонту проїжджої частини. Негайного ремонту потребують дороги в м. Бершадь, а саме: поточний середній ремонт дорожнього покриття по вул. Пилипонівська, вул. Долинська, вул. Миру.

Вулиці Холодівського та Коцюбинського ,а також дорога від цукрового заводу до с.Війтівка з виїздом на м. Гордіївку є об'їзними дорогами та забезпечують проїзд великогабаритного автотранспорту поза межами центру міста Бершадь. В 2025 році планується ремонт 262 доріг протяжністю 137 км в усіх селах, які входять до Бершадської територіальної громади.

Загальна протяжність доріг Бершадської міської територіальної громади складає 492,4 км, з них: з асфальтним покриття 79.0 км; ґрунтовим покриттям 75,6 км; дороги з твердим покриттям(бруківка) 337,8 км. Окрім того в 2025 році планується ремонт 262 доріг протяжністю 137 км в усіх селах, які входять до складу Бершадської міської територіальної громади, загальною вартістю 15 950 000 грн.

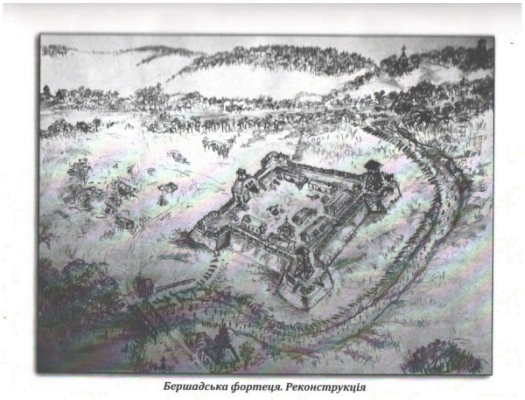
Транспортний комплекс забезпечує потребу громади у перевезеннях вантажів та пасажирів. Послуги пасажирських перевезень на маршрутах загального користування, що не виходять за межі Бершадської міської територіальної громади здійснює ТОВ «Бершадське АТП 10527». Автобусні маршрути загального користування на території громади легалізовані, перевізники здійснюють діяльність на основі конкурсного відбору. Міська рада, як організатор пасажирських перевезень на міських маршрутах, уклала з перевізником договори на перевезення пасажирів автомобільним транспортом. Перевезення пасажирів у межах міста здійснюється на 2 регулярних маршрутах міського сполучення, по сільських населених пунктах громади - на 7 регулярних маршрутах. У громаді функціонує розгалужена транспортна мережа загального сполучення з обласним центром та іншими громадами. Розвинутою є мережа мобільного зв'язку, мешканці громади користуються послугами таких компаній як «Київстар», «Vodaphone», «Life», «Укртелеком». Окрім того, ці компанії входять в мережу інтернет-провайдерів громади. Проте, досить велику частку сервісів Інтернет для мешканців громади надає ТОВ «Бершнет». Сервіс доставки документів, пошти, вантажів і посилок на території громади забезпечується компаніями «Нова пошта» (працює 2 відділення в м.Бершадь та близько 30 точок видачі товарів різної ваги та поштоматів по всій громаді), «ІнТайм», «MeestExpress», «Укрпошта».

В цілому межа доставки та поштових перевезень широко розгалужена та існує конкуренція між надавачами послуг, що беззаперечно є позитивним фактором для кінцевого споживача.

Туристична інфраструктура

Бершадська міська територіальна громада, багата на культурну спадщину, пам'ятки архітектури та історії, має потужний потенціал для розвитку туристичної галузі. Стратегія розвитку туризму Бершадської міської територіальної громади скерована на покращення умов життя як мешканців громади, так і гостей, туристів, інвесторів через поліпшення бізнес- та інвестиційного клімату, його культурної привабливості, якості міського середовища та системи надання ринкових і неринкових послуг.

Очікуваними результатами втілення Стратегії повинні стати:
- Збільшення кількості туристів та екскурсантів, що відвідують громаду з різною метою.
- Збільшення доходів у сфері туризму та гостинності.
- Збільшення надходжень до місцевого бюджету.
- Підвищення туристичної, бізнесової та культурної привабливості громади через поширення бренду серед інвесторів і туристів.
- Підвищений рівень комфортності міського та сільського середовища та якості надання послуг в туристичній сфері.

Бершадська фортеця. Реконструкція

Територія Бершадської громади освоювалася людиною із стародавніх часів, що підтверджують кургани епохи бронзи XIX–XVIII ст. до н. е. (Бирлівка), поселення передскіфського часу XIII–XII ст. до н. е. (Кошаринці, Баланівка), скіфські кургани V–IV ст. до н. е. (Кошаринці), поселення трипільської культури IV–III тис. до н. е. (Баланівка, Бершадь, Лісниче, Кидрасівка, М.Кириївка, П'ятківка), поселення черняхівської культури IV–II ст.ст. н. е. (Баланівка, Сумівка, Війтівка, Кошаринці,Осіївка, Яланець) та ранньослов'янське поселення VI–VII ст. (Баланівка, Красносілка).

У XIII–XV ст. більша частина місцевості була вкрита густими лісами. До 1362 р. ця територія перебувала у складі Подільського улусу Золотої Орди, згодом – Подільського

князівства та Брацлавського воєводства Великого князівства Литовського, Руського й Жематійського.

Місто Бершадь, відоме з 1459 року як фортеця з шестиметровим валом, знаходилася на підвищеній частині півострова Анталька біля лугу, утвореного при злитті річки Берладинки з Дохною. Одна із версій походження назви, що походить від р. Бершадки (нині – Берладинки), її первісної форми Бершада (назва дана у зв'язку з тим, що в минулому річка була багата на берші – риба, схожа на окуня). У районі Мирончикового яру (дорога на зелений гай села Флорине) збереглися залишки земляного валу, який був першою загороджувальною лінією перед Анталькою.

Відомо, що осадчий Збаразького Василь Босий поставив у Бершаді фортецю, яка згодом стала гніздом місцевого козацтва. На південному сході край межував з так званим «диким полем», яке контролювали татари, від нападів яких потерпав край. Зокрема, за переказами, на місці сучасних сіл Лісниче і Сумівка були містечка Копистерин і Красногород. Бершадський край став одним із регіонів формування українського козацтва, в регіоні відомі козацькі укріплення та сторожі (м. Бершадь, с. Вовчок, Кидрасівка, Флорино). Місцевість, де знаходився замок називалася - Дубровкою. Завдяки князю Збаразькому Бершадь мала сильно укріплений обороний замок, який був ні разу не здобутий татарами. Туркам замок завжди стояв на заваді і вони прагнули його знищення.

У 1617 році замок на вимогу турків було зруйновано, що, втім, не припинило української колонізації краю. У 1648 році Бершадь стала сотенним містом Уманського полку. Козаки полку брали участь у військових діях проти Польщі. У 1667 році Бершадь відійшла до Польщі після укладення Андрусівського миру. 1672 році місто було зруйновано військами Османської імперії. 1734 року козаки міста приєдналися до гайдамаків. В 1793 відійшло до Російської імперії. В 1797 році Бершадь повітове місто Подільської губернії, а з 1804 року Бершадь містечко Ольгопільського повіту.

Наприкінці XVIII - поч. XIX ст. Бершадь належала Мошинським. 1819 року Петро Мошинський заклав у Бершаді свою головну резиденцію і вибудував тут над р. Дохни класичний палац в стилі флорентійського ампіру. Палац розташовувався на території сучасного міського парку, був обнесений ровом з водою, а також муром, тягнувся від мосту і за вулицею Січових стрільців, за котельнею, повертав до річки. Палац зображено на акварельній картині художника Наполеона Орди, який на початку сімдесятих років XIX ст. намалював, як він виглядав з другої сторони річки трохи нижче заводу продтоварів. Палац був зруйнованим у 20-х роках більшовиками.

Частина історико-культурної спадщини Бершадської міської територіальної громади знаходиться у фондових колекціях комунального закладу «Бершадський краєзнавчий музей», історична сторінка музейного закладу сягає 1919 року, коли Іполит Чеславович Зборовський, заснував музей на Бершадщині, який плідно працював до 1924 року. І.Ч.Зборовський, громадський діяч, займався вивченням історії, мистецтва, етнографії, збирав пам'ятки старовини та народної творчості. Добре знав професора В.Антоновича, допомагав йому в археологічних розкопках. На свої кошти збудував у с.

Яланці Український народний дім. У 1917 року І.Зборовського було обрано дійсним членом Центрального комітету охорони пам'яток старовини й мистецтва на Україні, був вибраний депутатом до Центральної Ради з правом вирішального голосу.

В 1976 році музей знову запрацював як краєзнавчий осередок історії та культури краю. Експозиція музею створювалася за допомогою науковців, краєзнавців та художників Вінницького обласного краєзнавчого музею. У музеї зберігаються предмети матеріальної і духовної культури, як минулого нашого краю, так і його сьогодення.

В музеї працюють дві експозиційних зали і одна виставкова. Музейна експозиція складається з трьох відділів: природи, історії та етнографії.

Відділ природи представлений корисними копалинами, флорою та фауною Бершадщини. Музей має унікальну археологічну колекцію, нумізматичну, етнографічну, художню колекції та фрагменти зброї різних періодів. Відділ історії знайомить з найдавнішими поселеннями на території нашого краю, історією та сучасністю. Багатонаціональний склад населення нашого краю відображає етнографічна колекція музею: знаряддя праці, одяг, прикраси, предмети побуту українців, євреїв, старообрядців.

У його складі функціонують такі музейні філії:

Музей історії села Баланівка побудований на базі сторожової оглядової Стражниці, кінця 17 ст. Експозиція музею розповідає про історію виникнення села, його соціально-економічний розвиток, культуру та побут селян XIX ст. – поч. XX ст., голодомор 1932-1933 рр., події Другої світової війни, відбудову та досягнення колгоспу ім. Кірова в зростанні виробництва основних видів сільськогосподарської продукції.

Документи першої половини XX ст. характеризують село в період колективізації та повоєнний час. Представлено документи, що розповідають про сучасні економічні реформи - реорганізацію колгоспу, розвиток фермерських господарств, проблеми розвитку.

В експозиції української хати представлено колекцію декоративно-ужиткового мистецтва українців XIX - поч. XX ст., вишиті чоловічі та жіночі сорочки, вишиті та ткані рушники, скатерки, доріжки. Значне місце у збірці музею займають предмети побуту, зокрема глиняний та дерев'яний посуд, ткацький верстат, дерев'яний млинок, маслобійка, плетена колиска, дерев'яне ліжко;

Музей культури села та галерея Прокопа Колісника в с. Поташня відкритий за проєктом видатного художника України Прокопа Миколайовича Колісника у будівлі, зведеній у кінці 18 ст. у вишуканому класичному стилі, яка належала графині Сіраковській. Музей проводить роботу відповідно до мистецького профілю в формі художніх пленерів, вернісажів, виставок з митцями, художниками, діячами культури, літератури. Частина колекції музею складається з унікальних художніх полотен Прокопа Колісника та учасників художніх пленерів, які, починаючи з 2004 року щорічно, протягом 10 років, проходили в музеї.

На території громади функціонують громадські музеї: кімната - музей видатного композитора Родіона Скалецького в селі Михайлівка та музей історії села Устя.

У початковій школі села Михайлівка вже понад 20 років діє кімната-музей талановитого композитора Родіона Скалецького, створена за ініціативи педагогічного колективу ще у 1989 році. У музеї представлена вся творча спадщина співця Подільського краю - 881 експонат: рукописи, друковані твори, спогади друзів, дітей, особисті речі та бібліотека.

Громадський музей історії села Устя нараховує понад 3000 експонатів, всі вони зібрані на території села і відображають культуру, побут та історію розвитку села з різних періодів. Окрасою музею є етнографічна колекція: килими, рушники, сорочки, народний одяг, гончарні вироби.

У фондах музеїв громади зберігається понад 15 тис. унікальних та автентичних експонатів, які мають історичне та етнографічне значення. Це і предмети з давньої історії краю, експонати трипільської культури та величезна етнографічна колекція, яка відображає наші культурні традиції, побут та звичаї, допомагає зберегти й досліджувати історичну та культурну спадщину та характеризує нас як народ з тисячолітньою історією. Музеї громади щороку відвідує близько 20 тис. осіб.

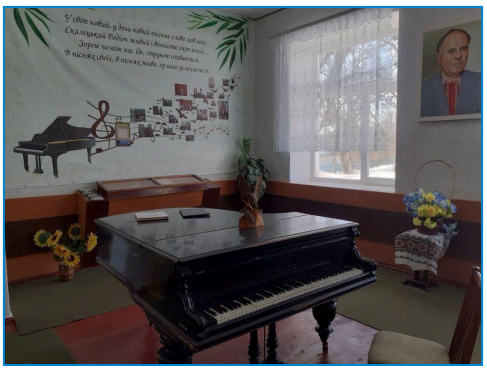
Релігійний туризм має особливе значення для розвитку внутрішнього туризму в громаді оскільки викликає великий інтерес з боку не лише віруючих, а й інших верств населення та виконує ряд важливих функцій, серед яких пізнавальна, естетична й виховна.

Найбільш важливими об’єктами при розробці туристично-екскурсійних маршрутів на території громади є монастир та численні храми, де зберігаються реліквії та чудотворні ікони. Цінність цих об’єктів визначається не лише їх місцезнаходженням, а й мистецьким рівнем. Це стосується як архітектури, так і живописних та скульптурних робіт на біблійні сюжети. Тривале співіснування різних конфесій залишило на Бершадщині три основні види сакральних споруд – православні, католицькі та юдейські.

Цікавими туристичними об’єктами є:

Костел св.Станіслава.

Римо-католицьку каплицю побудували в 1848–50 рр. місцеві землевласники Станіслав і Іоанна Юревичі на місці старої дерев’яної, біля палацу Мошинських (зруйнований), нині це територія міського парку. Вона також слугувала родинним склепом Мошинських і Юревичів. Виконана в неоготичному стилі, на кам’яному фундаменті, стіни цегляні, перекриття дерев’яне. Була відокремлена цегляною огорожею від парку. Інтер’єр оздобили італійські майстри. Головний вівтар був виготовлений із мармуру та чавуну, малий (бічний) вівтар - з дерева. Підлога мармурова. На вівтарній стіні - ікона Святого Сімейства у великій де ре в’я ній позолоченій рамі. Обабіч

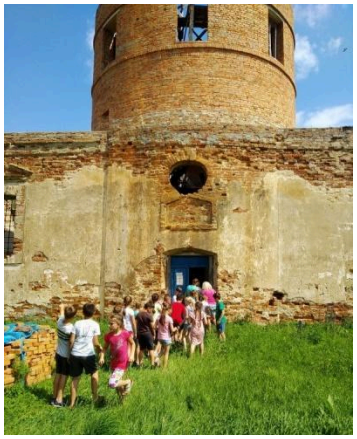

вівтаря стояли дві мармурові скульптури янголів. Над малим (бічним) вівтарем - ікона Спасителя. На хорах облаштовано орган на шість голосів. Від костелу до маєтку були збудовані підземні ходи: один вів у сторону річки, а інший – до польського кладовища.

У 1920-х рр. діяльність храму була припинена, його приміщення використовували як кінотеатр, палац шлюбів, за винятком 1941-44 рр., під час румунської окупації. У 1991 р. костел повернуто релігійній громаді.

Нині храмом опікується орден Братів Менших (францисканці-бернардини) з парафії святого Йосипа у Чечельнику.

Синагога «А шилехл» («Мала синагога») пам’ятка юдейської сакральної архітектури в Бершаді, глинобитна, одноповерхова споруда, побудована на початку XIX століття, розташована окремо в рядовій забудові єврейського кварталу Бершаді. Це одна з небагатьох синагог в Україні, які не були зруйновані під час Другої світової війни, а також не закривалися радянською владою у повоєнні роки. Вона досі використовується за призначенням юдейською громадою.

Побудована в традиційних народних формах. Прямовисний, критий толем дах і глинобитні білені стіни надають будівлі архаїчного вигляду.

Синагога складається з двох основних частин: чоловічий молитовний зал і західна частина, що містить жіночу секцію і, можливо, колишні житлові приміщення. Вісім дерев'яних колон підтримують дві великі дерев'яні балки на стелі. Колони ділять простір на три нефи. Біма — проста, квадратна, дерев'яна конструкція. Оточена чотирма круглими дерев'яними колонами, у центрі молитовного залу і піднімається на одну сходинку. Над нею на стелі велика зірка Давида.

За легендою Бершадський Спасо-Преображенський чоловічий монастир заснували в 1616 році два іноки, які втекли з Молдови від турецько-татарських переслідувань. З допомогою жителів навколишніх сіл побудували дерев’яну Преображенську церкву. З цього і розпочалася забудова святої обителі. Імена іноків історія не зберегла. Святинею монастиря є чудотворний образ Божої Матері «Віднайдення загиблих». У 1774 році монастир був знищений поляками. Через кілька років відновлений ієромонахом Йосифом. Після другої руйнації 1789 року іконостас і дерево з розібраних храмів монахи частково вивезли в Бессарабію, там і була втрачена чудотворна ікона Божої Матері. З 1794 року монастир отримав можливість спокійно існувати. До 1796 року був відбудований.

На початку XIX ст. століття в монастирі було три церкви: надбрамна церква Святителя Миколая з дзвіницею, дерев’яні церкви Преображення Господнього і святого Онуфрія.

В 1810 році настоятель святої обителі ієромонах Корнилій освятив місце і заклав перший камінь у фундамент соборної кам’яної церкви - Спасо-Преображенського собору. Будували храм 10 років, роботи велися лише влітку. У 1820 році будівництво було завершене.

У 2009 році указом Святійшого Патріарха Київського та всієї Руси-України Філарета Спасо-Преображенську обитель перетворено на жіночий монастир. Завершуються ремонтні роботи по відродженню монастиря.

Одним із святих місць на Бершадщині, які щорічно відвідують паломники є Стопа Божої Матері в с.Сумівка. За місцевими легендами, Божа Матір з ягням залишила свій слід на камені. Ця легенда походить з часів набігів татар. Під час одного з таких набігів татари вирізали все село. Згідно з легендою, саме тоді Божа Мати з ягням стояла на скалі на камені та за цим всім спостерігала. Сьогодні це місце знаходиться на вершині скали на березі Південного Бугу біля знаку, де написано Сумівка. На місці, де на камені знаходиться слід Божої Матері, зробили капличку. Стежка до неї витоптана, що вказує на відвідуваність цього місця.

Серед найбільш відомих архітектурних пам'яток місцевого значення слід виокремити такі:

За часів панування у Баланівці Героніма Собанського в селі було побудовано трьохповерхову сторожову оглядову Стражницю XVII століття. Із Стражниці наглядали за наближенням ворогів та працею кріпаків.

Збудована із цегли, розташована поблизу в'їзної брами до палацового комплексу, який був розібраний 1860 р. На вежі був годинник з чотирма циферблатами, за сторонами світу. Його дзвони відбивалися кожні п'ятнадцять хвилин та годину. Вежу також називали «годинникова», польською мовою — «дзигарня». Перший поверх вежі, значно більший за інші та має два крила, використовувався як стайня. У другому розташовувалась охорона. З третього можна було споглядати навкруги на 15–20 км. Зважаючи, що вежа виконувала сторожову функцію її називали «стражницею».

У радянський період використовувалася для господарських потреб. У 1977–89 рр. вежу було реставровано та відновлено годинник. У листопаді 1989 р. тут створено музейний комплекс, який включає в себе, окрім вежі, ще обрядовий зал та музей села. Обрядовий зал розташований у правому крилі комплексу та оформлений за мотивами покоїв імператорського палацу у Петергофі. У 11 залах музею демонструються чимало пам'яток минулого.

Стражниця є візитівкою не лише села, а й усієї Бершадської міської територіальної громади.

Водяний млин є однією із найдавніших архітектурних пам'яток громади. За часів панування польської шляхти село належало князям Збаразьким, Вишневецьким, а з кінця 18 ст. до 1855 р. Г. Собанському. Водяний млин було збудовано 1647 р. на річці Берладинка за проектом місцевого мешканця Т. Підлубного. Міцні стіни, як у фортеці, збудовані з масивних гранітних брил, спочатку були без вікон. У 1880 р. проведено реконструкцію — встановлено водяну турбіну та прорубані вікна. З 1912 р. млин належав графині М. Потоцькій, саме за її господарювання його було добудовано і він отримав сучасний вигляд. У 1935 р. було проведено ремонт, зокрема,

оновлено сита. У 1938 р. млин електрифікували. У всі віки млин вірно служив людям. Стоїть він величний та прекрасний і в наш час.

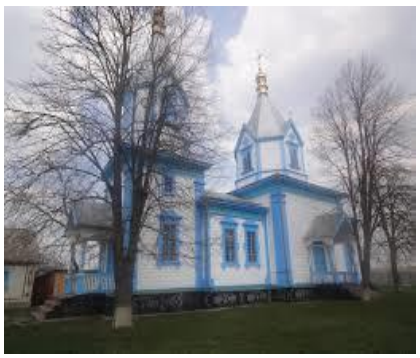

Михайлівська церква в с. Баланівка побудована 1878 р. на кошти прихожан, держави і поміщика Сабанського. Із служителів цього приходу відзначився Константин Дложевський, який доклав багато зусиль для будівництва храму і церковно-приходської школи. У роки радянської влади церкву неодноразово закривали, священиків піддавали репресіям. Двічі був репресований у 1933 і в 1937 рр. священик Антон Купріянович Туркевич, який більше 30 років прослужив у приході.

Покровська церква старообрядницька побудована у 1885 році (дерев'яна). Перші поселення старообрядців на Поділлі з'явилися в останній чверті XVII ст. Перша церква старообрядницької громади слободи Пилипонівки-Бершадської (в межах сучасної Бершаді) зведена до 1793 р. Завдовжки мала 12, 8 м. і завширшки 8, 5 м. На 1860-ті рр. дерев'яні конструкції церкви частково струхлявіли. Старовіри почали таємно зводити новий храм. Датою завершення спорудження церкви Покрови Пресвятої Богородиці вважається 1885 р. У травні 1896 р. у храмі встановлено дзвони. З 1889р. при церкві відкрито школу, де навчалось 22 дітей старообрядців. Пилипонівка була колись окремим селом, а сьогодні вона входить до складу Бершаді. У радянській Україні у пилипонівській церкві було вилучено золоті та срібні предмети культу.У храмі зберігається велика бібліотека старовинних рукописних і друкованих книг. Церква дерев'яна, однонавна, має двоскатний дах, посередині якого – позолочена цибульковидна баня, що завершується хрестом. Над вхідним ганком (бабинцем) – двохярусна дзвіниця, на восьмигранному барабані якої – великий грушоподібний купол, увінчаний хрестом.

Церква Різдва Богородиці (друга половина 19 ст.). Перший дерев'яний храм Різдва Богородиці збудовано 1779 р. Його було зведено на місці старої дерев'яної церкви св. Іоанна Златоуста, побудованої у середині 17 ст. До 1791 р. храм належав до греко-католицької (уніатської) конфесії, потому переведений до православ'я. Нова церква збудована на пам'ять про звільнення селян від кріпосної залежності за кошти релігійної громади. Церква цегляна, з п'ятьма дерев'яними верхами та цегляною дзвіницею. Іконостас двоярусний у готичному стилі. У 1904 р. кишинівським іконописцем Кириловим виконані ікони Олександра Невського і Божої Матері, які стоять перед вівтарем і нині. У церкві здійснювалися записи літописного характеру, зокрема священики В. Мокрицький і М. Громачевський. З 1892 р. діяла церковно-парафіяльна школа. У 1935 р. за вимогою влади було знято дзвони, а в 1938 р. церкву закрили. Під час Другої світової війни, у березні 1944 р., у храм потрапив снаряд, проте він уцілів і був відновлений. Наприкінці 1980-х рр. церкву передано релігійній громаді та заново розписано. Під час пожежі 1990-х рр. згоріла дзвіниця і весь церковний архів. Дзвіницю було відбудовано. У середині церкви — двоярусний іконостас 19 ст., із позолоченими «царськими воротами», оздобленими ажурним різьбленням. Біля церкви розташовані надгробки похованих тут священослужителів. Нині діючий православний храм. Церква Різдва Богородиці є пам'яткою архітектури та містобудування місцевого значення.

Церква Покрови Богородиці в с.Флорине збудована у 1755 р. – дерев'яна, розібрана після будівництва нової церкви. Нині діюча церква Покрови збудована у 1872-1883 рр. – кам'яна. Відомо, що ще в 1880 році селянських дітей за невелику плату навчав малописьменний селянин. А вже в 1900 році почала працювати церковно-приходська школа, у якій вчилося 110 учнів. Навчав їх А.В.Малюта, який закінчив двокласну народну школу в м. Бершаді.

Перший храм в с.Шумилів на честь святого Євангеліста Луки зведено в 1752 році. 1881 року збудували шумиляни другий дерев'яний храм того ж імені. «Єпархіальні відомості» 1886 року повідомляли ім'я і прізвище будівельного десятника – Микити Лукашенка, який після спорудження храму став старостою церковної общини. На будівництво храму він пожертвував «левову» частку потрібної суми, решту – прихожани. Цей храм особливо цінувався тим, що в ньому знаходився трьох'ярусний іконостас, який був особливою копією іконостаса в Берест – Литовському соборі Гродненської губернії. В 1861 році в селі було відкрито церковно – приходську школу. Дітей навчав священик Іоанн Белінський.

Також уваги заслуговують пам'ятки історії:

Меморіальний комплекс (Меморіал Слави) формувався протягом 1944

2005 рр. Нині тут розташовуються братські могили радянських бійців та партизанів (1944 р.), пам'ятні знаки воїнам-землякам, які загинули на фронтах Другої світової війни (1964 р.), загиблим учасникам радянсько-афганської війни (1994 р.), Герою України, полковнику Юрію Коваленку (2018 р.);

Пам'ятник жертвам Голодомору в м. Бершаді вперше встановлено 11

вересня 1993 р. Відкриття нового пам'ятника відбулося з нагоди 75-х роковин трагедії – 22 листопада 2008 р. Являє собою стилізацію двох постатей, що схилені одна до одної, простір між якими утворює окреслення хреста як символу скорботи і вічної печалі, нижче, посередині пам'ятника, вмонтовано квадратну плиту з датою «1932–1933 рр.». Пам'ятник виготовлено місцевими майстрами з червоного граніту;

Пам'ятний знак жертвам Голокосту (2007 р.) в м. Бершадь. Ініціатором

спорудження пам'ятного знака жертвам Голокосту на Бершадщині став місцевий історик-краєзнавець Г. Погончик, меценатом – колишній в'язень гетто І. Кацап, нині громадянин США, виконавчий директор Американського науково-дослідницького інституту дослідження Голокосту і російського єврейства. Пам'ятний знак відкрито 17 травня 2007 р. До його підніжжя закладено капсули із землею з могил єврейських поховань з усьої громади.

Являє собою дві гранітні стели прямокутної форми на постаментах. Перед ними встановлено гранітну плиту із Зіркою Давида. На стелах зображено людей – жертв Голокосту та написи на івриті, англійською та російською мовами. Автор пам'ятки – І. Кацап, виготовлений місцевими майстрами;

Пам'ятний знак загиблим та постраждалим внаслідок Чорнобильської

катастрофи (2006 р.) в м.Бершадь. Знаходиться біля входу до міського парку. Пам'ятний знак відкрито 26 квітня 2006 р., у 20-ту річницю найбільшої в світі техногенної радіоекологічної катастрофи – аварії на четвертому

енергоблоці Чорнобильської атомної електростанції. Ініціаторами встановлення пам'ятного знаку виступили Бершадська громадська організація «Союз. Чорнобиль. Україна» та Соціально-екологічна партія «Союз. Чорнобиль. Україна» і всі місцеві ліквідатори та постраждалі від аварії на ЧАЕС. Виготовлений за проектом місцевих майстрів із граніту. Пам'ятний знак має кулясту форму і представляє символічне зображення полум'я, над яким змонтована гранітна плита у формі дзвону;

Пам'ятний знак Т. Г. Шевченку (2017 р.), площа Героїв України.

Автор скульптури – член Національної спілки художників України О. Сидорук. Пам'ятний знак видатному українському поету, художнику, мислителю і громадському діячу Тарасу Григоровичу Шевченку (1814-1861) у Бершаді відкрито 8 листопада 2017 р. на головній площі міста. Пам'ятний знак являє собою погруддя Кобзаря;

Пам'ятний знак Р. А. Скалецькому (2011 р.), встановлено біля

комунального закладу «Бершадська дитяча музична школа ім. Р.А. Скалецького». Автори скульптори – член Національної спілки художників України, заслужений художник України Володимир Оврах зі своїми синами – Романом та Андрієм. Відкриття пам'ятного знаку відбулося до 112-ої річниці з дня народження Р.А.Скалецького. Пам'ятний знак являє собою погруддя подільського композитора.

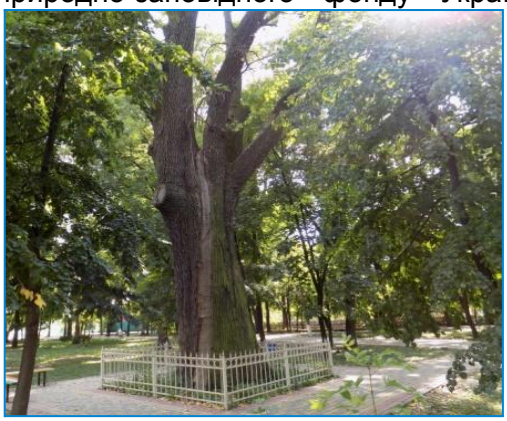
У даний час відзначається активний сплеск інтересу до екотуризму в громаді. Екотуризм

стимулює збереження навколишнього середовища, роблячи такий вид туризму вигідним для місцевих жителів. Екотуризм включає відвідування екологічно чистих природних територій (заповідників, заказників, ботанічних садів, національних парків). Одним з різновидів такого туризму є екологічні подорожі, пов'язані з вивченням і охороною тваринного і рослинного світу.

Для мандрівників, які вивчають рослиний та тваринний світ пропонуємо ознайомитися з цікавинками та перлинками Бершадщини:

Ботанічний Заказник загальнодержавного значення Урочище «Устянська дача», розташований у межах Бершадської міської територіальної громади на схід від м.Бершадь. Площа заказника становить 173 га. Заказник входить до складу природно-заповідного фонду України. Тут охороняються та зберігаються асоціації

дубово-грабових лісів парвськоосокових, занесених до Зеленої книги України, дубово-грабових волосистоосокових, зірочникових, яглицевих лісових угруповань, в яких зустрічається бересклет карликовий, а також підсніжник білосніжний, лілія лісова, любка дволиста, коручка чемерниковидна і фіолетова, гніздівка звичайна, види, занесені до Червоної книги України. Для відвідувачів заказника облаштовані місця відпочинку для активного сімейного дозвілля з цікавою інформацією про тваринний і рослинний світ заказника;

Ботанічна пам'ятка природи місцевого значення - трьохсотрічний дуб-велетень, висота якого близько 24-25 м. та діаметр стовбура 160-170 см. Дуб прикрашає територію міського парку культури і відпочинку міста Бершадь.

Дуб у багатьох народів вважається найкрасивішим деревом, і до нього ставляться з пошаною і любов'ю. Дуб – масивне дерево, його розміри вражають не менше, ніж його довголіття. Тривалість його життя може досягати до 500 років, хоча є екземпляри, які живуть більше 1000 років.

В громаді прослідковується потенціал розвитку гастротуризму, пов'язаний з ознайомленням із виробництвом, технологією приготування та дегустацією національних страв і напоїв, а також з кулінарними традиціями регіону.

Для любителів кулінарних подорожей пропонуємо неповторну місцеву кухню та традиції гостинності.

Музей під відкритим небом «Луговацька січ», туристична родзинка Бершадщини, окраса села Лугова - мальовничий куточок для відпочинку, який вражає своєю красою і неповторністю. Побудований в рамках проекту «Моє село – моя родина!». В музеї під відкритим небом можна готувати традиційні страви села – засипану капусту, пиріжки, вареники з картоплею, вишнями, юшку в справжній українській печі, також можна всією родиною відпочити та провести гарно час.

Відносно новим напрямком є подієвий туризм - поїздки туристів на різні свята, фестивалі, спортивні змагання, театралізовані дійства. Туристи, з якою б метою вони не приїжджали налаштовані на цікаве проведення часу, нові зустрічі та яскраві враження, для них пропонуємо: Всеукраїнський конкурс вокального та інструментального музичного мистецтва ім.Родіона Скалецького, Івент-проект «Родіон Скалецький: співець Подільського краю», місцеві театралізовані дійства на Різдво, Водіння Маланки, Івана Купала, свята до Річниці Дня незалежності України, виступи українських відомих зірок у Бершадському ЦКД, Всеукраїнський турфестиваль «Паротяги мчать до Перемоги», ретро-тур, унікальна туристична мандрівка, по Гайворонській вузькоколійці за участю легендарного паровоза ГР-280 маршрутом «Бершадь-Гайворон», міжобласні змагання з веслування на байдарках і каное. Значна кількість пам’яток історико-культурної спадщини громади, їх тематичне і хронологічне різноманіття надає можливість організувати низку туристичних маршрутів, які задовольняли б потребу різних категорій екскурсантів. Основними екскурсійними турами є:

- «Ніч в музеї», що проводиться щороку до Дня музеїв (комунальний заклад «Бершадський краєзнавчий музей»);
- «В пошуках скарбів козаків» - екскурсія-квест для дітей (комунальний заклад «Бершадський краєзнавчий музей»);
- тур одного дня «Моє село» (філія комунального закладу «Бершадський краєзнавчий музей» музей історії села Баланівка);
- оглядова екскурсія містом (комунальний заклад «Бершадський краєзнавчий музей»);
- туристичний маршрут Баланівка – Бершадь – Поташня (комунальний заклад «Бершадський краєзнавчий музей»);
- туристичний маршрут Бершадь – Михайлівка (комунальний заклад «Бершадський краєзнавчий музей»);
- паломницький маршрут Бершадь – Флорине (комунальний заклад «Бершадський краєзнавчий музей»);
- туристичний маршрут Бершадь – Устя – Лугова (комунальний заклад «Бершадський краєзнавчий музей»);

Активно ведеться робота над новими екскурсійними маршрутами, а саме:
- смачний туристичний маршрут сс.Устя, Романівка, популяризація подільської кухні серед гостей громади;

- туристичний маршрут Бершадь – Поташня – Осіївка (ознайомлення з живописом відомих художників-земляків: С.Касевича, П.Колісника, В.Корчинського, А.Чміля),
- туристичний маршрут до місця пам'яті «Стела пам'яті захисників України».

А також каталогізація маршрутів «Стежками рідного краю» та туристичних атракцій. Інформаційне забезпечення туристичної галузі громади: встановлення інформаційних покажчиків щодо розташування туристичних об'єктів, що вказують відстань до них, реклама туристичного продукту, полегшення доступу до цікавих туристичних об'єктів та встановлення інфостенда, де будуть відображатися анонси найбільш актуальних культурних заходів, концертів і фестивалів, інформація про історичні пам'ятки Бершадщини.

Наданням послуг інформаційного та екскурсійного супроводу, популяризацією туристичного потенціалу та представленням Бершадської міської територіальної громади на виставках та різнопланових заходах

займається відділ культури, молоді, туризму та охорони культурної спадщини Бершадської міської ради. Важливу роль для розвитку туризму на території громади відіграє поінформованість про туристичні об'єкти та історико-культурні події через мережу Інтернет, сайт Бершадської міської ради, Facebook, Instagram, газети «Бершадський край».

Можливості для розміщення гостей наведені у табл. 5.7

Таблиця 5.7 **Можливості для розміщення гостей у колективних засобах розміщення**

Заклад	Кількість ліжок	Заповнюваність,%
Хостел «Поділля»	14 одномісних номерів 12 двохмісних номерів 4 напів-люкс 3 покращених	100

Аналіз туристичного потенціалу Бершадської міської територіальної громади дає можливість стверджувати, що важливим напрямом розвитку громади є розбудова його туристично-рекреаційної галузі. Визначальним чинником її розвитку є збереження багатої історико-культурної спадщини громади, наявність природно-заповідного фонду, сприятливе транспортно-географічне положення та висока транзитивність території, діяльність музейних закладів. Разом з тим, громаді слід вирішити низку проблем, пов'язаних із розміщення туристів, їх харчуванням та дозвіллям, із розвитком транспортної інфраструктури, і, звичайно, залученням зовнішнього фінансування для реставрації та утримання пам'яток архітектури та інноваційних методів роботи з культурною спадщиною.

Висновки

1 Освітній потенціал Бершадської громади демонструє високу спроможність до забезпечення якісної, доступної та сучасної освіти для дітей і молоді в умовах воєнного часу та соціально-економічних викликів. Сформована система охоплює всі рівні освіти - від дошкільної до професійної, що забезпечує безперервність навчального процесу й підготовку конкурентоспроможного молодого покоління. Громада не лише зберігає мережу освітніх закладів, але й інвестує в модернізацію матеріально-технічної бази, цифровізацію, енергоефективність, підтримку молодих педагогів та розвиток інклюзивного середовища. Завдяки системному підходу до фінансування, зокрема за рахунок місцевого бюджету, державної субвенції та міжнародних партнерів, вдалося забезпечити стабільність освітнього процесу, знизити ризики соціальної напруги та зберегти кадровий потенціал.

2 Важливою ознакою життєздатності громади є активне впровадження освітніх ініціатив, участь у проєктній діяльності та міжнародній співпраці, що дозволяє інтегрувати новітні практики в навчальний процес і зміцнювати стійкість освітньої системи. Успішне функціонування таких програм, як «Шкільний автобус», комплексне харчування, створення ресурсних кімнат, класів безпеки та адаптивного спорту для ветеранів, свідчить про цілеспрямовану політику громади, орієнтовану на людину, її потреби та розвиток. Збереження освітньої інфраструктури у найвіддаленіших селах, належне фінансування позашкілля й підвищення престижу професії вчителя є запорукою сталого розвитку громади в майбутньому. Такий освітній потенціал формує не лише якісне середовище для навчання, а й слугує основою формування людського капіталу, здатного забезпечити інноваційний прорив і зміцнення місцевої економіки.

3 Аналіз демографічної ситуації у Бершадській міській територіальній громаді свідчить про наявність сталих тенденцій до зменшення чисельності населення, що характерно як для громади, так і для Вінницької області загалом. Зниження на понад 1200 осіб протягом 2022–2025 років є тривожним індикатором, який потребує комплексного реагування з боку органів місцевого самоврядування. Особливої уваги потребує збереження трудового потенціалу, збалансування вікової структури населення, а також запровадження стратегій щодо утримання молоді, розвитку якісної соціальної інфраструктури та підвищення привабливості території для життя й праці. Збереження мережі населених пунктів та забезпечення базових послуг у сільській місцевості залишаються критично важливими завданнями в умовах депопуляційних процесів.

4 Ринок праці громади демонструє помірну стабільність за рахунок діяльності центрів зайнятості, гнучкого реагування на виклики воєнного часу та активної політики у сфері працевлаштування. Зростаючий рівень участі населення в програмах професійного навчання, тимчасової зайнятості, підтримки самозайнятості та співпраці з роботодавцями свідчить про адаптаційний потенціал громади. Водночас, актуальними залишаються питання трудової міграції, скорочення робочої сили через мобілізацію та виїзд за кордон, що вимагає переосмислення підходів до кадрової політики, стимулювання локального підприємництва та створення нових робочих місць. В умовах війни та післявоєнного відновлення ключовим фактором має стати підвищення стійкості громади до демографічних і економічних ризиків шляхом інвестування в людський капітал та розвиток місцевої економіки.

5 Система охорони здоров'я Бершадської громади функціонує на основі інтеграції первинного та вторинного рівнів медичної допомоги, що дозволяє забезпечувати комплексне обслуговування населення на відповідній території. Розгалужена мережа амбулаторій та медичних пунктів, що охоплює як міські, так і сільські населені пункти, сприяє доступності первинної медичної допомоги та оперативному реагуванню на звернення пацієнтів. Показником ефективності роботи первинної ланки є велика кількість укладених декларацій із лікарями, активна участь у грантових ініціативах, а також створення простору психосоціальної підтримки.

6 Вторинна медична допомога надається в умовах багатопрофільної лікарні, що дозволяє здійснювати як планове, так і ургентне лікування за широким спектром спеціалізацій. Стаціонарні відділення забезпечують цілодобову медичну допомогу, а сучасна діагностична база, включаючи КТ, УЗД, лабораторії та кабінети функціональної діагностики, створює умови для точного та своєчасного виявлення захворювань. Однак існує гостра потреба в оновленні кадрового складу, особливо через велику частку лікарів пенсійного віку. За умов підтримки з боку НСЗУ, місцевого бюджету та ефективного управління ресурсами, лікарня демонструє здатність розвиватися, підтримувати якість послуг і розширювати перелік медичних пакетів.

7 Функціонування Центру надання адміністративних послуг у Бершадській громаді демонструє високий рівень доступності сервісів для мешканців та підприємців, забезпечуючи понад 300 видів послуг, включаючи державну реєстрацію, соціальну

підтримку, земельні та інші адміністративні процедури. Запровадження консультаційного пункту для бізнесу свідчить про проактивну позицію громади щодо покращення бізнес-клімату і створення умов для розвитку МСП. Співпраця з громадськими організаціями відкриває додаткові можливості залучення знань, ресурсів та підтримки для місцевих ініціатив. Така модель управління сприяє інституційному зростанню, покращує інвестиційну привабливість та стимулює економічну активність на території громади.

8 Житловий фонд громади налічує майже 30 тисяч житлових одиниць, проте має низький рівень підключення до базових комунальних систем, таких як водопостачання, каналізація, теплопостачання, що вказує на необхідність оновлення інфраструктури. Проблеми з технічним станом водомереж, теплотрас та нестачею кваліфікованих кадрів ускладнюють надання якісних послуг. Водночас важливим кроком у напрямку енергоефективності стало встановлення сонячної електростанції, що підвищує стійкість системи водопостачання. Активізація створення ОСББ та модернізація інженерних мереж мають стати пріоритетами для досягнення сталого розвитку житлового сектора.

9 Споживчий ринок громади характеризується збалансованістю між міськими й сільськими територіями та широкою представленістю як роздрібної торгівлі, так і закладів громадського харчування, що забезпечує стабільний економічний обіг і сприяє зайнятості. Значна протяжність дорожньої мережі та наявність державних і місцевих доріг створюють основу для логістичних зв'язків, проте більшість доріг потребує капітального ремонту. Розвиток транспортного сполучення та мобільного зв'язку сприяє соціальній згуртованості, а конкуренція серед поштових операторів забезпечує зручність для мешканців. Впровадження ремонтної програми для понад 260 доріг у 2025 році є важливим кроком для покращення доступності й економічного потенціалу громади.

10 *Туристичний потенціал Бершадської міської територіальної громади базується на унікальних природних ландшафтах, наявності об'єктів культурної спадщини та розвинутій сільській місцевості, що сприяє розвитку зеленого туризму. Однак він залишається недостатньо реалізованим через відсутність інфраструктурного наповнення, маркетингових стратегій і системної підтримки. Подальше формування туристичних маршрутів, розвиток сервісної інфраструктури, створення брендованої продукції та залучення внутрішнього інвестора можуть суттєво посилити привабливість території. Туризм має стати не лише культурною, а й економічною складовою розвитку громади, особливо в умовах післявоєнної відбудови.*

6. МІСТОБУДІВНА ДОКУМЕНТАЦІЯ

Містобудівна документація громади

До складу Бершадської міської територіальної громади входить 29 населених пунктів, генеральні плани яких, в основному, неактуальні (застарілі).

Генеральний план м. Бершадь розроблений Українським державним інститутом проектування міст «ДІПРОМІСТО» у 1990 році. На сьогодні, генеральний план міста вичерпав закладені у нього рішення. В 2017 році Бершадською міською радою було укладено договір підряду з ТОВ «Науково-виробнича компанія «Світязь» на розроблення генерального плану та зонування м. Бершадь. Однак, через ненадання вихідних даних для його розроблення та відсутності фінансування, договір не був реалізований.
Свідченням критичності стану містобудівної документації міста, є те, що з 27 лише 9 колишніх районних центрів Вінницької області мають фактично неактуальну містобудівну документацію і серед них - м. Бершадь. Ще більш критичніший стан містобудівної документації решти населених пунктів територіальної громади (табл. 6.1).

Таблиця 6.1 **Містобудівна документація громади**

Пор. №	Нас. пункт	Рік розроблення (затвердження)	Розробник
1	м. Бершадь	1990	Український державний інститут проектування міст «ДІПРОМІСТО»
2	с. Баланівка	1986	«УКРНИИГИПРОСЕЛЬХОЗ» м.Київ в 1986р.
3	с. Бирлівка	1970	Розроблений «УКРНИИГИПРОСЕЛЬХОЗ» м.Одеса в 1970р.
4	с.Велика Кириївка	1968	Розроблений «УКРНИИГИПРОСЕЛЬХОЗ» м.Одеса в 1968р.
5	с. Війтівка	1986	«УКРНИИГИПРОСЕЛЬХОЗ» м.Київ в 1986р.
6	с. Голдашівка	1969	Розроблений «УКРНИИГИПРОСЕЛЬХОЗ» м.Одеса в 1969р. Затверджений в 1969р.
7	с. Кидрасівка	1971	Розроблений «УКРНИИГИПРОСЕЛЬХОЗ» м.Одеса в 1971р. Затверджений в 1971р.
8	с. Кошаринці	1975	Розроблений Вінницьким філіалом «ГИПРОГРАЖДАНПРОМСТРОЙ» в 1975 р.
9	с. Красносілка	1968	Розроблений «УКРНИИГИПРОСЕЛЬХОЗ» м.Одеса в 1968р.
10	с. Лісниче	1967	Розроблений «УКРНИИГИПРОСЕЛЬХОЗ» м.Одеса в 1967р. Затверджений в 1967р.
11	с. Вовчок	1971	Розроблений «УКРНИИГИПРОСЕЛЬХОЗ» м.Одеса в 1971р. Затверджений в 1971р.
12	с. Маньківка	1968	Розроблений «УКРНИИГИПРОСЕЛЬХОЗ» м.Одеса в 1968р. Затверджений в 1968р.
13	с. Крушинівка	1971	Розроблений «УКРНИИГИПРОСЕЛЬХОЗ» м.Одеса в 1971р. Затверджений в 1971р.
14	с. Шумилів	1971	Розроблений «УКРНИИГИПРОСЕЛЬХОЗ» м.Одеса в 1971р. Затверджений в 1971р.
15	с. Михайлівна	1970	Розроблений «УКРНИИГИПРОСЕЛЬХОЗ» м.Одеса в 1970р. Затверджений в 1970р.
16	с. Романівка	1971	Розроблений «УКРНИИГИПРОСЕЛЬХОЗ» м.Одеса в 1971р. Затверджений в 1971р.

17	с. Осіївка	1990	Розроблений Вінницьким філіалом «ГИПРОГРАЖДАНПРОМСТРОЙ ВИННИЦКИЙ ФИЛИАЛ» в 1990р.
18	с. Мала Киріївка	1990	Розроблений Вінницьким філіалом «ГИПРОГРАЖДАНПРОМСТРОИ» в 1975 р.
19	селище Партизанське	Не розроблялась	
20	с. Поташня	1968	Розроблений «УКРНИИГИПРОСЕЛЬХОЗ» м.Одеса в 1968р. Затверджений в 1968р.
21	с. П'ятківка	1967	Розроблений «УКРНИИГИПРОСЕЛЬХОЗ» м.Одеса в 1967р. Затверджений в 1967р.
22	с. Глинське	Не розроблялась	
23	с. Сумівка	1968	Розроблений «УКРНИИГИПРОСЕЛЬХОЗ» м.Одеса в 1968р. Затверджений в 1968р.
24	с. Устя	1977	Розроблений Вінницьким філіалом «ГИПРОГРАЖДАНПРОМСТРОЙ» в 1977 р. Розроблений «УКРНИИГИПРОСЕЛЬХОЗ» в 1967 р. Затверджений в 1967 р.
25	с. Лугова	1971	Розроблений «УКРНИИГИПРОСЕЛЬХОЗ» м.Одеса в 1971р. Затверджений в 1971р.
26	селище Устя	Не розроблялась	
27	с, Флорине	Не розроблялась	
28	с. Яланець	1967	Затверджений в 1986р. Розроблений «УКРНИИГИПРОСЕЛЬХОЗ» м.Одеса в 1967р. Затверджений в 1967р.
29	селище Яланець	Не розроблялась	

Містобудівна документація на 5 населених пунктів взагалі не розроблялася: це с,Флорине, с. Глинське, селище Партизанське, селище Устя, селище Яланець.

Необхідність розроблення генерального плану та зонування м. Бершадь та найбільших населених пунктів громади спричинена ще і тим, що відповідно до п. 3 ст. 24 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності», у разі відсутності плану зонування або детального плану території, затвердженого відповідно до вимог цього Закону, передача (надання) земельних ділянок із земель державної або комунальної власності у власність чи користування фізичним та юридичним особам для містобудівних потреб забороняється. Отже, без наявності чинної містобудівної документації відсутній розвиток населених пунктів.

Постановою Кабінету Міністрів України від 26 липня 2001 р. № 878 «Про затвердження Списку історичних населених місць України» м. Бершадь віднесено до переліку історичних населених місць. Закон України «Про охорону культурної спадщини» передбачає обов'язкове розроблення науково проектної документації історико-архітектурних опорних планів для населених пунктів, що внесені до списку історичних населених місць. На сьогодні час історико-архітектурний опорний план м. Бершадь (надалі – ІАОП) не розроблений. Відсутність розробленого ІАОП - є грубим порушення чинного законодавства України в галузі охорони культурної спадщини.

Згідно ч, 3 ст. 32 Закону України «Про охорону культурної спадщини» з метою захисту традиційного характеру середовища населених місць вони заносяться до Списку історичних населених місць України. Список історичних населених місць України за поданням центрального органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини затверджується Кабінетом Міністрів України. Межі та режими використання історичних ареалів населених місць, обмеження господарської діяльності на територіях історичних

ареалів населених місць визначаються у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, відповідною науково-проектною документацією, яка затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони культурної спадщини або уповноваженими ним органами охорони культурної спадщини.

Відповідно до ст. 17 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності», для населених пунктів, занесених до Списку історичних населених місць України, в межах визначених історичних ареалів у складі генерального плану населеного пункту визначаються режими регулювання забудови та розробляється історико-архітектурний опорний план, в якому зазначається інформація про об’єкти культурної спадщини. Використання земель міста ускладнене через відсутність визначених територій пам’яток, їх охоронних зон та режимів використання. Розроблення ІАОП м. Бершадь є першочерговим завданням діяльності громади.

Розроблення містобудівної документації передбачає наявність актуальних топографічних планів. В 2017 році ДНВП "Геосистема" було виготовлено інженерно-топографічний цифровий векторний план території м. Бершаді, сіл Баланівка, Бирлівка, Сумівка, Флорине, Яланець в М 1:2000 в СК-63. Ці плани, після їх оновлення (актуалізації) можуть бути застосовані у якості картографічної основи ІАОП та генеральних планів населених пунктів в складі робіт з розроблення комплексного плану просторового розвитку території громади. На решту населених пунктів громади топографо-геодезичні плани не виконувалися. Невідкладним завданням громади є створення топографічного плану території громади в М 1:1000 в УСК-2000, який слугуватиме картографічною основою комплексного плану.

Комплексний план просторового розвитку території територіальної громади – одночасно містобудівна документація на місцевому рівні та документація із землеустрою, що визначає планувальну організацію, функціональне призначення території, основні принципи і напрями формування єдиної системи громадського обслуговування населення, дорожньої мережі, інженерно-транспортної інфраструктури, інженерної підготовки і благоустрою, цивільного захисту, охорони земель та інших компонентів навколишнього природного середовища, формування екомережі, охорони і збереження культурної спадщини та традиційного характеру середовища населених пунктів, а також послідовність реалізації рішень, у тому числі етапність освоєння території;. Комплексний план передбачає узгоджене прийняття рішень щодо цілісного (комплексного) просторового розвитку населених пунктів як єдиної системи розселення і території за їх межами (далі - комплексний план).

Задля забезпечення Бершадської міської територіальної громади комплексним планом просторового розвитку території необхідно провести ряд відповідних робіт. Зокрема, Комплексний план повинен містити відомості, передбачені статтею 45-1 Закону України "Про землеустрій", які включають: матеріали топографо-геодезичних вишукувань; матеріали погодження відповідно до Земельного кодексу України; експлікацію земельних угідь за власниками та користувачами земельних ділянок; переліки обмежень у використанні земель та переліки земельних ділянок, щодо яких встановлено обмеження у використанні земель; збірний план земельних ділянок, наданих у власність чи користування, та земельних ділянок, не наданих у власність чи користування; план розподілу земель за категоріями, власниками і користувачами (форма власності, вид речового права), угіддями з відображенням наявних обмежень (обтяжень).

Стратегічний план є фундаментальним документом, що визначає довгострокове бачення та напрями розвитку територіальної громади. Він об'єднує у собі комплексні підходи, спрямовані на ефективне використання ресурсів, планування розвитку територій та управління земельними ресурсами. Ця концепція ґрунтується на принципі "одна громада –

одне системне рішення", яке передбачає розробку Комплексного плану для всієї території територіальної громади, інтегруючи містобудівну та землевпорядну документацію.

Стратегічний план передбачає до 30% економії ресурсів за рахунок об'єднання десяти видів документації, включаючи генеральні плани, детальні плани територій, землевпорядну та технічну документацію. Це забезпечує впорядкованість та систематизацію існуючої містобудівної документації, що лягає в основу Комплексного плану.

Комплексний план включає широкоформатне сприйняття головної ресурсної бази та потенціалу громади, а також сучасне відображення видів та категорій земельних ділянок і наявності вільних земельних ділянок. Це сприяє оптимізації використання земельних ресурсів та забезпечує прозоре управління земельними відносинами.

Наявність досконалого плану перспективного розвитку територій допомагає уникнути можливих суспільних конфліктів, пов'язаних із використанням територій. Стратегічний план забезпечує здатність громади окреслити найближчі перспективи існування та стабілізувати майбутні кроки через цітку модель розвитку територій. Комплексний підхід до оновлення містобудівної документації місцевого рівня сприяє наповненню бюджету громади за рахунок нових інвестицій та зменшує соціальну напругу під час реалізації перспективних проєктів, планів та рішень. Він передбачає консолідацію думок суспільства та можливостей громади, забезпечуючи якісний показник бажання розвитку та подальшого уникнення "підводних каменів".

Стратегічний план сприяє володінню рівними об'ємами інформації між громадянами та громадою та закладає основу для спільної відповідальності на стадії формування завдання та затвердження комплексного плану. Це забезпечує прозорість, залученість та співучасть у прийнятті стратегічних рішень, що відображають загальні інтереси та враховують потреби всіх стейкхолдерів.

Висновки

1. Розробка та затвердження генеральних планів, планів зонування та детальних планів територій в Бершадській міській територіальній громаді стала фундаментальною основою для планування використання земель, відкриваючи шлях для комплексного та збалансованого розвитку громади.

2. Закон України, що набрав чинності у липні 2021 року, сприяв модернізації підходів до землевпорядкування та містобудування, що має значний позитивний вплив на просторове планування та розвиток територій ТГ.

3. Комплексний план просторового розвитку території, що включає містобудівну та землевпорядну документацію, є не лише інструментом гармонізації розвитку територій, але й забезпечує узгодженість рішень у контексті різноманітних аспектів життєдіяльності громади.

4. Проведення топографо-геодезичних вишукувань та інших землевпорядних робіт, необхідних для формування комплексного плану, вимагає значних інвестицій, але є важливим кроком у напрямку чіткого та ефективного управління територіями громади.

5. Комплексний підхід до планування, впроваджений через комплексний план, забезпечує економію ресурсів, оптимізацію використання земель, підвищення інвестиційної привабливості територій, зниження соціальної напруги та підвищення якості життя населення, відображаючи взаємодію та відповідальність між громадою та її жителями.

7. ІНФОРМАЦІЯ ЩОДО ВІДПОВІДНОСТІ РЕГІОНАЛЬНІЙ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ

Проєкт Стратегії розвитку Бершадської міської територіальної громади розробляється з урахуванням цілей та пріоритетів, визначених у Стратегії регіонального розвитку Вінницької області. Такий підхід забезпечує вертикальну інтеграцію планування, сприяє узгодженості дій між рівнями управління та створює основу для ефективного використання фінансових і організаційних ресурсів.

Одним із ключових пріоритетів Стратегії регіонального розвитку Вінницької області є стимулювання конкурентоспроможності економіки, що передбачає розвиток малого та середнього підприємництва, інновацій, агропромислового комплексу та залучення інвестицій. Бершадська громада, маючи потужний аграрний потенціал, прямо відображає цей пріоритет у своїй Стратегії через підтримку локальних виробників, розвиток переробних підприємств та створення індустріальних парків.

Наступним важливим напрямом є розвиток людського потенціалу та покращення якості життя населення. Це передбачає модернізацію освітньої, медичної та соціальної інфраструктури, що також знайшло своє відображення у Стратегії Бершадської громади. Планується створення центрів надання соціальних послуг, підтримка молодіжних ініціатив, а також розширення мережі позашкільної освіти й освітніх хабів.

Третій пріоритет обласної стратегії полягає у розбудові сучасної інфраструктури та підвищенні мобільності населення. У Стратегії Бершадської громади акцент зроблено на покращенні транспортного сполучення між населеними пунктами, відновленні та модернізації доріг, а також розвитку цифрової інфраструктури, що узгоджується з цим обласним орієнтиром.

Четвертий пріоритет Вінницької області – це охорона довкілля та сталий природокористування. Бершадська громада інтегрує ці положення через реалізацію екологічних проєктів, спрямованих на очищення водних ресурсів, впорядкування поводження з твердими побутовими відходами, збереження біорізноманіття та розвиток природоохоронного туризму.

Також Стратегія Вінницької області визначає як пріоритет створення сприятливого інституційного середовища. Бершадська громада, відповідаючи цьому вектору, передбачає удосконалення системи муніципального управління, впровадження інструментів електронного урядування та розширення можливостей участі громадян у процесі прийняття рішень.

У контексті децентралізації та зміцнення місцевого самоврядування обласна стратегія наголошує на важливості розбудови фінансової спроможності громад. Відповідно, у Стратегії Бершаді передбачено заходи зі збільшення надходжень до бюджету громади, оптимізації витрат та залучення зовнішніх інвестиційних ресурсів.

Пріоритетом обласного рівня є розвиток туристичного потенціалу. Бершадська громада має унікальні можливості для сільського, історико-культурного та екологічного туризму, які поступово включаються у стратегічні плани через створення нових туристичних маршрутів, розвиток інфраструктури для прийому туристів та промоцію громади.

Значна увага у регіональній стратегії приділяється розвитку ринку праці та професійної освіти. У відповідь на це Бершадська громада планує посилити співпрацю з освітніми закладами, сприяти професійній орієнтації молоді та створенню навчально-практичних центрів на базі ліцеїв і технікумів.

Стратегія області закликає до підтримки інноваційної діяльності. У стратегії громади передбачено створення умов для інновацій у сфері агровиробництва, використання ІТ-технологій, впровадження енергоефективних рішень та підтримки стартапів.

У сфері охорони здоров'я пріоритети регіонального розвитку передбачають модернізацію медичних закладів та наближення послуг до населення. У Бершаді вже реалізуються проєкти з покращення матеріально-технічної бази амбулаторій, а також розвитку телемедицини.

Ще одним напрямом регіонального розвитку є забезпечення безпеки та громадського порядку. У Стратегії громади акцентовано на підтримці добровільних пожежних дружин, удосконаленні системи відеоспостереження, та розвитку партнерства з поліцією. Обласна стратегія передбачає розвиток креативної економіки. У громаді це реалізується через підтримку культурно-освітніх ініціатив, розвиток креативного бізнесу та заходів з популяризації місцевої ідентичності.

У сфері цифровізації та інноваційних сервісів Бершадська громада орієнтується на розбудову «розумного» врядування, що повністю узгоджується з регіональними орієнтирами. Планується розширення електронних сервісів, цифрових платформ та IT-рішень у комунікації з жителями.
Важливою складовою регіональної стратегії є інтеграція територій, що передбачає посилення міжмуніципального співробітництва. Бершадська громада активно долучається до міжгромадських проєктів, консорціумів та партнерств.

У стратегічних документах Вінницької області закладено завдання розвитку енергетичної стійкості. Бершадська громада підтримує цей напрямок шляхом стимулювання альтернативної енергетики, зокрема використання біомаси, сонячної енергії та термомодернізації об'єктів комунальної інфраструктури.

Важливим орієнтиром є підтримка вразливих груп населення. У Стратегії громади передбачені інклюзивні програми, підтримка ветеранів, ВПО та осіб похилого віку, що повністю корелює з цінностями регіональної політики. Таким чином, пріоритети Стратегії розвитку Бершадської міської територіальної громади мають високу відповідність цілям і завданням Стратегії регіонального розвитку Вінницької області. Така узгодженість є передумовою комплексного і сталого розвитку громади у межах ширшої регіональної політики.

Висновки

1 Узагальнюючи проведений аналіз, можна стверджувати, що Стратегія розвитку Бершадської міської територіальної громади гармонійно інтегрується в рамки Стратегії регіонального розвитку Вінницької області. Це забезпечує узгодженість дій на місцевому та обласному рівнях, сприяє концентрації ресурсів на досягнення спільних цілей і створює умови для ефективного міжрівневого планування.
2 Основні стратегічні напрями, такі як розвиток економіки, покращення якості життя, модернізація інфраструктури та екологічна безпека, знаходять відображення як у регіональній, так і в місцевій стратегії. Це свідчить про спільне бачення перспектив розвитку, що дозволяє громаді ефективно претендувати на участь у конкурсах регіонального розвитку та залучати додаткові інвестиції.
3 Особливої уваги заслуговує орієнтація Бершадської громади на цифровізацію, сталий розвиток, енергетичну ефективність та підтримку соціально вразливих категорій населення, що також визначено серед пріоритетів обласної стратегії. Це свідчить про адаптивність громади до сучасних викликів та здатність до інноваційного розвитку.
4 Отже, відповідність стратегічних пріоритетів громади цілям регіональної політики Вінниччини дозволяє Бершадській МТГ зміцнювати свою спроможність, підвищувати конкурентоспроможність території та забезпечувати сталий соціально-економічний розвиток у довгостроковій перспективі.

8. ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК

Суб’єкти господарської діяльності

Суб’єкти господарської діяльності відіграють ключову роль у соціально-економічному розвитку громади. Вони є джерелом створення робочих місць, забезпечення населення товарами та послугами, а також наповнення місцевого бюджету через сплату податків і зборів.

Економічний розвиток територіальної громади неухильно пов'язаний з ефективністю та динамікою підприємницької активності, яка в свою чергу, відіграє вирішальну роль у формуванні бюджетних надходжень та визначенні інвестиційної привабливості регіону. У період 2022–2024 років у Бершадській міській територіальній громаді спостерігається позитивна динаміка в розвитку підприємництва, що підтверджується зростанням кількості суб’єктів господарської діяльності, які фактично здійснювали діяльність і сплачували податки до місцевого бюджету.

Таблиця 8.1 **Динаміка суб’єктів господарської діяльності громади за 2022-2024 роки**

	2022 рік	2023 рік	2024 рік	динаміка 2022/2023	динаміка 2023/2024
фізичні	1926	2080	2209	154	129
юридичні	317	367	355	50	-12
ВСЬОГО	**2243**	**2447**	**2564**	**204**	**117**

За даними табл. 8.1 можна зробити основні висновки:

1. Зростання загальної кількості діючих суб’єктів: за два роки приріст становив 321 суб’єкт (+14,3%), що є позитивним індикатором активності економіки громади.

2. Активізація фізичних осіб-підприємців: +283 одиниці з 2022 до 2024 року (+14,7%). Це свідчить про розвиток мікробізнесу, торгівлі та сфери послуг.

3. Стабільність серед юридичних осіб: незначне зниження у 2024 порівняно з 2023, однак у порівнянні з 2022 - приріст (+12%).

Важливо зазначити, що кількість фізичних осіб-підприємців у громаді переважає над чисельністю юридичних осіб більше ніж у шість разів, що може свідчити про сприятливі умови для розвитку малого та середнього підприємництва у даному регіоні. Зростання кількості суб'єктів господарської діяльності сприяє підвищенню конкурентоспроможності регіону, збільшенню обсягів виробництва та послуг, а також створенню нових робочих місць, що, в кінцевому підсумку, відіграє ключову роль у забезпеченні економічного росту та соціальної стабільності громади (рис. 8.1).

Отримані дані свідчать про позитивну динаміку розвитку підприємницької активності у Бершадській громаді. Зростання кількості суб’єктів господарювання на 14,3% за два роки є індикатором підвищення економічної стійкості, розширення сфери послуг та зміцнення локального бізнес-середовища. Переважання фізичних осіб-підприємців над юридичними особами підтверджує, що основу місцевої економіки формує малий бізнес, який має значний потенціал для зростання за умови підтримки з боку органів місцевого самоврядування. Така тенденція сприяє підвищенню конкурентоспроможності території, створенню робочих місць та формуванню сталих джерел доходів місцевого бюджету.

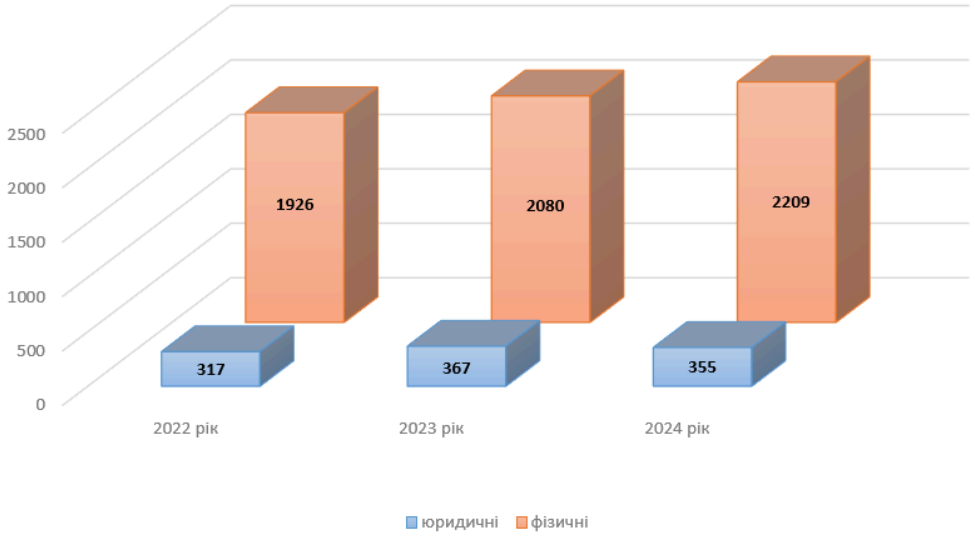

Рисунок 8.1 **Динаміка суб'єктів господарської діяльності громади за 2022-2024 роки**

Суб'єкти господарської діяльності (СГД) є одним із ключових чинників наповнення місцевих бюджетів, оскільки саме вони формують значну частку дохідної бази через сплату місцевих податків і зборів. Найвагомішими надходженнями є єдиний податок для фізичних осіб-підприємців та малих підприємств, податок на майно (включно з нерухомістю та землею), а також туристичний збір, акцизний податок та орендна плата. Ці податки забезпечують стабільність фінансової системи громади та створюють основу для фінансування соціальних програм, інфраструктурних проєктів та інших пріоритетних напрямів розвитку територій.

Кількість зареєстрованих суб'єктів господарювання безпосередньо впливає на обсяг бюджетних надходжень. Збільшення кількості підприємців сприяє розширенню бази оподаткування, а отже – зростанню податкових платежів. Цей процес має мультиплікативний ефект: розвиток підприємництва стимулює створення робочих місць, підвищує купівельну спроможність населення та активізує економічну діяльність у громаді. Водночас зменшення кількості бізнесів, особливо в умовах війни чи економічної нестабільності, веде до скорочення доходів та зниження фінансової спроможності місцевих бюджетів.

Особливе значення мають малі та середні підприємства, які часто є основою економічного життя громад. Вони забезпечують сталі податкові надходження, менше залежать від зовнішніх кризових чинників та здатні швидше адаптуватися до змін. Тому підтримка підприємництва через пільгові програми, доступ до фінансування, спрощення регуляторних процедур та створення сприятливого бізнес-середовища має стратегічне значення для збереження і зміцнення фінансової стійкості громад.

Варто зазначити, що ефективна співпраця органів місцевого самоврядування з суб'єктами господарювання підсилює економічний потенціал громади. Запровадження програм підтримки бізнесу, прозорі умови оренди комунального майна, публічне планування та залучення підприємців до розробки стратегічних документів розвитку створюють сприятливе середовище для зростання кількості платників податків. Це не лише підвищує дохідну частину бюджету, а й стимулює довгостроковий розвиток території, зміцнює довіру між бізнесом та владою та формує основу для реалізації інвестиційних проєктів на місцевому рівні.

По Бершадській міській територіальній громаді динаміці спостерігається позитивна динаміка:

- ФОП зросли з 1926 у 2022 році до 2209 у 2024 році.
- водночас надходження місцевих податків та зборів зросли з 65288,9 тис. грн у 2022 році до 93114,7 тис. грн у 2024 році.
- частка місцевих податків та зборів у загальній структурі податкових надходжень зросла з 34,7% до 37% (рис. 8.2)

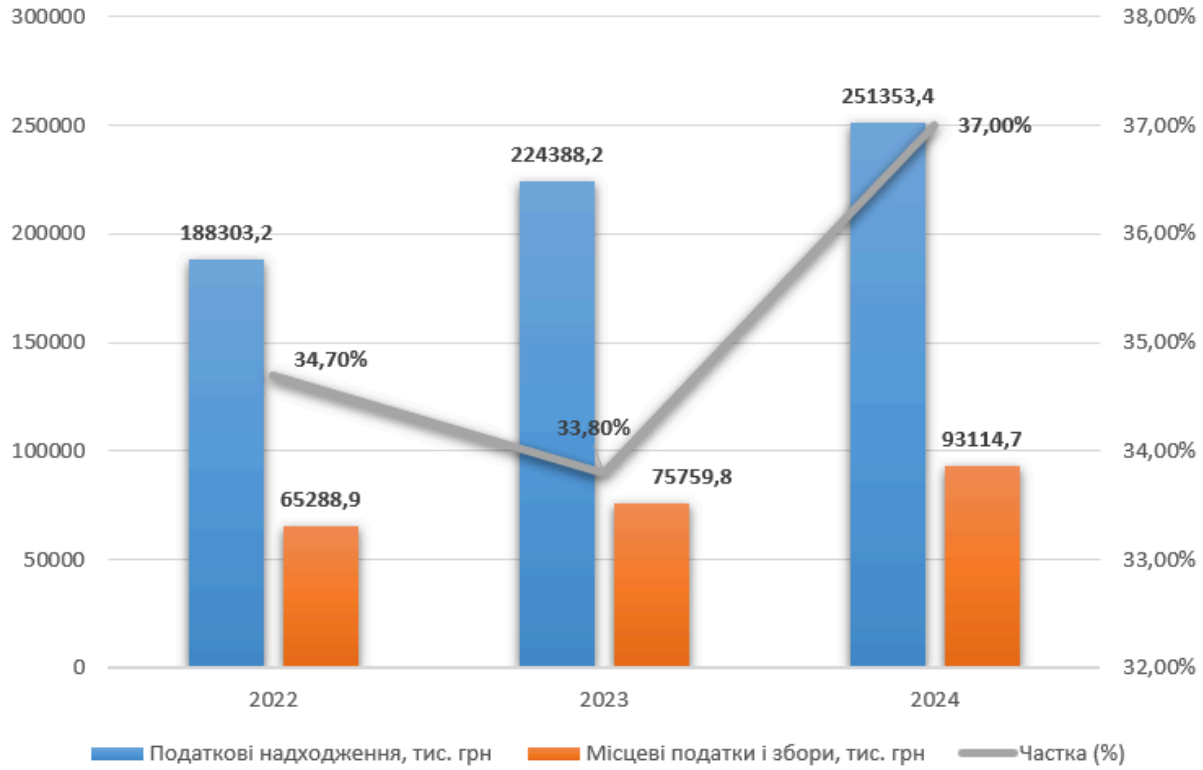

Рисунок 8.2 **Динаміка збільшення частки місцевих податків та зборів у структурі податкових надходжень бюджету Бершадської міської територіальної громади**

Структура економіки та розвиток головних секторів

Сільське господарство відіграє вирішальну роль у розвитку економіки Бершадської міської територіальної громади, формуючи не лише продовольчу безпеку, але й сприяючи стабілізації економічних, екологічних та енергетичних аспектів життя регіону. Ця галузь не лише задовольняє потреби в основних продуктах харчування, але й є драйвером розвитку суміжних секторів економіки, стимулюючи соціально-економічний прогрес сільських територій.

Бершадська міська територіальна громада по пріоритету виробництва є сільськогосподарською. Спеціалізується на виробництві зернових і технічних культур та тваринництві.

Господарською діяльністю займається більш як 120 господарств різної форми власності: ФГ, СФГ, ТОВ (СТОВ, ПрАТ), ПСП та інших форм власності, які мають в користуванні сільськогосподарські землі.

Провідними господарствами громади, що займаються вирощуванням зернових та технічних культур є:

- ПРАТ «Зернопродукт МХП»
- ПП «Валентина»

- ТОВ «Лан»
- АФ «Хлібороб»
- ТОВ «Устя»
- ПП «Промтехагросервіс»
- СТОВ «Нива»
- ПП «Явір-агросервіс»
- ФГ «Агро –В»
- ФГ «Новосулківське».

У галузевій структурі сільського господарства Бершадської міської територіальної громади провідне місце належить рослинництву, валова продукція цієї галузі в середньому займає близько 85%. Перевага надається вирощуванню зернових культур, а саме озимої пшениці, ячменю озимого та ярого, кукурудзи, гороху та проса, з технічних культур вирощують озимий та ярий ріпак, сою, соняшник.

Основними виробниками молока залишаються господарства фізичних осіб, у сільськогосподарських підприємствах утримується 1,5 тис. голів ВРХ.

Галузь тваринництва представлена також у ТОВ «Явір-Агросервіс», яке займається вирощуванням та реалізацією свинини.

В громаді постійно проводиться активна інформаційно-роз'яснювальна робота серед населення та суб'єктів господарювання щодо діючих державних та обласних програм підтримки розвитку виробників тваринницької продукції.

Так, з метою участі Бершадської міської територіальної громади у Програмі підтримки здоров'я сільськогосподарських тварин, яких утримують малі сільські домогосподарства, в 2023 році фінансовим управлінням міської ради сформовано актуальні списки жителів населених пунктів для отримання ваучеру на суму 5 180 грн, для придбання ветеринарних препаратів: антибіотиків, вітамінів, протипаразитарних та антисептичних засобів – у попередньо відібраних постачальників.

Допомогу отримали родини (загальна кількість по громаді 350), що мешкають у сільській місцевості та утримують до 5 голів іншої худоби, та дрібні фермери, що утримують до 50 свиней, 30 корів молочних порід чи 30 кіз.

На виконання нормативних актів у сфері бджільництва, у Бершадській міській територіальній громаді затверджено склад постійно діючої Комісії з питань бджільництва, попередження та встановлення факту отруєння бджіл (розпорядження Бершадського міського голови № 116 від 07.05.2021 (зі змінами), до складу якої залучені спеціалісти управління Держпродспоживслужби та Національної поліції України.

Станом на 01.01.2024 році члени Комісії здійснювали виїзди на пасіки з метою встановлення достовірності фактів, викладених в заявах власників пасік щодо отруєння бджіл, результати яких зафіксовані в Актах встановлення факту отруєння бджіл (всього 14 шт.)

З метою запобігання випадків масових отруєнь бджіл при проведенні весняно-польових робіт з використанням агрохімікатів, безпечного застосування засобів захисту рослин та недопущення порушень законодавства у галузі бджільництва, міською радою надіслано листи керівникам сільськогосподарських підприємств, головам фермерських господарств, одноосібникам, що здійснюють свою діяльність на території населених пунктів громади, в яких наголошено на необхідності попередження пасічників про застосування засобів захисту рослин.

У випадку отримання міською радою повідомлення від сільгоспвиробників про здійснення обробітку посівів, відповідна інформація розміщується на офіційному сайті міської ради та в соціальних мережах.

Відповідно до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання підтримки фермерським господарствам та іншим виробникам сільськогосподарської продукції, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16.08.2022 № 918, у першому півріччі 2024 року розпочато прийом заявок на:

- спеціальну бюджетну субсидію для аграріїв, які мають у власності від 3 до 100 корів (усіх напрямів продуктивності)передбачається виплата по 7 тис. грн на кожну голову;

- спеціальну бюджетну субсидію для аграріїв, які утримують маточне поголів'я кіз та/або овець від 5 до 500 голів - у розмірі 2 тис. грн на одну голову.

Фінансовим управлінням міської ради здійснювалось консультування та супровід подачі заявок до Державного Аграрного реєстру виробників, що здійснюють сільскогосподарську діяльность на території Бершадської міської територіальної громади.

Промисловими підприємствами на території Бершадської міської територіальної громади є: філія Гайсинського лісового господарства ДП «Ліси України» (виготовлення виробів із деревини), ТОВ «Будматеріали» (виробництво каменю бутового, щебня), СТ «Надія» (виробництво ковбасних виробів), ПрАТ «Бершадський електротехнічний завод» (виробництво низьковольтної апаратури), ТОВ «Аква солар інвест» (дистиляція, ректифікація та змішування спиртних напоїв).

У табл. 8.2 подана інформація про найбільших роботодавців на території Бершадської міської територіальної громади.
За даними таблиці найбільша чисельність штатних працівників зайнята в галузі освіти та охорони здоров'я. Окрім того значна кількість працівників зайнята у сільському господарстві.

Таблиця 8.2 **Найбільші роботодавці Бершадської міської територіальної громади**

Підприємство, організація, установа	Вид діяльності (основний)	Чисельність штатних працівників у 2024 р.
ВІДДІЛ ОСВІТИ ТА СПОРТУ БЕРШАДСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ	Освіта	1 317
КОМУНАЛЬНЕ НЕКОМЕРЦІЙНЕ ПІДПРИЄМСТВО "БЕРШАДСЬКА ОКРУЖНА ЛІКАРНЯ ІНТЕНСИВНОГО ЛІКУВАННЯ БЕРШАДСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ"	Діяльність лікарняних закладів	479
КОМУНАЛЬНЕ НЕКОМЕРЦІЙНЕ ПІДПРИЄМСТВО "БЕРШАДСЬКИЙ ЦЕНТР ПЕРВИННОЇ МЕДИКО-САНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ"	Діяльність лікарняних закладів	223
ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ВАЛЕНТИНА"	Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур	184
ВІДДІЛ КУЛЬТУРИ, МОЛОДІ, ТУРИЗМУ ТА ОХОРОНИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ БЕРШАДСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ	Регулювання діяльності у сфері культури	174
ФІЛІЯ КОМУНАЛЬНОГО НЕКОМЕРЦІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА "ТЕРИТОРІАЛЬНЕ МЕДИЧНЕ ОБ'ЄДНАННЯ "ВІННИЦЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ЦЕНТР ЕКСТРИНОЇ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ТА МЕДИЦИНИ КАТАСТРОФ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ" "БЕРШАДСЬКА СТАНЦІЯ ЕКСТРЕНОЇ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ"	Діяльність лікарняних закладів	127

ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ ЦЕНТР СОЦІАЛЬНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ БЕРШАДСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ	Надання послуг догляду із забезпеченням проживання для осіб похилого віку та інвалідів	91
ФІЛІЯ "БЕРШАДСЬКИЙ РАЙАВТОДОР" ДОЧІРНЬОГО ПІДПРИЄМСТВА "ВІННИЦЬКИЙ ОБЛАВТОДОР"	Будівництво доріг і автострад	77
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЛАН"	Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур	69
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "СП-БІОГРАН"	Вантажний автомобільний транспорт	60
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "БЕРШАДСЬКЕ АВТОТРАНСПОРТНЕ ПІДПРИЄМСТВО 10527"	Пасажирський наземний транспорт міського та приміського сполучення	59
ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БЕРШАДСЬКИЙ ЕЛЕКТРОТЕХНІЧНИЙ ЗАВОД"	Виробництво електророзподільчої та контрольної апаратури	54
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "УСТЯ"	Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур	50
ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ЯВІР-АГРОСЕРВІС"	Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур	44
КОМУНАЛЬНЕ УНІТАРНЕ ПІДПРИЄМСТВО БЕРШАДСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ "БЕРШАДЬ-СЕРВІС"	Надання послуг благоустрою	42
КОМУНАЛЬНЕ ПІДПРИЄМСТВО БЕРШАДСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ "БЕРШАДЬВОДОКАНАЛ"	Водопостачання та водовідведення	40
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "НИВА"	Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур	38
ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ПРОМТЕХАГРОСЕРВІС"	Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур	38

Розвиток малого і середнього бізнесу.

Розвиток малого і середнього підприємництва відіграє ключову роль у забезпеченні сталого соціально-економічного розвитку Бершадської міської територіальної громади. Цей напрям визначено одним із пріоритетних у стратегічному плануванні громади, оскільки саме підприємницька діяльність здатна активізувати економічну динаміку, створити робочі місця, сприяти самозайнятості та забезпечити наповнення місцевого бюджету. Особливої актуальності питання розвитку бізнесу набуває в умовах повномасштабної збройної агресії російської федерації проти України, коли підприємці не лише продовжують свою діяльність, а й ініціюють нові бізнес-проєкти, демонструючи високу стійкість, відповідальність і віру в майбутнє громади.

За інформацією Головного управління Державної податкової служби у Вінницькій області, станом на 1 січня 2021 року на території Бершадської міської територіальної громади зареєстровано 2057 суб'єктів господарської діяльності. Із них 31 підприємство належить до категорії малих, а решта 2026 – до мікропідприємств, які є основною рушійною силою місцевої економіки. Переважну більшість із них становлять фізичні особи-підприємці, які працюють у різних галузях – від торгівлі та послуг до транспорту, ІТ та сфери освіти. Така структура підприємництва зумовлює багатофункціональний вплив малого і мікробізнесу на

економічну стійкість громади.

Особливо важливим є внесок платників 1–3 групи єдиного податку, більшість із яких є саме фізичними особами-підприємцями. Їх діяльність забезпечує сталий розвиток підприємництва, підтримує зайнятість та суттєво впливає на фінансову стабільність місцевого самоврядування. Усі надходження від сплати єдиного податку в повному обсязі залишаються в місцевому бюджеті, що дозволяє фінансувати ключові напрями життєдіяльності громади – освіту, медицину, соціальну підтримку, інфраструктурні проєкти.

Значну увагу слід приділити соціально-економічним перевагам, які створює підприємницький сектор. Зокрема, малі та мікропідприємства є джерелом робочих місць, як для самих підприємців, так і для найманих працівників. Активність бізнесу в галузях роздрібної торгівлі, побутових послуг, харчування, транспорту та інформаційних технологій забезпечує задоволення щоденних потреб мешканців громади. У віддалених селах і малих населених пунктах саме ФОПи найчастіше залишаються єдиними постачальниками товарів і послуг, що значно підвищує рівень соціальної згуртованості та доступності.

Підприємницький сектор також сприяє гнучкості та адаптивності економіки громади. Малий бізнес має здатність оперативно реагувати на зовнішні виклики – інфляційні процеси, обмеження логістики, зміни у попиті тощо. Підприємці швидко переорієнтовуються, запускають нові послуги, змінюють формати діяльності, що підвищує економічну стійкість громади в умовах воєнного стану та загальної невизначеності. Така гнучкість дає змогу забезпечити безперебійне функціонування багатьох сфер повсякденного життя навіть у кризові періоди.

Окремо варто відзначити вплив підприємництва на активізацію локальної економіки. Місцеві підприємці орендують приміщення, закуповують товари та сировину, замовляють послуги у межах громади, що сприяє внутрішньому економічному кругообігу. Циркуляція коштів у межах громади дозволяє зберігати фінансові ресурси всередині території, активізуючи роботу суміжних секторів та підвищуючи загальний рівень добробуту. Підприємці є активними учасниками місцевих ярмарків, заходів і ініціатив, що створює позитивний імідж громади як місця для ведення бізнесу.

Мікро- та малий бізнес виконують також важливу соціальну функцію, зокрема у забезпеченні рівного доступу до базових товарів і послуг у сільських населених пунктах. Їх присутність сприяє підвищенню якості життя, мінімізації потреби в поїздках до міста та збереженню людського капіталу в сільській місцевості. У багатьох випадках підприємці також беруть участь у благодійних ініціативах, підтримують ветеранів, внутрішньо переміщених осіб, заклади освіти й охорони здоров’я.

Отже, розвиток малого і мікропідприємництва у Бершадській громаді є не лише економічною доцільністю, а й стратегічною умовою стійкості, безпеки та самозабезпеченості громади. Подальше вдосконалення інфраструктури підтримки бізнесу, забезпечення доступу до фінансування, навчання підприємців та створення сприятливого регуляторного середовища має стати основою нової хвилі підприємницького зростання, що забезпечить громаду новими робочими місцями, збільшить бюджетні надходження та сприятиме відновленню території у повоєнний період.

Аналіз динаміки реєстрації та припинення підприємницької діяльності серед платників першої, другої та третьої групи єдиного податку дозволяє оцінити стан та тенденції розвитку малого бізнесу у Бершадській міській територіальній громаді за останні три роки (табл. 8.3).

Таблиця 8.3 **Динаміка реєстрації та припинення підприємницької діяльності серед платників першої, другої та третьої групи єдиного податку**

Рік	Зареєструвались	Припинили діяльність	Сальдо (нетто приріст)
2022	134	86	48
2023	232	137	95
2024	199	125	74

Основні спостереження (рис. 8.3):

- роки, які відібрані для аналізу, демонструють позитивне сальдо: кількість нових підприємців перевищує кількість тих, хто припинив діяльність.
- найбільший приріст підприємців зафіксовано у 2023 році (+95), що свідчить про підвищену активність бізнесу в той період.
- у 2024 році спостерігається незначне зниження кількості нових реєстрацій (-33 порівняно з 2023), та одночасно зменшилась і кількість припинення діяльності (-12), що свідчить про стабілізацію ринку. Одночасно зменшилась і кількість припинення діяльності (-12), що свідчить про часткову стабілізацію ринку.

Рисунок 8.3 **Динаміка реєстрації та припинення діяльності ФОП 1-3 груп платників єдиного податку**

У 2024 році на території Бершадської міської територіальної громади здійснювали свою підприємницьку діяльність та сплачували податки до бюджету громади 1607 фізичних осіб – підприємців, з них: 259 – платників єдиного податку I групи; 854 - платників єдиного податку I групи; 494 - платників єдиного податку III групи; Основні види діяльності, які переважають серед платників єдиного податку наведено у (табл. 8.4)

Таблиця 8.4 **Основні види діяльності, які переважають серед платників першої, другої та третьої групи єдиного податку**

Вид діяльності згідно КВЕД ДК 009:2010	Кількість ФОП
47.19 Інші види роздрібної торгівлі в неспеціалізованих магазинах	244
49.41 Вантажний автомобільний транспорт	112
47.11 Роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами	84
96.02 Надання послуг перукарнями та салонами краси	76

47.89 Роздрібна торгівля з лотків і на ринках іншими товарами	56
62.01 Комп'ютерне програмування	53
47.82 Роздрібна торгівля з лотків і на ринках текстильними виробами, одягом і взуттям	50
47.81 Роздрібна торгівля з лотків і на ринках харчовими продуктами, напоями та тютюновими виробами	40
47.91 Роздрібна торгівля, що здійснюється фірмами поштового замовлення або через мережу інтернет	40
45.20 Технічне обслуговування та ремонт автотранспортних засобів	38
45.32 Роздрібна торгівля деталями та приладами для автотранспортних засобів	36
56.10 Діяльність ресторанів, надання послуг мобільного харчування	25
46.90 Неспеціалізована оптова торгівля	20

Інвестиційна діяльність

Інвестиційна діяльність є одним із ключових напрямів розвитку громади, адже вона сприяє не лише оновленню інфраструктури, а й створенню нових можливостей для покращення якості життя мешканців. Залучення коштів на капітальні ремонти, будівництво та модернізацію об’єктів соціальної, адміністративної та освітньої сфери забезпечує підвищення рівня комфорту, безпеки та доступності послуг для населення. Протягом 2024 року в Бершадській міській територіальній громаді було реалізовано низку важливих проєктів, спрямованих на зміцнення матеріально-технічної бази, розвиток соціальної інфраструктури та збереження історичної пам’яті.

Особливістю інвестиційних процесів у громаді є те, що вони охоплюють різні напрями – від благоустрою та покращення умов роботи державних установ до оновлення закладів освіти, системи опалення та місць пам’яті. Це свідчить про стратегічний підхід до планування, коли пріоритети формуються з урахуванням потреб мешканців, соціальної важливості об’єктів та можливостей місцевого бюджету. Важливу роль у реалізації цих ініціатив відіграє співпраця органів місцевого самоврядування, підрядних організацій і громади.

Серед ключових реалізованих заходів варто виділити капітальний ремонт частини нежитлової будівлі для розміщення Управління державної міграційної служби в м. Бершадь. Загальна вартість проєкту склала 983,8 тис. грн, з яких освоєно 979,9 тис. грн. Цей об’єкт є важливим з точки зору забезпечення адміністративних послуг для населення та покращення доступності сервісів. Також проведено виготовлення проєктно-кошторисної документації для капітального ремонту сектору поховань загиблих воїнів ЗСУ на міському кладовищі №2 вартістю 45,1 тис. грн, що має важливе суспільне та меморіальне значення.

Крім того, виготовлено ПКД для нового будівництва огорожі комплексу будівель та споруд по вул. Шевченка, 32 на суму 15,0 тис. грн та проведено капремонт димохідної труби у Війтівському ЗДО, а також експертизу ПКД покрівлі ЗДО «Малятко». Загальна вартість цих робіт становила 166,9 тис. грн, з яких освоєно 152 тис. грн. Такі інвестиції сприяють створенню безпечних і комфортних умов для дітей та працівників закладів освіти.

Окремо слід відзначити масштабний проєкт технічного переоснащення котельні Великокиріївської гімназії, вартість якого становила 2150,5 тис. грн, з яких освоєно 2119,6 тис. грн. Реалізація цього заходу дозволить зменшити енергетичні витрати та підвищити ефективність теплопостачання навчального закладу. Крім цього, було виготовлено ПКД для капітального ремонту приміщень та благоустрою території Бершадського ліцею №1 ім. А. Матвієнка (35,0 тис. грн), а також проведено коригування проєктно-кошторисної документації та реалізацію проєкту із заміни вікон та дверей ліцею на загальну суму 2420,0 тис. грн (освоєно 2368,9 тис. грн).

Завершальним етапом у 2024 році стало виготовлення та експертиза ПКД для капітального ремонту спортивної зали ліцею №1 ім. А. Матвієнка в сумі 80,0 тис. грн.

Інвестиції у спортивну інфраструктуру мають довгостроковий соціальний ефект, адже сприяють розвитку здорового способу життя та фізичної активності молоді. Усі ці проєкти демонструють комплексний підхід громади до модернізації соціальної та освітньої інфраструктури.
Таким чином, інвестиційна діяльність у 2024 році засвідчила ефективність використання бюджетних коштів та здатність громади до реалізації стратегічно важливих проєктів різного масштабу. Важливо, що проєкти охоплювали як соціально значущі об'єкти, так і інфраструктурні елементи, що впливають на якість життя мешканців. Це свідчить про системність та плановість у підходах до розвитку території.

У перспективі продовження інвестиційної політики громади сприятиме підвищенню її конкурентоспроможності, розширенню економічних можливостей та залученню додаткових ресурсів. Розбудова якісної соціальної інфраструктури та модернізація ключових об'єктів дозволять не лише забезпечити належний рівень комфорту для мешканців, а й створити сприятливі умови для залучення інвесторів та розвитку місцевого бізнесу.
Окрім вищеперерахованих проєктів, протягом 2024 року спрямовано кошти бюджету громади на:

- придбання обладнання і предметів довгострокового користування для органів державного управління (придбання генератора, відеокамери, комп'ютерної та оргтехніки, кондиціонера, телевізора, системи голосування та відео-трансляції) - 648,9 тис. грн;
- на виконання державної програми «Нова українська школа» придбано мультимедійне обладнання у заклади освіти за рахунок державного бюджету та співфінансування місцевого бюджету (інтерактивні дошки, проектори, підручники, художня література, музичне обладнання, мережеві екрани) загальною вартістю 3623,4 тис. грн;
- придбання для закладів освіти предметів довгострокового користування (електроплита, шафа жарочна, принтер, ноутбук, мережевий екран, художня література, підручники, автобус) загальною вартістю 6833,5 тис. грн;
- надходження у натуральній формі в частині оприбуткування земельних ділянок закладами освіти, згідно висновків про вартість, загальною вартістю 13206,8 тис. грн;
- придбання устаткування для стадіону на загальну вартість 39,2 тис. грн;
- придбання для закладів дошкільної освіти предметів довгострокового користування (електроплита, шафа жарочна, принтер, ноутбук, інтерактивна дошка) загальною вартістю 152,7 тис. грн;
- для утримання та навчально-тренувальної роботи комунальних дитячо-юнацьких спортивних шкіл придбано тренажери на 200,0 тис. грн;
- для забезпечення соціальними послугами за місцем проживання громадян, які не здатні до самообслуговування у зв'язку з похилим віком, хворобою, інвалідністю було придбано бензопилу, пральну машину та генератор загальною вартістю 96,9 тис. грн;
- для забезпечення діяльності центру соціальної служби Бершадської міської територіальної громади придбано ноутбуки, електричні триколісні вантажні велосипеди на загальну вартість 150,4 тис. грн;
- поповнення бібліотечного фонду Бершадської публічної бібліотеки Бершадської міської ради книгами від Вінницької ОУНБ ім. Отамавського на 181,1 тис. грн;
- програму розвитку житлово-комунального господарства та благоустрою населених пунктів Бершадської міської ради на 2022-2025 роки – 7617,5 тис. грн (КП «Бершадьводоканал» тех. документація на реконструкцію силових слабкострумових систем, що забезпечують потребу основного функціонального призначення будівель і споруд за адресою вул. Шевченка 90 – 49,7 тис. грн, КУП «Берлан» придбання для центральної котельні двох частотних перетворювачів та пластин і прокладок по вісім одиниць -115,2 тис. грн, купівля автогрейдера – 4349,0 тис. грн, вантажного автомобіля – 380,0 тис. грн, кущоріза -94,6 тис.грн, поповнення статутного фонду КУП «Берлан» – 951,9 тис. грн для поповнення обігових коштів з метою запобігання збитковості підприємств, КП «Бершадьводоканал» на реконструкцію силових і слабострумових систем – 568,7 тис. грн, КУП «Берлан» для придбання мікроавтобуса на 18 місць - 391,0 тис. грн, газонокосарка – 25,5 тис. грн, ремонт грейдера, трактора – 557,7 тис. грн, пластини для теплообмінника – 61,0 тис. грн, комп'ютерна техніка – 73,2 тис. грн);
- програму фінансової підтримки комунальних підприємств Бершадської міської

територіальної громади на 2024 рік – 368,8 тис. грн (КП «Бершадьводоканал» придбання бензоріза – 48,2 тис. грн, бочки на асенізаторний автомобіль ГАЗ 53 – 99,0 тис. грн, КУП «Берлан» для придбання дровокола гідравлічного – 156,0 тис. грн, КП «Комунальник» для придбання автомобільного причепа – 32,0 тис. грн, висоторіза – 33,6 тис. грн);

- програму «Розвитку фізичної культури і спорту у Бершадській міській територіальній громаді на 2022-2025 роки» - 785,8 тис. грн (придбання байдарки двійка, пневматичної гвинтівки 248,2 тис. грн, капітальний ремонт бігової доріжки на стадіоні «Колос» 537,6 тис. грн);
- програму «Збереження здоров'я громадян - жителів громади - запорука сталого економічного розвитку Бершадської міської територіальної громади на 2022-2025 роки» по КНП "Бершадський центр первинної медико-санітарної допомоги" (виготовлення проектно-кошторисної документації та її експертизи на капітальний ремонт МПТБ с. Бирлівка КНП за адресою вулиця Вишнева, 213А, село Бирлівка, Гайсинського району, Вінницької області та капітальний ремонт- загальна вартість проєкту 1350,4 тис. грн, використано 1340,9 тис. грн. Придбання гематологічного аналізатора 28,8 тис. грн та аналізатора сечі 39,2 тис. грн). Загалом освоєно 1408,9 тис. грн;
- програму «Розвитку культури та духовного відродження Бершадської міської територіальної громади на 2022-2024 роки» 100,0 тис. грн (поповнення бібліотечних фондів);
- прийнято в комунальну власність громади елементи транспортної та дорожньої інфраструктури міста Бершадь (вулиці, дороги) на суму 97862,1 тис. грн;
- проєкти Бершадської міської територіальної громади визначені переможцями першого та другого турів обласного конкурсу «Безпечні і стійкі громади». Заплановані видатки на реалізацію двох етапів обласного конкурсу на загальну суму 1600,0 тис. грн на виконання місцевої програми «Військово-патріотичного виховання, підготовки молоді до військової служби, підготовки населення Бершадської територіальної громади до участі у русі національного спротиву на 2022-2025», з них бюджет громади – 800,0 тис. грн, обласний бюджет- 800,0 тис. грн.
- субвенцію обласному бюджету на співфінансування з бюджету громади для виконання програми «Шкільний автобус на 2022-2025 роки» на придбання шкільного автобуса для підвезення учнів до навчальних закладів - 1965,0 тис. грн;
- субвенцію державному бюджету на підтримку Збройних сил України на виконання місцевих програм «Військово-патріотичного виховання, підготовки молоді до військової служби, підготовки населення Бершадської територіальної громади до участі у русі національного спротиву на 2022-2025», «Програма підтримки Збройних Сил України на 2023-2024 роки» в загальному обсязі 7696,5 тис. грн.

Співробітництво з міжнародними партнерами

З метою сприяння розвитку партнерських відносин та економічного співробітництва 22 червня 2024 року відбулося урочисте підписання Угоди про партнерство та співпрацю між Бершадською міською територіальною громадою та гміною Моравіца (Республіка Польща).

У межах підписаної угоди задекларовано про взаємну співпрацю у сферах обміну досвідом підрозділів територіальної влади, спільної реалізації проектів, діяльності розвитку: науки, культури, спорту, туризму, економіки та охорони здоров'я, взаємного просування культури та історії народів та проведення заходів щодо зміцнення дружби між місцевими органами влади.

З метою пошуку партнерів з Румунії для подальшої співпраці в економічній та соціально – культурній сфері, Бершадською міською радою спільно з Вінницьким регіональним центром підвищення кваліфікації подано заявку на пошук громад партнерів.

Також міська рада в співпраці із Вінницькою обласною Асоціацією органів місцевого самоврядування працює в напрямку щодо пошуку партнерів в різних країнах, в тому числі і через онлайн платформи (табл. 8.5, табл. 8.6).

Таблиця 8.5 **Перелік та вартість реалізованих в межах Бершадської міської територіальної громади проєктів та капітальних видатків за кошти державної субвенції на соціально - економічний розвиток регіонів за 2021-2024 роки**

№ з/п	Назва	Рік	Сума, тис. грн	Коментар (що досягнено завдяки проєкту)
1	Капітальний ремонт їдальні та кухні Бершадського ліцею №1 ім. Анатолія Матввієнка по вул.Шкільній15, м. Бершадь Вінницької області	2021	1255,0	Забезпечено естетичні та належні санітарні умови для харчування учнів
2	Придбання меблів для обідньої зали та учнівські меблі	2021	950,9	Створення комфортних умов для харчування та навчання учнів
3	Капітальний ремонт мереж опалення та холодного водопостачання у Бершадському ліцеї №1 ім. Анатолія Матввієнка по вул.Шкільній15, м. Бершадь Вінницької області	2021	300,0	Виконаний ремонт опалювальної системи та холодного водопостачання для стабільної подачі води та тепла
4	Капітальний ремонт, заміна вікон та дверей на металопластикові у загальноосвітній школі I-III ступенів №2 по вул. Покровська, 153 в м. Бершадь Вінницької області	2021	449,9	Здійснена заміна вікон та дверей, що значно покращило енергозберігаючий та тепловий режим в закладі освіти
5	Технічний нагляд за виконані роботи по проекту «Капітальний ремонт бігової доріжки на міському стадіоні «Колос» по вул. Шкільна, 1А в м. Бершадь Вінницької області	2021	161,1	Проект в процесі реалізації

Угода про співпрацю між Бершадською міською територіальною громадою та гміною Моравіца Республіки Польща є важливим інструментом налагодження міжнародних партнерських відносин на рівні місцевого самоврядування. Така співпраця створює можливості для обміну досвідом у сфері територіального управління, реалізації спільних проєктів, залучення інвестицій та розвитку громадянського суспільства. Вона має стратегічний характер, адже спрямована на довгострокову співпрацю та поглиблення зв'язків між українською та польською громадами.

Таблиця 8.6 **Угоди про співпрацю в Бершадській міській територіальній громаді**

Українська сторона угоди		Сторони іноземної держави			Сфера співробітництва
Назва адміністративно - територіальної одиниці	Орган/уповно-важений	Країна	Назва адміністрат-ивно-територіальної одиниці	Орган/уповно-важений представник	
Бершадська міська територіальна громада Гайсинського району Вінницької області	Бершадська міська рада	Республіка Польща	гміни Моравіца	міська адміністрація Моравіці	сферах обміну досвідом підрозділів територіальної влади, спільна реалізація проєктів, діяльності розвитку, проведення заходів щодо

					зміцнення дружби між місцевими органами влади

Особливе значення цієї угоди полягає в тому, що вона охоплює не лише адміністративно-управлінську сферу, а й соціально-культурні напрями, включно з організацією спільних заходів, культурних обмінів та освітніх ініціатив. Такий формат взаємодії сприяє формуванню позитивного міжнародного іміджу громади, зміцненню міжмуніципальних зв'язків та розширенню доступу до програм міжнародної технічної допомоги. Це також відкриває нові можливості для спільних інвестиційних і соціальних проєктів, які можуть покращити якість життя мешканців громади.

У перспективі ця співпраця може стати каталізатором для розвитку транскордонних зв'язків, участі у міжнародних програмах та грантових конкурсах. Активна робота у цьому напрямі дозволить громаді розширити свій досвід, залучити додаткові ресурси, розвивати інфраструктуру та посилювати власну інституційну спроможність. Таким чином, укладена угода не лише зміцнює дружні відносини між громадами, а й створює фундамент для сталого соціально-економічного розвитку на місцевому рівні.

Висновки

1 Протягом 2022–2024 років у Бершадській міській територіальній громаді зафіксовано сталу позитивну динаміку зростання кількості суб'єктів господарської діяльності. Особливо активно розвивається сектор мікропідприємництва, що підтверджується збільшенням кількості фізичних осіб-підприємців на понад 14%. Це свідчить про зростання довіри населення до власної економічної ініціативи та про наявність сприятливого бізнес-середовища. Активність підприємців є рушієм економічного відновлення громади в умовах війни.

2 Підприємницька активність безпосередньо впливає на формування дохідної частини місцевого бюджету, зокрема через єдиний податок, податок на майно, орендну плату та інші платежі. Зростання кількості платників податків призвело до збільшення обсягів місцевих податкових надходжень майже на 43% за два роки. Частка місцевих податків у загальній структурі бюджету зросла до 37%, що свідчить про зростання фінансової самодостатності громади.

3 Сільське господарство залишається стратегічною галуззю громади, забезпечуючи зайнятість населення, продовольчу безпеку та податкові надходження. Основу аграрного виробництва складають зернові та технічні культури, що мають високу рентабельність і експортний потенціал. Більше ніж 120 агроформувань різних форм власності здійснюють господарську діяльність на сільськогосподарських землях громади. Такий аграрний профіль забезпечує стабільну основу для економіки громади та є перспективним напрямом інвестицій.

4 Тваринництво в громаді розвивається з урахуванням державних і обласних програм підтримки, що охоплюють як особисті селянські господарства, так і фермерів. Надання ваучерів на ветеринарні препарати, спеціальні бюджетні субсидії на утримання худоби та участь у державних реєстрах сприяють збереженню тваринницької бази. Водночас ведеться активна інформаційна робота для залучення населення до програм підтримки.

5 Малий і середній бізнес виступає стрижнем економіки громади, демонструючи високу адаптивність до зовнішніх викликів, зокрема під час війни. Завдяки ФОП першої–третьої груп забезпечується самозайнятість, послуги в роздрібній торгівлі, транспорті, освіті, IT та інших сферах. Гнучка структура малого бізнесу дозволяє швидко реагувати на зміни економічної ситуації, зберігаючи працездатність навіть в умовах нестабільності. Водночас підприємці відіграють важливу соціальну функцію, забезпечуючи доступ до товарів і послуг у сільській місцевості.

6 Аналіз динаміки реєстрації та припинення підприємницької діяльності свідчить про поступову стабілізацію малого бізнесу. Найвищий приріст ФОП спостерігався у 2023 році, а у 2024 – незважаючи на незначне зниження кількості нових реєстрацій – зменшилась і кількість припинень. Це свідчить про поступове досягнення балансу в підприємницькому середовищі громади. Позитивне сальдо між новими та припиненими ФОП свідчить про збереження довіри до інституту підприємництва.

7 Бершадська міська територіальна громада демонструє активність у реалізації інфраструктурних, соціальних, освітніх та культурних проєктів. Упродовж 2021–2024 років залучались кошти державного, обласного та місцевого бюджетів для модернізації шкіл, медичних закладів, закупівлі обладнання, підтримки спорту та ЖКГ. Значна частина проєктів має довгострокове значення та сприяє підвищенню якості життя мешканців громади. Така проєктна активність сприяє створенню робочих місць, розширенню сфери послуг і зростанню інвестиційної привабливості громади.

8 *Важливим кроком у напрямку економічного розвитку стало підписання Угоди про партнерство між Бершадською громадою та гміною Моравіца (Польща). Така міжнародна співпраця передбачає обмін досвідом, реалізацію спільних проєктів, культурні та освітні обміни, а також підтримку економічного зростання. Крім того, громада активно шукає нових міжнародних партнерів, зокрема в Румунії та інших країнах ЄС. Розширення міжнародного співробітництва відкриває нові можливості для залучення інвестицій та інтеграції у європейські ініціативи.*

9. ФІНАНСОВИЙ СТАН ТА БЮДЖЕТ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Бюджет громади

В умовах постійних соціально-економічних змін та викликів, що впливають на регіональний розвиток, планування та управління фінансами на місцевому рівні набуває особливої актуальності. Бершадська міська територіальна громада, яка є інтегральною частиною Вінницької області, усвідомлює важливість забезпечення стабільності та прогнозованості свого бюджету, що є фундаментом для досягнення сталого розвитку на місцевому рівні.

Формування бюджету Бершадської міської територіальної громади базується на безумовному дотриманні норм Бюджетного та Податкового кодексів України, забезпечуючи прозорість, законність та ефективність бюджетного процесу.

Водночас, як частина зведеного бюджету Вінницької області, міська громада відіграє значну роль у загальній фінансовій стабільності регіону. Характеризуючись як дотаційний, з індексом податкоспроможності 0,6, бюджет громади показує, що основою для його формування є не лише місцеві податки та збори, а й значну питому вагу у структурі доходів займають міжбюджетні трансферти з бюджетів усіх рівнів (державний та обласний). Це створює умови для забезпечення необхідних соціальних стандартів та інфраструктурного розвитку, однак також накладає певні обмеження та відповідальність за ефективне використання коштів.

Доходи

Аналіз даних, представлених у таблиці, відображає позитивну тенденцію зростання доходів бюджету Бершадської міської територіальної громади за період 2022-2024 років.

Зокрема, спостерігається стале збільшення обсягу доходів загального та спеціального фондів без урахування міжбюджетних трансфертів, що свідчить про ефективне використання місцевих фінансових ресурсів та розвиток економічного потенціалу громади. Така динаміка є свідченням не лише збалансованого фінансового менеджменту, але й зусиль місцевої влади та громадськості у створенні сприятливих умов для економічного зростання.

Бюджет Бершадської міської територіальної громади формується на основі Бюджетного та Податкового кодексів України та входить до складу зведеного бюджету Вінницької області. Бюджет громади є дотаційним з індексом податкоспроможності до 0,6 при розрахунку обсягу базової дотації на відповідний рік (рис. 9.1).

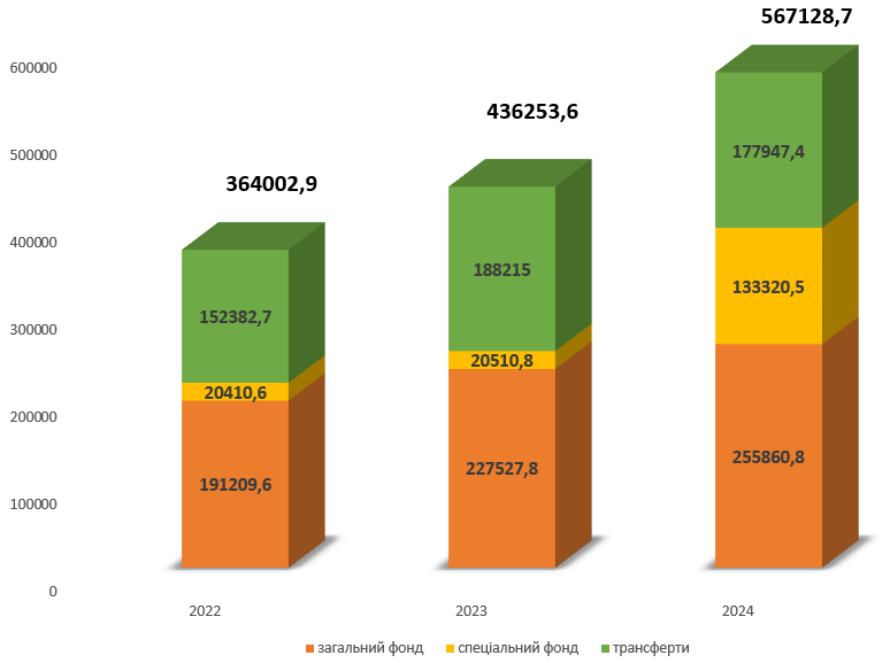

Рисунок 9.1 **Динаміка доходів бюджету Бершадської міської територіальної громади, тис. грн**

За наведеними даними у табл. 8.1 протягом 2022-2024 років спостерігається тенденція зростання обсягу доходів бюджету громади (з урахуванням міжбюджетних трансфертів), зокрема: приріст надходжень 2023 року порівняно з 2022 роком складає 19,8% (72 250,7 тис. грн), 2024 року порівняно до 2023 року - на 30,0% (130 875,1 тис. грн).
Позитивним є стале зростання обсягу доходів загального та спеціального фондів бюджету громади (без урахування міжбюджетних трансфертів) на 17,2 % у 2023 році проти 2022 року та на 56,9 % у 2024 році проти 2023 року.

Суттєве зростання обсягу доходів загального та спеціального фондів (без урахування міжбюджетних трансфертів) у 2024 році у порівнянні до попереднього року обумовлене надходженнями до спеціального фонду по КБКД 25010200 „Кошти що отримуються бюджетними установами від господарської та виробничої діяльності" в сумі 111 074,7 тис. грн (по управлінню ЖКГ Бершадської міської ради взято на баланс дороги – 97 862,1 тис. грн, по відділу освіти оприбутковано земельні ділянки – 13 212,6 тис. гривень).
У структурі загального обсягу доходів громади впродовж 2022-2024 років питома вага доходів загального та спеціального фондів бюджету громади (без урахування міжбюджетних трансфертів) становила 58,1%, 56,9% та 68,6% відповідно по роках. Питома вага податкових надходжень у структурі доходів загального фонду (без урахування міжбюджетних трансфертів) становить понад 98,4% протягом 2022-2024 років (табл. 9.1, табл. 9.2).

Таблиця 9.1 **Показники доходів бюджету Бершадської міської територіальної громади 2022-2024 роки, (тис. грн)**

показники	2022	2023	2024	динаміка 2022/2023	динаміка 2023/2024
загальний фонд					
надходження до бюджету громади, в тому числі:	**191209,6**	**227527,8**	**255860,8**	**36318,2**	**28333,0**
податкові надходження	188303,2	224388,2	251353,4	36085,0	26965,2
неподаткові надходження	2906,4	3139,6	4507,4	233,2	1367,8
трансферти	152382,7	187892,3	169617,4	35509,6	-18274,9
Всього	**343592,3**	**415420,1**	**425478,2**	**71827,8**	**10058,1**
спеціальний фонд					
надходження до бюджету громади, в тому числі:	**20410,6**	**20510,8**	**133320,5**	**100,2**	**112809,7**
податкові надходження	162,6	136,9	171,9	-25,7	35,0
неподаткові надходження	16549,1	17394,4	129931,7	845,3	112537,3
доходи від операцій з капіталом	3686,9	2958,5	2253,9	-728,4	-704,6
цільові фонди	12	21	963	9,0	942,0
трансферти		322,7	8330	322,7	8007,3
Всього	**20410,6**	**20833,5**	**141650,5**	**422,9**	**120817,0**
РАЗОМ по БЮДЖЕТУ	**364002,9**	**436253,6**	**567128,7**	**72250,7**	**130875,1**
доходи без трансфертів, в тому числі	**211620,2**	**248038,6**	**389181,3**	**36418,4**	**141142,7**
податкові надходження	188465,8	224525,1	251525,3	36059,3	27000,2
неподаткові надходження	19455,5	20534	134439,1	1078,5	113905,1
доходи від операцій з капіталом	3686,9	2958,5	2253,9	-728,4	-704,6
цільові фонди	12	21	963	9	942
% надходжень без трансфертів у загальній структурі бюджету громади	58,1	56,9	68,6		
трансферти, всього	152382,7	188215	177947,4	35832,3	-10267,6
% трансфертів у загальній структурі бюджету громади	41,9	43,1	31,4		

Таблиця 9.2 **Динаміка податкових надходжень до загального фонду бюджету Бершадської міської територіальної громади за 2022-2024 роки, (тис. грн)**

	2022		2023		2024		динаміка 2022 до 2023 р.р. тис.грн	динаміка 2023 до 2024 р.р. тис.грн
	тис.грн	% у заг. обсязі ПН	тис.грн	% у заг. обсязі ПН	тис.грн	% у заг. обсязі ПН		
Податкові надходження ПН всього	**188303,2**	**100,0**	**224388,2**	**100,0**	**251353,4**	**100,0**	**36084,9**	**26965,2**
ПДФО	115204,1	61,2	134125,8	59,8	141570,3	56,3	18921,7	7444,5
Акцизний податок з пального	2979,1	1,6	9120,1	4,1	9978,1	4,0	6141,1	857,9
Акцизний податок з реалізації підакцизних товарів	3445,6	1,8	4151,5	1,9	4900,7	1,9	705,9	749,2
Рентні платежі	1358,7	0,7	1201,1	0,5	1682,5	0,7	-157,6	481,4
Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки	3533,2	1,9	5444,4	2,4	6718,1	2,7	1911,2	1273,7
Плата за землю	24358,3	12,9	27440,8	12,2	27768,8	11,0	3082,5	328,1
Єдиний податок	37276,6	19,8	42739,2	19,0	58436,4	23,2	5462,6	15697,2
Інші	147,8	0,1	165,3	0,1	298,5	0,1	17,6	133,1

В порівнянні з 2022 роком у 2023 році відбулося зростання податкових надходжень до бюджету громади на 36 084,9 тис. грн (19,1%). В першу чергу за рахунок збільшення надходження ПДФО на 18 921,7 тис. грн (значний ріст обумовлений збільшенням надходжень по податку на доходи з грошового забезпечення та інших виплат, отриманих військовослужбовцями, особами рядового та начальницького складу та за рахунок збільшення розміру мінімальної заробітної плати), акцизного податку з пального на 6 141,1 тис. грн (обумовлено скасуванням сплати акцизного податку з пального у І півріччі 2022 року), податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки на 1 911,2 тис. грн (обумовлено ростом мінімальної заробітної плати з 1 січня 2023 року та збільшення розміру ставок податку), плати за землю на 3 082,5 тис. грн (обумовлено збільшенням розміру орендної плати за рахунок укладання нових договорів та додаткових угод до діючих договорів, а також сплатою земельного податку з фізичних осіб та орендної плати з фізичних осіб на початку 2023 року), єдиному податку на 5 462,6 тис. грн (обумовлено збільшення мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму а також сплати у 2023 році мінімального податкового зобов'язання).

Водночас мало місце зменшення обсягів надходжень від рентних платежів, зокрема по надходженню рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів в частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування (обумовлене зменшенням площ лісокористування у 2023 році порівняно із 2022 роком).

У 2024 році відбулося зростання податкових надходжень до місцевого бюджету порівняно із 2023 роком на 26 965,2 тис. грн (12,0%). Зростання забезпечене ростом доходів від сплати усіх видів надходжень, зокрема від ПДФО (7 444,5 тис. грн), який традиційно є основним бюджетоутворюючим джерелом податкових надходжень бюджету громади, його питома вага у структурі податкових надходжень загального фонду бюджету громади становить 61,2% у 2022 році, 59,8% у 2023 році та 56,3% у 2024 році. Найбільшими платниками цього податку є бюджетні установи різних рівнів бюджетів та сільськогосподарські підприємства, зокрема у 2024 році: Відділ освіти та спорту Бершадської МР – 19040,5 тис.грн, ПрАТ "Зернопродукт МХП" – 12077,4 тис.грн, КНП Бершадська окружна лікарня – 7546,3 тис.грн, ПП "Валентина" – 6509,3 тис.грн, ТОВ "Енера Вінниця" – 3684,3 тис.грн, ПСП "Еліта" – 2884,5 тис грн, ПРАТ "Птахокомбінат "Бершадський"" – 2847,1 тис грн, СТОВ "Лан"– 5235,8 тис. гривень.

Ріст надходжень ПДФО пов'язаний зі збільшенням розміру мінімальної заробітної плати та збільшенням середнього розміру виплати орендної плати за 1 га, а також сплатою дивідендів. Значний ріст надходжень єдиного податку (15697,2 тис. грн) обумовлено ростом мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму а також за рахунок змін, запровадженими Законом України від 30.06.2023 №3219-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану», а саме скасування спеціального режим оподаткування за ставкою 2 %.

Структура доходів загального фонду бюджету громади (без урахування міжбюджетних трансфертів) відображена на рис. 9.2 на прикладі 2024 року і є типовою для бюджету нашої громади.

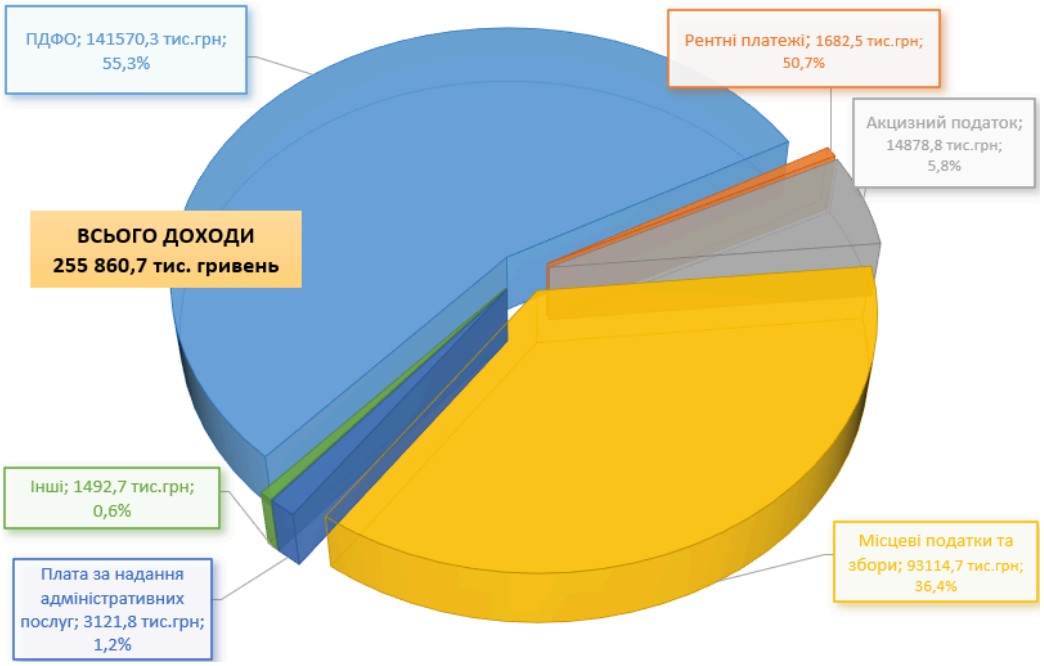

Рисунок 9.2 **Структура доходів загального фонду (без урахування міжбюджетних трансфертів) бюджету Бершадської міської територіальної громади**

Місцевим податкам і зборам належить друге місце за обсягом надходжень до загального фонду бюджету громади. Питома вага місцевих податків і зборів у структурі доходів загального фонду (без урахування міжбюджетних трансфертів) впродовж 2022-2024 років становила 34,1%, 33,3% та 36,4% відповідно по роках.

Надходження місцевих податків і зборів у 2022 році становить 65 288,9 тис.грн, 2023 році – 75 759,8 тис,грн, 2024 році – 93 114,7 тис. грн. У структурі місцевих податків і зборів у звітних періодах найбільша питома вага належить єдиному податку. Впродовж 2022-2024 років питома вага єдиного податку становила 57,1%, 65,5% та 89,5% відповідно по роках (рис. 9.3).

Місцеві податки і збори посідають вагоме місце у структурі доходів загального фонду бюджету громади, що свідчить про їхню стратегічну роль у забезпеченні фінансової стабільності та самостійності місцевого самоврядування. Основну частку цих надходжень формує єдиний податок, який стабільно забезпечує громаду ресурсами для фінансування поточних потреб та розвитку інфраструктури. Динаміка зростання доходів свідчить про підвищення ефективності податкової бази, активність суб'єктів господарювання та покращення адміністрування платежів.

Зміцнення позицій місцевих податків у структурі бюджету громади створює можливість для більшої фінансової автономії та довгострокового планування. Така тенденція підкреслює важливість підтримки підприємництва, ефективного управління податковими надходженнями та створення сприятливих умов для економічного розвитку на місцевому рівні. Надалі зростання обсягів цих надходжень може стати одним з ключових факторів посилення фінансової спроможності громади та стабільності її бюджетної системи.

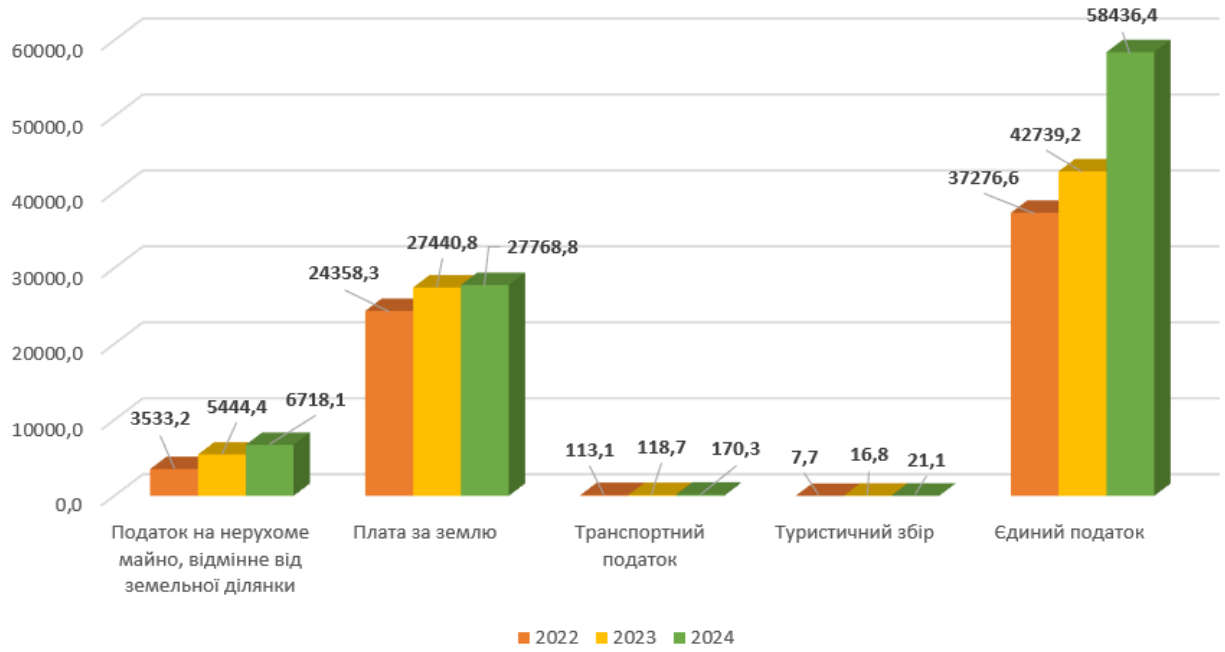

Рисунок 9.3 **Динаміка надходжень місцевих податків та зборів до бюджету Бершадської міської територіальної громади впродовж 2022-2024 років**

Водночас важливою умовою сталого зростання надходжень від місцевих податків є системна робота органів місцевого самоврядування із залучення нових платників, підтримка бізнесу та модернізація податкового адміністрування. Підвищення ефективності податкової політики сприятиме не лише збільшенню доходів громади, а й зміцненню її економічного потенціалу. Це дасть змогу розширювати інвестиційні можливості, покращувати якість надання послуг населенню та забезпечувати фінансову стійкість у довгостроковій перспективі.

Видатки

Бюджетні асигнування відіграють вирішальну роль у забезпеченні соціальної стабільності та сталого розвитку місцевих громад. В умовах динамічних змін та зростаючих потреб громадян, важливою стає не лише оптимізація видаткової частини бюджету, а й забезпечення її відповідності пріоритетам розвитку громади та потребам її мешканців.

Бершадська міська територіальна громада в цьому контексті виокремлюється своїм цілеспрямованим підходом до формування та реалізації бюджетної політики, підкреслюючи значення соціальної спрямованості та націленості на результат. З основних пріоритетів видаткової частини бюджету громади протягом 2022 - 2024 років переважало збереження соціальної спрямованості бюджету, забезпечення в повному обсязі потреби на захищені видатки.

Протягом 2022-2024 років спостерігалась тенденція до збільшення обсягу видаткової частини бюджету громади, що зумовлено, в першу чергу, збільшенням обсягу як доходів без врахування міжбюджетних трансфертів, так і міжбюджетних трансфертів (рис. 8.4).

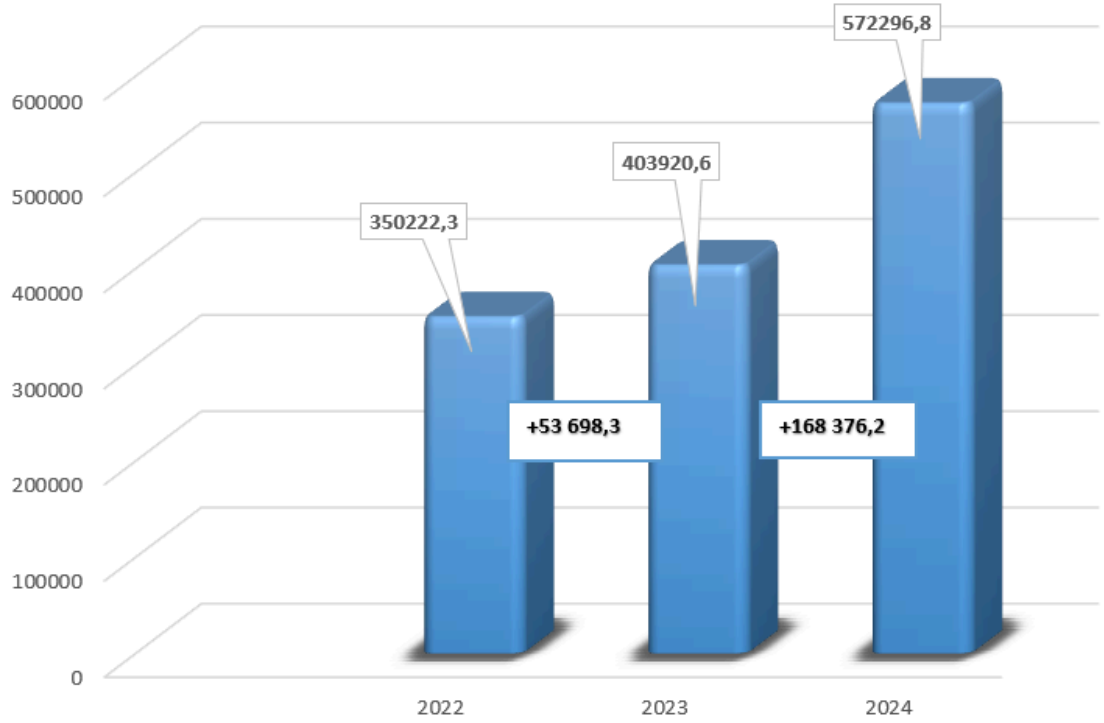

Рисунок 9.4 **Динаміка видаткової частини бюджету Бершадської міської територіальної громади впродовж 2022-2024 років**

Структура видатків бюджету громади за галузевою ознакою за 2022- 2024 роки наведена на рис. 9.4

Рисунок 9.5 **Структура видатків бюджету Бершадської міської територіальної громади за галузевою ознакою**

Протягом зазначеного періоду видаткова частина бюджету, як зазвичай, зберігала соціальну спрямованість: питома вага видатків на утримання установ та закладів соціально-культурного сфери, проведення відповідних заходів щороку становить понад 80,0% у структурі усіх видатків бюджету, що є традиційним для бюджету громади.

Найбільша частка у структурі видатків бюджету належить галузі освіти: 64,1% у 2022-2023 роках, 65,4% у 2024 році (рис. 9.5).

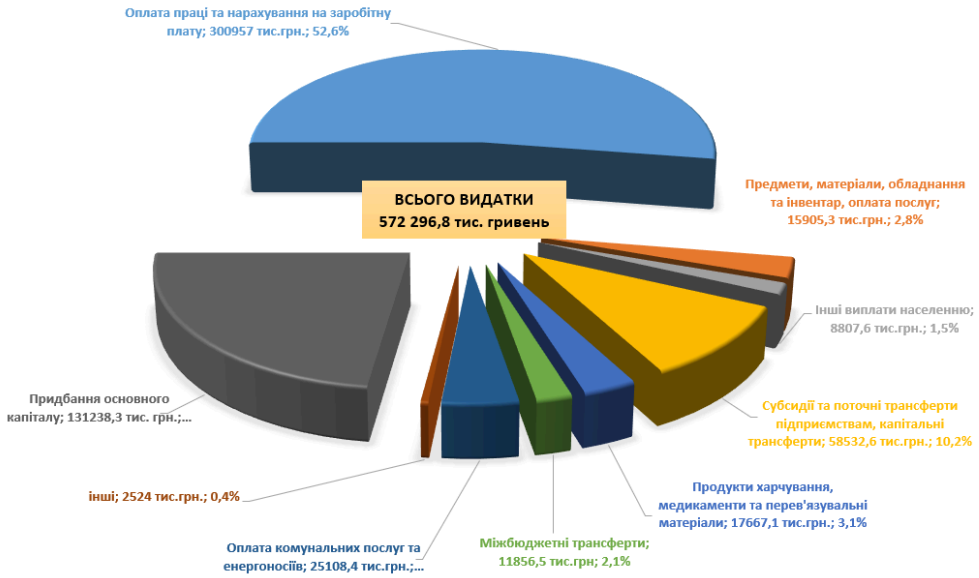

Рисунок 9.6 **Структура видатків за економічною класифікацією Бершадської міської територіальної громади, 2024 рік**

Структура видатків за економічною класифікацією наведена на рисунку на прикладі видатків бюджету 2024 року, яка є типовою для усіх попередніх періодів. Обсяг захищених видатків (оплата праці і нарахування на заробітну плату, медикаменти, продукти харчування, оплата комунальних послуг та поточні трансферти органам державного управління інших рівнів, соціальне забезпечення) у 2024 році склав 352540,1 тис. грн або 61,6% видатків бюджету громади та 84,3% видатків загального фонду бюджету. Порівняно із відповідним показником 2022 року, забезпечено приріст захищених видатків на 19,2 % або в абсолютній величині на 67714,20 тис. гривень.

Значний приріст обумовлено, в основному, ростом фонду оплати праці з нарахуваннями на заробітну плату з 249846,3 тис. грн в 2022 році до 300957 тис. грн в 2024 році.
Поряд із зазначеним, для забезпечення надання якісних послуг населенню, протягом 2022-2024 років проводилися видатки розвитку та видатки бюджету розвитку. Одним із джерел проведення таких видатків є профіцит загального фонду бюджету громади та передача коштів до бюджету розвитку спеціального фонду бюджету. Слід зазначити, що такі видатки щорічно мають тенденцію до збільшення. Так, в 2022 році видатки склали 33875,8 тис. грн, в 2023 – 43353,9 тис. грн та в 2024 році - 168557,1 тис. грн.

В 2024 році значна питома вага у структурі капітальних видатків належить оприбуткованим дорогам, вулицям міста Бершадь, відповідно до оцінки об'єктів транспортної інфраструктури - 97862,1 тис. грн та оприбуткованим земельним ділянкам закладів освіти, згідно висновками про вартість земельних ділянок, в сумі 13206,9 тис. грн.

Отже, впродовж 2022-2024 років бюджет громади був профіцитним, що вказує на збільшення видатків розвитку та покращення матеріально-технічного стану установ та закладів громади.

Загалом питома вага надходжень бюджету громади (без урахування міжбюджетних

трансфертів) в структурі загального обсягу надходжень становить 58,1% у 2022 році, 56,9% у 2023 році та 68,6% у 2024 році. Спостерігається тенденція щодо збільшення обсягу відповідних надходжень.
Частка податкових надходжень в загальному обсязі доходів громади (без урахування міжбюджетних трансфертів) зменшувалася з 89,1% у 2022 році до 64,6% у 2024 році за рахунок значного збільшення обсягів неподаткових надходжень з 9,2% у 2022 році до 34,5% у 2024 році (за рахунок власних надходжень бюджетних установ).

Частка офіційних трансфертів також має тенденцію до зменшення з 41,9% у 2022 до 31,4% у 2024 році. Така зміна структури доходів бюджету громади була зумовлена, в першу чергу, зростанням обсягу доходів громади (без урахування міжбюджетних трансфертів) на 17,2% у 2023 році та на 56,9% у 2024 році.
ПДФО є базовим джерелом наповнення дохідної частини бюджету громади, його питома вага становить 61,2% у 2022 році, 59,8% у 2023 році та 56,3% у 2024 році у обсязі податкових надходжень.

Тенденція щодо зменшення питомої ваги ПДФО у структурі бюджету обумовлена внесенням зміни до бюджетного законодавства в частині вилучення “військового” ПДФО з дохідної бази місцевих бюджетів з 01.10.2023 році. Відповідні зміни суттєво вплинули на економічний потенціал та призвели до значного зменшення обсягу доходів громади, що в подальшому вплине на її фінансову спроможність, можливість реалізовувати соціальні та інфраструктурні проекти, створювати умови для розвитку підприємництва, фінансувати різні програми місцевого розвитку.

Довідково, у 2023 році до бюджету Бершадської міської територіальної громади надійшло 23 498,7 тис. грн податку на доходи фізичних осіб з грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями та особами рядового і начальницького складу, що сплачується податковими агентами, що складає 9,5% від надходжень до загального та спеціального фондів бюджету громади (без урахування міжбюджетних трансфертів). Попри введений воєнний стан в Україні, обсяг видатків бюджету громади постійно зростає, приріст до попереднього року у 2022 році становить 4,8%, у 2023 році - 12,8%, у 2024 році- 12,9%. В структурі видатків місцевого бюджету громади переважають видатки на фінансування соціально-культурної сфери - понад 80% усіх видатків, найбільша частка в структурі видатків бюджету громади традиційно припадає на фінансування освіти - понад 65%.
Крім того, обсяг захищених видатків бюджету постійно складає приблизно 85% від загального їх обсягу.

Висновки

1. Бюджет Бершадської міської територіальної громади є дотаційним, з індексом податкоспроможності 0,6, що вказує на значну залежність від міжбюджетних трансфертів. Це створює фінансові виклики, але водночас забезпечує необхідну підтримку для стабільного функціонування установ та надання базових послуг. Формування бюджету відбувається відповідно до вимог Бюджетного та Податкового кодексів України. Такий підхід гарантує прозорість, ефективність і законність бюджетного процесу на місцевому рівні.
2. У 2022–2024 роках спостерігається динамічне зростання загального обсягу доходів бюджету громади, як з урахуванням, так і без урахування міжбюджетних трансфертів. Особливо позитивною є тенденція до зростання власних надходжень, що свідчить про активізацію місцевої економіки та ефективність управлінських рішень. У 2024 році значну частину доходів забезпечили кошти, отримані від господарської діяльності та оприбуткування активів. Це свідчить про здатність громади мобілізувати ресурси для розвитку навіть у складних умовах воєнного стану.
3. Податкові надходження залишаються ключовим джерелом формування загального фонду бюджету громади, при цьому ПДФО є основним бюджетоутворюючим

податком. Протягом аналізованого періоду ПДФО становив понад 56% усіх податкових надходжень, демонструючи стабільність цього джерела. Серед найбільших платників – освітні та медичні установи, аграрні та енергетичні підприємства. Проте зменшення питомої ваги ПДФО у 2024 році є наслідком законодавчих змін щодо вилучення "військового" ПДФО з місцевих бюджетів.

4. Значне зростання надходжень єдиного податку, зокрема у 2024 році, демонструє підвищену роль малого і мікробізнесу у формуванні місцевого бюджету. Питома вага цього податку в структурі місцевих податків і зборів зросла з 57,1% у 2022 році до 89,5% у 2024 році. Це результат як зростання заробітних плат, так і законодавчих змін, зокрема скасування пільгової ставки 2%. Отже, малий бізнес виконує не лише економічну, а й фіскальну функцію, посилюючи фінансову основу громади.

5. Видаткова частина бюджету громади має чітко виражену соціальну спрямованість: понад 80% усіх видатків щорічно спрямовується на фінансування соціально-культурної сфери. Найбільше коштів традиційно виділяється на галузь освіти – понад 64% у структурі видатків. Це свідчить про пріоритетність інвестування в людський капітал, розвиток інфраструктури навчальних закладів та забезпечення освітніх послуг. Подібна структура витрат є типовою для стабільно функціонуючих територіальних громад України.

6. Захищені видатки (заробітна плата, медикаменти, комунальні послуги тощо) щорічно становлять понад 84% загального фонду, що забезпечує сталість та передбачуваність функціонування установ. Приріст таких витрат у 2024 році пов'язаний переважно зі зростанням фонду оплати праці. Це обґрунтовано як соціальними гарантіями, так і підвищенням мінімальної заробітної плати. Такий підхід дозволяє гарантувати безперервне надання базових послуг у громаді.

7. Окрему вагу в структурі бюджету займають капітальні видатки, зокрема в 2024 році їх обсяг склав понад 168 млн грн, що майже у п'ять разів більше, ніж у 2022 році. Найбільшими позиціями стали оприбуткування доріг та земельних ділянок освітніх закладів. Це свідчить про прагнення громади не лише підтримувати поточне функціонування, а й інвестувати в стратегічний розвиток інфраструктури. Важливим є те, що частина капітальних витрат фінансується за рахунок профіциту загального фонду.

8. Загальна тенденція фінансового розвитку громади вказує на зростання частки власних доходів і зменшення залежності від міжбюджетних трансфертів. Разом із тим, зниження частки ПДФО внаслідок законодавчих змін щодо "військового" податку ставить під загрозу подальшу фінансову стійкість громади. Це може обмежити реалізацію соціальних та інфраструктурних програм. У таких умовах особливо актуальним є пошук додаткових джерел доходів, залучення інвестицій та посилення місцевого економічного потенціалу.

1.

10. СИСТЕМА ОРГАНІВ ВЛАДИ

Структура органу місцевого самоврядування та виконавчого комітету

Система органів влади громади

Система органів влади громади є важливим інструментом реалізації місцевого самоврядування, забезпечуючи представництво інтересів мешканців та ефективне управління територією. Представницький орган формує політичну основу ухвалення рішень, а виконавчі структури відповідають за їх практичну реалізацію. Така модель сприяє збалансованому розвитку громади та забезпеченню належного рівня публічних послуг.

Виконавчий комітет та апарат ради відіграють ключову роль в організації управлінських процесів, координації діяльності різних напрямів та взаємодії з населенням. Чітка структура, професійна підготовка кадрів та системна робота дозволяють забезпечити стабільність функціонування органів місцевого самоврядування та ефективну реалізацію їхніх повноважень.

Орган місцевого самоврядування, що представляє інтереси усіх верств населення, є Бершадська міська рада. Зокрема, до Бершадської міської ради восьмого скликання входить 35 депутатів і міський голова. Депутатський корпус складається із 26 чоловіків та 9 жінок. Партійна приналежність депутатів Бершадської міської ради є такою: ПП «Українська стратегія Гройсмана» - 10 осіб, ПП «Європейська солідарність» - 4 особи, ПП «Голос» - 4 особи, ПП «Народний контроль» - 2 особи, ПП «Слуга народу» - 7 осіб, ПП «Наш край» - 6 осіб, ПП ОПЗЖ - 2 особи.

До виконавчого комітету Бершадської міської ради входить 36 осіб і міський голова: три заступники міського голови, керуючий справами виконкому, секретар міської ради, 16 старост сіл, начальники управлінь та відділів міської ради, представники окремих галузей громади.

Апарат виконавчого комітету Бершадської міської ради забезпечує сприяння діяльності депутатів міської ради, зв'язки з громадськими організаціями та засобами масової інформації, працює зі зверненнями громадян тощо.

Структура та загальна чисельність виконавчого комітету Бершадської міської ради та її виконавчих органів затверджені рішенням Бершадської міської ради восьмого скликання та її виконавчого комітету.

Згідно рішення Бершадської міської ради восьмого скликання від 28 травня 2025 року №1909 загальна чисельність складає 165 штатних одиниць. Посилання:

https://docs.google.com/document/d/1lz1tHJwjTNYOii3OrUyhi37rOyClLu-Y/edit

Усі посадові особи органу місцевого самоврядування мають відповідну освіту (не нижче рівня бакалавра, спеціаліста, магістра), стаж роботи та відповідний кваліфікаційний рівень. Прийом на роботу в орган місцевого самоврядування здійснювався до оголошення воєнного стану на конкурсній основі. Крім того, працівники протягом року підвищують свій професійний рівень шляхом проведення навчань.

Проєктна діяльність

У сучасних умовах децентралізації та розбудови громадянського суспільства, важливу роль у забезпеченні сталого розвитку територій відіграє проєктна діяльність. Вона є ефективним інструментом реалізації ініціатив, що спрямовані на покращення якості життя мешканців, розвиток інфраструктури, освіти, культури, соціального середовища.

Вона є не лише засобом досягнення конкретних цілей, а й важливим інструментом розвитку ініціативності, командної роботи, креативності та управлінських навичок. Проєктна діяльність охоплює всі сфери – освіту, культуру, економіку, управління, а також активізує участь громадян у вирішенні актуальних проблем.

Основною метою проєктної діяльності є досягнення чітко визначеного результату шляхом реалізації запланованих дій у певні терміни. Вона допомагає: ефективно використовувати

ресурси; залучати партнерів і громаду до спільної роботи; впроваджувати інновації; удосконалювати навички планування та самоорганізації; формувати відповідальне ставлення до справи.

У Бершадській територіальній громаді проєктний підхід активно впроваджується в усіх ключових сферах життєдіяльності - від реалізації громадських ініціатив до масштабних інвестиційних програм. Починаючи з 2021 року і до сьогодні, громада послідовно розвиває партнерську співпрацю з державними структурами, міжнародними організаціями, благодійними фондами та програмами технічної допомоги.

Бершадська громада бере активну участь у спеціалізованих грантових конкурсах, що спрямовані на розвиток як міста, так і сільських населених пунктів, які входять до її складу.

Це дозволило реалізувати низку успішних проєктів у сферах інфраструктури, освіти, охорони здоров'я, культури, енергозбереження та екології, забезпечуючи сталий розвиток території та покращення якості життя мешканців. У 2021 році громада взяла участь у грантовій програмі від Благодійного фонду "МХП-Громаді" Час діяти, Україна з проєктом на загальну суму 292,25 тис. грн в межах якого здобули перемогу наступні ініціативи:

«Баланівський кіндерленд» ініціатива громади вартістю 102,0 тис. грн, що передбачала облаштування комфортного простору для ігор та розвитку дітей, створення безпечного середовища для дозвілля наймолодших мешканців.

«Якісне харчування – здорові діти» (с. П'ятківка) – в сумі 125,0 тис. грн., зарахунок коштів проєкту здійснили заміну вікон на металопластикові у кухні та їдальні П'ятківської ЗЗСО І – ІІІ ст. «Створюємо безпечні умови для харчування дітей разом» (с. Бирлівка) – проєкт на суму 65,25 тис. грн, реалізація якого дозволила облаштувати комфортне та безпечне середовище для харчування дітей, що сприяє зміцненню їхнього здоров'я та підвищенню якості життя.

Крім того, громада долучилася до обласного проєкту «Комфортні громади», завдяки якому було залучено 700 тис. грн., на капітальний ремонт спортивної зали Флоринської школи.

У 2022 році громада продовжила активну участь у соціально важливих ініціативах та здобула перемогу в проєкті «Час діяти, Україно!», що реалізується за підтримки (Благодійного фонду "МХП-Громаді"). У межах цього проєкту було реалізовано три значущі ініціативи на загальну суму 478 тис. грн.:

«Від зірок до успіху» (Бирлівський будинок культури) – проєкт вартістю 165,0 тис. грн, у межах якого придбано будівельні матеріали для проведення ремонту приміщення та штори для оформлення вікон.

«Сучасний харчоблок – запорука здоров'я школярів Бирлівської гімназії» – завдяки фінансуванню в розмірі 158,0 тис. грн придбано необхідне кухонне приладдя (набір посуду, фільтри, м'ясорубка, міксер, ваги, сковорідки, блендер, змішувач води, електрочайник, форми для запікання), офісну техніку (ноутбук, принтер, картриджі для принтера), а також встановлено металопластикові вікна для покращення умов у закладі.

«Технічне переоснащення системи теплопостачання Баланівської АЗПСМ» – проєкт на суму 155,0 тис. грн, реалізований для проведення ремонту котельні з метою забезпечення надійного та ефективного теплопостачання закладу. У 2023 році три проєкти Бершадської міської територіальної громади отримали перемогу у конкурсі соціальних ініціатив «Час діяти, Україно!» (гранти швидкого реагування на виклики війни в Україні) від Благодійного фонду «МХП-Громаді». Загальна сума залученого фінансування склала 513,8 тис. грн, з яких на:

«Чисте село – здорові жителі громади» – у рамках проєкту на суму 200,0 тис. грн у селі Бирлівка було встановлено 25 контейнерів для збору сміття, що сприяє підвищенню рівня благоустрою та екологічної безпеки в громаді.

«Модернізація системи опалення – чинник створення комфортного середовища», проєкт на суму 200,0 тис. грн, завдяки якому проведено реконструкцію системи опалення,

зокрема придбано сучасний опалювальний котел для Баланівського закладу загальної середньої освіти I-III ступенів.

«Раціональне використання природних ресурсів та енергозбереження», проєкт від Благодійного фонду «Молодіжний ВК», реалізований для органу самоорганізації населення – Вуличного комітету «Молодіжний». Загальна вартість проєкту склала 113,8 тис. грн. У рамках проєкту придбано подрібнювач гілок, який використовується під час проведення робіт з прибирання парку, кладовища, прибережних зон та інших громадських територій.

Протягом 2024 року Бершадська міська громада активно брала участь у конкурсах, організованих Благодійним фондом «МХП-Громаді», здобула перемогу у кількох з них, що дало можливість реалізувати значущі ініціативи для розвитку громади.

У межах проєкту «Час діяти, Україно!» перемогу здобув проєкт «Родинний хаб» (ГО «Бершадська родина»), загальна сума фінансування якого склала 399,6 тис. грн. Цей проєкт спрямований на створення комфортного простору для підтримки сімей, а також розвиток освітніх і соціальних ініціатив у громаді.

За результатами участі в проєкті «Твори добро» (Ми – Вінничани, МХП) було реалізовано ініціативу «Зелений клас: екологічний освітній простір» вартістю 190,0 тис. грн. Проєкт передбачає облаштування сучасного освітнього класу на відкритому повітрі для учнів Бершадського ліцею.

Проєкт «Здорові, спортивні, нестримні» став переможцем програми «Час діяти, Нестримні!» та отримав фінансування у розмірі 699,9 тис. грн. Мета проєкту - популяризація здорового способу життя серед дітей і молоді, а також розвиток спортивної інфраструктури громади. У межах обласного конкурсу «Безпечні, стійкі громади» 2024 року громада отримала фінансування на суму 1,544 млн грн для реалізації важливих соціально орієнтованих проєктів:

За рахунок коштів проєкту «Працюємо заради допомоги» Бершадська міська рада придбала 5 дронів DJL Mavik 3-T для передачі їх на потреби військової частини на загальну суму 580, 1 тис. грн.

«Разом діємо» за рахунок коштів проєкту міською радою закупили та передали для потреб військової частини необхідне обладнання: квадрокоптер DJL Mavik (CP.MA.00000559.01) в кількості 8 шт., квадрокоптер DJL Mavik 3-T (CP.EN.00000415.01) в кількості 2 шт., виносна дводіапазонна антена підсилювача сигналу Avenge Angel Big Hulk 2,4 G/5,8G в кількості 2 шт., кабель 20 м RG8 для Avenger N-Type-QMA - 2 комплекти (4 шт) на загальну суму 963,9 тис. грн. На сьогоднішній день громада стала переможцем конкурсу Вінницької обласної Ради «БЕЗПЕЧНІ СТІЙКІ ГРОМАДИ» для «Придбання спеціалізованого автомобіля для КНП «Бершадська окружна лікарня інтенсивного лікування Бершадської міської ради» на загальну суму 3,2 мл. грн.

Бершадська громада продовжує активно співпрацювати з міжнародними партнерами. Завдяки підписаному меморандуму про співпрацю з містом Моравіца (Польща), громада отримала від партнерів гуманітарну допомогу - медикаменти, засоби гігієни та продукти харчування. Ця допомога була передана на потреби військових на передовій та використана для облаштування додаткових місць для внутрішньо переміщених осіб. Спільна підтримка є важливою в умовах військової агресії росії проти України.

Бершадська міська громада впевнено демонструє, що системна проєктна діяльність – це потужний інструмент розвитку території. Завдяки активній участі у конкурсах, грамотній підготовці заявок та ефективному управлінню ресурсами громада змогла залучити значне фінансування для реалізації важливих ініціатив, що охоплюють освіту, культуру, медицину, енергозбереження, соціальний захист, підтримку ЗСУ та екологічні проєкти.

Молодіжна рада

Молодіжної ради при Бершадській міській раді, яка була створена відповідно до рішення міської ради від 10 березня 2021 року № 160, як консультативно-дорадчого органу, що покликаний забезпечити участь молоді у формуванні та реалізації молодіжної політики на

місцевому рівні. Рада створена з метою залучення молоді до прийняття важливих для громади рішень, сприяння розвитку молодіжних ініціатив, формування активної громадянської позиції та підвищення рівня громадянської свідомості серед молодого покоління. Разом із рішенням було затверджено також положення про Молодіжну раду, яке визначає її основні завдання, функції, організаційну структуру, порядок формування складу та регламент діяльності. Це Положення стало ключовим документом, який врегулював правові засади функціонування ради та забезпечив механізми ефективної взаємодії між молоддю та органами місцевого самоврядування.

Метою діяльності Молодіжної ради є забезпечення ефективної взаємодії між молоддю та органами місцевої влади, розвиток молодіжного самоврядування, а також підтримка та реалізація проєктів, спрямованих на вирішення актуальних проблем молодіжного середовища. Рада виконує представницьку функцію, забезпечуючи участь молоді у процесі прийняття рішень на місцевому рівні. Вона активно долучається до розробки й реалізації місцевих програм, ініціює проведення заходів у сферах освіти, культури, фізичної культури і спорту, а також розвитку молодіжної інфраструктури. Важливою складовою діяльності є налагодження ефективної комунікації між різними молодіжними групами, підтримка молодіжних громадських об'єднань, ініціатив та проєктів. Таким чином, створюються умови для всебічної самореалізації молоді в межах територіальної громади, що, у свою чергу, сприяє соціальній згуртованості, розвитку лідерства та підвищенню рівня громадянської активності.

У 2022 році була прийнята Програма підтримки, розвитку молоді та молодіжної політики Бершадської міської територіальної громади на 2022–2024 роки, в якій визначено ключові напрями молодіжної політики, механізми її реалізації та джерела фінансування. У межах цієї програми Молодіжна рада при Бершадській міській раді упродовж 2022 року продовжувала активно реалізовувати молодіжну політику на рівні громади, організовуючи низку важливих заходів та ініціатив, спрямованих на підтримку молоді, розвиток громадської активності та патріотичного виховання. Зокрема, в рамках ініціативи «Діалоги перемоги: участь молоді у відновленні України» та проєкту «Креативне сховище», було проведено серію освітньо-практичних заходів: навчання з надання домедичної допомоги, тренінги з мінної безпеки, тематичні зустрічі з учнями шкіл, а також облаштування креативного простору в укритті ДЮСШ «Ровесник».

З метою підвищення рівня обізнаності молоді щодо демократичних процесів, було організовано тренінг «Молодь: реалії та перспективи», де розглядалися інструменти електронної демократії, зокрема механізм петицій. Молодіжна рада також долучилася до ініціатив із підтримки Збройних Сил України: організовано благодійний турнір з великого тенісу, велопоїздки, аукціон дитячих малюнків, кошти з якого було передано на потреби військових. Активно проводилася й патріотична робота — організовано заходи до Дня Конституції України, написання листів для захисників, участь у вікторинах та етно-дефіле.

Крім того, Молодіжна рада ініціювала опитування для вивчення проблем молоді, брала участь у «Живій бібліотеці», кінопоказах із подальшими дискусіями, заходах до Всесвітнього дня туризму та відзначенні Міжнародного дня молоді. Активна співпраця відбувалася з обласними структурами, зокрема, через участь у нарадах та круглих столах з питань молодіжної політики. Також було впроваджено нову премію «Сузір'я Бершадщини» для підтримки талановитої молоді, а конкурси «Учень року» та «Лідер року» стали традиційними інструментами мотивації та визнання молодих лідерів громади. Таким чином, Молодіжна рада не лише виконує представницьку функцію, є реальним провідником активної громадянської позиції молоді, забезпечуючи сталу комунікацію між молоддю та органами місцевої влади й реалізуючи ефективну молодіжну політику в умовах сучасних викликів.

Висновки

1. Бершадська міська рада є центральним органом місцевого самоврядування, який представляє інтереси мешканців усіх населених пунктів громади. Депутатський корпус сформований із 35 депутатів різних політичних партій, що забезпечує багатоголосся думок і підвищує якість ухвалення рішень. Представництво жінок у складі ради (25,7%)

сприяє гендерному балансу в управлінні. Така структура дозволяє органу ефективно функціонувати та реагувати на потреби громади.

2. Виконавчий комітет Бершадської міської ради, до якого входить 36 осіб, забезпечує практичну реалізацію рішень ради та організацію щоденної роботи апарату. Команда складається із заступників голови, секретаря, керівника справ, старост, начальників управлінь та представників галузей. Важливо, що орган структурований відповідно до актуальних потреб громади та включає як представників адміністрації, так і старост сіл, що дозволяє враховувати інтереси сільських територій. Загальна чисельність апарату, затверджена рішенням ради, становить 165 штатних одиниць.

3. Усі посадові особи апарату мають відповідний освітній і кваліфікаційний рівень, що забезпечує належний рівень управлінських рішень. Добір кадрів здійснювався за конкурсною процедурою до введення воєнного стану, що відповідає принципам відкритості й доброчесності. Постійне підвищення кваліфікації працівників зміцнює кадрову спроможність органу місцевого самоврядування. Таким чином, управління громадою здійснюється професійною командою з орієнтацією на якісні публічні послуги.

4. Проєктна діяльність стала дієвим інструментом сталого розвитку громади та розширення її фінансових можливостей. Вона забезпечує реалізацію стратегічно важливих ініціатив, спрямованих на покращення якості життя мешканців. Завдяки системній участі в грантових конкурсах Бершадська громада змогла залучити мільйонні ресурси в соціальні, інфраструктурні, освітні та екологічні проєкти. Це свідчить про високий рівень інституційної спроможності органу влади.

5. Протягом 2021–2024 років громада реалізувала низку успішних проєктів за підтримки благодійних фондів, міжнародних партнерів і обласних програм. Проєкти охоплюють облаштування хабів, модернізацію систем опалення, підтримку шкіл, установ охорони здоров'я, придбання дронів для ЗСУ та екологічні ініціативи. Така активність вказує на ефективну командну роботу, здатність формувати конкурентні заявки та впроваджувати ініціативи в короткі терміни. Система проєктного управління стала інструментом змін, що забезпечує довгостроковий розвиток громади.

6. Молодіжна рада при Бершадській міській раді виконує важливу функцію залучення молоді до управлінських процесів. Вона слугує комунікативним майданчиком для реалізації молодіжних ініціатив, розвитку громадянської активності та лідерських якостей. Завдяки власним проєктам та участі в місцевих і національних ініціативах рада сприяє розвитку молодіжного самоврядування. Це створює умови для сталого міжпоколіннєвого діалогу та формування відповідального покоління управлінців майбутнього.

7. Запровадження Програми підтримки молодіжної політики стало основою для системного розвитку молодіжного середовища в громаді. Завдяки підтримці з боку органу місцевого самоврядування, молодіжна рада організувала заходи з мінної безпеки, медичної допомоги, національно-патріотичного виховання та екологічної свідомості. Також реалізовано низку мистецьких і спортивних ініціатив, що підвищують рівень згуртованості молоді. Результатом є формування активної молодіжної спільноти з високим рівнем соціальної відповідальності.

8. Структура органу місцевого самоврядування Бершадської громади забезпечує баланс представницької демократії, виконавчої дисципліни та участі громадян. Наявність чіткої вертикалі управління, залучення старост, молодіжних рад і проєктних груп формує відкриту, адаптивну та ефективну модель управління. Така модель сприяє оперативному реагуванню на виклики, реалізації програм розвитку та залученню зовнішніх ресурсів. Це підвищує спроможність громади до сталого розвитку в умовах децентралізації та війни.

11. ОРГАНИ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ ТА ГРОМАДСЬКІ ОБ'ЄДНАННЯ

На території Бершадської міської територіальної громади зареєстровано 31 громадська організацій (табл. 11.1). Більшість громадських організацій практичної діяльності, передбаченої їх статутами, не здійснюють, що є свідченням пасивності їх членів. Одна з провідних громадських організацій, яка активно сприяє розвитку місцевої спільноти та сумлінно виконує свої прямі обов'язки, - це «Бершадська родина». «Бершадська родина» - це одна з найактивніших громадських організацій регіону, яка стала справжнім ініціатором позитивних змін у громаді. Заснована у 2023 році, вона невпинно працює над створенням сильного ком'юніті, підтримкою родин, організацією культурних подій і допомогою тим, хто цього найбільше потребує. Завдяки своїй енергії та відданості, «Бершадська родина» вже сьогодні формує краще майбутнє для кожного мешканця громади.

Таблиця 11.1 **Громадські організації, зареєстровані та діють на території Бершадської міської територіальної громади**

Назва громадської організації	Відомості про реєстрацію	Адреса	Керівник
Громадська організація «Бершадська родина»	24.11.23р. 45344593	24400 м. Бершадь Вінницька область	Драган Лілія Віталіївна
Громадська Організація "Спілка Учасників АТО Бершадського Району"	24.02.2017 р. 41174238	24400, Вінницька обл., Бершадський р-н, м.Бершадь, вул.Героїв України, буд.11	Ткачук Анатолій Миколайович
Громадська організація «Бершадська районна спілка ветеранів АТО»	Легалізовано шляхом повідомлення 16.12.15 р.	с.Яланець,вул. Чкалова,42	Лукащук Сергій Сергійович
Бершадська районна організація ветеранів України	23064586	24400, Вінницька обл., м. Бершадь, Героїв України 11	Гладиборода Іван Антонович
Бершадська громадська організація «Об'єднання людей з інвалідністю «Від серця до серця»	06.04.10 р.№ 34	Бершадський район с.Флорино вул. Зеленогайська,1	Попова Людмила Володимирівна
Бершадська районна організація Української спілки ветеранів афгані стану (воїнів – інтернаціо -налістів)	31.10.06 р. №29	м. Бершадь, вул. Героїв України,11	Драган Анатолій Павлович
Громадська організація «Федерація городкового спорту Вінницької області»	13.03.09р. №540 36331306	м. Бершадь Героїв України, 11	Телятников Анатолій Веніамінович
Громадська організація «Спортивна Перемога»	15.09.16р.№762 40837863	Вінницька обл. Бершадський рн м. Бершадь провул. Хвойний 4	Турчанович Сергій Георгійович
Громадська організація «Асоціація директорів навчальних закладів Бершадського району»	02.11.2016 р. 40933462	Вінницька обл., м.Бершадь, вул. Я.Мудрого, буд.23	Острук Олександр Олексійович
Громадська організація «Туристичний клуб «Вікенд»	29.11.2017р. 41767965	24413, Вінницька обл., Бершадський р-н, с.Баланівка, вул.Лісова, буд.89	Сокур Дмитро Михайлович
Громадська організація «Спілка підприємців Бершадського району 2004	14.09.2014р. №1148120000000 0013	Вінницька область м.Бершадь вул.Покровська,54	Суржак Вячеслав Васильович

Асоціація фермерів та землевласників Бершадського району	20.10.2003р. №1148176000000 08999	24400, Вінницька обл., м. Бершадь, вул.Героїв України, 11	-
Райагрооб'єднання "Бершадська рада сільгоспвиробників"	15.05.2000 р. №1148100000007 2020	24400, Вінницька обл., м. Бершадь, вул.Радянська, 11	Савченко Сергій Павлович
Громадська організація «Крок назустріч»	04.02.2016р.	Вінницька обл., м.Бершадь вул. Героїв України 12/9	Маланчук Віктор Петрович
Міжрайонне громадське формування з охорони громадського порядку Бершадського та Чечельницького районів "Народна Самооборона"	03.04.2014р. №1148102000000 0902	24400, Вінницька обл., м. Бершадь, вул.Радянська, 22	Гриценко Віталій Володимирович
Громадська організація «Правозахисна організація солдатських матерів «Мальва» (ПОСТ «Мальва»)	03.11.14 р. №1148102000000 0916	23700, Вінницька обл., місто Гайсин, вул. Гурвіча, 28/52 Діє на території Бершадського району	Менюк Людмила Анатоліївна
Громадська організація «Гранд»	17.01.2017 41085729	Вінницька обл., м.Бершадь, вул. Будкевича 25В, кв.9	Дунаєвський Валерій Олександрович
Громадська організація Бершадське районне козацьке товариство «Бершадський окремий козацький полк»	37908588	24400, Вінницька обл, м.Бершадь, вул Миколаєнка 13, кв. 1	Рибак Леонід Мотельович
Громадська організація Бершадська районна організація товариства сприяння обороні України	35996452	24400, Вінницька обл., м. Бершадь, вул.Шевченка , 36	
Бершадська районна громадська організація «Комітет по боротьбі з корупцією в органах державної влади, правоохоронних органах, прокуратурі та судах	14.09.06 р. № 27	Вінницька обл., м.Бершадь Вул. Іполита Зборовського,2А	Тарковський Анатолій Миколайович
Громадська організація «Чемпіон плюс»	36331437	24400, Вінницька обл., м. Бершадь, вул. Шевченка, 36	Москаленко Володимир Олександрович
Бершадська районна організація Українського товариства мисливців і рибалок	33528802	4400, Вінницька обл., м Бершадь, вул. Ярослава Мудрого, 70	Мазурик Петро Васильович
Громадська організація «Спілка підприємців Бершадського району 2004»	32963843	24400, Вінницька обл., м. Бершадь, вул Черняховського, 23	Суржак Вячеслав Васильович
" Спілка підприємців " БЕРШАДЬ "	33528776	24400, Вінницька обл., м. Бершадь, провул.Хвойний 15	Бучек Леонід Маркович
Громадська організація «Риболов»	07.05.2014р Легалізовано шляхом повідомлення	м. Бершадь вул. Тітова, 23	Когут Леонід Володимирович
Громадська організація «Народна рада 2014»	№1425394	м. Бершадь вул. Залізнична, 62	Резнік Віктор Анатолійович

Громадське формування з охорони громадського порядку та державного кордону «МУНІЦИПАЛЬНА ДРУЖИНА»	05.05.15р. 39778573	Вінницька обл., м.Бершадь Вул. Ярослава Мудрого,68/1	Сініло Михайло Максимович
Громадська організація «Бершадська козацька сотня»	07.10.08р. №36101964	24405, Вінницька обл., Бершадський район, село Флорине, вул. Шкільна , 26	Гребенюк Володимир Борисович
Громадська організація «Спільна громада»	04.02.2016р№4/4	Вінницька обл. Бершадський р-н с.Маньківка вул.Набережна,198	Медвідь Віталій Миколайович
Громадська організація «Бершадь-Майдан»	Легалізовано шляхом повідомлення 24.03.14р.	м. Бершадь вул. Героїв України, 11	
Громадська організація «Майдан-Контроль» у Бершадському районі, Вінницької області	Легалізовано шляхом повідомлення 24.03.14р	м. Бершадь вул. Комунарів, 23	

Бершадська міська територіальна громада поступово впроваджує ефективні форми самоорганізації населення. Серед них — об’єднання співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ) та вуличні комітети, які вже створені й успішно діють у різних населених пунктах громади. У 2021 році мешканці будинку по вул. Миколаєнка, 11 у місті Бершадь створили ОСББ «Дивосвіт Бершадь». Це стало знаковою подією для громади. Об’єднання виникло за активної підтримки Бершадської міської ради, яка сприяла формуванню відповідального ставлення до управління житлом. Керівником ОСББ став Василь Ткач. Управління здійснюється через загальні збори співвласників та правління, до яких можуть долучатися всі мешканці.

Ще одним проявом громадської ініціативи стало створення вуличного комітету «Молодіжний» у селі Велика Киріївка. Рішенням Бершадської міської ради від 29 липня 2022 року №906 було офіційно надано дозвіл на створення цього органу самоорганізації населення. Ініціатива місцевих жителів отримала підтримку громади й стала кроком до активнішої участі у вирішенні питань розвитку села.

Офіційні сторінки Бершадської міської ради:
Сайт Бершадської міської ради https://radabershad.gov.ua/
Бершадська міська рада (Facebook сторінка)
https://www.facebook.com/mrada.bershad
Сторінка Бершадського міського голови – Віталія Драгана (Facebook сторінка)https://www.facebook.com/groups/1060691167773370/user/100065074362793
Сторінка Фінансового управління Бершадської міської ради (Facebook сторінка) https://www.facebook.com/profile.php?id=61551153470759
Сторінка відділу культури, молоді, туризму та охорони культурної спадщини Бершадської міської ради (Facebook сторінка)
https://www.facebook.com/profile.php?id=100079127764723
Сторінка відділу освіти та спорту Бершадської міської ради (Facebook сторінка)
https://www.facebook.com/groups/1060691167773370/user/100064256104316/
Сторінка відділу соціального захисту та охорони здоров’я населення Бершадської міської ради (Facebook сторінка)
https://www.facebook.com/groups/258048712722300
Сторінка управління житлово – комунального господарства Бершадської міської ради (Facebook сторінка)
https://www.facebook.com/groups/340678721475982

Сторінка КНП "Бершадська окружна лікарня інтенсивного лікування" (Facebook сторінка)
https://www.facebook.com/groups/1060691167773370/user/61556630129944/
Сторінка Бершадської ОЛІЛ Бершадської міської ради (Facebook сторінка)
https://www.facebook.com/groups/1122048902145775
Сторінка Комунальної установи "Центр соціальних служб Бершадської міської ради" (Facebook сторінка)
https://www.facebook.com/profile.php?id=100094879841088
1. Територіальний центр соціального обслуговування Бершадської міської ради (Facebook сторінка)
2. https://www.facebook.com/profile.php?id=100089462045773
Сторінка Бершадського центру позашкільної освіти (Facebook сторінка)
https://www.facebook.com/profile.php?id=61564512673214
3. Сторінка Бершадського центру професійного розвитку педагогічних працівників (Facebook сторінка)
4. https://www.facebook.com/profile.php?id=100076282816495
КО "Бершадська ДЮСШ "Ровесник" (Facebook сторінка)
https://www.facebook.com/groups/401539677219574
Бершадська публічна бібліотека (Facebook сторінка)
https://www.facebook.com/profile.php?id=100064391604391
КЗ"БЕРШАДСЬКА ДМШ ім.Р.А.СКАЛЕЦЬКОГО" (Facebook сторінка)
https://www.facebook.com/bershadmuzschool
ПП "Редакція газети "Бершадський край"(Facebook сторінка)
https://www.facebook.com/groups/bershadskyykray
Сторінка громадської організації «Бершадська родина» (Facebook сторінка)
https://surl.li/gslxaw

Впровадження органів самоорганізації населення у Бершадській міській територіальній громаді свідчить про зростання активності мешканців та розвиток громадянського суспільства на місцевому рівні. Такі форми самоорганізації, як ОСББ та вуличні комітети, сприяють формуванню відповідальності громадян за стан житлової та комунальної інфраструктури, а також підсилюють партнерську взаємодію між жителями та місцевою владою. Вони дозволяють швидше реагувати на локальні потреби та забезпечують більш гнучке управління ресурсами.

Ці ініціативи також підвищують рівень довіри до органів місцевого самоврядування, адже мешканці безпосередньо залучені до процесів прийняття рішень. Така практика сприяє зміцненню соціальної згуртованості, активізації місцевих спільнот та підвищенню ефективності управління на рівні громади. Розвиток органів самоорганізації населення є важливим кроком до побудови більш стійкої, демократичної та самодостатньої громади.

Висновки

1 На території Бершадської міської територіальної громади зареєстровано 31 громадську організацію, що свідчить про потенційно високий рівень громадської активності. Однак, більшість із них не здійснюють практичної діяльності відповідно до своїх статутів. Це може свідчити як про низький рівень залучення громадян до організаційної роботи, так і про брак ресурсів чи мотивації у членів організацій. Такий стан вимагає оновлення підходів до підтримки та стимулювання інститутів громадянського суспільства.

2 Водночас на тлі загальної пасивності особливо вирізняється громадська організація «Бершадська родина». Створена у 2023 році, вона за короткий час стала прикладом ефективної громадської ініціативи, що реалізує проєкти з підтримки родин, розвитку громади та волонтерської діяльності. Організація активно залучає жителів до спільної роботи над соціальними, культурними та гуманітарними завданнями. Її діяльність є свідченням високого рівня довіри з боку громади.

3 Успішність «Бершадської родини» демонструє, що активна громадська організація може стати рушієм позитивних змін на локальному рівні. Її проєкти часто стають переможцями обласних та національних грантових конкурсів, зокрема програм від Благодійного фонду «МХП-Громаді». Результатом є реалізація ініціатив у сферах освіти, охорони здоров'я, підтримки ЗСУ, екології та інклюзивності. Організація стала своєрідним хабом для згуртування мешканців навколо спільних цілей.

4 Крім «Бершадської родини», у громаді діють організації, що об'єднують учасників АТО, ветеранів, людей з інвалідністю, підприємців, освітян і спортсменів. Їхня діяльність має переважно профільний або локальний характер, однак у разі активізації можуть стати цінним ресурсом розвитку. Важливо, що багато з них мають давню історію функціонування, зберігають авторитет у своїх спільнотах і потенціал для проєктної роботи. Активізація цих структур потребує належної підтримки з боку органів місцевого самоврядування.

5 Серед позитивних практик громадської активності варто відзначити впровадження форм самоорганізації населення, зокрема створення ОСББ. Першим прикладом стало ОСББ «Дивосвіт Бершадь», яке об'єднало мешканців багатоквартирного будинку та сформувало ефективну модель локального самоуправління. За підтримки міської ради вдалося створити відповідальне управління спільним майном та забезпечити участь усіх зацікавлених сторін. Така практика сприяє розвитку житлової демократії та зміцненню соціального капіталу.

6 Ще одним інструментом залучення жителів до управління є вуличні комітети, зокрема створення вуличного комітету «Молодіжний» у селі Велика Киріївка. Ініціатива була офіційно підтримана рішенням міської ради, що стало сигналом про відкритість влади до співпраці з громадянами. Комітет взяв на себе низку завдань із благоустрою та вирішення місцевих проблем, виступаючи представником інтересів мешканців у взаємодії з органами влади. Це підтверджує, що низовий рівень самоорганізації може бути дієвим каналом комунікації в громаді.

7 Важливою умовою ефективності громадських організацій є наявність лідерів, здатних консолідувати зусилля, формувати проєктні команди та залучати зовнішнє фінансування. Саме завдяки таким лідерам, як у випадку з «Бершадською родиною», активність організації зростає, а її вплив на життя громади стає відчутним. Цей досвід варто поширювати серед інших ГО, формуючи мережу взаємопідтримки, обміну досвідом та колективного впливу на прийняття рішень. Створення таких мереж може стати новим етапом розвитку громадянського суспільства в Бершадській громаді.

8 Загалом громадські організації та форми самоорганізації населення відіграють дедалі важливішу роль у зміцненні локальної демократії. Вони сприяють залученню жителів до процесів управління, формують відповідальне ставлення до власного простору, активізують участь у прийнятті рішень. Для подальшого розвитку необхідне створення сприятливого середовища для їх діяльності: надання приміщень, фінансова підтримка, навчання, доступ до проєктних конкурсів. Лише через активне громадянське суспільство громада зможе забезпечити сталий розвиток і ефективну взаємодію між владою та мешканцями.

12. РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ ЗАІНТЕРЕСОВАНИХ СТОРІН

Опитування жителів та представників бізнесу Бершадської міської територіальної громади стало невід'ємною складовою процесу оновлення Стратегії розвитку громади до 2034 року. Збір думок, очікувань та оцінок місцевого населення й підприємців є ключовим кроком для формування реалістичного бачення майбутнього. Такий підхід дозволяє не лише відчути "пульс" громади, а й закласти підґрунтя для прийняття стратегічно вивірених управлінських рішень, які відповідатимуть реальним запитам мешканців.

У процесі дослідження було опитано значну кількість респондентів, які репрезентують соціальну різноманітність громади. Завдяки цьому вдалося зібрати багатогранну інформацію про рівень задоволеності життям у громаді, готовність до змін, бачення перспектив і глибину вкорінених проблем. Така вибірка дозволяє сформувати об'єктивне уявлення про загальні настрої, зокрема про те, як саме мешканці сприймають свою громаду у повсякденному житті.

Окрему увагу було приділено вивченню думки бізнес-спільноти Бершадської громади. Учасники опитування з числа підприємців поділилися своїм баченням розвитку підприємницького середовища, охарактеризували існуючі бар'єри та висловили пропозиції щодо поліпшення умов ведення бізнесу. Їхні відповіді мають надзвичайно важливе значення для формування конкурентоспроможної економіки громади та розвитку малого і середнього бізнесу як основи місцевої економіки.

Загалом результати опитування стали основою для подальшого аналізу соціально-економічного стану громади, а також дали змогу виявити ті аспекти, що потребують пріоритетного втручання з боку місцевої влади. Вони також засвідчили готовність мешканців та підприємців брати активну участь у формуванні майбутнього громади, що є запорукою успішного стратегічного планування.

Опитування мешканців громади

Опитування жителів Бершадської територіальної громади було проведено в рамках підготовки Стратегії розвитку Бершадської міської територіальної громади до 2034 року та плану заходів з її реалізації до 2027 року. Метою опитування було виявлення ключових проблем, визначення рівня задоволеності мешканців якістю життя в громаді та окреслення бачення її майбутнього. Участь жителів у цьому процесі надзвичайно важлива, адже саме їхня думка формує основу для обґрунтування стратегічних рішень.

На круговій діаграмі відображено, як респонденти сприймають свою громаду. Найбільша частка відповідей (близько 37%) припадає на твердження "Громада, в якій я просто живу", що свідчить про домінування нейтрального або пасивного ставлення до місця проживання. Це може бути сигналом для місцевої влади щодо потреби посилення почуття залученості та гордості за громаду. Водночас позитивні характеристики, як-от "Я пишаюсь своєю громадою" (21%) та "Я хочу, щоб тут жили мої діти" (15%), демонструють наявність потенціалу для розвитку активного громадянства.

Разом із тим, 13% респондентів відзначили, що громада є місцем, куди приємно повертатися, що можна трактувати як вияв емоційного зв'язку з рідним краєм, навіть якщо люди тимчасово проживають в інших регіонах чи країнах. Проте тривожними є відповіді, в яких громада сприймається як така, що не має перспектив (4%), знаходиться на узбіччі прогресу (4%) або де важко реалізувати себе (6%). Ці сигнали вказують на наявність структурних проблем і потребують системних рішень у сфері економіки, молодіжної політики та зайнятості (рис. 12.1).

Отримані результати стануть важливим аналітичним матеріалом для формування стратегічного бачення розвитку громади. Залучення громадян до таких опитувань дозволяє створити реалістичну та збалансовану стратегію, що враховуватиме як позитивні сторони, так і виклики, які потребують негайного реагування. Урахування громадської думки забезпечує підвищення ефективності управлінських рішень і сприяє формуванню довіри між мешканцями та органами місцевого самоврядування.

Рисунок 12.1 **Розподіл відповідей жителів Бершадської міської територіальної громади щодо характеристики своєї громади,%**

Результати відповідей на запитання “Чи плануєте залишитись тут жити?” демонструють загальний рівень прихильності жителів до своєї громади та довіри до її майбутнього. Понад 76% опитаних (321 респондент) зазначили, що планують залишитися жити в Бершадській міській територіальній громаді. Це свідчить про високий рівень стабільності та емоційного зв’язку мешканців із місцем проживання, а також про певний рівень задоволеності умовами життя, соціальними послугами, безпекою та перспективами.

Водночас 14% респондентів (59 осіб) вказали, що їм важко відповісти на це запитання. Цей показник є показовим і потребує додаткової уваги, адже він може відображати невизначеність, зумовлену як економічною нестабільністю, так і відсутністю чітких перспектив для самореалізації, розвитку молоді чи ведення підприємницької діяльності. Ця група становить резерв для залучення – її переконання залишитися в громаді може бути досягнуто через стратегічні інвестиції в освіту, інфраструктуру та залучення молоді до прийняття рішень.

Майже 9% опитаних (38 осіб) прямо відповіли, що не планують залишатися жити в громаді. Попри те, що ця частка є відносно невеликою, вона сигналізує про наявність проблем, які змушують людей шукати інші місця для проживання. Це може бути пов’язано з обмеженими можливостями працевлаштування, відсутністю якісних послуг або ж недостатньою динамікою розвитку громади. Зменшення цього показника у майбутньому можливе лише за умов цілеспрямованих дій місцевої влади щодо створення привабливого середовища для проживання.

Загалом, аналіз відповідей на це запитання дозволяє зробити висновок про наявність сильного людського потенціалу в громаді, а також визначити цільові групи для подальшої роботи в межах реалізації стратегії. Створення сприятливих умов для життя, навчання, праці та відпочинку здатне не лише утримати поточне населення, а й залучити нових жителів, що особливо важливо в умовах демографічних викликів і внутрішньої міграції (рис. 12.2).

Рисунок 12.2 **Розподіл відповідей жителів Бершадської міської територіальної громади на питання: “Чи плануєте залишитись тут жити ?”, %**

Оцінювання мешканцями ключових сфер життя Бершадської громади дозволяє глибше зрозуміти пріоритети, проблеми та потенційні напрями розвитку. Проведене опитування охопило 12 основних показників, кожен із яких був оцінений за чотирибальною шкалою: "незадовільно", "задовільно", "добре" та "відмінно". Аналіз результатів дає змогу побачити не лише середній рівень задоволеності, а й виявити галузі, що потребують негайного втручання.

Показник "Якість комунальних послуг" отримав переважно оцінку "задовільно" (54,4%) та "добре" (22,1%). Лише 16,5% респондентів вказали на незадовільний стан цієї сфери. Високий відсоток помірно позитивних оцінок свідчить про базову функціональність систем життєзабезпечення, однак рівень відмінного сервісу залишається незначним (7%).

"Стан доріг" є однією з найбільш проблемних сфер: 19% оцінили його як незадовільний. Проте майже половина респондентів (47,2%) вважають його прийнятним. Ще 28,1% поставили оцінку "добре", а 5,6% – "відмінно". Ці результати демонструють потребу в подальшому оновленні дорожньої інфраструктури. Аналогічна ситуація простежується в оцінці "стану тротуарів", де частка незадоволених – найбільша серед усіх показників (27,1%). Хоча майже 41,2% вважають ситуацію задовільною, високий рівень критики свідчить про потребу в оновленні пішохідної інфраструктури та забезпеченні безпеки пересування.

Натомість у сфері "задоволення культурних потреб" спостерігається позитивна динаміка: понад половина (50,9%) респондентів дали оцінку "добре", а ще 8,4% – "відмінно". Частка незадоволених – лише 6%, що свідчить про активність громади в організації дозвілля та культурних подій. Щодо "медичного забезпечення", то думки мешканців розділилися: 15,3% незадоволені, майже 35% поставили оцінку "задовільно", а 38% – "добре". Близько 12% вважають медичні послуги відмінними. Це може свідчити про покращення рівня первинної ланки медицини, але одночасно – про недоліки у спеціалізованій допомозі.

Сфера "освітніх послуг" отримала надзвичайно високу оцінку: 24,7% – "відмінно", 61% – "добре", а лише 3,2% – "незадовільно". Це один із найкраще оцінених напрямів, що свідчить про високий рівень довіри до закладів загальної середньої освіти та професіоналізм педагогічного колективу.

Подібний розподіл спостерігається і щодо "роботи дошкільних установ": 21% респондентів вважають їх роботу "відмінною", ще 45,1% – "доброю", і лише 1,1% незадоволені. Це підтверджує успішне функціонування садочків і дитячих центрів на території громади.

"Екологічний стан" набув оцінки "задовільно" у понад половини респондентів (54,2%), хоча лише 5% вважають його "відмінним". Близько 10% зазначили незадовільний рівень, що вказує на потребу в додаткових екомоніторингових заходах і природоохоронних ініціативах.

"Інфраструктура відпочинку та дозвілля" отримала найбільш збалансовану оцінку: 36% назвали її "доброю", ще 28% – "задовільною", але майже чверть респондентів (20%) вказали на незадовільний стан. Це свідчить про нестачу якісних локацій для відпочинку та активного дозвілля. Сфера "безпеки мешканців" оцінена достатньо позитивно: 42,4% – "задовільно", 21,1% – "добре", 6% – "відмінно". Проте 13,5% респондентів висловили занепокоєння безпекою, що може бути пов'язано як із криміногенними загрозами, так і з питаннями дорожньої безпеки. Найкритичніші оцінки отримала сфера "умов для започаткування та ведення бізнесу": 54,7% вказали на незадовільний стан, і лише 1% – "відмінно". Це демонструє брак підтримки підприємництва, адміністративні бар'єри або низьку інвестиційну привабливість громади. Подібна ситуація спостерігається і з "можливостями працевлаштування". Майже 66% опитаних оцінили їх як незадовільні, ще 29% – лише задовільно. Тільки 9% респондентів відзначили позитивні оцінки, що вказує на серйозну проблему зайнятості.

Загалом, лише чотири показники – освіта, дошкільна освіта, культура та медицина – отримали переважно позитивні оцінки. Усі інші потребують покращення, причому найбільш критичними залишаються економічні аспекти життя громади. Представлені результати повинні стати основою для стратегічних рішень місцевої влади. Акцент на працевлаштуванні, підтримці підприємництва, розвитку доріг та безпеки є нагальними. При цьому важливо зберігати й посилювати успіхи в освіті та культурі. Отже, ця оцінка є важливим інструментом для формування цільових програм розвитку Бершадської громади, які базуватимуться на реальних очікуваннях і потребах жителів. Вона дає змогу не лише ідентифікувати проблеми, а й підкреслити сильні сторони для подальшого зміцнення конкурентоспроможності громади (рис. 12.3).

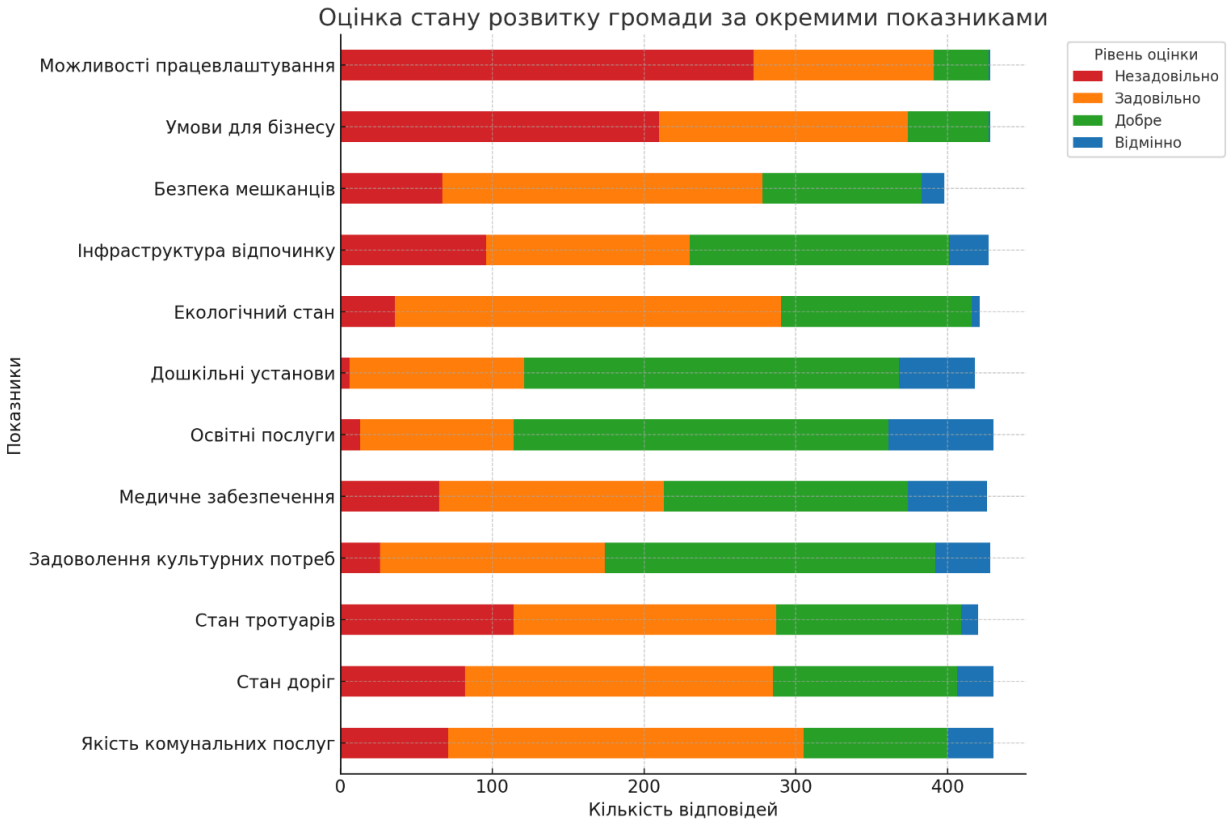

Рисунок 12.3 Розподіл відповідей жителів Бершадської міської територіальної громади на питання: “ Як би Ви оцінили рівень нинішнього стану показників розвитку громади?”, %

Результати оцінювання якості соціальних послуг жителями Бершадської міської територіальної громади свідчать про переважно позитивне або нейтральне сприйняття. Найбільша частка респондентів (37,7%) обрала варіант "4 - Скоріше задоволений(а)", що демонструє відносно високий рівень задоволеності серед населення. Ще 13,5% повністю задоволені якістю наданих послуг. Разом ці дві категорії становлять понад половину опитаних (51,2%), що є позитивним сигналом для місцевої влади та соціальних служб.

Водночас 31,7% респондентів зазначили нейтральне ставлення, обравши варіант "3 - Нейтрально". Це може свідчити про відсутність сильного позитивного або негативного досвіду взаємодії з соціальними інституціями. Така позиція є важливою з точки зору потенціалу для покращення: нейтральні оцінки можуть змінитися на позитивні за умови посилення якості обслуговування, підвищення доступності послуг або кращої комунікації з населенням.

Невдоволення виявили близько 11,9% опитаних, з яких 9,7% обрали варіант "2 - Скоріше незадоволений(а)", а 2,6% - "1 - Повністю незадоволений(а)". Ці показники хоч і не є критичними, однак потребують глибшого аналізу причин. Вони можуть бути зумовлені індивідуальним досвідом, складнощами в доступі до соціальних послуг або якісними недоліками в роботі певних установ.

Загалом, ситуація із задоволеністю якістю соціальних послуг у громаді є стабільною та демонструє потенціал для подальшого розвитку. Більшість жителів або задоволені, або не мають істотних зауважень до якості послуг, що створює сприятливі умови для впровадження цільових програм покращення соціального обслуговування. Залучення громадян до формування стандартів якості та моніторингу послуг може стати наступним кроком на шляху до підвищення довіри та ефективності системи соціального захисту (рис. 12.4).

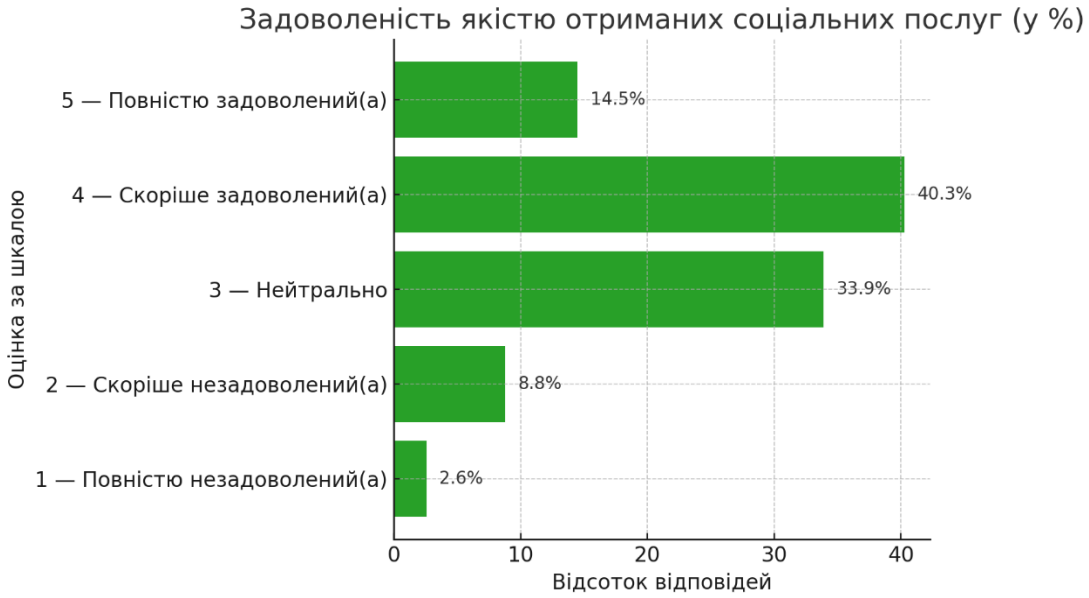

Рисунок 12.4 **Розподіл відповідей жителів Бершадської міської територіальної громади на питання: “ Наскільки ви задоволені якістю отриманих соціальних послуг?”, %**

Результати опитування щодо чинників, які, на думку жителів, стримують розвиток Бершадської міської територіальної громади, засвідчили домінування соціально-економічних проблем. Найчастіше респонденти вказували на безробіття (21,3%

відповідей), що свідчить про гостру нестачу робочих місць, особливо в умовах міграції працездатного населення, втрати економічних зв'язків і воєнного впливу. Це питання залишається критичним для соціальної стабільності громади та вимагає цілеспрямованої політики у сфері розвитку зайнятості та підтримки малого бізнесу.

На другому місці опинилася недостатня громадська ініціативність та активність мешканців (17,1%), яка часто є як наслідком соціальної апатії, так і браку ефективних інструментів залучення жителів до прийняття рішень. Це свідчить про потребу розвивати місцеві платформи громадської участі, інструменти демократії участі та посилювати комунікацію між владою та громадою, особливо серед молоді та активних громадян.

Значну увагу респонденти також приділили проблемі старіння населення, яка набрала 11% відповідей. Цей показник відображає загальноукраїнську демографічну тенденцію, але в умовах громади він загострюється через трудову міграцію молоді, відсутність умов для самореалізації та обмежену кількість освітніх і кар'єрних можливостей. Разом із цим, відсутність можливостей для самореалізації (9,9%) вказує на низький рівень створення ціннісного середовища для особистого розвитку та професійного зростання в межах громади.

Менш значущими, але все ж помітними стали такі бар'єри як відсутність зовнішніх інвестицій (8,4%), низький рівень підприємництва (6,3%) та екологічні проблеми (3,6%). Ці фактори вказують на брак структурних реформ, інвестиційної привабливості та проблеми довкілля, які, хоч і менш очевидні для більшості, мають довгостроковий вплив на якість життя. Отже, опитування окреслює пріоритетні напрями для стратегічного планування: відновлення економічного потенціалу, активізація громади, демографічна політика та створення умов для молоді (рис. 12.5).

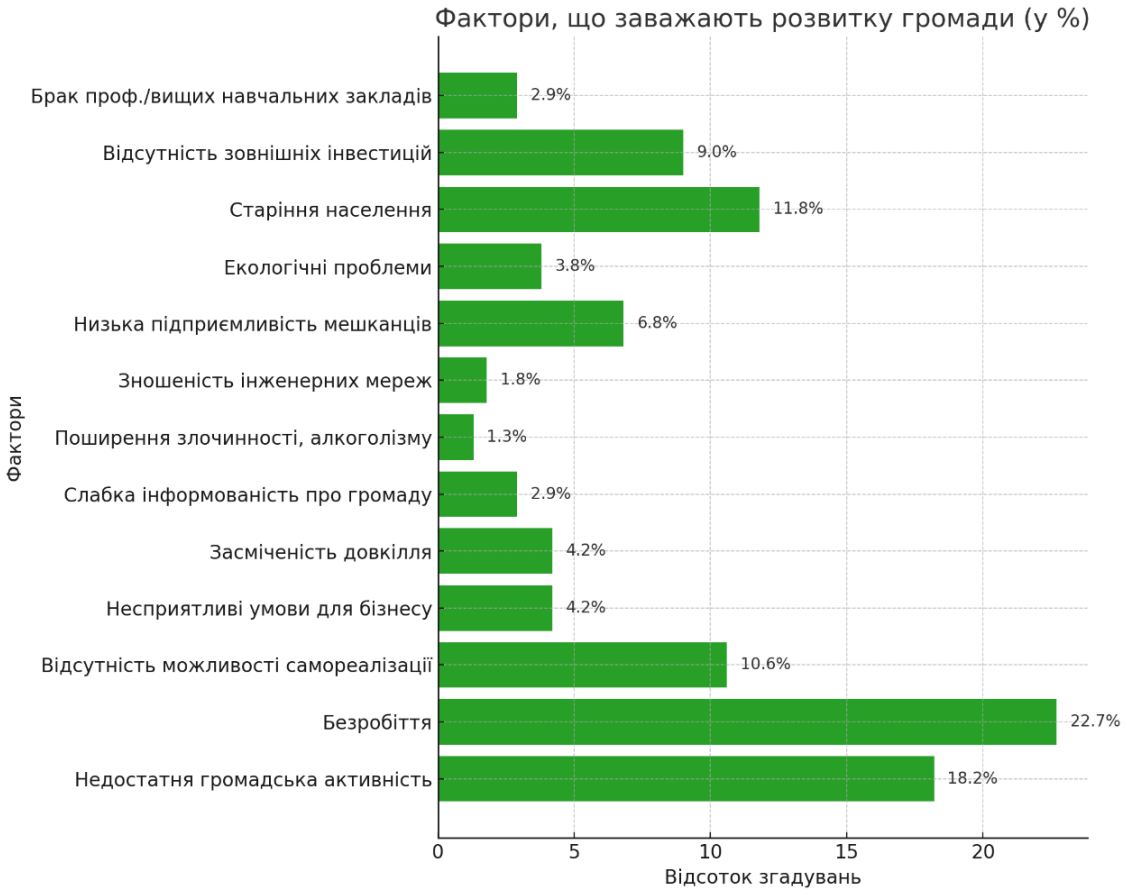

Рисунок 12.5 **Розподіл відповідей жителів Бершадської міської територіальної громади на питання: “ Що, на Вашу думку, заважає розвиткові громади ?”, %**

Аналіз відповідей на запитання щодо пріоритетних завдань для розвитку Бершадської міської територіальної громади показує, що проблема безробіття є найактуальнішою: її обрали 31,6% респондентів. Такий високий показник свідчить про потребу в системному підході до створення нових робочих місць, розвитку локального ринку праці та залученні інвестицій у виробничу сферу. Вирішення цієї проблеми може суттєво знизити рівень соціального напруження та сприяти економічному пожвавленню в громаді.

На другому місці серед пріоритетів опинився благоустрій громади (22,3%), що відображає високі очікування мешканців щодо покращення візуального вигляду населених пунктів, озеленення, облаштування публічних просторів і зон відпочинку. Це завдання тісно пов’язане з підвищенням якості життя, зміцненням почуття гордості за громаду та формуванням позитивного іміджу території.

Розвиток малого і середнього бізнесу (17,7%) також визначено серед ключових напрямів. Мешканці визнають, що без підтримки підприємництва важко забезпечити економічну самостійність громади. З огляду на це, важливо розширювати програми мікрокредитування, надавати консультаційну підтримку, зменшувати адміністративні бар’єри для відкриття власної справи та стимулювати місцеву кооперацію.

Замикає першу четвірку за пріоритетністю ремонт доріг (13,1%). Це завдання напряму пов’язане з мобільністю населення, безпекою дорожнього руху та привабливістю території для інвесторів. Респонденти очікують на поліпшення як місцевої інфраструктури, так і міжселищного сполучення. Разом ці завдання формують основу для оновленої стратегії розвитку громади, орієнтованої на збалансоване поєднання економічного зростання, комфортного середовища та активного залучення громадян (рис. 12.6).

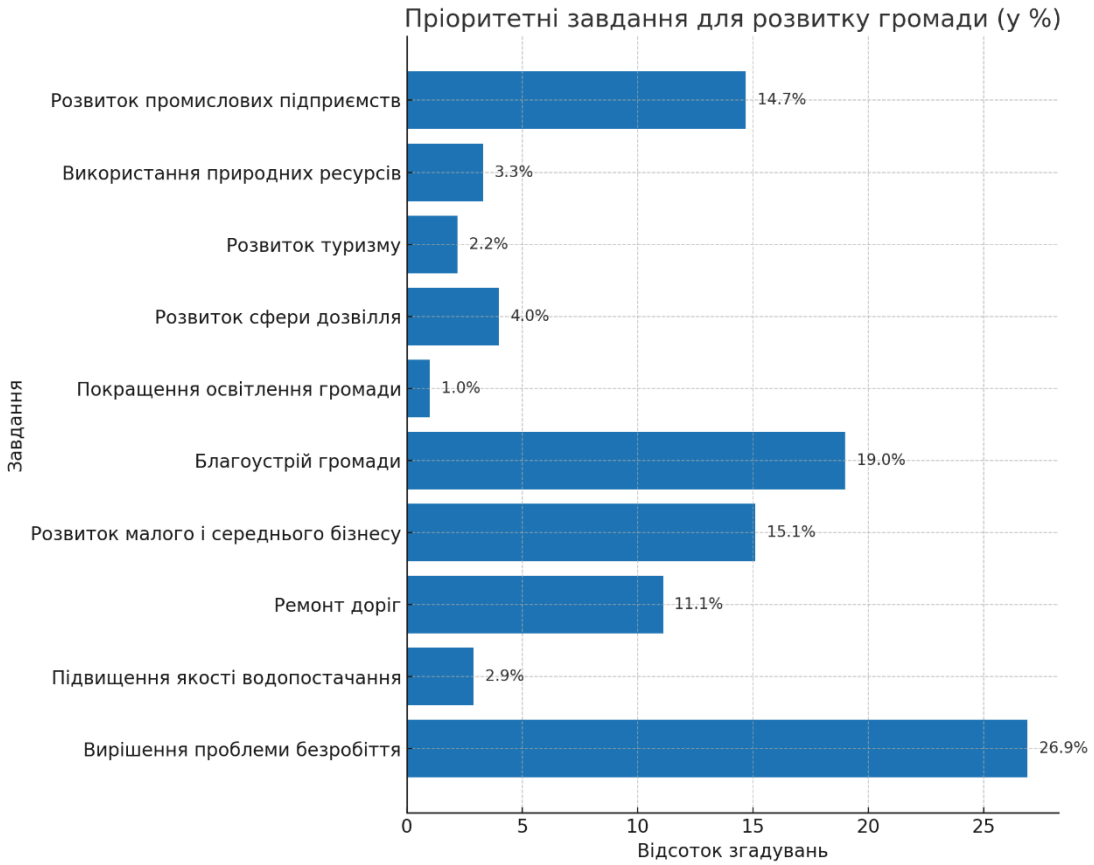

Рисунок 12.6 **Розподіл відповідей жителів Бершадської міської територіальної громади на питання: “ Виберіть три основні завдання, які необхідно здійснити для розвитку громади ”, %**

Результати опитування щодо віри мешканців у реалізацію визначених ними ж пріоритетів розвитку громади свідчать про помітний рівень скепсису. Лише 37% респондентів відповіли "швидше так", тоді як 63% обрали варіант "швидше ні". Ці цифри засвідчують розрив між сформульованими очікуваннями та довірою до механізмів їх реалізації. Такий стан речей є характерним для суспільства, яке тривалий час перебуває у стані соціально-економічної турбулентності та постійного виклику - як у воєнному, так і в інституційному вимірах.

Низький рівень довіри до реалізації заявлених завдань багато в чому пояснюється відсутністю стабільного економічного середовища. В умовах війни громади функціонують в режимі постійної невизначеності: змінюється податкове навантаження, зростають ризики втрати інфраструктури, ускладнюється доступ до ресурсів та зовнішніх інвестицій. Крім того, обмежені фінансові можливості місцевих бюджетів часто не дозволяють реалізовувати навіть першочергові потреби. Це формує у громадян відчуття, що навіть пріоритетні завдання, які вони ж і сформулювали, залишаться на рівні декларацій.

Інший важливий чинник - інституційна слабкість. Для значної частини населення досі залишається незрозумілим, як саме їхні пропозиції трансформуються в управлінські рішення. Низька поінформованість про місцеві програми, непрозорість бюджетного процесу, а також відсутність сталих каналів зворотного зв’язку між громадянами й органами влади посилюють недовіру. Це особливо актуально для невеликих громад, де громадянська активність є фрагментованою, а можливості для впливу на рішення - обмеженими.

Однак, навіть на цьому фоні 37% позитивно налаштованих респондентів - це резерв довіри, який можна зміцнити через прозоре стратегічне планування, ефективну комунікацію, регулярний моніторинг і залучення громадян до контролю за виконанням завдань. Успішна реалізація навіть одного-двох пріоритетів із затвердженого переліку здатна змінити суспільні настрої та сформувати нову культуру довіри в громаді. Саме тому особливо важливо забезпечити ранні, видимі результати реалізації локальних ініціатив - як запоруку формування довгострокового партнерства між мешканцями та управлінською командою (*рис. 12.7).*

Рисунок 12.7 **Розподіл відповідей жителів Бершадської міської територіальної громади на питання: “ Чи вірите Ви у реалізацію завдань, вказаних в попередньому пункті ”, %**

Оцінювання діяльності органів місцевого самоврядування мешканцями Бершадської громади дає змогу виявити рівень довіри до ключових посадових осіб та структур, що відповідають за розвиток території. Порівняння результатів для голови громади та виконавчого комітету засвідчує загалом схожі, але не ідентичні тенденції. Так, 179 респондентів (понад 42%) оцінили діяльність голови громади як "добру", ще 177 (також 42%) – як "задовільну". Це свідчить про відносно високий рівень схвалення з боку населення, водночас балансуючи між впевненістю в позитивних змінах і поміркованим сприйняттям.

Для виконавчого комітету структура оцінок трохи інша: 146 респондентів (приблизно 35%) вказали на "добру" роботу, тоді як більшість (193 особи, або 46%) охарактеризували її як "задовільну". Це може свідчити про сприйняття виконкому як більш технократичної структури, дії якої менш помітні для широкої громадськості або асоціюються з рутинними адміністративними функціями. Разом з тим, це теж позитивний індикатор, який вказує на те, що виконавчі структури загалом відповідають очікуванням населення.

Показово, що частка негативних оцінок діяльності голови громади є невеликою – лише 20 респондентів (менше 5%) обрали варіант "погано". Для виконкому цей показник ще нижчий – 10 осіб (менше 3%). Це свідчить про відсутність масштабного розчарування в роботі місцевої влади, що є важливою передумовою для подальшого формування ефективної політики розвитку на основі громадської підтримки.

Водночас варто звернути увагу на відносно високу частку відповідей "не можу сказати" – 37 для голови громади та 53 для виконкому. Це вказує на те, що частина населення або не відчуває впливу дій місцевої влади на своє життя, або недостатньо поінформована про її повноваження та результати роботи. Така ситуація створює потребу в посиленні комунікаційної політики, прозорості процесів та регулярному інформуванні мешканців про досягнення, виклики та плани органів місцевого самоврядування (*рис. 12.8)*

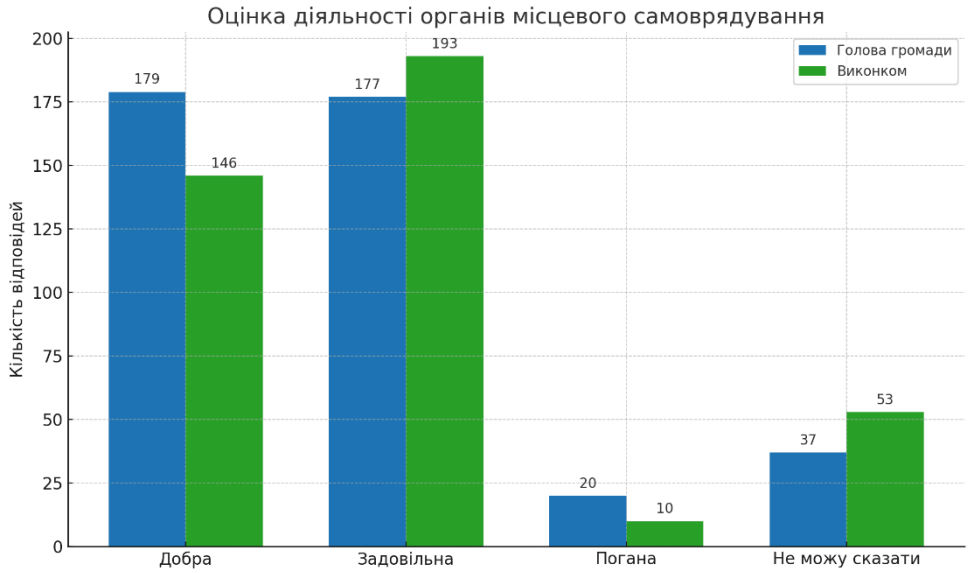

Рисунок 12.8 **Розподіл відповідей жителів Бершадської міської територіальної громади на питання: “ Як би Ви оцінили діяльність органів місцевого самоврядування з розвитку громади? ”, %**

Результати опитування свідчать про чітке розуміння мешканцями Бершадської громади власних сильних сторін і потенціалів. Найбільше респондентів (38,5%) назвали мешканців громади головним ресурсом для подальшого розвитку. Це демонструє усвідомлення того,

що саме людський капітал — активні, ініціативні та працьовиті люди — є рушієм змін, здатним забезпечити відновлення та трансформацію громади. Такий акцент на людському факторі — це позитивний сигнал для розробників стратегії, адже вказує на готовність населення брати участь у трансформаційних процесах.

На другому місці з майже ідентичним результатом (37,9%) опинився напрям виробництва та переробки сільськогосподарської продукції, що відображає традиційну галузеву спеціалізацію громади. Агросектор відіграє важливу роль в економіці регіону, і саме його модернізація, диверсифікація та розвиток пов'язаних кластерів можуть стати базою для довгострокового зростання. Особливо актуальним є підвищення доданої вартості через локальну переробку, створення кооперативів і залучення молоді до аграрного підприємництва.

Інші варіанти відповідей мали значно нижчі показники. Зокрема, допомога від держави (26,3%) була розцінена як важливий, але не визначальний чинник розвитку. Це означає, що громада не покладається винятково на зовнішні джерела підтримки, а прагне активізувати внутрішні ресурси. Подібний результат може свідчити про зростання зрілості громадянського суспільства та бажання розвиватися завдяки власним ініціативам.

Варто звернути увагу, що таких потенційних активів як природне середовище, географічне положення, місцеві підприємства чи земельні ресурси респонденти оцінюють досить стримано — кожен із них отримав менш як 10% голосів. Це свідчить або про недостатню реалізацію цього потенціалу, або про обмежену інформованість мешканців щодо його можливостей. Тому одним із завдань місцевої влади має стати краще позиціонування цих ресурсів, їх інвентаризація та включення в цілісну модель сталого розвитку (*рис. 12.9).*

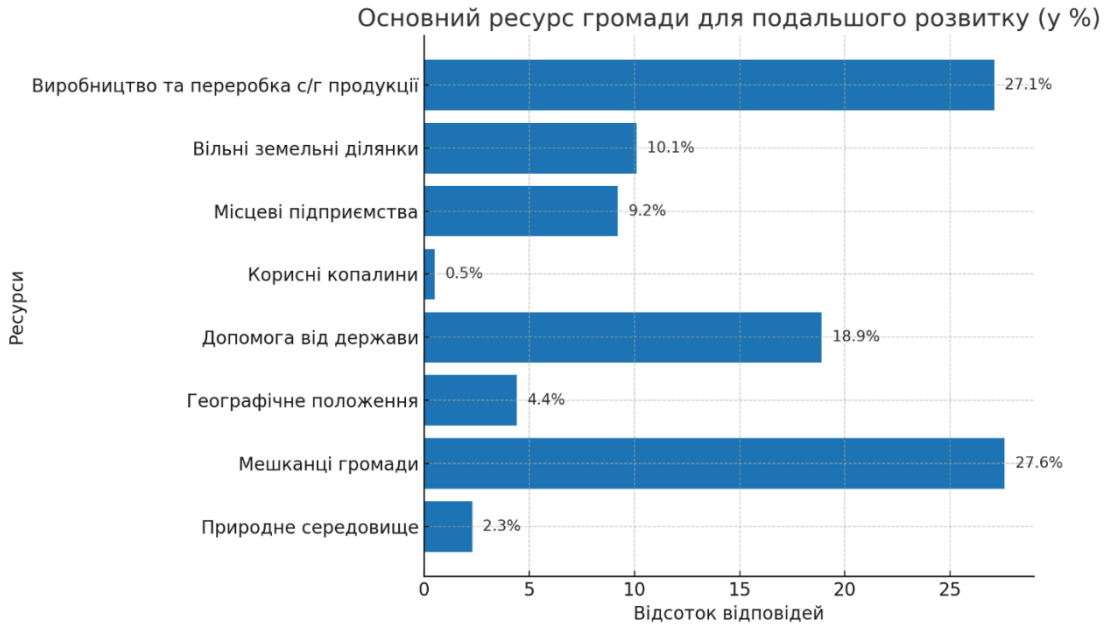

Рисунок 12.9 **Розподіл відповідей жителів Бершадської міської територіальної громади на питання: " Яким є, на Вашу думку, основний ресурс громади для подальшого розвитку? ", %**

Результати опитування свідчать про значну гендерну диспропорцію серед респондентів: 71,3% учасників склали жінки, тоді як частка чоловіків становить лише 28,7%. Такий розподіл не обов'язково відображає загальну структуру населення громади, але чітко показує, що саме жінки виявили вищу активність і готовність до участі у громадських консультаціях. Це також може вказувати на те, що жінки частіше взаємодіють із соціальними, освітніми чи комунальними послугами, які безпосередньо зачіпають їх повсякденне життя.

Аналіз соціальної активності жінок у громадах України, зокрема в контексті децентралізації та воєнних викликів, демонструє, що жінки дедалі активніше залучаються до ініціатив на рівні місцевого самоврядування, волонтерства, освітніх та соціальних проєктів. Тому їхня перевага серед респондентів може бути пов'язана з вищим рівнем поінформованості та бажанням впливати на зміни. З іншого боку, цей фактор слід враховувати при аналізі відповідей — адже пріоритети жінок можуть мати свою специфіку, особливо щодо соціальної інфраструктури, медицини, освіти та безпеки дітей.

Водночас недостатня представленість чоловіків в опитуванні може бути наслідком зовнішніх обставин, пов'язаних із війною — частина з них бере участь у бойових діях або перебуває в умовах мобілізації, що обмежує їх доступ до громадських заходів і консультацій. Також традиційно чоловіки менш охоче беруть участь в опитуваннях, особливо в темах, які вони можуть не вважати пріоритетними (наприклад, культура, благоустрій чи соціальні послуги).

З огляду на виявлену диспропорцію, у подальшій роботі над оновленням Стратегії розвитку громади важливо забезпечити збалансоване врахування потреб обох статей, а також активно залучати чоловіків до громадського діалогу, особливо у сферах безпеки, економічного розвитку, інфраструктури та молодіжної політики. Універсальні рішення мають враховувати різні соціальні ролі, навички, а також гендерні аспекти використання ресурсів громади (рис. 12.10)

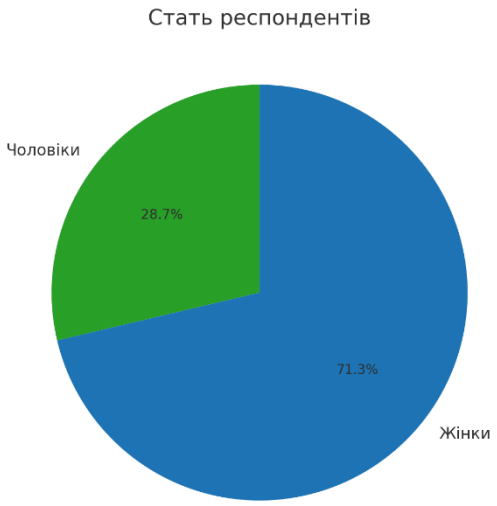

Рисунок 12.10 **Гендерний розподіл респондентів Бершадської міської територіальної громади, які брали участь в опитуванні для розроблення стратегії розвитку громади, %**

Аналіз вікового складу респондентів демонструє, що найактивнішою групою під час участі в опитуванні стали особи віком від 35 до 50 років, які становлять 38,2% усіх опитаних. Це найбільш економічно активна частина населення, яка, як правило, має досвід участі в місцевому житті, виховує дітей, стикається з щоденними викликами громади та є критичною до якості послуг, інфраструктури й можливостей. Їхня активність у громадських консультаціях є позитивним сигналом для стратегічного планування, адже саме ця група часто є рушієм локальних змін.

Другою за чисельністю є категорія віком від 50 до 65 років (31,8%), що також вказує на високу зацікавленість старшого покоління в розвитку громади. Представники цієї вікової групи зазвичай мають сталий соціальний досвід, сформовані погляди на життя в громаді та очікування стабільності. Їхня участь у плануванні розвитку громади є важливою для забезпечення міжпоколіннєвого балансу, зокрема щодо таких питань як охорона здоров'я, соціальні послуги та безпека.

Водночас молодь до 21 року склала лише 2,8% респондентів, а особи віком 21–35 років – 10,6%. Такий низький рівень залучення молодого покоління може свідчити про слабку комунікацію з цією цільовою групою або про обмежену їхню участь у процесах прийняття рішень. Це створює ризики того, що молодь не ототожнює себе з перспективами громади, що в перспективі може сприяти її відтоку. Завданням місцевої влади має стати активізація молодіжної участі через створення сучасних форматів залучення – коворкінгів, консультацій, молодіжних просторів.

Ці результати підтверджують, що старші вікові групи переважають у суспільному діалозі, що відповідає загальнонаціональній демографічній тенденції старіння населення. Однак для забезпечення сталого розвитку громади стратегічно важливо активізувати представників усіх поколінь – зокрема молоді, яка формуватиме майбутній кадровий і управлінський потенціал. Стратегія громади повинна враховувати специфіку потреб кожної вікової категорії та забезпечувати інклюзивність у процесі планування та впровадження змін (*рис. 12.11).*

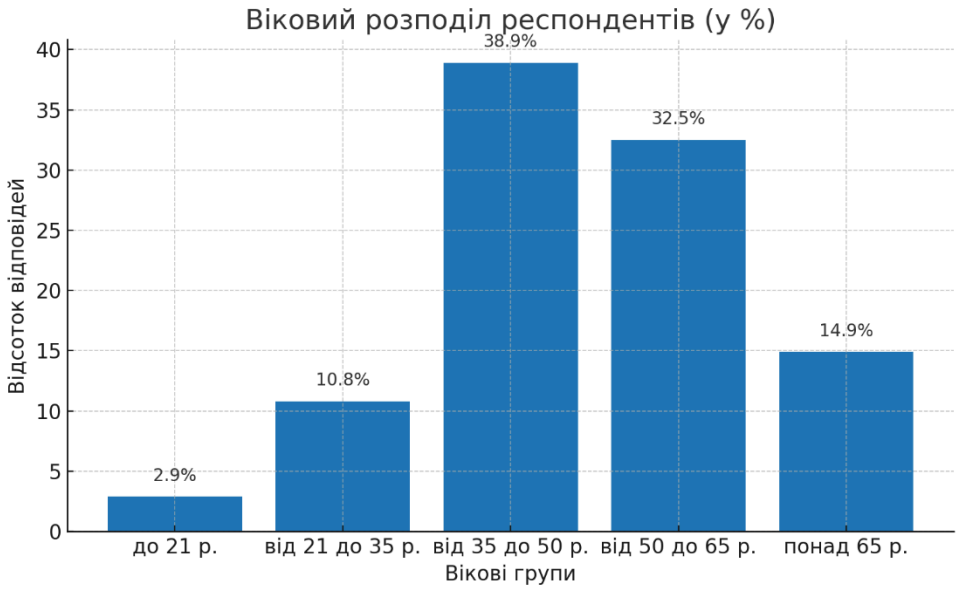

Рисунок 12.11 **Віковий розподіл респондентів Бершадської міської територіальної громади, які брали участь в опитуванні для розроблення стратегії розвитку громади, %**

Розподіл респондентів за родом занять свідчить про домінування двох основних соціально-професійних груп – робітників (35,5%) та пенсіонерів (29,5%). Висока частка робітників демонструє промислово-аграрний характер громади, де основною зайнятістю населення залишаються фізична праця, технічні спеціальності, виробництво чи сільське господарство. Присутність великої кількості пенсіонерів також підтверджує загальноукраїнську демографічну тенденцію до старіння населення, що створює додаткові виклики у сфері охорони здоров'я, соціального забезпечення та транспортної доступності.

Третє місце посідає група безробітних – 19,1%, що є тривожним сигналом щодо нестачі робочих місць або невідповідності між професійною підготовкою населення та наявними вакансіями. Високий рівень безробіття може бути як наслідком економічних труднощів, так і результатом воєнного впливу, зокрема скорочення виробництва, руйнування логістичних ланцюгів та вимушеної міграції. Цей показник варто врахувати при визначенні стратегічних пріоритетів у сфері економіки, зайнятості та професійної перепідготовки.

Інші категорії мають значно нижчу частку: службовці (13,4%), приватні підприємці (7,9%), студенти (6,3%) та керівники (1,4%). Відносно низький відсоток представників малого бізнесу може свідчити про слабкий розвиток підприємницького середовища або про низький рівень залученості бізнесу до громадського діалогу. Такий розподіл свідчить про потенціал для стимулювання самозайнятості, створення сприятливого бізнес-клімату та залучення молоді до підприємництва.

Загалом, ця структура зайнятості вказує на необхідність комплексного підходу до розвитку людського капіталу в громаді. Важливою умовою ефективної реалізації стратегії стане підтримка активного працездатного населення, залучення молоді до економічного життя громади, а також соціальний супровід пенсіонерів та незайнятих груп. Баланс між потребами різних професійних категорій дозволить розробити стратегію, орієнтовану як на зростання, так і на соціальну згуртованість (рис. 12.12)

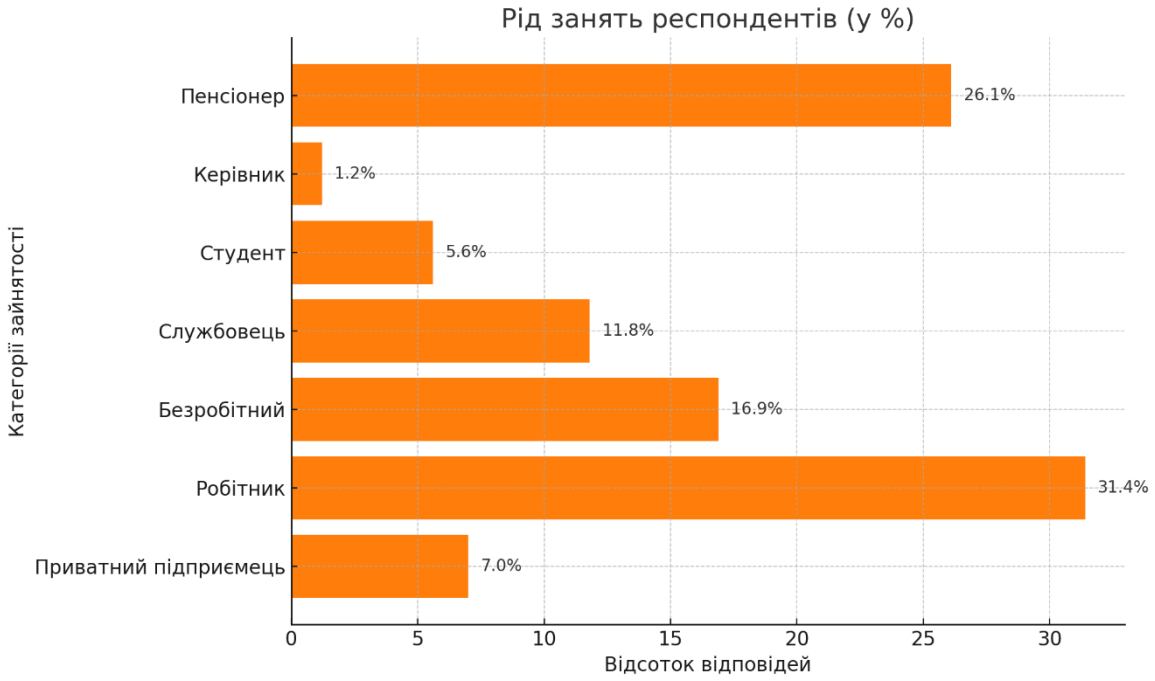

Рисунок 12.12 **Рід занять респондентів Бершадської міської територіальної громади, які брали участь в опитуванні для розроблення стратегії розвитку громади, %**

Отримані дані можуть бути використані як основа для розробки оновленої Стратегії розвитку Бершадської міської територіальної громади до 2034 року, що базуватиметься на реальних потребах і пріоритетах мешканців. Опитування дозволило глибше зрозуміти очікування населення, рівень задоволеності якістю життя, бачення ключових проблем та ресурсів розвитку громади. Такий підхід сприяє формуванню стратегії з чітким акцентом на людину та її добробут як головну цінність місцевого розвитку. Результати демонструють високу значущість соціальних та економічних питань для жителів громади. Зокрема, до основних бар'єрів розвитку було віднесено безробіття, низьку громадську активність, старіння населення та відсутність можливостей для самореалізації. Водночас серед пріоритетів розвитку респонденти визначили необхідність створення робочих місць, благоустрій території, підтримку малого бізнесу та розвиток інфраструктури. Це дає змогу чітко визначити сфери, на які має бути спрямовано найбільше зусиль під час реалізації стратегії.

Опитування також підтвердило готовність мешканців брати участь у житті громади, хоча водночас частина респондентів висловлює скепсис щодо реалізації пріоритетних завдань. Така ситуація вимагає посилення інструментів зворотного зв'язку, підзвітності влади та

регулярного інформування населення про досягнуті результати. Підвищення рівня довіри до процесів стратегічного планування має стати одним із ключових завдань для місцевої влади.

Важливо також враховувати соціально-демографічний склад учасників опитування, адже переважна частина відповідей надійшла від жінок, осіб віком 35–65 років та представників робітничого класу. Це дає змогу зробити висновок, що саме ці категорії є найактивнішими у громадському житті. Проте надалі варто посилювати залучення молоді, підприємців, керівників та малозалучених груп, аби стратегія стала по-справжньому інклюзивною.

Отже, результати опитування не лише відображають стан справ у громаді, а й формують базу для ухвалення ефективних, цілеспрямованих рішень у сфері соціального, економічного та інфраструктурного розвитку. Вони підтверджують важливість підходу, заснованого на консультаціях із громадянами, як умови для створення дієвої та довгострокової Стратегії розвитку громади.

Опитування представників бізнесу громади

Опитування представників бізнесу громади є важливим інструментом для формування дієвої та збалансованої стратегії місцевого економічного розвитку. Бізнес є не лише джерелом надходжень до місцевого бюджету, а й основою для створення робочих місць, інновацій та економічної активності громади. Саме підприємці найкраще розуміють поточні бар'єри та перспективи економічного середовища, тому їхня думка є критично важливою для визначення реалістичних, адресних і доцільних заходів у стратегії розвитку.

Таке опитування дає змогу виявити ключові проблеми підприємницького клімату, включно з регуляторними обмеженнями, доступом до фінансування, станом інфраструктури, рівнем підтримки з боку органів місцевого самоврядування та наявністю кваліфікованої робочої сили. Бізнес-середовище часто стикається з проблемами, які не завжди помітні з боку, але мають серйозні наслідки для сталості місцевої економіки. Саме бізнес може запропонувати практичні рішення, засновані на реальному досвіді функціонування в умовах громади.

Крім того, опитування підприємців дозволяє залучити їх до стратегічного партнерства з громадою, підвищити рівень довіри між владою та приватним сектором. Це створює підґрунтя для розвитку форм публічно-приватного партнерства, спільного інвестування, співфінансування проєктів, створення бізнес-асоціацій та інших механізмів участі бізнесу в управлінні розвитком. Відчуття залученості стимулює підприємців активніше інвестувати в місцеву економіку та соціальні ініціативи.

Насамкінець, вивчення думки бізнесу допомагає громадам краще позиціонувати себе для залучення зовнішніх інвесторів, формування інвестиційного паспорта та розвитку кластерів. Це забезпечує не лише розуміння внутрішніх потреб, а й визначає конкурентні переваги громади на рівні області чи регіону. Регулярні бізнес-опитування повинні стати невід'ємною частиною управлінського циклу в кожній громаді, яка прагне економічного зростання, інвестиційної привабливості та соціального балансу.

Опитування представників бізнесу Бершадської територіальної громади проводилося в рамках розробки Стратегії розвитку громади до 2034 року та плану заходів з її реалізації до 2027 року. Метою дослідження було визначити реальний стан підприємницького середовища, виявити ключові бар'єри, з якими стикається місцевий бізнес, та окреслити потенційні напрямки підтримки малого і середнього підприємництва на рівні громади. Отримані результати відіграють важливу роль у формуванні практичних управлінських рішень, які базуються на думці безпосередніх учасників економічного процесу.

Серед респондентів найбільшу частку становили підприємства, створені у період з 2014 по 2021 рік – таких було 10, а також ті, що засновані до 2013 року – 13 підприємств. Це свідчить про стабільну присутність бізнесу з досвідом діяльності в умовах як довоєнного, так і сучасного регуляторного середовища. Зазначені підприємства є цінним джерелом

спостережень щодо змін у підприємницькому кліматі громади, адаптацій до викликів, а також їхньої здатності утримувати діяльність у складних умовах трансформацій і війни.

Щодо структури власності, опитані підприємства переважно належать фізичним особам (у тому числі ФОП) – 11 підприємств, та українським юридичним особам – 7. Це ще раз підкреслює, що основою економіки громади є місцевий бізнес, який формується зусиллями самих жителів. Лише 1 опитаний представник вказав на спільне підприємство, що підтверджує наявність одиничних випадків залучення зовнішніх партнерів або інвесторів. Така структура вимагає від громади створення сприятливих умов для розвитку саме локального підприємництва, зокрема в частині спрощення процедур, забезпечення інфраструктури та доступу до консультацій.

Результати опитування представників бізнесу Бершадської територіальної громади свідчать, що найбільш поширеною сферою економічної діяльності є роздрібна торгівля, яку обрали 11 респондентів. Це логічно для невеликих громад, де саме малий бізнес у сфері продажу товарів першої необхідності забезпечує основні побутові потреби населення. Роздрібна торгівля також є доступною для започаткування справи та часто є першим кроком до економічної активності мешканців.

Другою за популярністю виявилася переробка сільськогосподарської продукції – 8 відповідей. Такий результат підтверджує аграрний профіль громади та наявність підприємств, які займаються доданою вартістю – сушінням, зберіганням, пакуванням або переробкою продукції локального виробництва. Це позитивний індикатор, оскільки саме розвиток цього напрямку може забезпечити зайнятість, експортний потенціал та податкові надходження до місцевого бюджету.

Сектор харчової промисловості має 3 респонденти, а оптова торгівля харчовими продуктами, перевезення та інші послуги – по 2. Незважаючи на меншу кількість відповідей, ці сфери відіграють допоміжну роль у формуванні економічної екосистеми громади. Їхній розвиток сприяє покращенню логістики, доступності продукції та формуванню ширшого ринку послуг. Особливо актуально це в умовах потреби у зміцненні внутрішньої кооперації між локальними виробниками, переробниками та торгівлею.

Водночас помітна відсутність великого бізнесу чи промислових гравців, що підкреслює важливість підтримки малого підприємництва як ключового економічного актора. Громаді слід зосередити зусилля на створенні сприятливого середовища для розвитку місцевих ініціатив, наданні освітньої та консультаційної підтримки, а також на сприянні диверсифікації економіки через розвиток нових напрямів – логістики, IT, екологічних послуг або агротуризму (рис. 12.13)

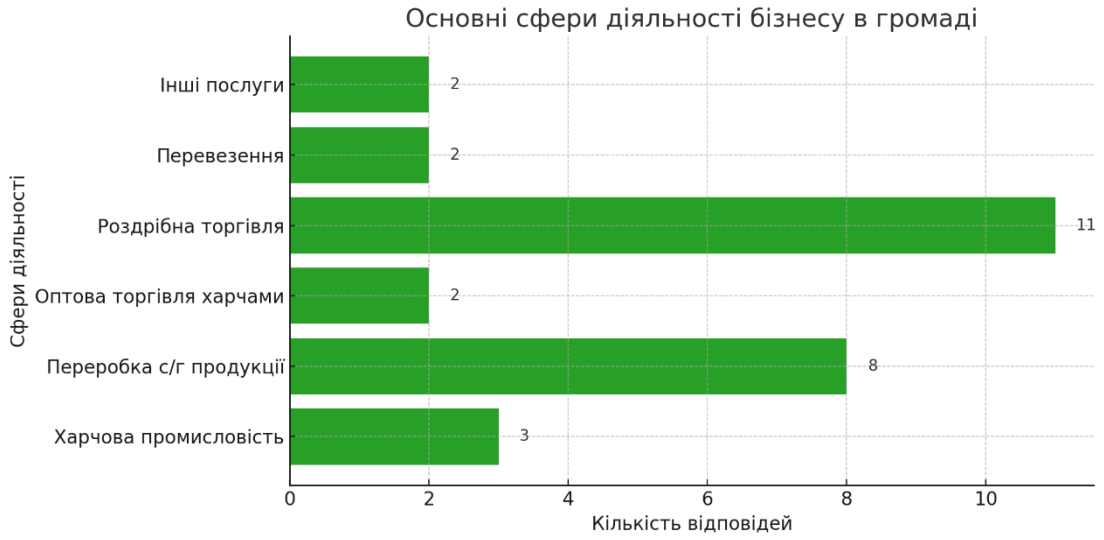

Рисунок 12.13 **Розподіл відповідей представників бізнесу Бершадської міської територіальної громади на питання: “ Який характер має Ваш бізнес? Оберіть основні сфери діяльності? ”, %**

Результати опитування щодо географічної структури збуту продукції підприємств Бершадської громади демонструють, що локальний ринок залишається ключовим каналом реалізації. Понад 70% респондентів зазначили, що до 75% або навіть 100% їхньої продукції збувається в межах самої громади. Це свідчить про обмежений радіус комерційного впливу місцевого бізнесу та водночас про наявність внутрішнього попиту, який може бути основою для стабільності малих підприємств. Однак така ситуація також вказує на ризик надмірної залежності від локального споживача.

У межах області підприємства демонструють дещо більшу диверсифікацію: є відповіді по всіх шкалах, включаючи 0%, 25%, 50% та 75%. Це вказує на прагнення підприємств розширювати географію своєї діяльності за межі громади, але в межах регіонального ринку. Така тенденція свідчить про поступову інтеграцію бізнесу до міжмуніципального економічного середовища, що відкриває додаткові можливості для зростання, водночас вимагаючи кращої логістики, маркетингу та комунікаційної підтримки.

Продаж у межах інших областей України фіксується рідше і, здебільшого, у частці до 50% загального збуту. Це свідчить про те, що лише окремі підприємства мають конкурентоспроможні продукти або логістичну спроможність працювати поза межами свого регіону. Така структура збуту вказує на необхідність розширення ринків, підтримки участі бізнесу у виставках, створення дистрибуційних мереж або кластерів, які б об'єднували локальних виробників для виходу на міжрегіональний ринок.

Особливо показовим є те, що експортна активність залишається вкрай низькою: лише 2 підприємства відзначили, що 100% або частина їхнього збуту здійснюється за межі України. Це свідчить або про орієнтацію на внутрішній ринок, або про бар’єри виходу на зовнішні ринки – брак сертифікації, партнерів, інформації або державної підтримки. Така ситуація підкреслює потребу в стратегічних заходах для розвитку експортного потенціалу громади – через навчання, консалтинг, участь у програмах інтернаціоналізації та просування бренду громади за кордоном (*рис. 12.14).*

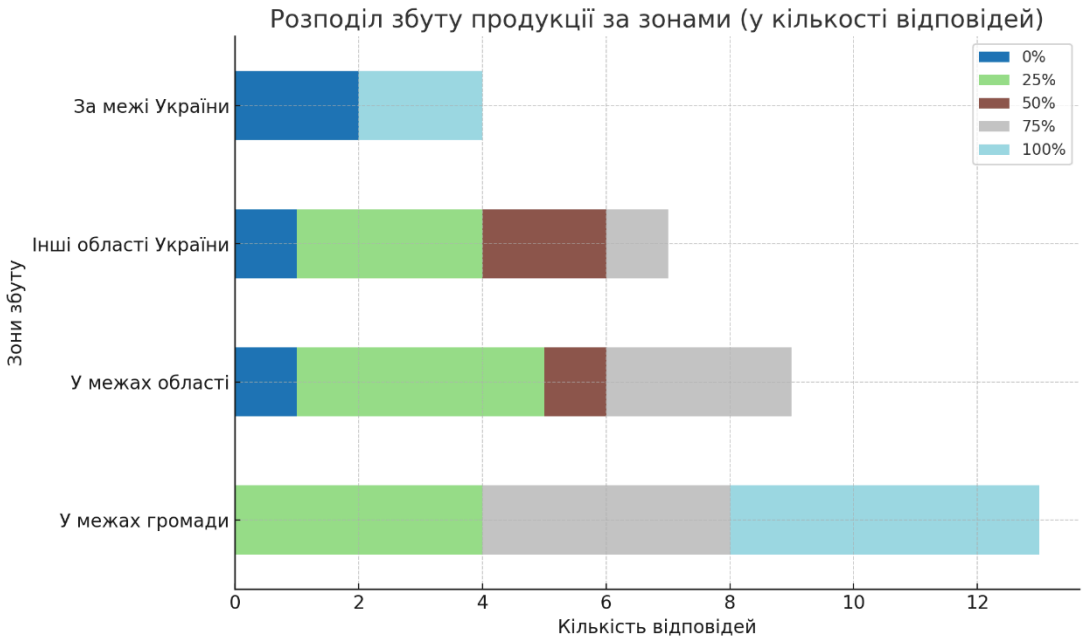

Рисунок 12.14 **Розподіл відповідей представників бізнесу Бершадської міської територіальної громади на питання: “ Зазначте відсоток загального обсягу збуту Вашого підприємства, який припадає на покупців у таких зонах ”, %**

Результати опитування бізнесу Бершадської громади свідчать, що переважна більшість підприємств (73,9%) не зафіксували суттєвих змін у своїй діяльності. Це може вказувати на відносну стабільність у роботі малого бізнесу, який адаптувався до умов економічної та безпекової невизначеності. Водночас така стабільність може також свідчити про відсутність нових ринків збуту, інвестицій чи змін у структурі підприємницької активності. Подібна ситуація часто спостерігається в громадах із переважанням локального споживання та обмеженою діловою динамікою.

Невелика частка підприємств (10,9%) відзначили зменшення обсягів діяльності, що, ймовірно, пов'язано з впливом загальнодержавних факторів — війною, інфляцією, зниженням купівельної спроможності населення та логістичними труднощами. Зменшення бізнес-активності може негативно позначатися на надходженнях до бюджету громади, зайнятості населення та загальному рівні економічної життєздатності. Це свідчить про необхідність запровадження цільових програм підтримки бізнесу, особливо у сферах із високими бар'єрами до відновлення.

Позитивним є те, що деякі респонденти (10,9%) повідомили про зростання. Це може бути пов'язано з розширенням послуг, переорієнтацією на нові запити споживачів або державними чи донорськими програмами підтримки. Хоча цей відсоток не є високим, він демонструє наявність підприємницького потенціалу та здатність адаптуватися навіть в умовах кризи. Такі підприємства можуть стати точками зростання економіки громади, якщо їхню діяльність підтримати за рахунок інструментів розвитку: грантів, податкових стимулів, просування на зовнішні ринки.

Жоден із респондентів не зазначив повного припинення діяльності, що є позитивним сигналом про витривалість місцевого бізнесу. Це може свідчити як про невеликий, але стабільний попит, так і про високий рівень гнучкості підприємців, які заради виживання зберігають навіть мінімальний рівень активності. У майбутньому важливо не лише зберегти цей рівень, а й стимулювати поступове зростання бізнесу шляхом покращення бізнес-клімату, доступу до ресурсів, кадрів і сучасних ринкових знань (рис. 12.15)

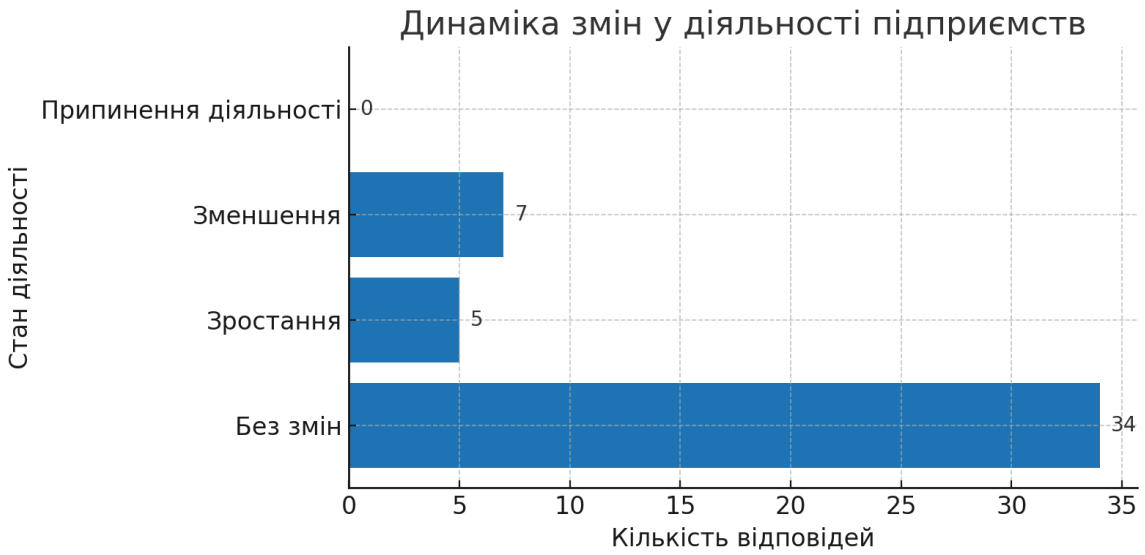

Рисунок 12.15 **Розподіл відповідей представників бізнесу Бершадської міської територіальної громади на питання: " Які зміни у збуті Ви очікуєте в 2025 р.? ", %**

Результати опитування підприємців Бершадської громади щодо наявності ключових ресурсів у регіоні демонструють, що найважливішим локальним активом є робоча сила – її відзначили 12 респондентів. Це свідчить про достатню кількість трудових ресурсів, які відповідають потребам місцевого бізнесу. Водночас варто враховувати не лише кількісну, а й якісну складову – наявність професійної підготовки, відповідність кадрів сучасним виробничим потребам, мотивація до праці. Подальша підтримка професійної освіти,

дуального навчання та перепідготовки кадрів є важливим чинником збереження цього ресурсу.

На другому місці – наявність постачальників сировини та комплектуючих, про яку заявили 9 підприємців. Це свідчить про сформовану виробничу взаємозалежність на рівні регіону та потенціал для розвитку локальних виробничих ланцюгів. Така ситуація може знижувати витрати на логістику, підвищувати оперативність поставок і загалом зміцнювати економічну стабільність у громаді. Проте вона також вимагає стабільного функціонування транспортної інфраструктури та підтримки взаємодії між постачальниками й виробниками.

Основний ринок збуту, що знаходиться у межах регіону, відзначили 6 підприємств, а споріднені за профілем підприємства – 4. Це свідчить про часткову наявність локальних мереж бізнес-взаємодії, але їхній розвиток залишається обмеженим. Це відкриває можливості для створення бізнес-кластерів, спільного представлення на ринках, реалізації програм взаємної підтримки, а також розробки платформ для комунікації між підприємствами схожого профілю.

Найменше згадуваним ресурсом стали інвестори – лише 2 респонденти відзначили їхню присутність у регіоні. Це демонструє значний виклик для економічного розвитку громади – брак зовнішніх інвестицій, обмежений доступ до капіталу, низька привабливість для інвесторів. Щоб подолати цю проблему, громада має працювати над формуванням інвестиційного іміджу, прозорими правилами для бізнесу, підготовкою якісних інвестиційних пропозицій і підтримкою підприємств на етапі запуску та масштабування (рис. 12.16).

Рисунок 12.16 **Розподіл відповідей представників бізнесу Бершадської міської територіальної громади на питання: “ Чи є у Вашому регіоні (відмітьте усі відповідні твердження)”, %**

Результати опитування свідчать, що понад половина респондентів (12 підприємців) наразі не відчувають нестачі фахівців або персоналу з необхідними навичками. Це може вказувати на те, що в межах громади є достатній кадровий ресурс для задоволення основних потреб малого бізнесу. Така ситуація особливо характерна для підприємств, діяльність яких не вимагає вузькопрофільної кваліфікації або ж орієнтована на локальні ринки з обмеженим обсягом виробництва.

Водночас, 6 підприємців уже стикаються з проблемою нестачі фахівців, що свідчить про існування критичних розривів у професійній підготовці або втрату кваліфікованої робочої сили через трудову міграцію, демографічне старіння чи зміни ринку праці в умовах війни.

Найбільш уразливими в цьому контексті можуть бути галузі, пов'язані з інженерно-технічними спеціальностями, переробкою сільськогосподарської продукції або обслуговуванням складного обладнання.

5 респондентів зазначили, що наразі не мають кадрових проблем, але очікують їх у найближчому майбутньому, що є серйозним сигналом для громади. Це свідчить про відсутність перспективної кадрової заміни або невпевненість у стабільності трудового ринку. Підприємці, ймовірно, розглядають можливості розвитку або розширення діяльності, але сумніваються у наявності кваліфікованого персоналу, який буде доступний у майбутньому.

Таким чином, громада має приділити особливу увагу розвитку локальної системи професійної освіти, тіснішій співпраці між бізнесом і навчальними закладами, а також створенню умов для повернення та утримання кваліфікованих кадрів. Ці заходи сприятимуть формуванню сталого людського капіталу, який буде основою для економічного зростання в умовах поствоєнного відновлення (рис. 12.17).

Рисунок 12.17 **Розподіл відповідей представників бізнесу Бершадської міської територіальної громади на питання: " Ви відчуваєте нестачу спеціалістів певних специфічних професій, навичок персоналу, які є важливими для майбутнього розвитку Вашого підприємства ?", %**

Результати опитування демонструють обережний підхід місцевих підприємців до інвестування в розширення виробництва в межах Бершадської громади. Найбільша частка респондентів (17 осіб) зазначила, що вони лише «можливо» здійснюватимуть інвестиції у майбутньому. Це свідчить про наявність певного потенціалу для економічного зростання, однак він не активізований через невизначеність середовища, обмежену доступність ресурсів або ризики, пов'язані з війною та поствоєнною нестабільністю.

5 підприємств підтвердили наміри інвестувати вже у 2026 році, що може бути позитивним сигналом для громади у контексті середньострокового планування розвитку. Це також вказує на те, що частина підприємців має стратегічне бачення розвитку власного бізнесу та готова розглядати громаду як потенційно сприятливий простір для зростання. Водночас для реалізації таких намірів важливо вже зараз створювати умови для інвестиційної привабливості – поліпшувати інфраструктуру, земельні та адміністративні процедури.

Показово, що жоден підприємець не планує інвестицій у поточному році, що свідчить про стриманість бізнесу в умовах короткострокових ризиків. Це може бути наслідком загального економічного тиску, інфляції, проблем з логістикою або небезпеки від воєнних загроз. У зв'язку з цим, громада має розглядати можливість впровадження антикризових стимулів для підприємців – наприклад, через підтримку локальних ініціатив, субсидії або податкові пільги.

Лише 3 респонденти прямо заявили, що не планують жодних нових інвестицій. Це свідчить про те, що абсолютна відмова від інвестиційного розвитку не є типовою для бізнес-середовища громади. Більшість підприємців утримується від активних дій, але не відкидає потенціалу для інвестицій у майбутньому. Саме тому важливо забезпечити стабільність, прозорі правила та підтримку, аби заохотити підприємців переводити свої «можливо» у конкретні інвестиційні проєкти (рис. 12.18).

Результати опитування свідчать про обережну інвестиційну поведінку місцевих підприємців, що зумовлено як економічною невизначеністю, так і факторами безпеки, пов'язаними з війною. Більшість респондентів не відкидають можливості інвестування у майбутньому, але відкладають активні дії через обмежені ресурси, ризики та складність прогнозування економічної ситуації. Така тенденція є типовою для періоду нестабільності, коли бізнес намагається зберігати гнучкість і уникати довгострокових фінансових зобов'язань без чіткої впевненості у стабільності середовища.

Водночас наявність підприємців, які вже планують інвестиції у середньостроковій перспективі, свідчить про потенціал громади для економічного зростання. Це сигналізує, що при створенні сприятливих умов - розвитку інфраструктури, спрощенні процедур, посиленні гарантій безпеки - ці «можливо» можуть трансформуватися у реальні інвестиційні проєкти. Для цього громада має розробити інструменти стимулювання, які зменшать ризики та дадуть бізнесу чіткі сигнали про готовність підтримувати економічний розвиток.

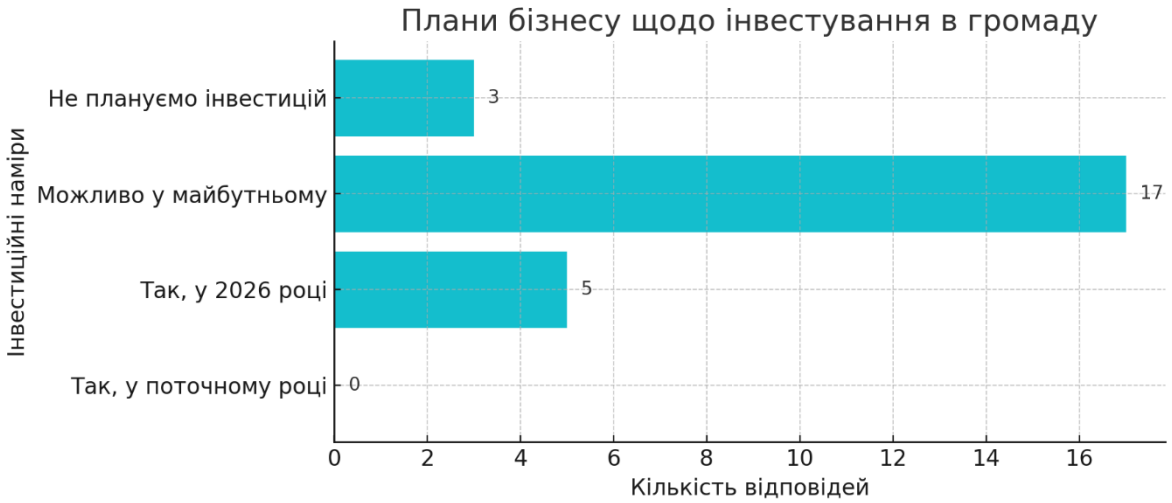

Рисунок 12.18 **Розподіл відповідей представників бізнесу Бершадської міської територіальної громади на питання: " Ви плануєте інвестувати у збільшення виробництва продукції (послуг) у громаді?", %**

Отримані дані свідчать про переважно обережне ставлення підприємців до перспектив розширення виробництва за межами основної локації діяльності. Лише один респондент підтвердив наміри розширити виробництво в межах інших населених пунктів громади, тоді як 12 підприємців прямо вказали, що не планують відкривати нові потужності. 10 респондентів залишають таку можливість відкритою, зазначаючи відповідь «можливо у майбутньому». Це свідчить про потенціал для розширення, який наразі не реалізується, ймовірно, через економічну невизначеність або інфраструктурні обмеження.

Щодо можливого переносу діяльності за межі громади, більшість опитаних демонструють прив'язаність до локальної економіки. 19 респондентів відповіли, що не планують перенесення діяльності, ще 2 підприємства зазначили, що розглядають таку можливість у майбутньому. Важливо, що жоден із респондентів не заявив про негайні плани щодо релокації. Це говорить про загальну стабільність локального бізнес-середовища, однак потребує глибшого аналізу потенційних ризиків для його збереження.

Серед причин, що можуть спонукати до переносу бізнесу, були названі відсутність земельних ділянок для розширення (3 відповіді), надмірна вартість оренди комунального майна або землі (1 відповідь), а також проблеми з інженерною інфраструктурою, зокрема відсутністю очисних споруд (1 відповідь). Ці фактори свідчать про наявність структурних обмежень для масштабування бізнесу в межах громади, які потребують реагування з боку органів місцевого самоврядування через цільове планування територій, інвентаризацію ресурсів та модернізацію інфраструктури.

Аналізуючи результати опитування, можна зробити висновок, що на сьогодні вектор розвитку підприємств залишається переважно локальним, із незначним наміром експансії в інші адміністративно-територіальні одиниці. Водночас, потенційна мобільність бізнесу в разі загострення інституційних або інфраструктурних проблем залишається високою. Це підкреслює необхідність формування конкурентного середовища всередині громади, з акцентом на доступність землі, комунальної інфраструктури та зниження витрат для бізнесу.

Результати опитування підприємців Бершадської громади свідчать про те, що несприятливі умови для розвитку підприємництва (10 відповідей) є найбільш критичним чинником, що гальмує місцевий економічний розвиток. Це вказує на структурні проблеми регуляторного середовища, доступу до фінансових ресурсів, підтримки малого і середнього бізнесу. Така ситуація потребує термінового реагування органів місцевого самоврядування через створення бізнес-дружньої інфраструктури, інвестиційних програм підтримки та покращення діалогу з підприємницькою спільнотою.

На другому місці за поширеністю проблем виявилося безробіття (9 відповідей), що тісно пов’язане з вищезгаданими труднощами підприємництва. Наявність кваліфікованої, але незайнятої робочої сили є потенціалом, який поки що не використовується на повну. Для вирішення цієї проблеми доцільно активізувати співпрацю із закладами освіти, впроваджувати короткотермінові програми професійної підготовки та підтримувати створення нових робочих місць у сфері малого бізнесу та переробки.

Недостатня громадська ініціативність (7 відповідей) та відсутність інвестицій – як зовнішніх, так і внутрішніх (по 8 відповідей) – є показниками низького рівня соціального капіталу та довіри до інституцій. Це ускладнює запуск спільних проєктів, кооперацію та реалізацію стратегічних ініціатив. Варто впроваджувати механізми партисипації, публічні обговорення, активізувати діяльність громадських організацій та молодіжних платформ для формування активної позиції мешканців і бізнесу.

Інші фактори, зокрема відсутність землі для розширення, забрудненість питної води, зношеність інженерної інфраструктури, а також вікові зміни населення, також фіксуються як бар’єри. Ці проблеми вказують на необхідність системного підходу до просторового планування, модернізації систем водопостачання, енергетики та залучення молоді через створення привабливих умов життя і праці в громаді. Усі ці дані мають бути враховані під час розробки конкретних заходів у рамках оновленої Стратегії розвитку громади (рис. 12.19).

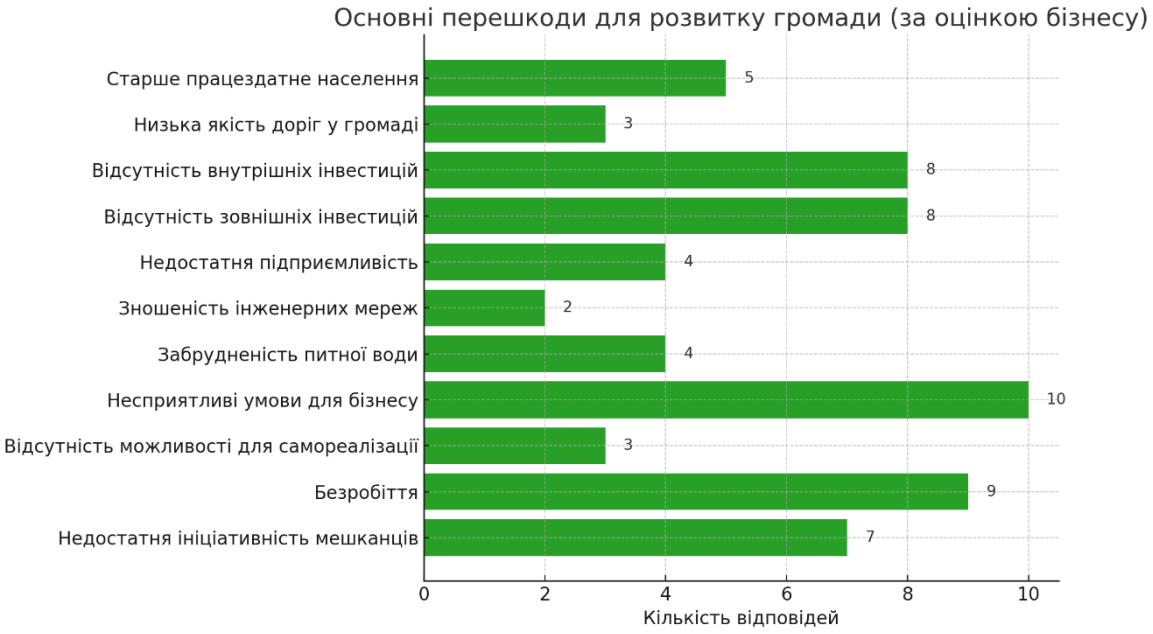

Рисунок 12.19 **Розподіл відповідей представників бізнесу Бершадської міської територіальної громади на питання: “ Що, на Вашу думку, заважає розвиткові громади (вибрати 3 основних)?”**

Результати опитування щодо пріоритетності завдань для розвитку Бершадської громади демонструють, що зменшення рівня безробіття займає перше місце серед респондентів, які вказали саме це завдання як найважливіше (11 голосів). Це свідчить про загострену проблему із працевлаштуванням у громаді, яка безпосередньо впливає на добробут населення, рівень соціальної стабільності та мотивацію до залишення в регіоні. Потреба у створенні нових робочих місць є базовою умовою для стимулювання економічного розвитку, утримання молоді та повернення трудових мігрантів.

Другим за важливістю напрямом, згідно з оцінками мешканців, стала підтримка фермерства, що отримала 4 згадування як пріоритет №1. Це свідчить про визнання місцевими жителями сільського господарства як одного з ключових секторів розвитку громади. Водночас це може бути відповіддю на виклики воєнного часу, коли самозайнятість, продовольча безпека та локальне виробництво набувають нової ваги. Такий фокус відкриває перспективи для стимулювання кооперації, підтримки нових аграрних ініціатив і залучення державних чи донорських програм.

Ремонт вулиць та благоустрій населених пунктів громади також були високо оцінені мешканцями як першочергові завдання (по 3 згадування кожне). Ці аспекти стосуються покращення якості життя, естетичного вигляду, безпеки та мобільності. Зношена або відсутня інфраструктура негативно впливає на інвестиційну привабливість та соціальну активність, тому комплексні заходи з благоустрою та інфраструктурного оновлення мають бути інтегровані до місцевої стратегії.

Цікаво, що такі завдання, як розвиток промисловості, туризму або покращення освітлення, хоч і присутні в переліку, не були основними пріоритетами більшості. Це може свідчити про відкладене сприйняття їхнього значення або про брак наочних прикладів ефективної реалізації таких ініціатив у громаді. Аналіз повного розподілу відповідей за всіма місцями (1–15) допоможе краще зрозуміти середньо- та довгострокові очікування мешканців щодо шляхів розвитку (рис. 12.20).

Рисунок 12.20 **Розподіл відповідей представників бізнесу Бершадської міської територіальної громади на питання: “В якій послідовності (перше, друге, третє і т.д.) Ви б розмістили нижче представлені завдання, які необхідно здійснити для розвитку громади ”**

Результати опитування представників бізнесу та жителів Бершадської громади засвідчують чітке уявлення щодо пріоритетних напрямів економічного розвитку. Найбільшу підтримку отримало сільське господарство, зокрема рослинництво (20 відповідей), що є очікуваним з огляду на традиційне аграрне спрямування регіону. Це свідчить про значний потенціал громади у сфері виробництва сільськогосподарської продукції, особливо за умов впровадження сучасних агротехнологій, поліпшення логістики та доступу до ринків збуту.

Другим за значущістю напрямом визнано переробку сільськогосподарської продукції (13 відповідей), що вказує на потребу у створенні доданої вартості та зменшенні залежності від продажу сировини. Акцент на розвиток переробної промисловості відкриває перспективи створення нових робочих місць, зміцнення місцевих ланцюгів постачання та активізації співпраці між виробниками й переробниками.

Також значна частина респондентів (12) підтримала розвиток тваринництва, а 4 респонденти відзначили перспективність ягідництва. Ці напрямки, попри меншу частку у загальному розподілі, демонструють нішевий потенціал, який за відповідної підтримки може стати конкурентною перевагою громади. Їх розвиток потребує комплексної підтримки з боку органів місцевого самоврядування, зокрема через залучення інвестицій, дорадчу допомогу та розвиток кооперації.

Менш чисельні, але важливі напрями – це туристичні послуги, виробництво будматеріалів, легка промисловість та логістика – демонструють бажання громади диверсифікувати економіку. Незважаючи на меншу кількість відповідей, їх наявність вказує на потребу у створенні умов для розвитку підприємництва в суміжних із агросектором галузях, що

сприятиме зниженню структурної залежності економіки громади від одного виду діяльності (рис. 12.21)

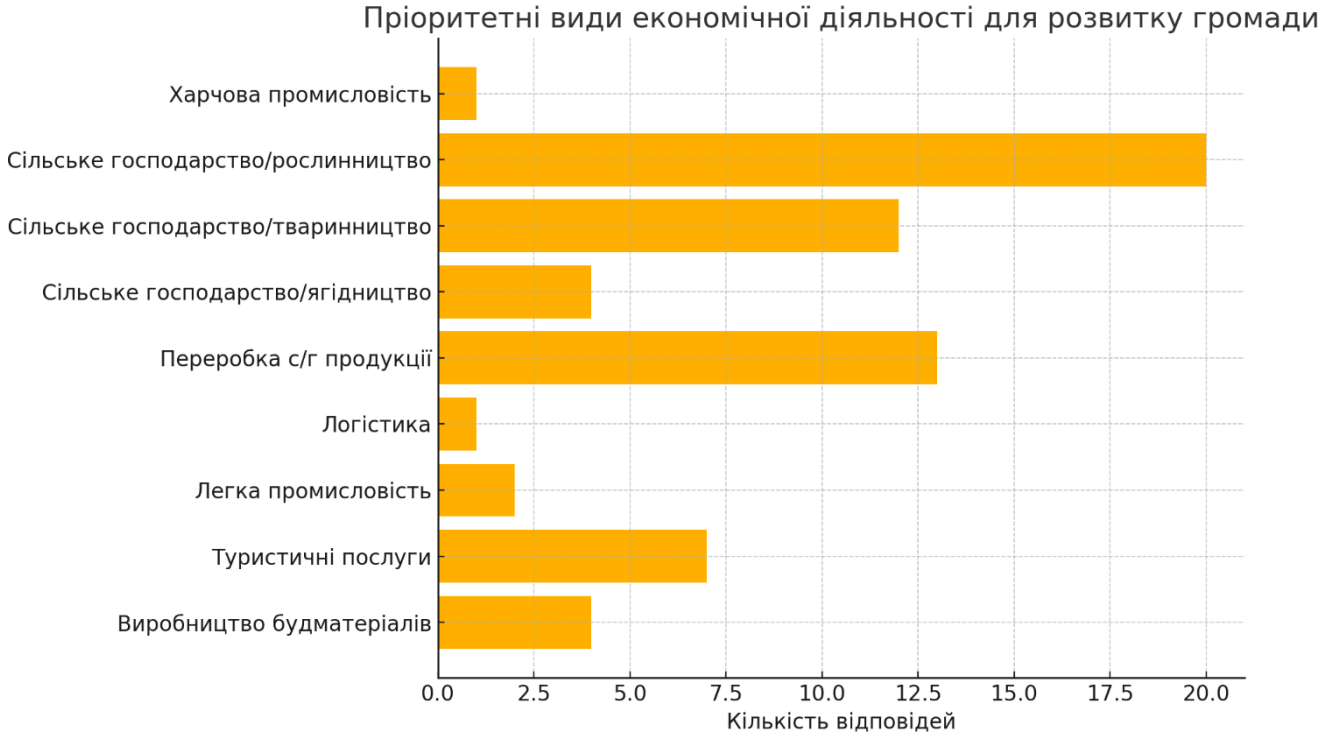

Рисунок 12.21 **Розподіл відповідей представників бізнесу Бершадської міської територіальної громади на питання: “ Які види економічної діяльності є, на Вашу думку, пріоритетними для майбутнього розвитку громади?”**

Результати опитування бізнесу щодо рівня співпраці з місцевими органами та установами виявили цікаві тенденції. Найвищу оцінку отримала співпраця з управлінням поліції, де 20 респондентів зазначили її як задовільну, і лише 3 вказали на відсутність потреби у контактах. Це свідчить про тісну взаємодію бізнесу з правоохоронною системою та важливість безпеки для підприємницької діяльності. Аналогічно позитивні результати показав і відділ земельних ресурсів, що може пояснюватись значною часткою аграрного бізнесу в структурі економіки громади.

Досить активно підприємства контактують із головою громади (18 задовільних відповідей) та його заступниками (15), що вказує на важливу роль керівництва громади у забезпеченні сприятливих умов для бізнесу. Водночас, менше балів отримала Рада громади та її комісії — лише 8 позитивних оцінок, при тому що 14 респондентів заявили про відсутність необхідності у контактах з цим органом. Це свідчить або про обмежене залучення депутатського корпусу до вирішення бізнесових питань, або про недостатнє інформування підприємців щодо можливостей взаємодії.

Серед державних органів добре оцінили роботу центру зайнятості (11 задовільних відповідей) і податкового органу (15), хоча останній отримав і 4 негативні оцінки, що сигналізує про потенційні проблеми у сфері адміністрування. Водночас митниця отримала найменшу кількість задовільних відгуків (4) при великій кількості відповідей “немає потреби у контактах” (18), що, ймовірно, свідчить про слабкий експортний профіль громади або відсутність підприємств, що потребують митного супроводу.

Узагальнюючи, можна зробити висновок, що найефективнішою є взаємодія бізнесу з виконавчою вертикаллю місцевої влади та правоохоронними структурами. Проблемним виглядає залучення депутатського корпусу, а також деяких державних органів, що може стати підставою для коригування підходів до комунікації та підтримки підприємництва. Для

подальшого розвитку громади доцільно посилити горизонтальні зв'язки між бізнесом і владою, а також удосконалити інституційний супровід підприємців (рис. 12.22)

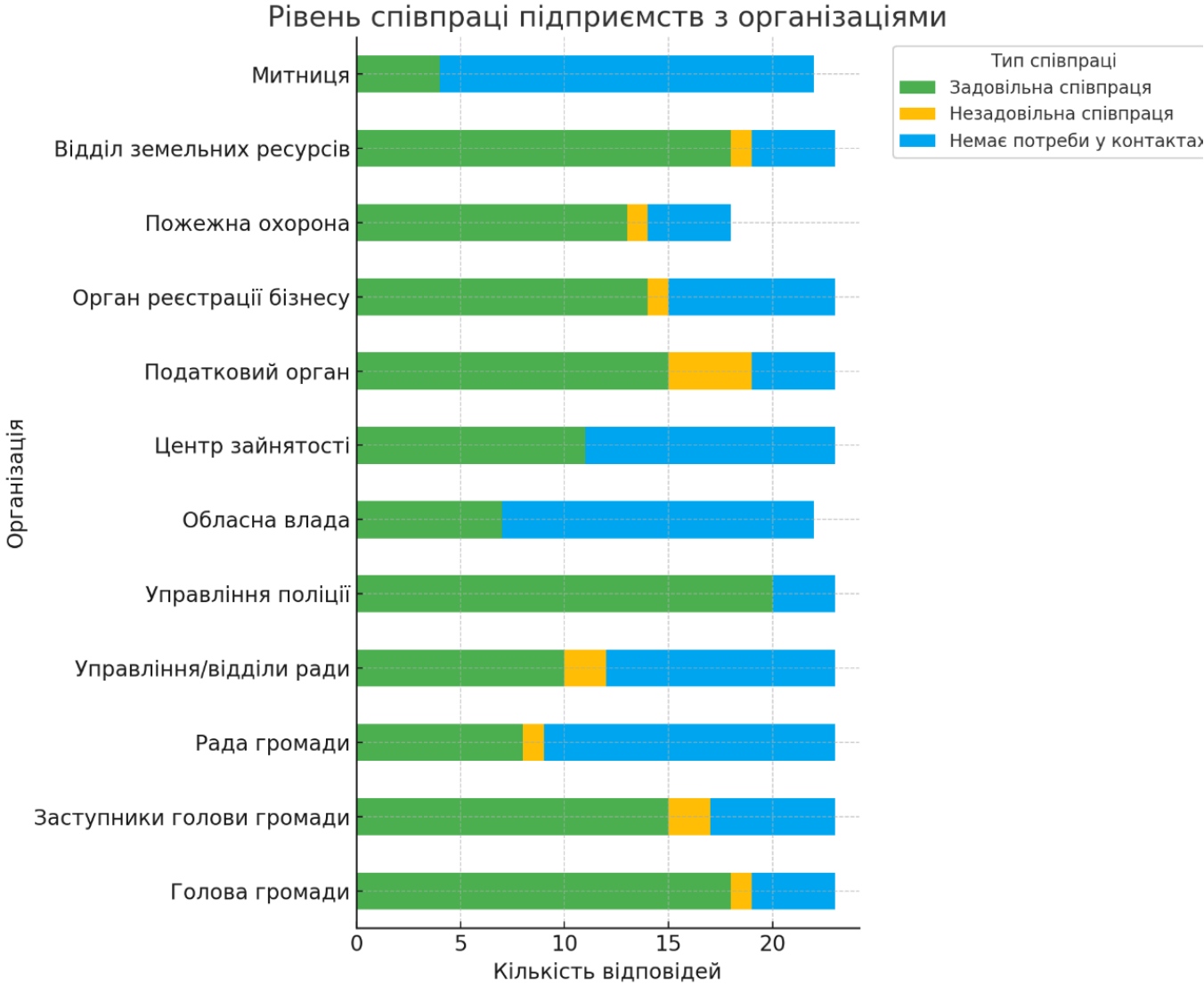

Рисунок 12.22 **Розподіл відповідей представників бізнесу Бершадської міської територіальної громади на питання: "Оцініть рівень співпраці Вашого підприємства із зазначеними організаціями"**

Оцінювання діяльності органів місцевого самоврядування жителями громади дозволяє зробити важливі висновки щодо ефективності управління на місцевому рівні. В опитуванні респонденти найчастіше давали оцінку "задовільна" як голові громади (17 відповідей), так і виконавчому комітету (16 відповідей). Це свідчить про середній рівень довіри населення до управлінських структур, а також про певні очікування щодо покращення роботи та більшої прозорості рішень.

Водночас відносно висока кількість позитивних оцінок ("добра") на адресу голови громади (7 відповідей) та виконавчого комітету (4 відповіді) вказує на те, що певна частина жителів визнає позитивні зрушення в управлінні громадою. Це може бути результатом реалізації конкретних ініціатив або покращення комунікації з населенням.

Низький рівень негативних оцінок ("погана") - лише по одній відповіді для кожної інституції - демонструє відсутність критичного несприйняття дій органів влади. Такий результат є важливим сигналом для управлінців про те, що критика не є масовою, але потреби громади в підвищенні якості рішень і прозорості залишаються актуальними.

Із відповідей видно, що частина населення все ж не змогла сформулювати свою оцінку, зокрема щодо виконавчого комітету (2 відповіді “не можу сказати”). Це може бути наслідком слабкої обізнаності мешканців із діяльністю цього органу, що вказує на необхідність покращення інформаційної відкритості та залучення громади до прийняття рішень (рис. 12.23).

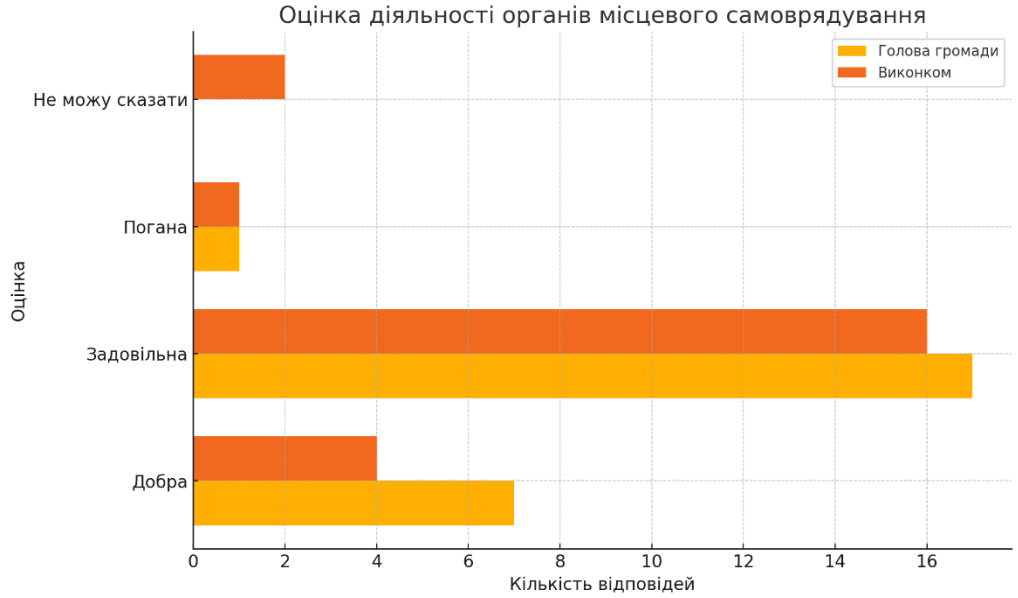

Рисунок 12.23 **Розподіл відповідей представників бізнесу Бершадської міської територіальної громади на питання: “ Як би Ви оцінили діяльність органів місцевого самоврядування з розвитку громади?”**

Результати опитування щодо загальної оцінки громади як місця для ведення бізнесу свідчать про стримано позитивне сприйняття серед місцевих підприємців. Найбільша частка респондентів (14 осіб) визначила умови як «задовільні». Це свідчить про наявність певного рівня підтримки бізнесу, проте з очевидними зонами для покращення, які не дозволяють підприємцям повністю реалізувати свій потенціал.

Лише по 3 респонденти зазначили, що вважають громаду «відмінним» або «добрим» місцем для бізнесу. Такий результат вказує на обмежену кількість позитивних прикладів успішної підприємницької діяльності в комфортному середовищі. Це також може свідчити про недостатній розвиток інфраструктури, сервісів підтримки бізнесу чи інвестиційної привабливості (рис. 12.24).

Результати опитування відображають важливу тенденцію: загальна оцінка громади як середовища для ведення бізнесу є переважно стримано позитивною, але з очевидним потенціалом для розвитку. Значна частка респондентів відзначила «задовільний» рівень умов, що свідчить про наявність певних базових можливостей для підприємництва. Водночас невелика кількість позитивних оцінок («добре» чи «відмінно») сигналізує про наявність структурних та інфраструктурних бар’єрів, які обмежують конкурентоспроможність бізнес-середовища. Це може бути пов’язано з рівнем розвитку сервісів підтримки підприємців, інвестиційною привабливістю території та якістю регуляторного середовища.

Отримані результати узгоджуються з типовими для багатьох громад України проблемами становлення локального бізнес-клімату. Вони підкреслюють необхідність цілеспрямованих дій з боку органів місцевого самоврядування, спрямованих на покращення умов ведення підприємницької діяльності. Це включає модернізацію інфраструктури, розширення програм підтримки підприємців, стимулювання інвестицій та створення сприятливого інституційного середовища. Такі кроки можуть не лише підвищити рівень задоволеності бізнесу, а й зміцнити економічний потенціал громади загалом.

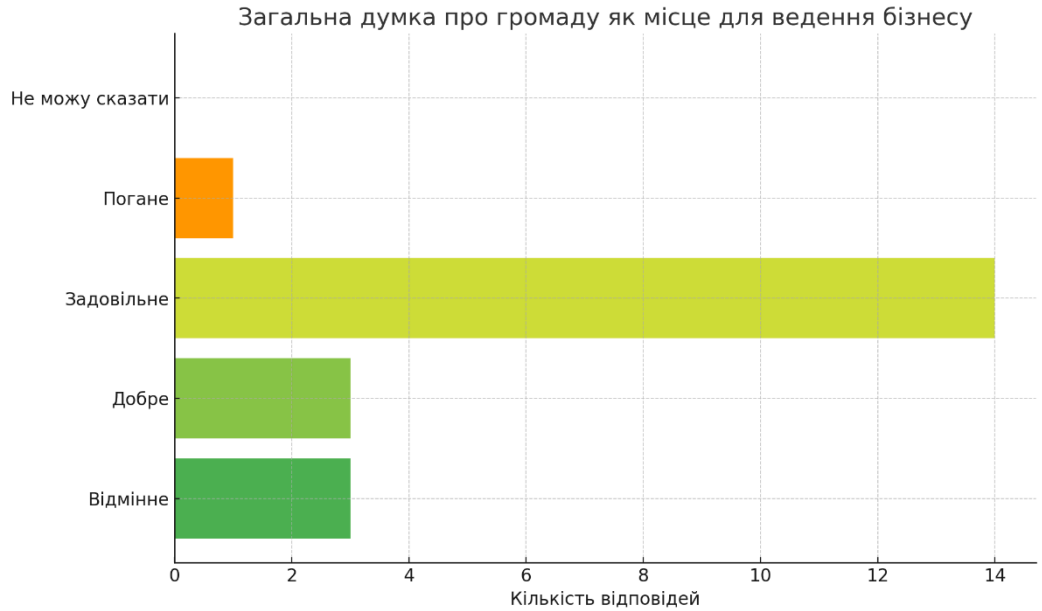

Рисунок 12.24 **Розподіл відповідей представників бізнесу Бершадської міської територіальної громади на питання: “ Яка Ваша загальна думка про Вашу громаду як місце для ведення бізнесу? ”**

Один з опитаних назвав громаду «поганим» місцем для ведення бізнесу. Попри те, що це одиничний випадок, його наявність є сигналом для органів місцевого самоврядування про необхідність з'ясування причин такого негативного сприйняття й подальшого усунення бар'єрів. Крім того, окрема частина респондентів утрималась від відповіді або зазначила, що «не може сказати», що може свідчити про брак обізнаності про економічний потенціал громади або про недостатню комунікацію з боку місцевої влади. В цілому результати демонструють, що громада має простір для розвитку бізнес-середовища шляхом покращення інфраструктури, адміністративної підтримки й просування місцевого потенціалу.

Отримані результати свідчать про наявність у громаді як позитивного сприйняття підприємницького середовища, так і окремих проблемних сигналів, які потребують уваги з боку органів місцевого самоврядування. Навіть поодинокі випадки негативних оцінок важливо розглядати як індикатор слабких місць у бізнес-кліматі, що можуть гальмувати залучення інвестицій та розвиток підприємництва. Вчасна і адресна реакція на такі сигнали допоможе зміцнити довіру підприємців та сприятиме створенню більш передбачуваного та комфортного економічного середовища. Це підкреслює важливість активнішого інформування підприємців, розширення консультаційних та підтримувальних сервісів, а також розвитку платформ взаємодії. Такі заходи дадуть змогу не лише підвищити рівень задоволеності бізнесу, а й активізувати економічну динаміку громади.

Висновки

1. Результати комплексного опитування мешканців та бізнесу Бершадської громади вказують на загальну зацікавленість населення в розвитку свого середовища проживання та економічного простору. Значна частина респондентів висловлює бажання жити тут і в майбутньому, пов’язує своє майбутнє з громадою, а також демонструє громадянську активність у формулюванні проблем і бачення шляхів розвитку. Це створює соціальну базу для ефективної реалізації Стратегії розвитку громади до 2034 року.

2. Серед найболючіших проблем мешканці назвали безробіття, недостатню кількість можливостей для самореалізації, слабкий розвиток інфраструктури дозвілля

та екологічні виклики. Також важливою є проблема низького рівня інформованості про громаду за її межами. Разом із цим, пріоритетними завданнями мешканці вбачають благоустрій, створення робочих місць, підтримку підприємництва, ремонт доріг та розвиток місцевих природних ресурсів.

3. Опитування бізнесу підтверджує потребу у стабільному, прогнозованому середовищі з належною інфраструктурою. Більшість підприємств працюють давно, мають локальних власників і не планують перенесення бізнесу. Водночас вони вказують на обмежений доступ до кваліфікованої робочої сили, нестачу інвестицій та інституційні бар'єри, пов'язані з землею, енергоінфраструктурою та регуляторним тиском.

4. Важливо, що значна частина бізнесу виявила зацікавленість у розширенні виробництва, інвестуванні та кооперації з іншими суб'єктами господарювання. Водночас, рівень співпраці з місцевими органами влади оцінено переважно як «задовільний», що потребує посилення діалогу, створення постійних майданчиків для обговорення стратегічних рішень і зменшення адміністративного навантаження.

5. У демографічному аспекті опитування свідчить про переважання жіночої аудиторії серед респондентів, а також про участь людей середнього віку, які становлять ключову робочу силу громади. Високий інтерес до участі в опитуванні свідчить про запит на зміни, а отже, і про соціальний капітал, який можна мобілізувати для реалізації стратегічних цілей.

6. Обидві цільові групи (мешканці та підприємці) називають розвиток інфраструктури, створення робочих місць, підтримку малого бізнесу та агропромислової переробки основними напрямами розвитку. Це дозволяє стверджувати, що існує спільне бачення майбутнього громади, яке базується на її ресурсах, трудовому потенціалі та географічних перевагах.

7. Водночас частина респондентів виказує сумніви щодо реалізації стратегічних завдань, що зумовлено загальною соціально-економічною ситуацією в країні, воєнними ризиками та обмеженими можливостями бюджетного фінансування. Тому реалізація Стратегії має враховувати потребу в зовнішньому партнерстві, інвестиціях і мобілізації грантових ресурсів.

8. Отримані дані мають практичну цінність і можуть бути використані як основа для розробки конкретних заходів Плану реалізації Стратегії. Вони також стануть орієнтиром для прийняття рішень органами місцевого самоврядування, формування цільових програм, залучення інвесторів і міжнародної допомоги, що в цілому сприятиме сталому розвитку Бершадської громади.

Додатки

Опитування жителів Бершадської територіальної громади

Це опитування проводиться в рамках розробки Стратегії розвитку Бершадської територіальної громади до 2034 р. з метою визначення основних проблем, які існують в громаді та перспектив її розвитку на майбутнє. Ваша думка є важливою та обов'язково буде врахована при визначенні пріоритетних завдань та шляхів розвитку!

Заздалегідь дякуємо за Ваш час та наданий відгук!

1. Яким із нижче запропонованих тверджень Ви б охарактеризували Вашу громаду:
□ Я хочу, щоб тут жили мої діти
□ Я пишаюсь своєю громадою
□ Громада, в яку приємно часом повернутись
□ Громада, в якій я просто живу
□ Громада на узбіччі прогресу
□ Мені важко себе тут реалізувати
□ Громада, в якій немає перспектив

2. Чи плануєте залишитись тут жити?
□ Так
□ Ні
□ Важко відповісти

3. Як би Ви оцінили рівень нинішнього стану показників розвитку громади, які представлені в цій таблиці:

	Незадовільно	Задовільно	Добре	Відмінно
Якість комунальних послуг				
Стан доріг				
Стан тротуарів				
Рівень задоволення культурних потреб				
Медичне забезпечення				
Рівень надання освітніх послуг				
Робота дошкільних установ				
Екологічний стан				
Інфраструктура відпочинку та дозвілля				
Безпека мешканців				
Умови для започаткування та ведення власного бізнесу				
Можливості працевлаштування				

4. Що, на Вашу думку, заважає розвиткові громади **(вибрати 3 основних)**?
□ Недостатня громадська ініціативність та активність мешканців
□ Безробіття
□ Відсутність можливості для самореалізації
□ Несприятливі умови для розвитку підприємництва
□ Засміченість довкілля
□ Недостатня інформованість про громаду за межами області
□ Поширення злочинності, алкоголізму, наркоманії
□ Зношеність інженерних мереж (водопостачання, водовідведення)
□ Недостатня підприємливість мешканців
□ Екологічні проблеми
□ Старіння населення
□ Відсутність зовнішніх інвестицій
□ Недостатність вищих та професійних навчальних закладів
Інше_____

5. Виберіть **три основні** завдання, які необхідно здійснити для розвитку громади

□ Вирішення проблеми безробіття
□ Підвищення якості водопостачання та водовідведення
□ Ремонт доріг
□ Розвиток малого і середнього бізнесу
□ Благоустрій громади
□ Покращення освітлення громади
□ Розвиток сфери дозвілля (відпочинку, спорту)
□ Розвиток туризму
□ Використання місцевих природних ресурсів
□ Сприяння розвитку промислових підприємств

6. Чи вірите Ви у реалізацію завдань, вказаних в пункті 5
□ Швидше так
□ Швидше ні

Якщо „так" – відповідайте на наступне (сьоме) запитання, якщо „ні" – переходьте до запитання №9

7. Яким є, на Вашу думку, основний ресурс громади для подальшого розвитку (**позначте лише одну відповідь**)?

□ Природне середовище
□ Мешканці громади
□ Географічне положення
□ Допомога від держави
□ Корисні копалини на території громади
□ Місцеві підприємства і підприємці
□ Вільні земельні ділянки для інвестицій
□ Виробництво та переробка с/г продукції

8. Чи бажаєте Ви долучитися до Робочої групи з оновлення Стратегії розвитку громади? Зазначте тут свій моб. тел. та/або електронну пошту

_____

9. Вкажіть, будь ласка, Вашу стать
□ чол.
□ жін.

Ваш вік:
□ до 21 р.
□ від 50 до 65 р.
□ від 21 до 35 р.
□ від 35 до 50 р.
□ понад 65 р.

Рід занять:
□ Приватний підприємець
□ Робітник
□ Безробітний
□ Службовець
□ Студент
□ Керівник
□ Пенсіонер

Дякуємо за Ваш час і співпрацю!
Ваші відповіді є вкрай важливими для зміцнення та розвитку громади.

Опитування представників бізнесу Бершадської територіальної громади

Це опитування проводиться в рамках розробки Стратегії розвитку Бершадської територіальної громади до 2034 р. з метою оцінки підприємницького клімату, визначення актуальних проблем та перспектив розвитку бізнесу у громаді. Ваша думка є важливою та обов'язково буде врахована при визначенні пріоритетних завдань та шляхів розвитку!

Заздалегідь дякуємо за Ваш час та наданий відгук!

1. Коли було створене Ваше підприємство?

□ Після 2014 р.
□ 2010-2014 р.
□ 2005-2010 р.
□ До 2005 р.
□ До 1990 р.

2. Основний власник Вашого підприємства ?

□ Держава
□ Громада
□ Фізичні особи (в т.ч. ФОП)
□ Українські юридичні особи
□ Іноземні суб'єкти
□ Спільне підприємство

3. Який характер має Ваш бізнес? Оберіть основні сфери діяльності (не більше 3-х)

□ Виробництво промислової продукції
□ Виробництво – легка промисловість
□ Виробництво – харчова промисловість
□ Виробництво – переробка сільськогосподарської продукції
□ Будівництво та ремонт будівель і споруд
□ Оптова торгівля харчовими продуктами
□ Роздрібна торгівля
□ Електро, водо, тепло постачання
□ Перевезення
□ Постачання інтернет послуг та телефонії
□ Юридичні, консультаційні послуги
□ Інші послуги, що не увійшли до визначених категорій

4. Зазначте відсоток загального обсягу збуту Вашого підприємства, який припадає на покупців у таких зонах (сума відсотків має дорівнювати 100%):

	0%	25%	50%	75%	100%
У межах громади					
У межах області					
Інші області України					
За межі України					

5. Які зміни у збуті Ви очікуєте в 2025 р.?

□ Без змін

□ Зростання
□ Зменшення
□ Припинення діяльності

6. Чи є у Вашому регіоні (відмітьте усі відповідні твердження):

□ Основні постачальники сировини/комплектуючих для Вашого підприємства
□ Основні інвестори для Вашого підприємства
□ Інші підприємства чи їх групи, споріднені за профілем виробництва з Вашим підприємством
□ Основний ринок – покупці продукції Вашого підприємства
□ Робоча сила, необхідна Вашому підприємству

7. Скільки працівників з повним робочим днем, за Вашою оцінкою, працювали чи працюватимуть на Вашому підприємстві в зазначені нижче періоди?

Поточний рік (2025):_____
Минулий рік (2024):_____
П’ять років тому (2020):_____
Наступний рік (2026):_____

8. Ви відчуваєте нестачу спеціалістів певних специфічних професій, навичок персоналу, які є важливими для майбутнього розвитку Вашого підприємства ?

□ Так
□ Зараз ні, але очікуємо в найближчому майбутньому
□ Ні
Якщо «так» або «очікуємо», зазначте,
яких:_____
:_____
_____

9. Ви плануєте інвестувати у збільшення виробництва продукції (послуг) у громаді?

□ Так у поточному році
□ Так у 2026 році
□ Можливо у майбутньому
□ Не плануємо нових інвестицій

10. Чи плануєте Ви розширення виробництва зі створенням додаткових потужностей в інших адміністративно-територіальних одиницях (населених пунктах) ?

□ Так у районі
□ Так у поселеннях громади
□ Ні
□ Можливо у майбутньому

Якщо так, коли і де?
_____

11. Ви плануєте (негайно або в майбутньому) перенести всю чи частину своєї діяльності до іншого міста?

□ Так
□ Ми розглядаємо таку можливість
□ Ні
Якщо так, то що є основною причиною переносу діяльності? (назвіть не більше 3-х)

□ Зміна ринкової кон'юнктури
□ Не має можливості розширити виробничі приміщення
□ Відсутність землі для розширення
□ Надмірний податок на землю та нерухоме майно
□ Надмірна вартість оренди комунального майна/землі
□ Відсутність потужності електропостачання
□ Відсутність очисних споруд і можливості їх облаштування
□ Громадський опір розвитку підприємства
□ Надмірний тиск на підприємство з боку контролюючих органів
□ Погана транспортна доступність до основних ринків/споживачів
□ Відсутність необхідної кількості кваліфікованих працівників

12. Що, на Вашу думку, заважає розвиткові громади (вибрати 3 основних)?

□ Недостатня громадська ініціативність та активність мешканців
□ Безробіття
□ Відсутність можливості для самореалізації, забезпечення змістовного дозвілля
□ Несприятливі умови для розвитку підприємництва
□ Засміченість довкілля
□ Забрудненість питної води
□ Недостатня інформованість про громаду за її межами
□ Поширення злочинності, алкоголізму, наркоманії
□ Зношеність інженерних мереж (водопостачання, водовідведення)
□ Недостатня підприємливість мешканців громади
□ Відсутність зовнішніх інвестицій
□ Відсутність внутрішніх інвестицій
□ Низька якість (відсутність) дорожнього покриття між населеними пунктами в громаді
□ Значна частка населення старшого працездатного віку
□ Низька якість дошкільної освіти
□ Низька якість середньої освіти
Інше_____

13. В якій послідовності (перше, друге, третє і т.д.) Ви б розмістили нижче представлені завдання, які необхідно здійснити для розвитку громади

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Зменшення рівня безробіття															
Покращення водопостачання															
Покращення водовідведення															
Ремонт вулиць															
Ремонт доріг між поселеннями громади															
Розвиток малого і середнього бізнесу															
Благоустрій населених пунктів громади															
Покращення освітлення населених пунктів громади															
Розвиток сфери дозвілля (відпочинку, спорту)															
Розвиток туризму															
Використання місцевих природних ресурсів															
Сприяння розвитку промислових підприємств															
Підтримка кооперативного руху															
Підтримка фермерства															
Підтримка агрохолдингів															

14. Чи вірите Ви у реалізацію завдань, вказаних в пункті 13

□ Швидше так

□ Швидше ні

15. Які види економічної діяльності є, на Вашу думку, пріоритетними для майбутнього розвитку громади? Оберіть не більше трьох варіантів.

□ Харчова промисловість
□ Машинобудування
□ Сільське господарство/рослинництво
□ Сільське господарство/тваринництво
□ Сільське господарство/ягідництво
□ Переробка с/г продукції
□ Логістика
□ Легка промисловість
□ Туристичні послуги
□ Виробництво будматеріалів
□ Консультаційні та інші інтелектуальні послуги
Інше_____

16. Оцініть рівень співпраці Вашого підприємства із зазначеними організаціями

	Задовільна співпраця	Незадовільна співпраця	Немає потреби у контактах
Голова громади			
Заступники голови громади			
Рада громади, постійні комісії ради, депутати ради			
Управління/ відділи виконавчого органу ради			
Управління поліції			
Обласна влада			
Центр зайнятості			
Податковий орган			
Орган реєстрації бізнесу			
Пожежна охорона			
Відділ земельних ресурсів			
Митниця			

17. Як би Ви оцінили діяльність органів місцевого самоврядування з розвитку громади?

	Добра	Задовільна	Погана	Не можу сказати
Голова громади				
Виконком				

18. Яка Ваша загальна думка про Вашу громаду як місце для ведення бізнесу?

□ Відмінне
□ Добре
□ Задовільне
□ Погане
□ Не можу сказати

19. Яка, на Ваш погляд, величина тіньового бізнесу у громаді, у відсотках? _____ %

Назва компанії (необов'язкове для заповнення):_____
Завершальні коментарі або пропозиції (необов'язкове для заповнення):

Дякуємо за Ваш час і співпрацю!

Ваші відповіді є вкрай важливими для зміцнення та розвитку громади.